

**ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**

Μ.Π.Σ.: Νομικός Πολιτισμός

ΤΜΗΜΑ: Δημόσια Διοίκηση

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ: Αικατερίνη Σταματίου

ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΗΤΡΩΟΥ: 7108Μ004

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΕΜΑ: «Η αρχή της διαφάνειας και το δικαίωμα γνώσης των διοικητικών εγγράφων»

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ:

Ανδρομάχη Μαρκαντωνάτου – Σκαλτσά

ΑΘΗΝΑ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2011

**«Η αρχή της διαφάνειας και το δικαίωμα
γνώσης των διοικητικών εγγράφων»**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Συντομογραφίες

Εισαγωγή

ΜΕΡΟΣ Α΄

Η διαφάνεια ως θεμελιώδης αρχή της κρατικής δράσης και το δικαίωμα πρόσβασης στα διοικητικά έγγραφα

1. Η έννοια της διαφάνειας της κρατικής δράσης
2. Η κατοχύρωση της αρχής της διαφάνειας σε συνταγματικό επίπεδο
3. Η αρχή της διαφάνειας στην ελληνική νομοθεσία
 - 3.1. Η έννοια του διοικητικού εγγράφου
 - 3.2. Το δικαίωμα γνώσης των διοικητικών εγγράφων του άρθρου 16 του ν. 1599/1986
 - 3.3. Ο Κώδικας Διοικητικής Διαδικασίας (ν. 2690/1999)
 - 3.4. Εξαιρέσεις από την πρόσβαση στα διοικητικά έγγραφα
 - 3.5. Η πρόσφατη ρύθμιση του ν. 3448/2006 για την περαιτέρω χρήση πληροφοριών στη Δημόσια Διοίκηση

ΜΕΡΟΣ Β΄

Η προβληματική της σχέσης μεταξύ της διαφάνειας και της προστασίας των προσωπικών δεδομένων

1. Η έννοια της προστασίας των προσωπικών δεδομένων
 - 1.1. Απλά ή Κοινά Προσωπικά Δεδομένα
 - 1.2. Ευαίσθητα Προσωπικά Δεδομένα
 - 1.3. Πρακτική σημασία της διάκρισης μεταξύ απλών και ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων

2. Η συνταγματική θεμελίωση της προστασίας των προσωπικών δεδομένων
3. Το νομοθετικό πλαίσιο προστασίας των προσωπικών δεδομένων (ν. 2472/1997)
 - 3.1. Χαρακτηριστικά των προσωπικών δεδομένων – Αρχές επεξεργασίας
 - 3.2. Προϋποθέσεις πρόσβασης στα διοικητικά έγγραφα με προσωπικά δεδομένα
 - 3.2.1. Η συγκατάθεση του υποκειμένου
 - 3.2.2. Γνωστοποίηση της επεξεργασίας απλών προσωπικών δεδομένων – Λήψη άδειας από την Αρχή
 - 3.3. Δικαιώματα υποκειμένου προσωπικών δεδομένων
 - 3.4. Επιβολή κυρώσεων
 - 3.5. Αρχή προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα
4. Διαφάνεια της κρατικής δράσης και προστασία προσωπικών δεδομένων: Σχέση πολεμική ή συμπληρωματική;

ΜΕΡΟΣ Γ'

Αρχή της διαφάνειας και προστασία προσωπικών δεδομένων κατά την πρόσβαση στα διοικητικά έγγραφα

1. Ανεπιτυχείς προσπάθειες θεμελίωσης ενός εκ των δύο νομοθετημάτων
2. Η συνταγματική αξιολόγηση των ρυθμίσεων επίλυσης της σύγκρουσης
3. Τρόποι αμοιβαίας υποχώρησης και ικανοποίησης των αντιτιθέμενων έννομων αγαθών
 - 3.1 Ανωνυμοποίηση
 - 3.2 Έλεγχος διοικητικών εγγράφων με μικρότερη δημοσιοποίηση προσωπικών δεδομένων

3.3 Διαχωρισμός διοικητικών εγγράφων

4. Η in concreto στάθμιση συμφερόντων μεταξύ των αντιτιθέμενων έννομων αγαθών

ΜΕΡΟΣ Δ'

Αρχή της διαφάνειας και προστασία των προσωπικών δεδομένων κατά την πρόσβαση στα έγγραφα στο Ευρωπαϊκό Δίκαιο

1. Η αρχή της διαφάνειας στο κοινοτικό δίκαιο
2. Ευρωπαϊός Διαμεσολαβητής
3. Η προστασία των προσωπικών δεδομένων στο κοινοτικό δίκαιο
4. Ευρωπαϊκός Επόπτης Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων

Επίλογος

Νομολογιακό Παράρτημα

1. Αποφάσεις Ελληνικών Δικαστηρίων
2. Αποφάσεις Ευρωπαϊού Διαμεσολαβητή

Νομοθεσία

Βιβλιογραφία

Συντομογραφίες

Σ/Συντ, Σύνταγμα

Ν., νόμος

ΚΔΔιαδ, Κώδικας Διοικητικής Διαδικασίας

Παρ., παράγραφος

Βλ., βλέπε

Επ., επόμενα

Ό.π., όπως παραπάνω

ΕΣΔΑ, Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

Αρ., άρθρο

ΣτΕ, Συμβούλιο της Επικρατείας

ΕΕ, Ευρωπαϊκή Ένωση

εδ., εδάφιο

ΣυνθΕΚ, Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα

ΣυνθΕΕ, Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση

ΕΚ, Ευρωπαϊκή Κοινότητα

ΔΕΚ, Δικαστήριο Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων

Χαρτ. Θεμ. Δικ. ΕΕ, Χάρτης θεμελιωδών δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής
Ένωσης

Ευρ. Συντ, Ευρωπαϊκό Σύνταγμα

ΦΕΚ, Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως

ΔιΔικ., Διοικητική Δίκη

ΔΤΑ, Δικαιώματα του Ανθρώπου

Υ.Κ., Υπαλληλικός Κώδικας

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η διαφάνεια, όπως χρησιμοποιείται στο πεδίο των ανθρωπιστικών επιστημών και σε ένα κοινωνικό πλαίσιο γενικότερα, προϋποθέτει την επικοινωνία και την υποχρέωση λογοδοσίας. Είναι μια μεταφορική επέκταση της έννοιας του «διαφανούς» αντικειμένου, δηλαδή εκείνου διαμέσω του οποίου μπορεί κάποιος να δει. Οι διαφανείς διαδικασίες περιλαμβάνουν ανοικτές συνεδριάσεις, αποκαλύψεις της οικονομικής κατάστασης δημοσίων προσώπων, δημοσιονομικούς ελέγχους, το δικαίωμα πρόσβασης στα διοικητικά έγγραφα κ.π.ά. Η διαφάνεια της κρατικής δράσης που ισοδυναμεί ως έννοια με την καταπολέμηση της διαφθοράς, είναι απαραίτητη για την εύρυθμη λειτουργία της δημόσιας διοίκησης, αλλά και όλου του κρατικού μηχανισμού.

Στην παρούσα μελέτη υπό τον τίτλο *«Η διαφάνεια της κρατικής δράσης και το δικαίωμα πρόσβασης στα διοικητικά έγγραφα»*, αναλύεται η έννοια της διαφάνειας που πρέπει να διέπει κάθε διοικητικό μηχανισμό, καθώς και το δικαίωμα κάθε πολίτη να έχει δυνατότητα πρόσβασης στα διοικητικά έγγραφα στο πλαίσιο αυτής. Επίσης, γίνεται μια αναφορά στο δικαίωμα προστασίας των προσωπικών δεδομένων το οποίο έρχεται σε σύγκρουση με το δικαίωμα πρόσβασης σε διοικητικά έγγραφα που εμπεριέχουν προσωπικά δεδομένα τρίτων.

Πρόκειται για δύο έννομα αγαθά, με διαφορετικό ρυθμιστικό αντικείμενο τα οποία κατοχυρώνονται σε δύο διαφορετικά, αλληλοεπικαλυπτόμενα νομοθετήματα, στο άρθρο 5 §3 ΚΔΔιαδ και στο ν. 2472/1997. Η κατανόηση των ορίων του ενός αγαθού είναι απαραίτητη για τη σωστή εφαρμογή του άλλου, ώστε να τηρούνται οι απαραίτητες προϋποθέσεις διαφάνειας. Γι' αυτό άλλωστε αφιερώνεται ένα ολόκληρο κεφάλαιο της παρούσας μελέτης στο δικαίωμα του ν. 2472/1997.

Ιδιαίτερη σημασία δίνεται στον προσδιορισμό της σχέσης μεταξύ των δύο δικαιωμάτων η οποία θα μπορούσε να χαρακτηριστεί «πολεμική» λόγω της μεταξύ τους αντίθεσης, ενώ επίσης αξίζει να σημειωθεί ότι το πρόβλημα της ελληνικής έννομης τάξης συνίσταται στο δυαδισμό, δηλαδή στη συνύπαρξη δύο διαφορετικών νομοθετημάτων και στην αδυναμία επίλυσης της μεταξύ τους σύγκρουσης είτε με την αποκλειστική εφαρμογή ενός εκ των δύο, είτε με την εφαρμογή ενός ενιαίου νόμου.

Όσον αφορά στη δομή της εν λόγω εργασίας, πρέπει να πούμε ότι διαρθρώνεται σε τέσσερα μέρη, καθένα εκ των οποίων διαιρείται σε επιμέρους παραγράφους, τα οποία αναφέρονται στην έννοια της διαφάνειας, στο δικαίωμα γνώσης των διοικητικών εγγράφων, στο δικαίωμα προστασίας των προσωπικών δεδομένων και στη μεταξύ τους σχέση κατά την πρόσβαση στα διοικητικά έγγραφα αντίστοιχα. Σε κάθε μία απ' τις παραγράφους καθ' ύλην επιχειρείται μια προσέγγιση του προς έρευνα θέματος από διαφορετική οπτική γωνία. Στο τέλος παρατίθενται

κάποια συμπεράσματα, καθώς και ένα νομολογιακό παράρτημα με αποφάσεις, τόσο των Ελληνικών Δικαστηρίων όσο και του ΔΕΚ, σχετικά με την ανταγωνιστική σχέση μεταξύ της προστασίας της ιδιωτικής ζωής και της δυνατότητας πρόσβασης στα διοικητικά έγγραφα.

Στόχος της εν λόγω εργασίας είναι η κατανόηση της έννοιας της διαφάνειας και του περιεχομένου των σχετιζόμενων με αυτή δικαιωμάτων και η διαλεύκανση των στενών ορίων που υφίστανται μεταξύ τους, ώστε να γίνονται σεβαστά στο πλαίσιο της ορθής λειτουργίας του κράτους, οδηγώντας έτσι στην κοινωνική πρόοδο.

ΜΕΡΟΣ Α' :

«Η διαφάνεια ως θεμελιώδης αρχή της κρατικής δράσης και το δικαίωμα πρόσβασης στα διοικητικά έγγραφα»

1. Η έννοια της διαφάνειας της κρατικής δράσης

Η διαφάνεια αποτελεί μια έννοια της οποίας το περιεχόμενο είναι δύσκολο να προσδιοριστεί. Γι' αυτό το λόγο άλλωστε έχει χαρακτηριστεί ως έννοια «αδιαφανής».¹ Στο λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας, ως «διαφάνεια» ορίζεται κατ' ακριβολογία *«η ιδιότητα σώματος να επιτρέπει στο φως να το διαπερνά, με αποτέλεσμα να μη μπορεί να δει κανείς μέσα από αυτό»*.² Ωστόσο αξίζει ν' αναφερθεί ότι πρόκειται για μια έννοια η οποία μπορεί ν' αποκτήσει διαφορετικό περιεχόμενο, ανάλογα με το κανονιστικό περιεχόμενο στο οποίο χρησιμοποιείται.

Πιο συγκεκριμένα, η διαφάνεια συναντάται σε μεγάλο αριθμό εθνικών κανόνων και αποφάσεων, σε κοινοτικά έγγραφα και σε δικαστικές αποφάσεις. Η λέξη διαδόθηκε ως όρος στις εθνικές νομοθεσίες μέσω του κοινοτικού δικαίου, στα πλαίσια του οποίου ως διαφάνεια νοείται *«ένα σύστημα νεωτερικών αξιών, το οποίο αποτελεί συγκερασμό της βούλησης για γνώση, σαφήνεια, συμμετοχή και έλεγχο του πολίτη σε σχέση με το*

-
1. **Σπ. Β. Βλαχόπουλος**, *Διαφάνεια της κρατικής δράσης και προστασία προσωπικών δεδομένων*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2007, σελ. 27.
 2. **Γ. Μπαμπινιώτη**, *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας*, Β' Έκδοση, Κέντρο Λεξικολογίας ΕΠΕ, Αθήνα 2002, σελ. 496.

εξουσιαστικό φαινόμενο». Άλλοτε λοιπόν η εν λόγω έννοια αποτελεί συνώνυμο της σαφήνειας, άλλοτε αναφέρεται στην ασφάλεια δικαίου, άλλοτε περιορίζεται στην πρόσβαση στα έγγραφα ή συνδέεται με το φαινόμενο της διαφθοράς. Αρκεί να αναφέρουμε ότι αλλιώς νοείται στο ιδιωτικό δίκαιο λ.χ. στο πλαίσιο των χρηματιστηριακών αλλαγών, και αλλιώς στο πλαίσιο της κρατικής δράσης.³

Η αρχή της διαφάνειας της κρατικής δράσης, στα πλαίσια της ελληνικής έννομης τάξης, απορρέει από το πνεύμα συγκεκριμένων συνταγματικών διατάξεων, ενώ η εισαγωγή πρόσθετων θεσμικών εγγυήσεων της αρχής αυτής αποτέλεσε ένα από τα χαρακτηριστικά του αναθεωρητικού διαβήματος⁴ του 2001.

Η αρχή της διαφάνειας της κρατικής δράσης σχετίζεται με την έννοια της δημοσιότητας και πολλές φορές ταυτίζεται με αυτήν. Περιεχόμενο της εν λόγω αρχής είναι πρώτον, η υποχρέωση του κράτους να εξασφαλίζει τη δημοσιότητα των αποφάσεών του και των ενεργειών του και, δεύτερον, η αποκάλυψη όλων των στοιχείων και δεδομένων στα οποία στηρίχθηκε η κρατική δράση. Συμπεραίνουμε λοιπόν απ' την απόδοση του περιεχομένου

3. **Ελ. Τρόβα**, *Διαφάνεια και Γνώση. Από τον έλεγχο της Συνταγματικότητας στον έλεγχο της αιτιολογίας των κανόνων*, Τιμητικός Τόμος του ΣτΕ για τα 75 χρόνια, σελίδες 91-92.

4. **Ε. Βενιζέλος**, *Το Αναθεωρητικό Κεκτημένο, Το συνταγματικό φαινόμενο στον 21^ο αιώνα και η εισφορά της αναθεώρησης του 2001*, Αθήνα-Κομοτηνή, σελ. 25.

της, ότι διαφάνεια δεν σημαίνει μόνο δημοσιότητα, δηλαδή δεν σημαίνει μόνο δημοσιοποίηση των αποφάσεων της κρατικής εξουσίας αλλά, πέραν τούτου, προβαίνει στην αποκάλυψη των αιτιών, των δεδομένων και των λοιπών παραγόντων που διαμορφώνουν την κρατική βούληση.⁵ Στο σημείο αυτό αξίζει ν' αναφερθεί ότι υπό την ευρύτερη έννοια, η διαφάνεια συμπεριλαμβάνει και την πρόσβαση στα έγγραφα στα οποία στηρίχθηκε μια κρατική απόφαση και την παράθεση των αιτιών που η κυβέρνηση κατέληξε στη συγκεκριμένη απόφαση ή ενέργεια.

Η πρόσβαση στη ratio των κανόνων πάσης φύσεως και η αιτιολόγησή τους καθιστά την όλη δομή και σημασία των κανόνων διαφορετική από τη γνώριμη στον παραδοσιακό μελετητή. Η διαφάνεια, υπό την έννοια αυτή, συνιστά εγγενή αμφισβήτηση της παντοδυναμίας και της αυθεντίας καθώς αιτείται αποδεικτικών στοιχείων και ορθολογικής προσέγγισης και αιτιολόγησης όταν τούτο δεν είθισται στην παραδοσιακή συνταγματική εξουσία.⁶

Επίσης, είναι σαφές ότι η διαφάνεια δεν περιορίζεται μόνο στη δράση οργάνων του δημοσίου νομικού προσώπου του κράτους και των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, αλλά επεκτείνεται και στη δράση νομικών

5. **Κ. Γώγου**, *Κανόνες δεοντολογίας της δημόσιας διοίκησης*, Σάκκουλας, 2000, σελ. 49.

6. **Γ. Γεραπετρίτη**, *Η αιτιολογία των διοικητικών πράξεων, Θεσμική και δικαιοπολιτική αντιμετώπιση στην Ελλάδα*, Αντ. Ν. Σάκκουλας, 1998, σελίς 27.

ιδιωτικού δικαίου τα οποία ελέγχονται απ' το κράτος. Άλλωστε στο άρθρο 16 του ν. 1599/1986, επεκτείνεται το δικαίωμα πρόσβασης στα διοικητικά έγγραφα στα νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου του δημοσίου τομέα.

Αξίζει ακόμη να επισημανθεί ότι η διαφάνεια, ιδιαίτερα στα πλαίσια της αναθεώρησης του Συντάγματος του 2001, ταυτίζεται συχνά με την πάταξη της διαφθοράς και της διαπλοκής της κρατικής εξουσίας στο πλαίσιο της καταπολέμησης των εν λόγω φαινομένων. Μια τέτοια σκέψη όμως μειώνει την εμβέλεια της αρχής της διαφάνειας, η οποία εκτός από την καταπολέμηση της διαφθοράς εξυπηρετεί και άλλους στόχους.⁷

Συνεπώς, η διαφάνεια προσδιορίζεται ως συνισταμένη της σαφήνειας, της γνώσης των αιτίων, της καταπολέμησης της διαφθοράς και της πρόσβασης στην πληροφορία που προσδιορίζουν το ακριβές περιεχόμενο των κανόνων που δεσμεύουν τον ευρωπαίο πολίτη. Απορρέει απ' τη Δημοκρατική αρχή (άρθρο 1 §1 Συντ.) και την αρχή του Κράτους δικαίου (άρθρο 25 §1 Συντ.)⁸ και γι' αυτό το λόγο συνιστά αναγκαίο όρο για την εμπιστοσύνη του πολίτη προς τη διοίκηση.

Τέλος, συμβάλλει στην ενεργό συμμετοχή του πολίτη στην άσκηση της κρατικής εξουσίας, αλλά κι στην αποτελεσματική άσκηση ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων που απορρέουν απ' το Σύνταγμα.

7. **Σπ. Βλαχόπουλος**, *ο.π.* σελ. 33.

8. **Β. Σωτηρόπουλος**, *Η πρόσβαση στη δημόσια πληροφορία και η προστασία προσωπικών δεδομένων*, Περιοδικό *Digesta* 2005, σελ. 92.

2. Η συνταγματική κατοχύρωση της αρχής της διαφάνειας

Μετά την αναθεώρηση του Ελληνικού Συντάγματος το 1975 και 1986, όπου απουσίαζε κάθε ρητή αναφορά στη διαφάνεια της κρατικής δράσης, ακολούθησε η συνταγματική αναθεώρηση του 2001 με την οποία αυξήθηκε σημαντικά ο λεκτικός πλούτος του Συντάγματος, καθιστώντας το ένα από τα πλέον εκτεταμένα ευρωπαϊκά Συντάγματα, χωρίς αυτό να σημαίνει απαραίτητα ότι και η κανονιστική του ποιότητα βρίσκεται σε αντίστοιχα υψηλό επίπεδο. Ωστόσο επιφέρει στα περισσότερα σημεία, επιμέρους βελτιώσεις στο συνταγματικό κείμενο, όπως λ.χ. μια σημαντική τομή στον τομέα της διαφάνειας της κρατικής δράσης, και από την άποψη αυτή μπορεί να αξιολογηθεί σε γενικές γραμμές θετικά.⁹

Η αναθεώρηση του 2001, συγκεκριμένα για την αρχή της διαφάνειας, θεωρήθηκε σημαντική για τρεις, κυρίως, λόγους¹⁰: Πρώτον, θεσπίστηκε ευθέως εκ του Συντάγματος το δικαίωμα παροχής πληροφόρησης και πρόσβασης στα διοικητικά έγγραφα με την παράλληλη

9. **Κ. Χρυσόγονας**, *Συνταγματικό Δίκαιο*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσ/νίκη 2003, σελίδες 126-128.

10. **Σπ. Β. Βλαχόπουλος**, *Διαφάνεια της Κρατικής δράσης και Προστασία προσωπικών δεδομένων*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2007, σελίδες 34-36.

πρόβλεψη ανώτατης προθεσμίας ικανοποίησής του και επιβολής κυρώσεων σε περίπτωση άπρακτης παρόδου της προθεσμίας ή παράνομης άρνησης ικανοποίησης του δικαιώματος. Με άλλα λόγια, ο νομοθέτης έπαψε να έχει ευχέρεια παροχής πληροφοριών και δυνατότητα πρόσβασης στα διοικητικά έγγραφα.

Δεύτερον, με την τελευταία συνταγματική αναθεώρηση καθιερώθηκε και ρητώς το δικαίωμα πληροφόρησης στο άρθρο 5^Α Συντ. Το άρθρο αυτό αποτελεί την κύρια συνταγματική βάση της πρόσβασης στην πληροφορία. Πριν την συνταγματική αναθεώρηση του 2001, η «ελευθερία της πληροφόρησης» εξαγόταν ως προϋπόθεση άσκησης του δικαιώματος για ελεύθερη έκφραση στοχασμών (άρθρο 14 §1 Σ.). Μετά την κανονιστική του αυτονόμηση όμως, κατέστη συνταγματικός αυτοσκοπός. Όσον αφορά τώρα στο περιεχόμενό του, πρόκειται για την αξίωση του ατόμου για πρόσβαση στην πληροφορία και αν και δεν αναφέρεται ρητώς στη διαφάνεια, σαφώς ευνοεί τη δημιουργία συνθηκών διαφάνειας της κρατικής δράσης σε μια ελεύθερη ροή πληροφοριών.¹¹

Τρίτον, με τη συνταγματική αναθεώρηση του 2001, για πρώτη φορά εμφανίζεται στο συνταγματικό κείμενο ο όρος «διαφάνεια» στις διατάξεις των ακόλουθων άρθρων: Στο άρθρο 14 §9 που αφορά την εφαρμογή

11. **Β. Σωτηρόπουλος**, *Η πρόσβαση στη δημόσια πληροφορία και η προστασία προσωπικών δεδομένων*, Περιοδικό Digesta 2005, Αθήνα, σελ. 94.

συνθηκών διαφάνειας στον τομέα της ενημέρωσης, στο άρθρο 29 §2 εδ. β' σχετικά με την εφαρμογή της διαφάνειας στις εκλογικές δαπάνες και στα οικονομικά των κομμάτων, των βουλευτών και των υποψηφίων στους ΟΤΑ. Επίσης, στα άρθρα 102 §5 περί διαφάνειας στη διαχείριση των πόρων των ΟΤΑ και 103 §7 περί διαφάνειας πρόσληψης υπαλλήλων στον δημόσιο τομέα.¹² Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι η σημασία της αρχής της διαφάνειας διαφαίνεται και απ' την αφομοίωση απ' τη νοολογία του ΣτΕ των αναθεωρημένων συνταγματικών διατάξεων που ανάγονται στην αρχή της διαφάνειας, ως προς τη λειτουργία του κράτους και τις σχέσεις κράτους και οικονομίας.¹³

Αξίζει να σημειωθεί ότι παρά τη ρητή κατοχύρωση της έννοιας της διαφάνειας στο ισχύον συνταγματικό κείμενο, συνεχίζουν να υφίστανται κάποιοι προβληματισμοί για δύο, κυρίως, λόγους: Πρώτον, διότι χρειάζεται μεγάλη προσοχή για τον χαρακτηρισμό μιας αρχής ως συνταγματικής επιταγής¹⁴ και δεύτερον, διότι οι τέσσερις διατάξεις που αναφέρθηκαν ανωτέρω, εκ των οποίων οι τρεις αναφέρονται στην οικονομική διαχείριση και η μία στην πρόσληψη, αφορούν τέσσερις ειδικότερους τομείς της

12. **Γ. Λαζαράκου**, *Το δικαίωμα πρόσβασης στη δημόσια πληροφορία – Ανοιχτή διοίκηση και κοινωνία της πληροφορίας*, 2006, σελ. 3.

13. **Ε. Βενιζέλου**, *Η αφομοίωση της αναθεώρησης του Συντάγματος απ' τη νομολογία του ΣτΕ*, Τιμητικός Τόμος του ΣτΕ για 75 χρόνια, σελ. 133.

14. **Γ. Δρόσου**, *Δοκίμιο ελληνικής συνταγματικής θεωρίας*, σελ. 501.

κρατικής δράσης και όχι όλη την κρατική δράση στο σύνολό της.

Συγκεκριμένα, όσον αφορά στην πρώτη αιτία που γεννά προβληματισμό, ο Γ. Δρόσος στο σύγγραμμά του αναφέρει χαρακτηριστικά ότι η επίκληση συνταγματικών επιταγών σε όλες τις εκφάνσεις της δημόσιας και ιδιωτικής καθημερινότητας συνοδεύεται αναγκαστικά από μία υποχώρηση της αυστηρότητας των εννοιών του τυπικού συντάγματος.

Στο σημείο αυτό και αναφορικά με τη δεύτερη αιτία των προβληματισμών, ανακύπτει το ερώτημα μήπως η ρητή κατοχύρωση της αρχής της διαφάνειας σε συγκεκριμένες εκφάνσεις του δημόσιου βίου σημαίνει ότι δεν διέπει το σύνολο της κρατικής δράσης. Η απάντηση στο ερώτημα αυτό πρέπει να είναι αρνητική διότι οι συνταγματικοί κανόνες δεν απαντώνται μόνο στο κείμενο του Συντάγματος αλλά και στις αξιολογήσεις του συντακτικού νομοθέτη, οι οποίες συνδέονται άρρηκτα με αυτό και προσδίδουν κανονιστική εμβέλεια στις συνταγματικές ρυθμίσεις.¹⁵

Όσον αφορά τώρα στο χαρακτηρισμό της διαφάνειας ως συνταγματικής αρχής, αρκεί να καταδείξουμε ότι συνδέεται με κάποιες θεμελιώδεις αρχές του πολιτεύματος όπως λ.χ. η δημοκρατική αρχή (άρθρο 1 Συντ.) και η αρχή του Κράτους Δικαίου (άρθρο 25 Συντ.).

Η δημοκρατική αρχή μπορεί να θεωρηθεί ως πρώτη συνταγματική

15. **Σπ. Β. Βλαχόπουλος**, *ο.π.*, σελ. 37.

βάση για την αναγωγή της αρχής της διαφάνειας σε αρχή συνταγματικού επιπέδου. Πρόκειται δηλαδή για ένα από τα συνταγματικά θεμέλια της διαφάνειας της κρατικής δράσης, αφού για να διέπεται το πολίτευμα από δημοσιότητα προϋποτίθεται η ύπαρξη δημοκρατικής δομής την οποία και διασφαλίζει¹⁶ η δημοσιότητα των ενεργειών της Διοίκησης.

Σήμερα έχουμε απομακρυνθεί από την παρωχημένη αντίληψη της δημοκρατίας κατά την οποία η δημοκρατία περιοριζόταν στην εκλογή των κυβερνώντων από τους κυβερνώμενους σε τακτά χρονικά διαστήματα, καθώς η σύγχρονη αντίληψη επιτάσσει τη συμμετοχή του πολίτη διαρκώς στη διαμόρφωση της κρατικής βούλησης, τον έλεγχο της κρατικής δράσης και μια προσπάθεια από μέρους του πολίτη να επηρεάσει τη λήψη κρατικών αποφάσεων. Οι εκφάνσεις αυτές της δημοκρατίας, υπό το πρίσμα της σύγχρονης αντίληψης, συνιστούν αυτό που ονομάζεται συμμετοχική δημοκρατία ή δημοκρατία της κοινωνίας των πολιτών και προϋποθέτουν ένα διαφανές κράτος.¹⁷ Αυτό συμβαίνει διότι δεν μπορεί κανείς να ελέγξει μια κρατική δράση που δεν γνωρίζει και οι αποφάσεις λαμβάνονται «εν κρυπτώ», ούτε μπορεί να συμμετέχει σε μια διοικητική διαδικασία που δεν έχει δημοσιοποιηθεί.

16. **Κ. Μαυριά**, *Προστασία στατιστικών δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα*, Περιοδικό ΔΤΑ 6/2000, σελ. 277.

17. **Π. Παραρά**, *Η συμμετοχική δημοκρατία*, Περιοδικό ΔΤΑ 21/2004, σελ. 79.

Η δημοκρατική αρχή όμως συνδέεται με την αρχή της διαφάνειας της κρατικής δράσης και υπό μια ειδικότερη έννοια, την οποία επισήμανε και το ΣΤΕ επ' αφορμή των σχέσεων της πολιτικής και της οικονομικής εξουσίας. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με την εκτίμηση του ΣΤΕ, όσο μεγαλύτερη είναι η διαφάνεια που διέπει τις αποφάσεις των κρατικών οργάνων και γενικότερα τη δράση της κρατικής εξουσίας, τόσο περιορίζεται ο κίνδυνος λήψης κρατικών αποφάσεων με βάση αθέμιτα συμφέροντα.^{18.}

Μια άλλη θεμελιώδης αρχή του πολιτεύματος που συνδέεται με την αρχή της διαφάνειας είναι η αρχή του Κράτους Δικαίου η οποία κατοχυρώνεται στο άρθρο 25 §1 εδ. α' Συντάγματος. Η τελευταία λειτουργεί συμπληρωματικά προς τα κατ' ιδίαν κοινωνικά δικαιώματα, παρέχοντας το έρεισμα για την ανετότερη συνταγματική θεμελίωση κοινωνικών δικαιωμάτων, μη κατοχυρωμένων ρητά και ειδικά στο Σύνταγμα.^{19.}

Το κοινωνικό κράτος ή κράτος δικαίου, στο οποίο οι κυβερνώντες πρέπει να ασκούν την εξουσία με βάση κανόνες δικαίου, δεν γίνεται να είναι ένα αδιαφανές κράτος. Αντίθετα, η δράση της διοίκησης πρέπει να διέπεται από διαφάνεια, ενώ ακόμη πρέπει να τηρείται η αρχή της

18. **ΣΤΕ 3242/2004**, *Περιοδικό ΝοΒ 2005*, σελ. 1878.

19. **Ε. Βενιζέλου**, *Το Αναθεωρητικό Κεκτημένον*, 2002, σελ. 133.

νομιμότητας της διοίκησης. Με την αρχή της νομιμότητας τα κρατικά όργανα της Διοίκησης ενεργούν μόνον όταν και όπως προβλέπει ο νόμος, διαφορετικά η άσκηση της δημόσιας εξουσίας είναι παράνομη. Είναι σαφές άλλωστε, ότι η νομιμότητα εξασφαλίζεται σε συνθήκες διαφάνειας διότι, αφενός αν ο κρατικός λειτουργός γνώριζε την παρανομία, δύσκολα θα προέβαινε σε αυτή και αφετέρου, ακόμη και αν γινόταν κάποια παρανομία είναι δυνατή η αποκατάσταση της αρχής της νομιμότητας, δια της δικαστικής ή διοικητικής οδού,²⁰ όταν υπάρχει διαφάνεια.

Αξίζει ακόμη να επισημανθεί ότι η διαφάνεια της κρατικής δράσης αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την αποτελεσματική άσκηση των συνταγματικών δικαιωμάτων από τα κρατικά όργανα. Τούτο είναι εμφανές καταρχήν στα διαδικαστικά δικαιώματα όπως λ.χ. το δικαίωμα της δικαστικής προστασίας (άρθρο 20 §1 Συντ.) και το δικαίωμα προηγούμενης ακρόασης (άρθρο 20 §2 Συντ.). Προς καλύτερη κατανόηση της σημασίας της διαφάνειας για τα δικαιώματα αυτά, αρκεί ν' αναφέρουμε ότι για την άσκηση με πιθανότητες επιτυχίας του ένδικου βοηθήματος του άρθρου 20 §1, θα πρέπει ο ασκών το ένδικο βοήθημα να γνωρίζει την αιτιολογία της διοικητικής πράξης, αφού διαφορετικά είναι αδύνατη η προβολή βάσιμων λόγων ακύρωσης.

20. **Α. Μανιτάκη**, *Κράτος Δικαίου και Δικαστικός Έλεγχος της συνταγματικότητας*, I, 1994, σελ. 128.

Στο σημείο αυτό θα έπρεπε ίσως να επιχειρήσουμε μια αναφορά στο περιεχόμενο των εν λόγω δικαιωμάτων. Συγκεκριμένα, το κατά το άρθρο 20 §1 θεμελιώδες δικαίωμα «εκάστου» συνίσταται στην παροχή έννομης προστασίας από τα δικαστήρια και στη δυνατότητα να αναπτύξει σε αυτά τις απόψεις του για τα δικαιώματα και τα συμφέροντά του, όπως ο νόμος ορίζει. Στα πλαίσια της διοικητικής δίκης ή πρόσβαση στα αρχεία της διοίκησης επιτρέπει στο φορέα του εν λόγω δικαιώματος να αντλήσει το υλικό που θα καταστήσει αποτελεσματική για την προστασία των δικαιωμάτων του την προσφυγή στη δικαιοσύνη.²¹

Το άρθρο 20 §2 όμως, αποσκοπεί στην υπεράσπιση του διοικουμένου κατά το στάδιο της διοικητικής διαδικασίας. Το σχετικό δικαίωμα τέθηκε για να δοθεί η δυνατότητα στον ενδιαφερόμενο να υποστηρίξει τα δικαιώματα ή συμφέροντά του και να προτείνει λύσεις, πριν ακόμη προβεί η διοίκηση στην επιβαρυντική ενέργεια ή μέτρο. Στο εν λόγω άρθρο (20 §2), επαγωγικά ανακύπτει η θεμελίωση του δικαιώματος γνώσης των διοικητικών εγγράφων, ως απαραίτητη προϋπόθεση για την αποτελεσματική άσκηση του δικαιώματος προηγούμενης ακρόασης.²²

21. **Π. Σκουρής**, *Το δικαίωμα πρόσβασης στα έγγραφα*, Νομικό Βήμα, 2006, Τόμος 54, σελ. 630.

22. **Ν. Κ. Παπαδόπουλος**, *Το δικαίωμα γνώσης των διοικητικών εγγράφων*, Διοικητική Δίκη, Τεύχος 6, 1996, σελ. 1364.

Ωστόσο, η αρχή της διαφάνειας συνδέεται άμεσα και με άλλα δικαιώματα πέραν των διαδικαστικών. Πρόκειται για τα συνταγματικά δικαιώματα που συνδέονται με τη διατύπωση γνώμης και την πληροφόρηση επί ζητημάτων δημοσίου συμφέροντος, όπως λ.χ. το δικαίωμα ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας (άρθρο 5 Συντ.), το δικαίωμα προστασίας του ιδιωτικού βίου (άρθρο 9 § εδ. β'), το δικαίωμα του συνέρχεσθαι (άρθρο 11 Συντ.), της ένωσης (άρθρο 12 Συντ.),²³ κ.π.α. Επίσης, η διαφάνεια συνδέεται με την αποτελεσματική άσκηση δικαιωμάτων στα οποία κυριαρχεί το στοιχείο της ισότητας (άρθρο 4 §1 Συντ.). Η παρατήρηση αυτή βρίσκει εφαρμογή στην κατάληψη θέσεων σε υπηρεσίες του δημοσίου μέσα από κάποιες διαγωνιστικές διαδικασίες οι οποίες πρέπει να χαρακτηρίζονται από διαφάνεια.²⁴ Επίσης αξίζει να αναφερθεί ότι στο βαθμό που σχετίζεται με το δικαίωμα πρόσβασης στα διοικητικά έγγραφα βρίσκει έρεισμα στο συνδυασμό των άρθρων 10 §3 και 5^Α Σ.²⁵

Συγκεκριμένα, στην §3 του άρθρου 10 διευρύνθηκε το δικαίωμα αναφοράς. Θεσμοθετείται δηλαδή μια συνταγματική υποχρέωση της

23. **Το Σύνταγμα της Ελλάδας**, Εκδόσεις Καστανιώτη, 4^η έκδοση.

24. **Σπ. Β. Βλαχόπουλος**, *ο.π.*, σελίδες 44-48.

25. **Κ. Χρυσόγονος**, *Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα*, β/ έκδ. Σάκκουλας, Αθήνα-Θεσ/νίκη 2002, σελίς 394.

διοίκησης να απαντά στα αιτήματα των πολιτών για παροχή πληροφοριών και χορήγηση εγγράφων εντός μάλιστα μιας συγκεκριμένης προθεσμίας (60 ημερών). Δεν φαίνεται να υπάρχει κάποια ρητή εξαίρεση απ' την περίπτωση αυτή, αντιθέτως υπάρχουν κυρώσεις για τη μη συμμόρφωση.²⁶

Μέσα απ' τη διάταξη αυτή διαφαίνεται ξεκάθαρα η επιρροή του κοινοτικού δικαίου, ενώ συνάμα επιτυγχάνεται μεγάλη αλλαγή στην ελληνική έννομη τάξη και στον τρόπο άσκησης της διοικητικής λειτουργίας σε συμφωνία και με όσα απαιτεί το κοινοτικό δίκαιο.

Εν κατακλείδει λοιπόν, συμπεραίνουμε ότι η σημασία της αρχής της διαφάνειας είναι μεγάλη και συμβάλλει στην αποτελεσματική άσκηση ατομικών, πολιτικών και κοινωνικών δικαιωμάτων, τα οποία κατοχυρώνονται στο ισχύον Σύνταγμα. Δεν θα ήταν δε υπερβολή να λεχθεί ότι δεν υπάρχει ίσως κανένα συνταγματικό δικαίωμα, του οποίου η υλοποίηση στην πράξη να μην εξαρτάται από τη δημιουργία συνθηκών διαφάνειας στην κρατική δραστηριότητα.

26. **Δαγτόγλου**, *Ατομικά Δικαιώματα*, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 2005, σελ. 1375.

3. Η αρχή της διαφάνειας στην ελληνική νομοθεσία

Η αρχή της διαφάνειας λοιπόν, βάσει όλων όσων αναφέρθηκαν ανωτέρω, θεωρείται βάση της δημοκρατίας, καθώς συνιστά αναγκαίο όρο για την εμπιστοσύνη του πολίτη και αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την εύρυθμη κοινωνία του κρατικού μηχανισμού. Αρκεί να αναφερθεί ότι σε ένα συνέδριο της Association René Capitant στη Βηρυτό το 1974 διατυπώθηκε η άποψη ότι η διαφάνεια θα είναι στερνή αρετή της δημοκρατίας όταν πια δεν θα της έχει μείνει καμία άλλη.²⁷ Για τους λόγους αυτούς, η διαφάνεια ως αρχή όχι μόνο βρίσκει έρεισμα σε συγκεκριμένες διατάξεις του Συντάγματος, αλλά απολαμβάνει και νομοθετική κατοχύρωση, στα πλαίσια της ελληνικής έννομης τάξης, με σωρεία νομοθετικών διατάξεων.

Συγκεκριμένα, όσον αφορά στην αρχή της διαφάνειας στο πεδίο της εκτελεστικής εξουσίας, κατοχυρώνεται από τις διατάξεις των άρθρο 16 του

27. **Bredin U. D.**, *Secret et transparence dans une société démocratique, actes d' un colloque de l' association Droit et Démocratie*, Paris la Documentation Française, 1997, σελ. 88.

ν. 1599/1986²⁸. και 5 ΚΔΔιαδ. ν. 1599/1986²⁹. οι οποίες αφορούν στο δικαίωμα γνώσης των διοικητικών εγγράφων και θα μελετήσουμε διεξοδικά στη συνέχεια της μελέτης μας. Στο πλαίσιο των διατάξεων που αφορούν τη διοικητική δράση και βρίσκει έρεισμα η εν λόγω αρχή συγκαταλέγεται και το, κατ' άρθρο 12 του ν. 2472/1977, δικαίωμα πρόσβασης του υποκειμένου στα δεδομένα που το αφορούν και

28. Βλ. άρθρο 16 του ν. 1599/1986:

1. Κάθε πολίτης, με τις επιφυλάξεις των διατάξεων της παρ. 3, έχει δικαίωμα να λαμβάνει γνώση των διοικητικών εγγράφων, εκτός από εκείνα που αναφέρονται στην ιδιωτική ή οικογενειακή ζωή τρίτων. Ως διοικητικά έγγραφα, για την εφαρμογή του άρθρου αυτού, θεωρούνται όλα τα έγγραφα που συντάσσονται από όργανα του δημόσιου τομέα, ιδίως εκθέσεις, μελέτες, πρακτικά, στατιστικά στοιχεία, εγκύκλιοι οδηγίες, απαντήσεις της διοίκησης, γνωμοδοτήσεις και αποφάσεις.
2. Το δικαίωμα της παρ. 1 ασκείται:
 - α. Με επιτόπια μελέτη.
 - β. Με χορήγηση αντιγράφου, εκτός αν η αναπαραγωγή του μπορεί να βλάψει το έγγραφο. Η σχετική δαπάνη αναπαραγωγής βαρύνει τον ενδιαφερόμενο, εκτός αν διαφορετικά ορίζεται στο νόμο.
3. Οι υπηρεσίες του δημόσιου τομέα μπορούν να αρνηθούν την ικανοποίηση του δικαιώματος της παρ. 1 στις περιπτώσεις:
 - α. Που παραβιάζεται το απόρρητο των συζητήσεων του υπουργικού συμβουλίου και των άλλων κυβερνητικών οργάνων, το απόρρητο της εθνικής άμυνας και εξωτερικής πολιτικής, της δημόσιας πίστης και του νομίματος, της ασφάλειας του κράτους και της δημόσιας τάξης, το ιατρικό, εμπορικό ή βιομηχανικό απόρρητο και κάθε άλλο απόρρητο που προβλέπεται από ειδικές διατάξεις, ή
 - β. που μπορεί να δυσχεράνει την έρευνα δικαστικών, αστυνομικών, στρατιωτικών ή διοικητικών αρχών σχετικά με την τέλεση εγκλήματος ή διοικητικής παράβασης.
4. Με κοινή απόφαση του Υπουργού Προεδρίας της Κυβέρνησης και του αρμόδιου κατά περίπτωση υπουργού, που δημοσιεύεται στην εφημερίδα της Κυβερνήσεως, μπορεί να ορίζονται και άλλες περιπτώσεις, στις οποίες οι υπηρεσίες του δημόσιου τομέα μπορούν να αρνηθούν την ικανοποίηση του δικαιώματος της παρ. 1.
5. Οι υπηρεσίες του δημόσιου τομέα δεν μπορούν να αρνηθούν τη γνώση διοικητικού εγγράφου επικαλούμενες το απόρρητο του ιδιωτικού βίου, το ιατρικό απόρρητο, καθώς και το βιομηχανικό ή εμπορικό απόρρητο, εφόσον αυτά αναφέρονται αποκλειστικά στον πολίτη που ζητεί να λάβει γνώση διοικητικού εγγράφου. Πληροφορίες όμως ιατρικού χαρακτήρα μπορούν να γνωστοποιηθούν στον ενδιαφερόμενο μόνο με τη βοήθεια γιατρού που ορίζεται για το σκοπό αυτόν.
6. Η άρνηση της γνωστοποίησης διοικητικού εγγράφου πρέπει να είναι αιτιολογημένη και γνωστοποιείται εγγράφως στον ενδιαφερόμενο σε ένα μήνα από την υποβολή της αίτησης.
7. Η άσκηση του δικαιώματος γνώσης των διοικητικών εγγράφων γίνεται με την επιφύλαξη των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και δεν περιλαμβάνει για τους δικαιούχους ή τρίτους τη δυνατότητα αναπαραγωγής, διάδοσης και χρησιμοποίησης για εμπορικούς λόγους των εγγράφων αυτών.
8. Με απόφαση του Υπουργού Προεδρίας της Κυβέρνησης καθορίζεται κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια για την εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου αυτού.

29. Βλ. άρθρο 5 ΚΔΔ, Εκδόσεις Δίκαιο και Οικονομία – Π. Ν. Σάκκουλας, 2004, σελ. 292.

βρίσκονται στην κατοχή των δημοσίων υπηρεσιών.^{30.}

Η αρχή της διαφάνειας όμως δεν πραγματώνεται μόνο μέσω της δυνατότητας πρόσβασης στα διοικητικά έγγραφα που δίνεται στον πολίτη, αλλά και μέσω της παροχής πληροφόρησης εκ μέρους των διοικητικών αρχών. Αυτός ο τρόπος υλοποίησης της διαφάνειας ο οποίος δεν είναι

30. Βλ. άρθρο 12 του ν. 2472/1997:

1. Καθένας έχει δικαίωμα να γνωρίζει εάν δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που τον αφορούν αποτελούν ή αποτέλεσαν αντικείμενο επεξεργασίας. Προς τούτο, ο υπεύθυνος επεξεργασίας, έχει υποχρέωση να του απαντήσει εγγράφως.
 2. Το υποκείμενο των δεδομένων έχει δικαίωμα να ζητεί και να λαμβάνει από τον υπεύθυνο επεξεργασίας, χωρίς καθυστέρηση και κατά τρόπο εύληπτο και σαφή, τις ακόλουθες πληροφορίες:
 - α) Όλα τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν, καθώς και την προέλευσή τους.
 - β) Τους σκοπούς της επεξεργασίας, τους αποδέκτες ή τις κατηγορίες αποδεκτών.
 - γ) Την εξέλιξη της επεξεργασίας για το χρονικό διάστημα από την προηγούμενη ενημέρωση ή πληροφόρησή του.
 - δ) Τη λογική της αυτοματοποιημένης επεξεργασίας. Το δικαίωμα πρόσβασης μπορεί να ασκείται από το υποκείμενο των δεδομένων και με τη συνδρομή ειδικού.
 - ε) Κατά περίπτωση, τη διόρθωση, τη διαγραφή ή τη δέσμευση (κλειδωμα) των δεδομένων των οποίων η επεξεργασία δεν είναι σύμφωνη προς τις διατάξεις του παρόντος νόμου, ιδίως λόγω του ελλιπούς ή ανακριβούς χαρακτήρα των δεδομένων, και
 - στ) Την κοινοποίηση σε τρίτους, στους οποίους έχουν ανακοινωθεί τα δεδομένα, κάθε διόρθωσης, διαγραφής ή δέσμευσης (κλειδώματος) που διενεργείται σύμφωνα με την περίπτωση -ε-, εφόσον τούτο δεν είναι αδύνατον ή δεν προϋποθέτει δυσανάλογες προσπάθειες.
 3. Το δικαίωμα της προηγούμενης παραγράφου και τα δικαιώματα του άρθρου 13 ασκούνται με την υποβολή της σχετικής αίτησης στον υπεύθυνο της επεξεργασίας και ταυτόχρονη καταβολή χρηματικού ποσού, το ύψος του οποίου, ο τρόπος καταβολής του και κάθε άλλο συναφές ζήτημα ρυθμίζονται με απόφαση της Αρχής. Το ποσό αυτό επιστρέφεται στον αιτούντα εάν το αίτημα διόρθωσης ή διαγραφής των δεδομένων κριθεί βάσιμο είτε από τον υπεύθυνο της επεξεργασίας είτε από την Αρχή, σε περίπτωση προσφυγής του σ' αυτή. ο υπεύθυνος έχει υποχρέωση στην περίπτωση αυτή να χορηγήσει στον αιτούντα, χωρίς καθυστέρηση δωρεάν και σε γλώσσα κατανοητή, αντίγραφο του διορθωμένου μέρους της επεξεργασίας που τον αφορά.
 4. Εάν ο υπεύθυνος επεξεργασίας δεν απαντήσει ενός δεκαπέντε (15) ημερών ή εάν η απάντησή του δεν είναι ικανοποιητική, το υποκείμενο των δεδομένων έχει δικαίωμα να προσφύγει στην Αρχή. Στην περίπτωση κατά την οποία ο υπεύθυνος επεξεργασίας αρνηθεί να ικανοποιήσει το αίτημα του ενδιαφερόμενου, κοινοποιεί την απάντησή του στην Αρχή και ενημερώνει τον ενδιαφερόμενο ότι μπορεί να προσφύγει σε αυτήν.
 5. Με απόφαση της Αρχής, ύστερα από αίτηση του υπεύθυνου επεξεργασίας, η υποχρέωση πληροφόρησης, σύμφωνα με τις παρ. 1 και 2 του παρόντος άρθρου, μπορεί να αρθεί, εν όλω ή εν μέρει, εφ' όσον η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα γίνεται για λόγους εθνικής ασφάλειας ή για τη διακρίβωση ιδιαίτερα σοβαρών εγκλημάτων. Στην περίπτωση αυτή ο Πρόεδρος της Αρχής ή ο αναπληρωτής του προβαίνει σε όλες τις αναγκαίες ενέργειες και έχει ελεύθερη πρόσβαση στο αρχείο.
 6. Δεδομένα που αφορούν την υγεία γνωστοποιούνται στο υποκείμενο μέσω ιατρού
- *** Στην παρ. 2 του παρόντος άρθρου προστέθηκαν οι περιπτώσεις -ε- και -στ- ως άνω σύμφωνα με το άρθρο 26 ν. 3471/2006.
- *** Σχετικά με το ύψος του χρηματικού ποσού της παρ. 3, εκδόθηκε η υπ' αριθ. 122/2001 απόφαση του Προέδρου της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα.

τόσο διαδεδομένος, όσο το δικαίωμα πρόσβασης στα διοικητικά έγγραφα έχει 2 μορφές: Πρώτον, την παροχή πληροφοριών κατόπιν αιτήσεως του διοικούμενου, όπως προβλέπεται στο άρθρο 4 ΚΔΔιαδ³¹. και δεύτερον, την παροχή πληροφόρησης χωρίς αίτηση του διοικούμενου.³²

Τέλος, η διαφάνεια συνδέεται με τη δυνατότητα του κοινού να παρακολουθεί τη δράση των οργάνων της εκτελεστικής εξουσίας και τις συνεδριάσεις των συλλογικών διοικητικών οργάνων. Ωστόσο, η ελληνική νομοθεσία προτίμησε να υιοθετήσει την αρχή της μη δημοσιότητας με κυριότερη εξαίρεση τις συνεδριάσεις των Κοινοτικών, Δημοτικών και Νομαρχιακών Συμβουλίων.³³

31. **Βλ. άρθρο 4 ΚΔΔ**, Εκδόσεις Δίκαιο και Οικονομία – Π. Ν. Σάκκουλας, 2004, σελ. 291.

32. **Βλ. άρθρο 6 ν. 1943/1991:**

1. Με σκοπό τη διαφάνεια της δράσης της διοίκησης, οι κατά περίπτωση αρμόδιοι φορείς του δημόσιου τομέα υποχρεούνται να δίνουν στη δημοσιότητα στοιχεία των ενεργειών τους, ιδίως για τους κατωτέρω τομείς παροχής υπηρεσιών: α) οικοδομικές άδειες, πράξεις τακτοποίησης, διαδικασία αυθαίρετων κατασκευών, σημειακές χωροθετήσεις, β) στεγαστικά δάνεια, γ) συντάξεις, δ) τηλεφωνικές συνδέσεις, συνδρομητικά κέντρα, ε) ηλεκτροδότηση, στ) υδροδότηση, ζ) επιδοτήσεις αγροτικών προϊόντων, ενισχύσεις αγροτών, αγροτουρισμός, δάνεια σε αγρότες, άδειες για αγροτικές εκμεταλλεύσεις, η) προμήθειες, που θα καθορισθούν με κοινή απόφαση των υπουργών Προεδρίας της Κυβέρνησης, Οικονομικών και του αρμόδιου κάθε φορά υπουργού. Με κοινές αποφάσεις του Υπουργού Προεδρίας της Κυβέρνησης και του οικείου κατά περίπτωση υπουργού, μπορεί να καθιερώνεται υποχρέωση δημοσιότητας και σε άλλες περιπτώσεις ενεργειών φορέων του δημόσιου τομέα.
2. Η κατά την προηγούμενη παράγραφο δημοσιότητα συνίσταται στη δημόσια ανακοίνωση στοιχείων και ενεργειών και κυρίως αυτών που αναφέρονται στο χρόνο υποβολής της σχετικής αίτησης, σε συνάρτηση με το χρόνο ικανοποίησης των αιτημάτων των πολιτών και το χρόνο πληροφόρησης των ενδιαφερομένων. Ο τρόπος, ο τύπος και ο χρόνος της δημοσιότητας καθώς και κάθε αναγκαία λεπτομέρεια για την εφαρμογή του άρθρου αυτού, καθορίζονται με κοινές αποφάσεις του Υπουργού Προεδρίας της Κυβέρνησης και του οικείου κατά περίπτωση υπουργού, που εκδίδονται εντός τριών (3) μηνών από την έναρξη ισχύος του νόμου αυτού. Ο Νομάρχης υποχρεούται να ενημερώνει κατά τις συνεδριάσεις του νομαρχιακού συμβουλίου τα μέλη του σε θέματα γενικότερου ενδιαφέροντος για το νόμο, εφ' όσον σχετικό αίτημα κατατεθεί τρεις τουλάχιστον ημέρες πριν τη συνεδρίαση.
3. Οι διατάξεις του άρθρου αυτού δεν θίγουν την εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 16 του ν. 1599/1986.

33. **Σπ. Βλαχόπουλος**, *Διαφάνεια της Κρατικής Δράσης και Προστασία Προσωπικών Δεδομένων*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 50.

Τέλος, στο πλαίσιο της αναφοράς μας στο νομοθετικό υπόβαθρο της αρχής της διαφάνειας, δε θα μπορούσαμε να μην αναφερθούμε στον πρόσφατο νόμο 3861/2010 ο οποίος έχει ως αντικείμενο την «Ενίσχυση της διαφάνειας με την υποχρεωτική ανάρτηση νόμων και πράξεων των κυβερνητικών, διοικητικών και αυτοδιοικητικών οργάνων στο Διαδίκτυο 'Πρόγραμμα Διαύγεια' και άλλες διατάξεις».³⁴

Ο νόμος 3861/2010 στοχεύει στην επίτευξη της μέγιστης δυνατής δημοσιότητας της κυβερνητικής πολιτικής και διοικητικής δράσης. Και τούτο επειδή η ευρεία δημοσιότητα και η πρόσβαση στην πληροφορία που εξασφαλίζουν τα σύγχρονα μέσα διαδικτυακής επικοινωνίας διασφαλίζουν τη διαφάνεια της κρατικής δράσης, με συνέπεια την υπευθυνότητα, την ευθύνη και τη λογοδοσία από την πλευρά των φορέων άσκησης της δημόσιας εξουσίας και επομένως στην τήρηση της νομιμότητας και την επίτευξη της χρηστής δημόσιας διοίκησης. Παράλληλα, η ευρεία διαδικτυακή δημοσιότητα ενισχύει τις δυνατότητες των πολιτών να απολαύσουν και να ασκήσουν τα συνταγματικά κατοχυρωμένα δικαιώματά τους.

Στο σημείο αυτό αξίζει να επισημανθεί ότι η υποχρέωση ανάρτησης των πράξεων και αποφάσεων στο Διαδίκτυο σε καμία περίπτωση δεν

34. **ΦΕΚ 112/Α' /13-7-2010**

υποκαθιστά το σύστημα δημοσίευσης στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης ή άλλες μορφές δημοσιότητας που προβλέπονται απ' την ισχύουσα νομοθεσία. Με άλλα λόγια, οι ρυθμίσεις του νέου νόμου ενισχύουν και συμπληρώνουν το ήδη υπάρχον σύστημα.

Η ανάρτηση πρέπει να λαμβάνει χώρα αμελλητί, δηλαδή τάχιστα και χωρίς υπαίτια καθυστέρηση. Η αμελλητί ανάρτηση επιβάλλεται όχι απλώς για να εκπληρωθεί ο σκοπός του νόμου για έγκαιρη και έγκυρη πληροφόρηση των πολιτών, διαφάνεια, αποτελεσματικό έργο της κρατικής δράσης, αλλά και επειδή σε αρκετές περιπτώσεις πράξεων η ανάρτηση συνιστά προϋπόθεση για την εκτέλεσή τους.³⁵

Στη συνέχεια της μελέτης μας θ' αναφερθούμε στο δικαίωμα πρόσβασης στα διοικητικά, που συνδέεται άρρηκτα με την αρχή της διαφάνειας, σε μια προσπάθεια καλύτερης κατανόησής της. Αφού ορίσουμε δηλαδή την έννοια του διοικητικού εγγράφου, θα αναφερθούμε στο νομοθετικό υπόβαθρο του δικαιώματος πρόσβασης στα διοικητικά έγγραφα κάνοντας μια εκτενή αναφορά στο άρθρο 16 του ν. 1599/1986 αλλά και στο άρθρο 5 ΚΔΔιαδ., καθώς και στην πρόσφατη ρύθμιση του ν. 3448/2006.

35. <http://et.diavgeia.gor.gr>

3.1. Η έννοια του διοικητικού εγγράφου

Προτού αναφερθούμε και αναλύσουμε το «δικαίωμα πρόσβασης στα διοικητικά έγγραφα» και το νομοθετικό υπόβαθρο αυτού, κρίνεται σκόπιμο να επιχειρήσουμε να δώσουμε έναν ορισμό για την έννοια του διοικητικού εγγράφου.

Σύμφωνα με το τέταρτο εδάφιο του άρθρου 16 §1, «ως διοικητικά έγγραφα για την εφαρμογή του άρθρου αυτού, θεωρούνται όλα τα έγγραφα που συντάσσονται από τα όργανα του δημοσίου τομέα, ιδίως εκθέσεις, μελέτες, πρακτικά, στατιστικά στοιχεία, εγκύκλιοι, οδηγίες, απαντήσεις της διοίκησης, γνωμοδοτήσεις και αποφάσεις»³⁶. που περιλαμβάνουν ερμηνεία δικαίου ή περιγραφή διοικητικών διαδικασιών.

Στην Εισηγητική Έκθεση του ν. 1599/1986 αναφέρεται ρητά ότι με τον όρο «διοικητικό έγγραφο» εννοούνται όχι μόνο τα έγγραφα με τη στενή έννοια του όρου, αλλά ό,τι υπάρχει μέσα στα αρχεία της διοίκησης. Η διευκρίνιση αυτή βέβαια συνεπάγεται κατά την εφαρμογή της σχετικής διατάξεως μια σειρά από ερμηνευτικές συνέπειες. Τα «διοικητικά έγγραφα» λοιπόν δεν είναι μόνο αυτά που συντάσσονται απ' τα όργανα της

36. **Άρθρο 16 §1, ν. 1599/1986.**

διοίκησης, αλλά και όργανα συνταγμένα από ιδιώτες που είτε έχουν υποβληθεί προς τη διοίκηση, είτε για διάφορους λόγους έχουν περιέλθει στην κατοχή διοικητικών υπηρεσιών. Τέλος, ως διοικητικό έγγραφο θεωρείται κάθε απόφαση η οποία τα γραπτά, την εγγραφή οπτική ή ηχητική, την αυτοματοποιημένη μεταχείριση των μη ονομαστικών πληροφοριών.^{37.}

Ο Α. Τάχος^{38.} εκφράζει την άποψή του σχετικά με την έννοια του διοικητικού εγγράφου η οποία πηγάζει από τη σκανδιναβική θεώρηση «του εγγράφου», ως απαραίτητο στοιχείο για την τελείωση του οποίου απαιτείται η υπογραφή του ή η παραλαβή από τον αρμόδιο και η καταχώρησή του στο μητρώο.

Στο ν. 2690/1999 με τον οποίο κυρώθηκε ο ΚΔΔιαδ. δίνεται ο ορισμός του «διοικητικού εγγράφου» στο άρθρο 5 §1. Ως διοικητικά έγγραφα λοιπόν, νοούνται μόνο όσα συντάσσονται από τις δημόσιες υπηρεσίες, όπως εκθέσεις, μελέτες, πρακτικά, στατιστικά στοιχεία, εγκύκλιες οδηγίες, απαντήσεις της Διοίκησης, γνωμοδοτήσεις και αποφάσεις. Δεν θεωρούνται δηλαδή διοικητικά έγγραφα τα έγγραφα που συντάσσονται από ιδιώτες και έχουν υποβληθεί στη διοίκηση, όπως

37. **Μ. Γ. Αντωνόπουλου**, *Το δικαίωμα πρόσβασης στα διοικητικά έγγραφα*, Επιθεώρηση Διοικητικού Δικαίου, 1997, σελ. 182.

38. **Τάχου, Α.**, *Ερμηνεία Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας*, 3^η έκδοση, 2006, σελ. 511.

συνέβαινε στον προηγούμενο νόμο.^{39.}

Στον πιο πρόσφατο νόμο 3448/2006 περί περαιτέρω χρήσης πληροφοριών του δημοσίου τομέα, δίνεται ένας ακόμα ορισμός για το «διοικητικό έγγραφο» στο άρθρο 4 §3.

Συγκεκριμένα, ο νομοθέτης στο νόμο αυτό χρησιμοποιεί τον όρο «έγγραφο προς περαιτέρω χρήση». Ως «έγγραφο προς περαιτέρω χρήση» λοιπόν νοείται κάθε έγγραφο το οποίο εκδίδεται ή κατέχεται από τους φορείς του δημοσίου τομέα και ιδίως μελέτες, πρακτικά, στατιστικά στοιχεία, εγκύκλιοι, οδηγίες, απαντήσεις διοικητικών αρχών, αναφορές, ανεξάρτητα από το μέσο αποτύπωσης που χρησιμοποιείται. Επίσης, ως «έγγραφα» για την εφαρμογή των διατάξεων του εν λόγω νόμου λογίζονται και τα ιδιωτικά έγγραφα που βρίσκονται σε αρχεία φορέων του δημοσίου τομέα.^{40.}

Βάσει όσων προαναφέρθηκαν διαπιστώνεται ότι δεν υπάρχουν ουσιώδεις διαφοροποιήσεις στην έννοια του «διοικητικού εγγράφου» μεταξύ των τριών διαφορετικών νομοθετημάτων που θεμελιώνουν το «δικαίωμα πρόσβασης στα διοικητικά έγγραφα». Εξαίρεση αποτελεί μονάχα η μετονομασία του όρου σε «έγγραφο προς περαιτέρω χρήση» που εντοπίζεται στον πιο πρόσφατο νόμο.

39. **Άρθρο 5 §1, ν. 2690/1999** και **Α. Μαρκαντωνάτου-Σκαλτσά**, *Η Προστασία του Διοικουμένου: Βασική αρχή της διοικητικής δράσης*, Εκδόσεις Αντ. Σάκκουλας, 1999, σελ. 171.

40. **Άρθρο 4 §3, ν. 3448/2006.**

3.2. Το δικαίωμα γνώσης των διοικητικών εγγράφων του άρθρου 16 του ν. 1599/1986

Το δικαίωμα κάθε πολίτη, ανεξαρτήτως εθνικότητας, στην ενημέρωση καθώς και στην ελευθερία πρόσβασης στα διοικητικά έγγραφα πρέπει να είναι και νομοθετικά κατοχυρωμένο. Θα πρέπει επίσης να κατοχυρωθεί η κατ' αρχήν αυτοδίκαιη κοινοποίηση σε κάθε ενδιαφερόμενο όλων των διοικητικών εγγράφων τα οποία απορρέουν από τις κρατικές υπηρεσίες, τα δημόσια ιδρύματα ή Οργανισμούς, ακόμα και ιδιωτικού δικαίου, εφόσον υπάρχει σχετική αίτησή τους. Κάθε υπηρεσία λοιπόν, οφείλει να παραδώσει το ζητούμενο διοικητικό έγγραφο ή να κοινοποιήσει την απαγόρευση της μετάδοσης πληροφορίας με γραπτή αιτιολογημένη απόφασή της.

Η δυνατότητα πρόσβασης στα διοικητικά έγγραφα αποτελεί ένα εξαιρετικά επίκαιρο ζήτημα στην ελληνική έννομη τάξη, ειδικά μάλιστα μετά την πρόσφατη συνταγματική αναθεώρηση του 2001, η οποία μάλιστα οδήγησε στην προσθήκη ειδικής διάταξης για τη ρύθμισή του. Το πρώτο ωστόσο νομοθέτημα το οποίο αντιμετώπισε το ζήτημα της πρόσβασης στα έγγραφα της Διοίκησης ήταν ο ν. 1599/1986, όπως προαναφέρθηκε, και μάλιστα το άρθρο 16 του νόμου αυτού. Πρόκειται για ένα δικαίωμα που υπό το πρίσμα του άρθρου 16 έχει επαρκώς διερευνηθεί στην Ελλάδα

επιστημονικά από τη θεωρία και έχει επανειλημμένως κριθεί απ' τη νομολογία.

Συγκεκριμένα, ο νόμος 1599/1986, μέχρι την ψήφιση του οποίου η πρόσβαση στα διοικητικά έγγραφα ρυθμιζόταν από τον Υπαλληλικό Κώδικα, όρισε στο άρθρο 16 τις προϋποθέσεις βάσει των οποίων κάθε πολίτης δικαιούται να λάβει γνώση των διοικητικών εγγράφων. Σύμφωνα με την παραπάνω διάταξη ισχύει ότι: *«Κάθε πολίτης, με τις επιφυλάξεις των διατάξεων της §3, έχει δικαίωμα να λαμβάνει γνώση των διοικητικών εγγράφων, εκτός από εκείνα που αναφέρονται στην ιδιωτική ή οικογενειακή ζωή τρίτων»*.⁴¹ Με τον παραπάνω νόμο λοιπόν, θεσπίστηκε το λεγόμενο *«δικαίωμα γνώσης των διοικητικών εγγράφων»*.

Όσον αφορά τώρα στον σκοπό του τυπικού αυτού νόμου θα λέγαμε ότι απέβλεπε στην αναμόρφωση της Δημόσιας Διοίκησης και κατ' επέκταση στη δημιουργία νέων σχέσεων μεταξύ Κράτους-Πολίτη. Με κεντρικούς άξονες τη δημοκρατία και τον εκσυγχρονισμό και κατευθυντήριες αρχές τη διαφάνεια και τη συμμετοχή του πολίτη στη διοικητική δράση, την απλότητα και την ταχύτητα στη Δημόσια Διοίκηση, τη δημιουργία αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ κρατικού οργάνου και πολίτη και την εκμετάλλευση των τεχνολογικών δυνατοτήτων με ισόρροπη ανάπτυξη του

41. **Π. Σκουρή**, *Το δικαίωμα πρόσβασης στα έγγραφα*, Περιοδικό Βήμα, σελίδες 620-627.

δημοκρατικού και κοινωνικού ελέγχου, ελήφθησαν μια σειρά από μέτρα, τα οποία στόχευαν σε μια συνολική θεσμική παρέμβαση στο χώρο της Δημόσιας Διοίκησης.

Συγκεκριμένα, με το νόμο 1599/1986 καθιερώθηκαν τα εξής: i) ένας νέος τύπος δελτίου ταυτότητας και οριζόταν ότι τα στοιχεία που αναγράφονταν σε αυτή αποτελούσαν πλήρη απόδειξη, ii) η δυνατότητα συμπλήρωσης με υπεύθυνη δήλωση γεγονότων ή στοιχείων που δεν αναγράφονταν στην ταυτότητα, iii) η υποχρέωση των υπηρεσιών του δημόσιου τομέα να χρησιμοποιούν έντυπα αιτήσεων και να συνδράμουν τους πολίτες στη σύνταξη αυτών, iv) περιορίστηκαν τα απαιτούμενα δικαιολογητικά στα απολύτως απαραίτητα, v) υποχρεώνονταν οι διοικητικές υπηρεσίες να συστήνουν πάγια προκαταβολή χαρτοσήμου και ενσήμου, vi) εξουσιοδοτούνταν οι υπουργοί να συναποφασίζουν για την απαλλαγή των πολιτών απ' την υποχρέωση υποβολής ορισμένων πιστοποιητικών με την αντίστοιχη υποχρέωση της διοίκησης να τα αναζητήσει.

Εν κατακλείδει, θα λέγαμε ότι το δικαίωμα που κατοχυρώνεται στο άρθρο 16 του ν. 1599/1986 είναι ουσιώδες στοιχείο μιας «αλυσίδας», καθώς αυτό μαζί με τρία άλλα θεμελιώδη δικαιώματα, το δικαίωμα ακρόασης (άρθρο 20 §2 Σ.), το δικαίωμα δικαστικής προστασίας και την υποχρέωση αιτιολογίας, συνιστούν ένα τετράπτυχο στο οποίο θεμελιώνεται

κάθε δικαιοκρατική διοικητική διαδικασία.⁴²

Με άλλα λόγια, δίχως πρόσβαση στα διοικητικά στοιχεία ο διοικούμενος δεν μπορεί να ασκήσει το δικαίωμα ακρόασης, όπως και δίχως προηγούμενη ακρόαση του διοικούμενου η διοίκηση εκπληρώνει κατ' ανάγκη ελλιπώς την υποχρέωσή της να αιτιολογεί με σαφήνεια και πληρότητα. Επίσης, η ανεπαρκής αιτιολογία θα μειώνει δραστικά τη δυνατότητα του ιδιώτη για αποτελεσματική δικαστική προστασία. Ως εκ τούτου, το άρθρο 16 του ν. 1599/1986 αποτελεί το ουσιωδέστερο στοιχείο μιας τέτοιας «αλυσίδας», αφού με βάση αυτό τίθενται σε ισχύ τα υπόλοιπα τρία δικαιώματα.

42. **Ν. Κ. Παπαδόπουλος**, *Το δικαίωμα γνώσης των διοικητικών εγγράφων (άρθρο 16 ν. 1599/86)*, Περιοδικό Διοικητική Δίκη, σελίδες 1358-1360, καθώς και **Π. Λαζαράτος**, *Το δικαίωμα προσβάσεως στα διοικητικά στοιχεία*, Περιοδικό Δίκη, 1994, σελίδες 445-446.

3.3. Ο Κώδικας Διοικητικής Διαδικασίας (ν. 2690/1999)

Σε επίπεδο ελληνικής κοινής νομοθεσίας, η πρόσβαση στη δημόσια πληροφορία ρυθμιζόταν αρχικά από το άρθρο 72 Υπ. Κωδ., τη γενική ρήτρα του άρθρου 902 Α.Κ.⁴³ και γενικές αρχές του διοικητικού δικαίου. Στη συνέχεια, ως «πρόσβαση στα [διοικητικά] έγγραφα», από το άρθρο 16 του ν. 1599/1986 στον οποίο αναφερθήκαμε νωρίτερα, για να καταλήξουμε τελικά στο νόμο 2690/1999 με τον οποίο κυρώθηκε ο Κώδικας Διοικητικής Διαδικασίας που έχει ως αντικείμενο τη διαδικασία προς έκδοση διοικητικής πράξης.⁴⁴

Συγκεκριμένα, στο άρθρο 5 του ΚΔΔ ρυθμίζεται η «πρόσβαση στα διοικητικά έγγραφα» και διαλαμβάνονται σε αυτό οι ισχύουσες διατάξεις του άρθρου 16 του ν.1599/1986 με ουσιώδεις πάντως διαφοροποιήσεις.⁴⁵ Σημασία βέβαια για την περαιτέρω διερεύνηση του δικαιώματος πρόσβασης στα διοικητικά έγγραφα, υπό το πρίσμα του άρθρου 5 του

43. **Απ. Γέροντας**, *Τα δικαιώματα πρόσβασης στα διοικητικά έγγραφα*, ΔΤΑ Νο 7/2000, σελ. 567.

44. **ΦΕΚ Α' 45/9.3.1999**.

45. **Χαρ. Αλεξ. Χάρακας**, *Η πρόσβαση στα διοικητικά έγγραφα σύμφωνα με τον Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας*, Τιμητικός Τόμος Σείμικτα Σπηλιωτόπουλος, 2000, σελ. 785.

ν. 2690/1999 (ΚΔΔ), έχει η φύση και η γενικότερη σημασία του. Όπως έχει λοιπόν ρυθμιστεί στο νόμο 1599/1986, πρόκειται για ένα άμεσο, πλήρες, ουσιαστικό και διαδικαστικό δικαίωμα για «*αναζήτηση πληροφόρησης*».

Εισδύοντας στο ν. 2690/1999, διαπιστώνουμε ότι έχει εφαρμογή μόνο στο Δημόσιο, στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης και στα άλλα ν.π.δ.δ. (άρθρο 1). Εξαιρείται λοιπόν από το πεδίο εφαρμογής του όλος ο υπόλοιπος δημόσιος τομέας, για την πρόσβαση στα έγγραφα του οποίου εξακολουθεί να βρίσκεται σε ισχύ ο ν. 1599/1986. Στο σημείο αυτό άλλωστε εντοπίζεται η βασική διαφορά μεταξύ των δύο νόμων.⁴⁶

Ειδικότερα, στην §1 του άρθρου 5 ΚΔΔιαδ. αναφέρεται ότι το δικαίωμα πρόσβασης στα «διοικητικά» έγγραφα έχει «κάθε ενδιαφερόμενος». Στη νομολογία ωστόσο, έχει υποστηριχθεί η ερμηνεία ότι το «*ενδιαφέρον*» του πολίτη πρέπει να είναι «*εύλογο*». Βέβαια, η νομολογία έχει προέλθει επί τη βάση του άρθρου 16 του ν. 1599/1986, το οποίο δεν κάνει λόγο για «*κάθε ενδιαφερόμενο*», αλλά για κάθε «*πολίτη*» και με την έννοια «*ενδιαφερόμενος*» ο νομοθέτης αποσκοπούσε στην καθιέρωση του «*εύλογου ενδιαφέροντος*» ως απαραίτητης προϋπόθεσης για την πρόσβαση στα διοικητικά έγγραφα. Η προσέγγιση αυτή όμως, δεν

46. **Α. Γέροντας**, *ο.π.*, σελ. 573.

είναι ορθή, καθόσον ο όρος «ενδιαφερόμενος» χρησιμοποιείται από τον ΚΔΔιαδ. για να αναφερθεί στον πολίτη ο οποίος εξ ορισμού, λόγω της ιδιότητάς του έχει ούτως ή άλλως εύλογο ενδιαφέρον να ασκήσει το πολιτικό δικαίωμα πρόσβασης στα έγγραφα της Διοίκησης.^{47.}

Αναφερόμενη στα «διοικητικά έγγραφα», η §1 προβλέπει ένα ευρύ δικαίωμα πρόσβασης, καθόσον αντιλαμβάνεται τα διοικητικά έγγραφα ως την κατεξοχήν «δημόσια πληροφορία». Συγκεκριμένα, ορίζει ως διοικητικά έγγραφα όσα συντάσσονται από τις δημόσιες υπηρεσίες συνάμα και έναν ενδεικτικό κατάλογο που περιλαμβάνει τις εκθέσεις, τις μελέτες κ.π.α. Αξίζει ακόμη να σημειωθεί ότι η «ανοιχτότητα» πρόσβασης στα διοικητικά έγγραφα θεμελιώνεται στην αντίθεσή τους προς τα «ιδιωτικά» έγγραφα που φυλάσσονται στις δημόσιες υπηρεσίες, η πρόσβαση στα οποία είναι αυστηρότερη, αφού το δικαίωμα σε αυτή θεμελιώνεται επί τη βάσει «ειδικού έννομου συμφέροντος» και όχι επί τη βάσει απλού «εύλογου ενδιαφέροντος». Βέβαια, η διάκριση ανάμεσα σε «διοικητικά» και «ιδιωτικά» έγγραφα που προβλέπεται από τις διατάξεις των §§1 και 2 δε μπορεί να αποκλείσει το ενδεχόμενο ακόμα και στα «διοικητικά» έγγραφα να περιέχονται δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα. Στην περίπτωση αυτή δεν αρκεί η ιδιότητα του «ενδιαφερόμενου» και η γραπτή αίτησή του για

47. **Α. Ι. Τάχος**, *Ερμηνεία Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2003, β' εκδ., σελ. 172.

την πρόσβαση στα διοικητικά έγγραφα που περιέχουν προσωπικά δεδομένα, αλλά απαιτείται και η συνδρομή των ειδικότερων προϋποθέσεων του ν. 2472/1997.⁴⁸

Προχωρώντας στην §2 του άρθρου 5 του ΚΔΔ, θα λέγαμε ότι θεσπίζει ένα γνήσιο διαδικαστικό δικαίωμα διότι συνδέει τη γνώση των «ιδιωτικών» εγγράφων που φυλάσσονται σε δημόσιες υπηρεσίες με την ύπαρξη και επίκληση ειδικού έννομου συμφέροντος. Επιπλέον, απαιτεί ως πρόσθετη προϋπόθεση τα ιδιωτικά έγγραφα να είναι σχετικά με την υπόθεση του αιτούντος που εκκρεμεί στις δημόσιες υπηρεσίες ή έχει διεκπεραιωθεί από αυτές στις οποίες είχε απευθυνθεί η σχετική αίτηση.

Ακολουθεί η §3, η οποία διευρύνει τον κύκλο των απόλυτων απαγορεύσεων. Με την εν λόγω παράγραφο τροποποιείται το άρθρο 16 του ν. 1599/1986, κατά το οποίο απαγορεύεται το δικαίωμα πρόσβασης στα διοικητικά έγγραφα, όχι μόνο όταν αυτά αφορούν την ιδιωτική και οικογενειακή ζωή τρίτων, αλλά και όταν παραβιάζεται το απόρρητο. Κατ' αυτόν τον τρόπο λοιπόν, περιορίζεται ιδιαίτερα το δικαίωμα πρόσβασης στα διοικητικά έγγραφα. Στο δεύτερο εδάφιο τώρα της §3 του άρθρου 5 του ΚΔΔ, επαναλαμβάνονται οι σχετικές απαγορεύσεις του άρθρου 16 του προηγούμενου νόμου. Όμως, στα πλαίσια της διοικητικής διαδικασίας,

48. **Β. Σωτηρόπουλος**, *Η πρόσβαση στη δημόσια πληροφορία και η προστασία προσωπικών δεδομένων*, Περιοδικό Digesta, σελίδες 99-101.

κρίνεται περιοριστική του δικαιώματος ακρόασης, η απαγόρευση που συνδέεται με την έρευνα αρχών και ιδιαίτερα εκείνης που συνδέεται με διοικητικές παραβάσεις.⁴⁹

Διαδικαστικές τροποποιήσεις του άρθρου 5 του ΚΔΔ σε σχέση με το άρθρο 16 του ν. 1599/1986 εντοπίζονται και στην §4 του άρθρου που μελετάμε. Συγκεκριμένα, σε αυτή επισημαίνεται η σχετική τροποποίηση με την οποία περιορίζεται από πλευράς ευχερειών ο ενδιαφερόμενος. Ειδικότερα, αντί της σωρευτικής δυνατότητας για επιτόπια μελέτη ή και λήψη αντιγράφων, περιορίζεται τώρα σε διαζευκτική ευχέρεια είτε επιτόπιας μελέτης είτε λήψεως σχετικού αντιγράφου.

Συμπερασματικά και συνοψίζοντας όσα προαναφέραμε ανωτέρω, θα λέγαμε ότι το άρθρο 5 του ΚΔΔ έχει εφαρμογή στο στενό δημόσιο τομέα (Δημόσιο, ΟΤΑ, ν.π.δ.δ.) και όχι στον ευρύ δημόσιο τομέα (ν.π.ι.δ.). Στο πεδίο εφαρμογής δε του εν λόγω νόμου, το δικαίωμα προσβάσεως περιορίζεται από τη μια πλευρά απ' την προστασία της ιδιωτικής ζωής και από την άλλη από τα νομοθετημένα απόρρητα. Όσο για τη μη ρύθμιση θεμάτων σχετικών με την αναπαραγωγή, διάδοση και χρησιμοποίηση για εμπορικούς σκοπούς υποδηλώνει ότι η πρόθεση του νομοθέτη ήταν να ρυθμίσει την πρόσβαση στα διοικητικά έγγραφα ως διαδικαστικό δικαίωμα

49. **Χαρ. Α. Χάρακας**, *ο.π.*, σελίδες 795-796.

στα πλαίσια της διοικητικής διαδικασίας.

Τέλος, αξίζει ν' αναφερθεί ότι η αναζήτηση διοικητικών στοιχείων εκ μέρους των πολιτών συνιστά αναβάθμιση των σχέσεων Κράτους και Κοινωνίας Πολιτών.⁵⁰

50. **Ιδίου**, σελ. 799.

3.4. Εξαιρέσεις από το δικαίωμα γνώσης των διοικητικών εγγράφων

Το δικαίωμα γνώσης των διοικητικών εγγράφων, φορέας του οποίου είναι κάθε πολίτης, αν και υποχρεώνει τις υπηρεσίες του δημόσιου τομέα προς γνωστοποίηση των αιτούμενων εγγράφων υπόκειται σε μια δέσμη περιορισμών που αποτυπώνονται στο άρθρο 16 του ν. 1599/1986.

Προτού όμως αναφερθούμε διεξοδικά στους περιορισμούς του εν λόγω δικαιώματος, αξίζει να επισημάνουμε ότι οι εξαιρέσεις αυτές πρέπει να εφαρμόζονται με όσο το δυνατόν στενότερο υπέρ του πολίτη πνεύμα. Κατ' αυτόν τον τρόπο αποφεύγεται η ουσιαστική εκμηδένιση του δικαιώματος γνώσης των διοικητικών εγγράφων, διατηρείται μια ισορροπία στις σχέσεις μεταξύ των πολιτών, καθώς και στη σχέση του πολίτη με τη Διοίκηση και διασφαλίζεται η εύρυθμη λειτουργία του Κράτους.⁵¹ Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειωθεί ότι η αρνητική απάντηση της Διοίκησης στην αίτηση ενός πολίτη για γνώση των διοικητικών εγγράφων στη βάση των περιορισμών που αναφέραμε πως υπάρχουν, πρέπει να είναι αιτιολογημένη και να κοινοποιείται εγγράφως στον αιτούντα μέσα σ' ένα

51. **A. Μάνεσης**, *Συνταγματικό Δίκαιο*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Τόμος Ι, Θεσ/νίκη 1980.

μήνα απ' την υποβολή της σχετικής αίτησης.^{52.}

Μια σημαντική εξαίρεση από το προς μελέτη δικαίωμα γνώσης των διοικητικών εγγράφων αποτελεί η επιταγή του άρθρου 9 §1 του Συντάγματος, βάσει της οποίας η οικογενειακή και η ιδιωτική ζωή του ατόμου είναι απαραβίαστη. Με άλλα λόγια, τα έγγραφα που αναφέρονται στην ιδιωτική και οικογενειακή ζωή τρίτων εξαιρούνται απ' το δικαίωμα γνώσης των διοικητικών εγγράφων που έχει κάθε πολίτης. Δεν επιτρέπεται δηλαδή η πρόσβαση σε διοικητικά έγγραφα που περιέχουν στοιχεία του οικογενειακού και ιδιωτικού βίου τρίτων προσώπων, διότι τότε θα ανέκυπτε σύγκρουση ανάμεσα στο δικαίωμα του πολίτη να λαμβάνει γνώση των διοικητικών εγγράφων και στο δικαίωμα του ατόμου να μην παραβιάζεται η ιδιωτική και οικογενειακή του ζωή,^{53.} ο προσδιορισμός της οποίας έχει απασχολήσει τη θεωρία πολλάκις. Συνήθως, η έννοια αυτή προσδιορίζεται απ' τις επικρατούσες κοινωνικές αντιλήψεις και το υποκειμενικό κριτήριο της βούλησης του ενδιαφερομένου προσώπου.^{54.}

Ωστόσο, όσον αφορά τον εν λόγω περιορισμό του δικαιώματος γνώσης των διοικητικών εγγράφων αξίζει να σημειωθεί ότι οι δημόσιες

52. **Βλ. άρθρο 16 §6 του ν. 1599/1986.**

53. **Δ. Θ. Τσάτσος**, *Συνταγματικό Δίκαιο Γ – Θεμελιώδη δικαιώματα*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, τόμος γ', Αθήνα-Κομοτηνή 1988, σελ. 295.

54. **Κ. Μαυριάς**, *Το συνταγματικό δικαίωμα του ιδιωτικού βίου*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1982.

υπηρεσίες δεν δύνανται να απορρίψουν αίτημα με την επίκληση ιδιωτικού, ιατρικού, βιομηχανικού ή εμπορικού απορρήτου, εφόσον το αιτούμενο έγγραφο και το απόρρητο περιεχόμενό του αφορούν αποκλειστικά τον αιτούντα.⁵⁵ Μάλιστα, οι πληροφορίες ιατρικού χαρακτήρα γνωστοποιούνται στον ενδιαφερόμενο από έναν ιατρό που είτε ορίζεται από τον ίδιο, είτε από τη Διοίκηση.

Οι υπηρεσίες του Δημοσίου όμως, μπορούν, εκτός απ' την προαναφερθείσα περίπτωση, να απορρίψουν το δικαίωμα γνώσης και σε άλλες περιπτώσεις. Συγκεκριμένα, περιορισμοί τίθενται εφόσον αφορούν: α) το απόρρητο των συζητήσεων του υπουργικού συμβουλίου και των άλλων κυβερνητικών οργάνων, β) το απόρρητο της εθνικής άμυνας και της εξωτερικής πολιτικής, γ) το απόρρητο της δημόσιας πίστης και του νομίσματος, δ) το απόρρητο της ασφάλειας του κράτους και της δημόσιας τάξης, ε) το ιατρικό⁵⁶ απόρρητο, στ) το τραπεζικό απόρρητο, ζ) το βιομηχανικό απόρρητο. Επίσης, στο δ' εδάφιο του άρθρου 16 §3, αναφέρεται πως οι δημόσιες υπηρεσίες μπορούν ν' αρνηθούν εάν η γνώση του διοικητικού εγγράφου μπορεί να δυσχεράνει την έρευνα δικαστικών, στρατιωτικών ή διοικητικών αρχών σχετικά με την τέλεση ενός

55. **Βλ. άρθρο 16 §5 του ν. 1599/1986.**

56. **Α. Καραμιχαλέλης**, *Συστάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης σχετικές με το Διοικητικό Δίκαιο και τη Διοικητική Δικονομία*, Δι. Δικ. 1996, σελ. 334.

εγκλήματος ή κάποιας διοικητικής παράβασης. Ακόμη, απαγορεύεται η γνωστοποίηση σχετικού εγγράφου σε κάθε περίπτωση που ορίζεται με συναπόφαση του Υπουργού Προεδρίας της Κυβέρνησης και του αρμόδιου κατά περίπτωση υπουργού.⁵⁷

Εν κατακλείδει, πρέπει να αναφερθεί ότι σε όλες τις παραπάνω περιπτώσεις, εκτός από αυτήν που αφορά την ιδιωτική και οικογενειακή ζωή, η άρνηση της Διοίκησης στην ικανοποίηση του δικαιώματος γνώσης των διοικητικών εγγράφων είναι δυνητική. Με άλλα λόγια, η Διοίκηση δεν είναι υποχρεωμένη να εμποδίσει τη γνωστοποίηση ενός εγγράφου που υπόκειται στους παραπάνω περιορισμούς, αλλά έγκειται στη διακριτική της ευχέρεια να το κάνει.

57. **Άρθρο 16 §4 του ν. 1599/1986.**

3.5. Η πρόσφατη ρύθμιση του Ν. 3448/2006 για την περαιτέρω χρήση πληροφοριών στη δημόσια διοίκηση

Ο νόμος υπ' αριθ. 3448/2006 αποτελεί το πιο πρόσφατο νομοθέτημα ρύθμισης της πρόσβασης στα έγγραφα της Διοίκησης. Συγκεκριμένα, ο ν. 3448/2006 αφορά την περαιτέρω χρήση πληροφοριών του δημοσίου τομέα και τη ρύθμιση θεμάτων του Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης. Η περαιτέρω χρήση πληροφοριών του δημοσίου τομέα αποτελεί αντικείμενο ρύθμισης του πρώτου κεφαλαίου του εν λόγω νόμου, δηλαδή των άρθρων 1 έως 13.⁵⁸

Το αντικείμενο των διατάξεων 1 έως 13 του νόμου λοιπόν, προσδιορίζεται στο άρθρο 1. Συγκεκριμένα, ως αντικείμενο νοείται ο καθορισμός, σύμφωνα με την οδηγία 2003/98/ΕΚ των όρων, των προϋποθέσεων, καθώς και των τρόπων διευκόλυνσης της περαιτέρω χρήσης εγγράφων που βρίσκονται στην κατοχή φορέων του δημοσίου τομέα.

Αξίζει να σημειωθεί ότι είναι οι φορείς του δημοσίου τομέα αρμόδιοι να μεριμνούν, ώστε τα έγγραφα που βρίσκονται στην κατοχή τους να

58. **ΦΕΚ 57/15 Μαρτίου 2006.**

επαναχρησιμοποιούνται για εμπορικούς ή μη σκοπούς.⁵⁹ Στο σημείο αυτό εντοπίζεται και η σημασία του όρου «περαιτέρω χρήση». Με τον όρο «περαιτέρω χρήση» αποδίδεται η χρήση, από φυσικά ή νομικά πρόσωπα, εγγράφων που βρίσκονται στην κατοχή φορέων του δημοσίου τομέα, για εμπορικούς ή μη σκοπούς.⁶⁰

Στο σημείο αυτό βέβαια ανακύπτει το ερώτημα σχετικά με το πεδίο εφαρμογής του νόμου που μελετάμε. Συγκεκριμένα, θα λέγαμε ότι αποκλείονται από την περαιτέρω χρήση, α) έγγραφα η χορήγηση των οποίων δεν εμπίπτει στη δημόσια αποστολή των οικείων φορέων του δημοσίου τομέα, β) αυτά για τα οποία οι φορείς έχουν δικαίωμα πνευματικής ή βιομηχανικής ιδιοκτησίας, γ) έγγραφα που βρίσκονται στην κατοχή δημόσιων ραδιοτηλεοπτικών φορέων ή δ) εκπαιδευτικών, ερευνητικών ή πολιτιστικών ιδρυμάτων και ε) έγγραφα στα οποία η πρόσβαση αποκλείεται σύμφωνα με τις διατάξεις 3 και 5 του άρθρου 5 του ν. 2690/1999.⁶¹

Η προθεσμία χορήγησης εγγράφων προς περαιτέρω χρήση στον αιτούντα είναι 20 ημέρες απ' την υποβολή της αίτησης. Ωστόσο, η προθεσμία αυτή μπορεί να παρατείνεται μέχρι 20 επιπλέον εργάσιμες

59. **Άρθρο 2, ν. 3448/2006.**

60. **Άρθρο 4, ν. 3448/2006.**

61. **Άρθρο 3, ν. 3448/2006.**

ημέρες απ' την παραλαβή της αίτησης.^{62.}

Όσο για τη μορφή διάθεσης των εγγράφων απ' τους φορείς του δημοσίου τομέα πρέπει να πούμε ότι διατίθενται στην υφισταμένη μορφή ή γλώσσα, καθώς οι φορείς δεν υποχρεούνται να διαμορφώνουν ή να προσαρμόζουν τα έγγραφα, ώστε να ανταποκρίνονται στο αίτημα παροχής τους, ούτε υποχρεούνται να παρέχουν αποσπάσματα εγγράφων.^{63.}

Μέσα απ' τον εν λόγω νόμο προβλέπεται όμως ρητά και η διασφάλιση της διαφάνειας της κρατικής δράσης. Συγκεκριμένα οι όροι, καθώς και τα πάγια τέλη για τη χρήση εγγράφων καθορίζονται εκ των προτέρων και δημοσιοποιούνται, ιδίως με ηλεκτρονικά μέσα, όπου είναι δυνατόν και ενδεδειγμένο.^{64.}

Επίσης απαιτείται η δημοσιοποίηση, χωρίς καθυστέρηση, της απόφασης της αρμόδιας αρχής να μη διαθέτει πλέον ορισμένα έγγραφα προς περαιτέρω χρήση.^{65.}

Αξιζει ακόμη να επισημανθεί ότι προβλέπεται και η αποφυγή των διακρίσεων στον εν λόγω νόμο. Με άλλα λόγια, προβλέπεται ώστε οι όροι που επιβάλλονται για την περαιτέρω χρήση εγγράφων να μην επιφέρουν

62. **Άρθρο 5 §2, ν. 3448/2006.**

63. **Άρθρο 6 §1, ν. 3448/2006.**

64. **Άρθρο 9 §1, ν. 3448/2006.**

65. **Άρθρο 9 §2, ν. 3448/2006.**

διακρίσεις.⁶⁶ Τέλος αξίζει να αναφερθεί ότι ειδικότερα θέματα και ζητήματα με χαρακτήρα σχετικό με την περαιτέρω χρήση εγγράφων, ρυθμίζονται με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και του κατά περίπτωση Υπουργού.⁶⁷

66. **Άρθρο 11 §1, ν. 3448/2006.**

67. **Άρθρο 13⁶, ν. 3448/2006.**

ΜΕΡΟΣ Β' :

«Η προβληματική της σχέσης μεταξύ της
διαφάνειας και της προστασίας των
προσωπικών δεδομένων»

1. Η έννοια της προστασίας των προσωπικών δεδομένων

Στα πλαίσια της μελέτης που διεξάγουμε σχετικά με την αρχή της διαφάνειας και το δικαίωμα γνώσης των διοικητικών εγγράφων, κρίνεται σκόπιμο ν' αναφερθούμε στην έννοια της προστασίας των προσωπικών δεδομένων η οποία δεν εμφανίζει τις ίδιες δυσχέρειες οριοθέτησης, τις οποίες εμφανίζει η οριοθέτηση της διαφάνειας της κρατικής δράσης.

Το δίκαιο προστασίας του προσώπου αποτελεί προϊόν μακροχρόνιας ιστορικής εξέλιξης με διεθνείς διατάξεις (βλ. ιδίως Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου). Η εξέλιξη αυτή οδήγησε σε μια σφαιρική προστασία του προσώπου, η οποία περιλαμβάνει ποινική και αστική προστασία, συνταγματική κατοχύρωση και διεθνή αναγνώριση, αλλά και το σύγχρονο πρόβλημα της προστασίας του προσώπου απ' την επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων. Στο σημείο αυτό αξίζει να επισημανθεί ότι η έννοια του προσώπου ή υποκειμένου του δικαίου είναι θεμελιώδης για το δίκαιο. Από τη νομική έννοια αυτή προέρχεται και ο νομικός όρος «προσωπικότητα» που χρησιμοποιείται με ευρύ εννοιολογικό περιεχόμενο. Η προσωπικότητα δεν σημαίνει την ιδιότητα και την ικανότητα του

προσώπου να είναι υποκείμενο δικαίου.⁶⁸

Ο Έλληνας νομοθέτης, ακολουθώντας τις ρυθμίσεις του άρθρου 2 περ. α' της Οδηγίας 95/46/ΕΚ, ορίζει στο άρθρο 2 §1 του ν. 2472/1997 ως «δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, κάθε πληροφορία που αναφέρεται στο υποκείμενο των δεδομένων, δηλαδή σ' ένα φυσικό πρόσωπο του οποίου τη διασφάλιση της προσωπικής ζωής και των θεμελιωδών δικαιωμάτων εγγυάται ο νόμος». Γίνεται επίσης η αναγκαία διευκρίνιση ότι τα στατιστικά φύσεως συγκεντρωτικά στοιχεία δεν λογίζονται ως δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα διότι από αυτά δεν μπορούν να προσδιοριστούν συγκεκριμένα φυσικά πρόσωπα ούτε να επηρεαστεί η προσωπική τους ζωή. Διευκρινίζεται επίσης ότι, αν και αποτελούν εννοιολογικά προσωπικά δεδομένα, δεν εφαρμόζεται ο ν. 2472/1997 στα προσωπικά δεδομένα που δεν περιλαμβάνονται ή δεν πρόκειται να περιληφθούν σε αρχείο. Αυτές οι πληροφορίες αποτελούν τα απλά προσωπικά δεδομένα, ενώ στην §2 του εν λόγω άρθρου γίνεται διάκριση μεταξύ των «απλών» και των «ευαίσθητων δεδομένων».⁶⁹

Επιπροσθέτως αξίζει να επισημανθεί, όπως συνάγεται απ' τον ορισμό

68. **Μιχ. Κ. Αυγουστιανάκης**, Προστασία του ατόμου από την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων, Περιοδικό ΔΤΑ Νο 11/2001, σελίδες 675-678.

69. **Δαμ. Μ. Κατραμάδος**, Προστασία του ατόμου από την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων (Ν. 2472/97), Περιοδικό ΔΤΑ Νο 3/1999, σελ. 590.

των προσωπικών δεδομένων που δόθηκε ανωτέρω, ότι τα προσωπικά δεδομένα και η ιδιωτική ζωή συμπίπτουν εν μέρει, αλλά δεν ταυτίζονται, μολονότι η μεταξύ τους διάκριση δεν φαίνεται να είναι αυτονόητη λόγω της επέκτασης της έννοιας της ιδιωτικής ζωής από το ΕΔΔΑ. Το ΕΔΔΑ στο άρθρο 8 της ΕΣΔΑ, συνέβαλε στο να περιλαμβάνονται στην έννοια του ιδιωτικού βίου τα δεδομένα που αφορούν την επαγγελματική δραστηριότητα ενός προσώπου.

Πιο συγκεκριμένα, η έννοια των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα είναι ευρύτερη από αυτήν της ιδιωτικής ζωής και επομένως οι δύο έννοιες δεν ταυτίζονται. Αυτό συμβαίνει διότι υπάρχουν προσωπικά δεδομένα που εξελίσσονται στο πλαίσιο του δημόσιου βίου και δεν μπορούν να υπαχθούν στην έννοια της ιδιωτικής ζωής, όσο ευρέως κι αν ερμηνεύσουμε αυτή την έννοια.

Επομένως, μπορεί ένας σημαντικός αριθμός προσωπικών δεδομένων να αφορά ταυτόχρονα και την ιδιωτική ζωή, δεν υπάρχει όμως ταύτιση των εννοιών αυτών. Αυτό προκύπτει και από το άρθρο 1 του ν. 2472/1997 στο οποίο ορίζεται το αντικείμενο του νόμου που είναι «η θέσπιση των προϋποθέσεων για την επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων προς την προστασία των δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών των φυσικών προσώπων».⁷⁰

70. **Σπ. Β. Βλαχόπουλος**, *Διαφάνεια της κρατικής δράσης και προστασία προσωπικών δεδομένων*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελίδες 52-58.

Έχοντας κάνει μια μικρή αναφορά στην έννοια των προσωπικών δεδομένων, στη συνέχεια της μελέτης μας θα αναφερθούμε στα δύο είδη προσωπικών δεδομένων και στην πρακτική σημασία της διάκρισης αυτής, στην προστασία των προσωπικών δεδομένων σε συνταγματικό επίπεδο, στο ελληνικό δίκαιο, αλλά και στο κοινοτικό και στο διεθνές δίκαιο. Το δεύτερο μέρος της μελέτης μας κλείνει με έναν προβληματισμό για το αν η σχέση της κρατικής δράσης και της προστασίας των προσωπικών δεδομένων είναι πολεμική ή σχέση συμπληρωματική. Ο προβληματισμός μας δηλαδή αφορά τη φύση των δύο έννομων αγαθών και το αν η επιλογή του ενός αποκλείει την ύπαρξη του άλλου. Για να απαντηθεί το ερώτημα αυτό όμως, απαιτείται πρώτα να μελετηθεί η έννοια της προστασίας των προσωπικών δεδομένων, γι' αυτό και στις παραγράφους που ακολουθούν γίνεται μια διεξοδική μελέτη της εν λόγω έννοιας.

1.1. Απλά ή Κοινά Προσωπικά Δεδομένα

Στο άρθρο 2 του ν. 2472/1997 περί προστασίας των προσωπικών δεδομένων γίνεται η διάκριση των προσωπικών δεδομένων σε απλά, κοινά (ή μη ευαίσθητα) και σε ευαίσθητα. Στην §2 του άρθρου 2 ορίζονται με σαφήνεια τα «ευαίσθητα δεδομένα». Διατρέχοντας λοιπόν την εν λόγω διάταξη και έχοντας κατανοήσει την έννοια των «δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα» ή αλλιώς «προσωπικών δεδομένων», είμαστε σε θέση να προσδιορίσουμε τα «απλά προσωπικά δεδομένα».^{71.}

Απλά προσωπικά δεδομένα είναι όσα δεν είναι ευαίσθητα. Λόγου χάρη, απλά δεδομένα είναι το όνομα, το επώνυμο, η κατοικία, το επάγγελμα, το μορφωτικό επίπεδο, οι καταναλωτικές συνήθειες, η ταξιδιωτική δραστηριότητα, η οικογενειακή και περιουσιακή κατάσταση, ο μισθός, οι τραπεζικοί λογαριασμοί.

71. Ο όρος «προσωπικά δεδομένα» χρησιμοποιείται στη μελέτη αυτή αντί του όρου «δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα», ο οποίος συναντάται σε πολλά νομοθετικά κείμενα, όπως η Οδηγία 95/46 της 24.10.1995 ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου «Για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών».

1.2. Ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα

Ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα είναι τα δεδομένα που αποτελούν το σκληρό πυρήνα της ιδιωτικής ζωής,⁷² όπως αυτός γίνεται αντιληπτός στη χώρα μας και αφορούν:

- α) Τη φυλετική ή εθνική προέλευση. Πρόκειται για τη φυλή (π.χ. λευκή, αθίγγανοι) ή για την εθνότητα π.χ. εθνικές μειονότητες και όχι για την υπηκοότητα, της οποίας φορείς είναι οι πολίτες του αντίστοιχου κράτους.
- β) Τα πολιτικά φρονήματα.
- γ) Τις θρησκευτικές ή φιλοσοφικές πεποιθήσεις.
- δ) Τη συμμετοχή σε συνδικαλιστική οργάνωση, π.χ. μέλος σε σωματείο εργαζομένων.
- ε) Την υγεία, όπως πληροφορίες για τη φυσική, ψυχική ή πνευματική κατάσταση, για χρήση ναρκωτικών ή κατάχρηση οινόπνευματος, για λήψη φαρμάκων, ανικανότητες ή αναπηρίες.
- στ) Την ερωτική ζωή.
- ζ) Την κοινωνική πρόνοια. Πρόκειται για ευαίσθητα δεδομένα που

72. **Άρθρο 2 §2, ν. 2472/1997.**

διαχειρίζονται οι Κοινωνικές Υπηρεσίες (π.χ. υιοθεσίες),^{73.} με σκοπό την οργάνωση και την παροχή υπηρεσιών κοινωνικής πρόνοιας.

η) Τα σχετικά με ποινικές διώξεις ή καταδίκες, π.χ. το ποινικό μητρώο.

θ) Τα μητρώα και τα αρχεία της Εθνικής Αρχής Ιατρικώς Υποβοηθούμενης Αναπαραγωγής.

ι) Τα δεδομένα των ληπτών και δωρητών ανθρωπίνων ιστών και οργάνων.^{74.}

κ) Τις δηλώσεις και τα σχετικά της αίτησης του αιτούντος πολιτικό άσυλο.^{75.}

λ) Τα γενετικά δεδομένα^{76.} δηλαδή τα δεδομένα, οποιουδήποτε τύπου, τα οποία αφορούν κληρονομικά χαρακτηριστικά ή πρότυπα κληρονομικότητας αυτών των χαρακτηριστικών σε μια ομάδα ατόμων.

Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειωθεί ότι δεν είναι ευαίσθητα

73. Οι Υπηρεσίες αυτές τηρούν απόρρητο αρχείο, το οποίο υπάγεται στις διατάξεις του ν. 2472/1997: βλ. άρθρο 6 §1 π.δ. 226/1999 (ΦΕΚ Α' 190/20.9.1999).

74. **Άρθρο 9 ν. 2737/1999.**

75. **Άρθρο 2 §12 π.δ. 61/1999.**

76. **15/2001 γνωμοδότηση της Αρχής** με θέμα «Ανάλυση γενετικού υλικού για σκοπούς εξιχνίασης εγκλημάτων και ποινικής δίωξης».

δεδομένα τα δεδομένα οικονομικής συμπεριφοράς.

Εν κατακλείδει θα λέγαμε ότι ο κατάλογος των ευαίσθητων δεδομένων είναι εξαντλητικός και δεν μπορούν να περιληφθούν σ' αυτόν και άλλα παρά μόνο με νεότερο νόμο.

1.3. Πρακτική σημασία της διάκρισης σε απλά και σε ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα

Η διάκριση των προσωπικών δεδομένων σε απλά ή κοινά και σε ευαίσθητα, εκτός από τη θεωρητική σημασία της, έχει κυρίως πρακτική σημασία. Η πρακτική σημασία οφείλεται στην ενισχυμένη νομική προστασία που απολαμβάνουν τα ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα αναφορικά με τα απλά, με την έννοια της θέσπισης αυστηρότερων προϋποθέσεων για την επεξεργασία των ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων σε σχέση με εκείνες που απαιτούνται για την επεξεργασία των απλών προσωπικών δεδομένων. Έτσι, για τη νόμιμη επεξεργασία ευαίσθητων δεδομένων απαιτείται η γραπτή συγκατάθεση του υποκειμένου τους, ενώ για τη νόμιμη επεξεργασία των απλών αρκεί η προφορική συγκατάθεση. Επίσης, για τη νόμιμη επεξεργασία των ευαίσθητων δεδομένων απαιτείται η λήψη σχετικής άδειας από την Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων, ενώ για την επεξεργασία των απλών αρκεί η γνωστοποίηση της επεξεργασίας στην Αρχή.

Όλα τα παραπάνω θα μελετηθούν διεξοδικότερα στη συνέχεια της μελέτης μας.

2. Η συνταγματική θεμελίωση της προστασίας των προσωπικών δεδομένων

Η προστασία των προσωπικών δεδομένων, ομοίως όπως και η διαφάνεια της κρατικής δράσης, κατοχυρώθηκε για πρώτη φορά ρητώς στο Σύνταγμα με την αναθεώρηση του 2001 και στο πλαίσιο της θέσπισης «νέων» συνταγματικών δικαιωμάτων. Η ρητή συνταγματική κατοχύρωση της προστασίας των προσωπικών δεδομένων δημιουργεί το ερώτημα εάν αυτή ήταν όντως αναγκαία ή μήπως εντάσσεται στη γενικότερη προσπάθεια του αναθεωρητικού νομοθέτη του 2001 να «εκσυγχρονίσει» το συνταγματικό κείμενο, προσθέτοντας πολλές φορές νέες ρυθμίσεις με μικρή αυτοτελή κανονιστική αξία που τελικώς αναιρούν τον χαρακτήρα του Συντάγματος ως ενός σκοπίμως γενικόλογου και ελλειπτικού κειμένου. Βέβαια, ανάλογοι προβληματισμοί είχαν διατυπωθεί και παλαιότερα, όπως στο Σύνταγμα του 1975 σχετικά με την καθιέρωση του δικαιώματος του ιδιωτικού βίου.⁷⁷

Η προστασία των προσωπικών δεδομένων είναι πλέον και για την Ελλάδα θεμελιώδες ανθρώπινο δικαίωμα. Ο νόμος παρέχει δικαιώματα στα

77. **Σπ. Β. Βλαχόπουλος**, *Διαφάνεια της κρατικής δράσης και προστασία προσωπικών δεδομένων*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2005, σελ. 58.

φυσικά πρόσωπα (υποκείμενα των δεδομένων) και θέτει συγκεκριμένες υποχρεώσεις σε όσους τηρούν και επεξεργάζονται προσωπικά δεδομένα (τους υπεύθυνους επεξεργασίας).⁷⁸

Το δικαίωμα προστασίας των προσωπικών δεδομένων προσδιορίστηκε από τη θεωρία είτε ως απότοκο της συζήτησης για την ιδιωτικότητα, είτε από την περίφημη απόφαση του Γερμανικού Ομοσπονδιακού Δικαστηρίου για την απογραφή που ανέδειξε το δικαίωμα του **πληροφοριακού αυτοκαθορισμού**. Πρόκειται για το δικαίωμα κάθε ανθρώπου να μη καθίσταται πληροφοριακό αντικείμενο και να συνπροσδιορίζει ο ίδιος ποιες πληροφορίες που τον αφορούν καθίστανται γνωστές στο περιβάλλον.⁷⁹

Προτού προχωρήσουμε όμως στην περαιτέρω ανάλυση και μελέτη του εν λόγω δικαιώματος, όπως τείνει να παγιωθεί στο νομικό μας πολιτισμό, κρίνεται σκόπιμο ν' αναζητήσουμε τα συνταγματικά του θεμέλια. Με διαφοροποιήσεις ως προς την προσέγγιση, οι συνταγματικές βάσεις της προστασίας των προσωπικών δεδομένων ανευρίσκονταν είτε στο άρθρο 9 §1 του Συντάγματος, είτε στο άρθρο 5 §1 του Συντάγματος,

78. **Παν. Δ. Αρμαμέντος – Β. Α. Σωτηρόπουλος**, *Προσωπικά δεδομένα (Ερμηνεία Ν. 2472/1997)*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσ/νίκη 2005, σελίδες 19-25.

79. **Λ. Μήτρου**, *Η προστασία των προσωπικών δεδομένων και η νομολογία του ΣΤΕ*, Τόμος ΣΤΕ για 75 χρόνια, σελ. 346.

μολονότι το προστατευόμενο από το άρθρο αυτό δικαίωμα στην ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας στηρίζεται στην ιδέα του αυτοκαθορισμού και θα μπορούσε συνεπώς να θεωρηθεί ότι προϋποθέτει και την προστασία του πληροφοριακού αυτοκαθορισμού, είτε στο συνδυασμό τους.

Συγκεκριμένα, στο μεν άρθρο 9 §1, εδ. β' κατοχυρώνεται το κλασσικό δικαίωμα της ιδιωτικής αυτονομίας από το οποίο κατάγεται το δικαίωμα στην προστασία των προσωπικών δεδομένων, που έχει ευρύτερο αντικείμενο διότι παρέχει προστασία σε δικαιώματα τα οποία από τη φύση τους προσδιορίζονται για εξωτερίκευση στη δημόσια σφαίρα και συμβάλλουν στον προσδιορισμό της ταυτότητάς τους. Στο δε άρθρο 5 §1, όπως προαναφέρθηκε, γίνεται λόγος για το δικαίωμα της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας που περιλαμβάνει την εγγύηση της αυτόνομης απόφασης του ατόμου για τη δημόσια και ιδιωτική παρουσίαση και εικόνα και την ελευθερία προσδιορισμού των πληροφοριών που καθίστανται γνωστές στο περιβάλλον του.⁸⁰

Αντίστοιχη είναι και η στοχοθεσία και η λειτουργία της διάταξης του άρθρου 19 του Συντάγματος που προστατεύει το απόρρητο των επικοινωνιών, που δεν διαγράφει μόνο τα όρια της ιδιωτικής σφαίρας που προστατεύει η έννομη τάξη, αλλά εγγυάται το δικαίωμα των ατόμων στην

80. **Χαρ. Ανθόπουλος**, *Προστασία Δεδομένων και Ελευθερία Πληροφόρησης*, Περιοδικό ΔΤΑ, τόμος VI Νο 21/2004, σελίδες 520-524.

ελεύθερη επικοινωνία με τους άλλους. Θα μπορούσε ακόμη να υποστηριχθεί ότι το αίτημα της προστασίας των προσωπικών δεδομένων απηχούσε και τη συνταγματική επιταγή για σεβασμό της αξίας του ανθρώπου, όπως επισημαίνεται στο άρθρο 2 §1 του Συντάγματος. Η εσωτερική ολοκλήρωση ενός ανθρώπου προϋποθέτει μεταξύ άλλων την ελευθερία της επικοινωνίας, την ελευθερία στην παροχή και πρόσληψη πληροφοριών. Η καταγραφή προσωπικών πληροφοριών προσβάλλει αυτήν καθ' εαυτήν την αξία του ανθρώπου και αξίζει να σημειωθεί ότι η εν λόγω συνταγματική θεμελίωση δεν είναι ανεξάρτητη απ' τη θεώρηση της ιδιωτικότητας ως προϋπόθεσης συμμετοχής στην κοινωνία και επικοινωνίας με τους εταίρους.^{81.}

Προχωρώντας ένα βήμα παραπέρα τη μελέτη μας για τη συνταγματική θεμελίωση των προσωπικών δεδομένων, αξίζει να αναφερθούμε στο νέο άρθρο 9^A του Συντάγματος, στο οποίο βρίσκει πλέον ρητή κατοχύρωση το δικαίωμα πληροφοριακής αυτοδιάθεσης. Το εν λόγω άρθρο ορίζει ότι καθένας έχει δικαίωμα προστασίας από τη συλλογή, επεξεργασία και χρήση, ιδίως με ηλεκτρονικά μέσα, των προσωπικών του δεδομένων, όπως ο νόμος ορίζει. Η διασφάλιση της προστασίας των προσωπικών δεδομένων αντίθετα από τον αναθεωρητικό νομοθέτη γίνεται

81. **Λ. Μήτρου**, *Η προστασία των προσωπικών δεδομένων και η νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας*, Τιμητικός τόμος του ΣτΕ για 75 χρόνια, σελ. 345.

από ανεξάρτητη αρχή, που συγκροτείται και λειτουργεί, όπως ο νόμος ορίζει (άρθρο 9^Α §β). Ως πλεονέκτημα της ανωτέρω διάταξης νοείται το ότι η προστατευτική της εμβέλεια καλύπτει κάθε δεδομένο, δηλαδή κάθε πληροφορία που αφορά ένα πρόσωπο και όχι μόνο τα «απόρρητα». Επίσης, η αρίθμηση και η γειτνίαση της διάταξης 9^Α με το άρθρο 9 υποδηλώνουν την προσέγγιση του «νέου δικαιώματος» ως αμυντικού δικαιώματος και προστατευτικού κελύφους έναντι των απειλών που προκύπτουν από τη λειτουργία της κοινωνίας της πληροφορίας. Ωστόσο, η αμυντική αυτή διάσταση του νέου δικαιώματος δεν πρέπει να ταυτίζεται με τη θεώρηση της προστασίας προσωπικών δεδομένων ως «ιδιωτικής υπόθεσης», της οποίας η παράβαση έχει συνέπειες μόνο για τον ενδιαφερόμενο.⁸²

Εν κατακλείδει, θα μπορούσαμε να πούμε ότι όλες οι διατάξεις που αναφέρθηκαν ανωτέρω, ανεξαρτήτως της θεωρητικής διαφωνίας τους, διασφαλίζουν και οργανώνουν ένα πλαίσιο διαμόρφωσης της ιδιωτικότητας και της αυτόνομης ανάπτυξης της προσωπικότητας που ισχύει τόσο έναντι της κρατικής εξουσίας, όσο και έναντι των ιδιωτών. Σε συνδυασμό δε με το ν. 2472/1997 που θα δούμε διεξοδικότερα στην επόμενη παράγραφο, συμβάλλουν στην κατοχύρωση ενός νέου θεμελιώδους δικαιώματος, «του

82. **Κ. Χ. Χρυσόγονος**, *Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα*, Νομική Βιβλιοθήκη 2006, σελίδες 210-212.

δικαιώματος της προστασίας των προσωπικών δεδομένων» το οποίο συνδέεται με την αρχή της διαφάνειας που αποτελεί το αντικείμενο της μελέτης αυτής.

3. Το νομοθετικό πλαίσιο προστασίας των προσωπικών δεδομένων (Ν. 2472/1997)

Μέχρι το 1997, η Ελλάδα ήταν από τις λίγες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης που δεν διέθετε ακόμη σύγχρονη νομοθεσία για την προστασία των προσωπικών δεδομένων. Ωστόσο, υπήρξε και απ' τις λίγες χώρες, μαζί με την Ιταλία, που έσπευσαν να συμμορφωθούν προς την Οδηγία 95/46 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 24.10.1995 «για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών», με την ψήφιση του νόμου 2472/1997, ο οποίος αφορούσε στην προστασία του ατόμου απ' την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Ο νόμος λοιπόν 2472/1997 αποτελεί πράξη προσαρμογής της χώρας μας στην Οδηγία 95/46/ΕΚ.

Το νομοθετικό αυτό πλαίσιο που αφορούσε τη νόμιμη χρήση των δεδομένων, αποτέλεσε μια θεσμική καινοτομία διότι καθιέρωσε ένα νέο θεμελιώδες δικαίωμα, αυτό της προστασίας των προσωπικών δεδομένων. Επίσης, εισήγαγε νέες νομικές έννοιες με τις οποίες επιχειρείται να εκφραστεί μία νέα τεχνολογική πραγματικότητα η οποία με τη σειρά της επικαθορίζει την επεξεργασία και τη χρήση της πληροφορίας στην

κοινωνία.^{83.}

Προσεγγίζοντας τον προς ανάλυση νόμο 2472/1997, διαπιστώνουμε ότι ήδη από το πρώτο άρθρο, το οποίο τιτλοφορείται «Αντικείμενο», γίνεται αναφορά στο «δικαίωμα της προστασίας των προσωπικών δεδομένων». Χαρακτηριστικά λέει ότι: «αντικείμενο του παρόντος νόμου είναι η θέσπιση προϋποθέσεων επεξεργασίας των προσωπικών δεδομένων προς την προστασία των ατομικών δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών των φυσικών προσώπων και ιδίως της ιδιωτικής ζωής». Ήδη απ' το πρώτο άρθρο του σχετικού νόμου διαπιστώνεται ότι πρωτεύουσα θέση στην προστασία έχει το άτομο και οι συνταγματικά κατοχυρωμένες ελευθερίες του, αφού το αγαθό που προστατεύεται κατ' ουσίαν είναι η προσωπικότητα. Πέρα από τον καθορισμό του αντικείμενου του νόμου όμως, το άρθρο αυτό αποτελεί ένα σημαντικό νομοθετικό ερμηνευτικό τελεολογίας, καθώς συνοψίζει το πνεύμα και τους σκοπούς του Νόμου. Σε αυτό συνηγορεί και η Εισηγητική Έκθεση που αναφέρει ότι «το άρθρο 1 ορίζει ως σκοπό του νόμου τη θέσπιση των προϋποθέσεων της θεμιτής και νόμιμης επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων για την προστασία της ιδιωτικής ζωής».^{84.}

83. **Χαρ. Ανθόπουλος**, Προστασία προσωπικών δεδομένων και ελευθερία της πληροφόρησης, Περιοδικό ΔΤΑ, Τόμος VI, Νο 21/2004, σελ. 519.

84. **Παν. Δ. Αρμαμέντος – Β. Α. Σωτηρόπουλος**, Προσωπικά δεδομένα (Ερμηνεία Ν. 2472/1997), Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσ/νίκη 2005, σελίδες 1-8.

Στο επόμενο άρθρο του ν. 2472/1997 δίνονται οι ορισμοί κάποιων βασικών εννοιών για την κατανόηση του νέου θεμελιώδους δικαιώματος της προστασίας των προσωπικών δεδομένων. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι νομοθετικοί αυτοί ορισμοί αποτελούν «νεωτερισμό» στο νομικό μας σύστημα και η σημασία τους είναι μεγάλη καθώς το εύρος και το περιεχόμενό τους είναι κρίσιμο για την εφαρμογή του νόμου, καθώς εξυπηρετούν τους σκοπούς του. Κάποιες βασικές νομικές έννοιες εξ αυτών που θα αναφέρουμε ενδεικτικά εκατέρωθεν είναι: «Τα προσωπικά δεδομένα», η έννοια του «υπεύθυνου επεξεργασίας», «του αρχείου» και «της επεξεργασίας δεδομένων».

Ως **δεδομένο προσωπικού χαρακτήρα** ορίζεται στο νόμο κάθε πληροφορία που αναφέρεται στο **υποκείμενο** των δεδομένων, το οποίο με τη σειρά του είναι κάθε φυσικό πρόσωπο του οποίου η ταυτότητα είναι γνωστή ή μπορεί να προσδιοριστεί αμέσως ή εμμέσως επί τη βάση φυσικών και άλλων χαρακτηριστικών (άρθρο 2 α και γ ν. 2472/1997). Η έννοια αυτή φαίνεται να μην έχει παρουσιάσει ιδιαίτερες δυσκολίες στις υποθέσεις που έχει ως τώρα κρίνει το ΣτΕ. Δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα συνιστούν κατά το Συμβούλιο «τα στοιχεία που περιέχονται στα δελτία ταυτότητας», π.χ. θρήσκευμα, επαγγελματική ιδιότητα κ.τ.λ., αλλά ως τέτοια δέχτηκε και «σκηνές» που περιέχονται σε κασέτα, καταχωρήσεις ημερολογίου και συναφείς φωτογραφίες (ΣτΕ 3545/2002).

Υπεύθυνος επεξεργασίας είναι οποιοσδήποτε καθορίζει τον σκοπό και τον τρόπο επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, φυσικό ή νομικό πρόσωπο, δημόσια αρχή ή υπηρεσία ή άλλος οργανισμός (άρθρο 2 ζ ν. 2472/1997), ενώ **αρχείο δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα** είναι ένα σύνολο δεδομένων που αποτελούν ή μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο επεξεργασίας. Η εν λόγω έννοια συσχετίζεται με την καταγραφή και αρχειοθέτηση πληροφοριών ήδη με «κλασικά» μη αυτοματοποιημένα μέσα. Η ιδιαιτερότητα του ορισμού του αρχείου δε, αφορά τη σύνδεσή του με την έννοια της επεξεργασίας.

Ως **επεξεργασία** τέλος, νοείται κάθε εργασία ή σειρά εργασιών που πραγματοποιείται από το Δημόσιο ή από νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου ή ιδιωτικού δικαίου ή ένωση προσώπων ή φυσικό πρόσωπο με ή χωρίς τη βοήθεια αυτοματοποιημένων μεθόδων (άρθρο 2 δ ν. 2472/1997).⁸⁵

Προχωρώντας τη μελέτη μας ένα βήμα παραπέρα, αξίζει να επισημανθεί στο σημείο αυτό ότι η έννοια της «επεξεργασίας» που ορίστηκε ανωτέρω βάσει του νόμου που μελετάμε, περιλαμβάνει σχεδόν τα πάντα, δηλαδή οτιδήποτε κάνει κάποιος με τα προσωπικά δεδομένα, μεταξύ δε αυτών και τη διάδοση, η οποία στην κοινή γλώσσα δεν αποτελεί

85. **Δαμ. Μ. Κατραμάδος**, *Προστασία του ατόμου από την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων (Ν. 2472/97)*, ΔΤΑ Νο 3/1999, σελίδες 589-592, καθώς και **Α. Γέροντας**, *Η προστασία του πολίτη απ' την ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή 2002, σελ. 89.

«επεξεργασία». Αυτό δεν αποτελεί βέβαια πρόβλημα αφού η νομική γλώσσα μπορεί να δώσει σε όρους της κοινής γλώσσας διαφορετικό περιεχόμενο. Επίσης, έχει παρατηρηθεί ότι το άρθρο 2^Ε του ίδιου νόμου δεν διακρίνει ανάμεσα σε «διαρθρωμένα» και «μη διαρθρωμένα» δεδομένα, αλλά εφαρμόζεται σε όλα τα δεδομένα ανεξαιρέτως, αφού υιοθετεί μια ευρύτερη έννοια του «αρχείου» από εκείνη της Ευρωπαϊκής Οδηγίας.⁸⁶

Επίσης, διατρέχοντας το νόμο 2472/1997 ο οποίος, όπως προαναφέρθηκε, προβλέπει τους όρους και τις προϋποθέσεις της νόμιμης επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, μπορούμε να απομονώσουμε κάποιες γενικές αρχές που διέπουν την προστασία των δεδομένων, γνωστές ως Οχτώ Αρχές. Στις αρχές αυτές συνοψίζονται τα χαρακτηριστικά των προσωπικών δεδομένων.

Στη συνέχεια της μελέτης μας θα αναφερθούμε στις οκτώ αρχές που υιοθετεί ο νόμος, στις προϋποθέσεις πρόσβασης στα διοικητικά έγγραφα που εμπεριέχουν προσωπικά δεδομένα, στα δικαιώματα του υποκειμένου των δεδομένων αλλά και στις κυρώσεις που επιβάλλει ο νόμος.

86. **Χαρ. Ανθόπουλος**, *Προστασία προσωπικών δεδομένων και ελευθερία πληροφόρησης*, Περιοδικό ΔΤΑ, τόμος IV, Νο 21/2004, σελ. 532.

3.1. Χαρακτηριστικά δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα – Αρχές επεξεργασίας

Η επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων, για να είναι νόμιμη, πρέπει απαραίτητα πρώτα απ' όλα να τηρεί κάποιες αρχές, οι οποίες προβλέπονται απ' το νόμο. Οι αρχές αυτές είναι οκτώ και σε αυτές συνοψίζονται τα χαρακτηριστικά που πρέπει να έχουν τα προσωπικά δεδομένα.

Οι εν λόγω οκτώ αρχές δεν είναι καινοφανείς, αλλά αποτέλεσμα τριακονταετούς επιστημονικής συζήτησης και έρευνας. Αρχικά αποτυπώθηκαν στις Κατευθυντήριες Γραμμές του ΟΟΣΑ του 1980 και κωδικοποιήθηκαν στη Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης του 1981. Τις αρχές ακολούθησαν η Οδηγία 95/46/EΚ και οι εθνικές νομοθεσίες των κρατών-μελών. Δεν αποτελούν μόνο εργαλείο υπόμνησης. Πρωτίστως οριοθετούν, συμπεριλαμβανόμενες στο Ν. 2472/1997, το γενικό πλαίσιο προστασίας των προσωπικών δεδομένων, ενώ ταυτόχρονα παρέχουν, ερμηνευτικά στηρίγματα στον εφαρμοστή της σχετικής νομοθεσίας.⁸⁷ Συνοπτικά οι οκτώ αρχές είναι οι ακόλουθες:

87. **Γ. Ν. Γιαννόπουλος**, *Προστασία προσωπικών δεδομένων και διασυνοριακή ροή πληροφοριών*, Περιοδικό ΔΤΑ Νο 11/2001, σελίδες 737-739.

- i) Στο άρθρο 4^α του Ν. 2472/97 εντοπίζεται η πρώτη αρχή. Σύμφωνα με αυτή, τα προσωπικά δεδομένα πρέπει να αποκτηθούν με νόμιμο και θεμιτό τρόπο για συγκεκριμένο σκοπό. Πρόκειται για την «αρχή της νομιμότητας και του σκοπού» κατά τη συλλογή των δεδομένων, σύμφωνα με την οποία τα προσωπικά δεδομένα πρέπει να συλλέγονται μόνο για καθορισμένους και νόμιμους σκοπούς, οι οποίοι καθορίζουν τη νομιμότητα και αναγκαιότητα της συλλογής.
- ii) Από το ίδιο άρθρο συνάγεται επίσης η δεύτερη αρχή που αποτελεί επέκταση της πρώτης ως προς την περαιτέρω διαδικασία και τήρηση των δεδομένων. Σύμφωνα με αυτή, τα προσωπικά δεδομένα πρέπει να τηρούνται μόνο για συγκεκριμένη και νόμιμη χρήση.
- iii) Στο άρθρο 5^{στ} του Ν. 2472/1997, υποστηρίζεται ότι τα προσωπικά δεδομένα ανακοινώνονται μόνο στα πρόσωπα που αναφέρονται στις σχετικές δηλώσεις «γνωστοποίησης», οι οποίες καταχωρούνται σε ειδικό μητρώο από την επιβλέπουσα Αρχή.
- iv) Ακολουθεί η αρχή «της συνάφειας» στο άρθρο 4^β του ίδιου νόμου. Σύμφωνα με την εν λόγω αρχή, τα προσωπικά δεδομένα πρέπει να είναι συναφή και επαρκή με τους δηλωμένους σκοπούς.
- v) Πέμπτη αρχή είναι η αρχή «της ακρίβειας» που συνάγεται από το άρθρο 4^γ του σχετικού νόμου και υποστηρίζει ότι τα προσωπικά δεδομένα πρέπει να είναι ακριβή και να ενημερώνονται τακτικά.

- vi) Σύμφωνα δε με την έκτη αρχή, την «αρχή της ποσοτικής ισορροπίας», τα προσωπικά δεδομένα δεν μπορεί να τηρούνται περισσότερο απ' τον αναγκαίο χρόνο (άρθρο 4^δ Ν. 2472/1997).
- vii) Στην έβδομη αρχή προβλέπονται τα δικαιώματα που διαθέτει αυτός στον οποίο αναφέρονται τα δεδομένα, δηλαδή «το υποκείμενο» των δεδομένων. Τα δικαιώματα αυτά είναι το δικαίωμα ενημέρωσης (άρθρο 11 Ν. 2472/1997), το δικαίωμα πρόσβασης (άρθρο 12) και το δικαίωμα αντίρρησης (άρθρο 13).
- viii) Τέλος, κατά την όγδοη αρχή, την «αρχή της προσφορότητας», πρέπει να λαμβάνονται όλα τα πρόσφορα μέτρα ασφαλείας για να αποφεύγονται οι μη εξουσιοδοτημένες προσβάσεις, αλλαγές καθώς και διαρροές προσωπικών δεδομένων καθώς και η τυχαία απώλειά τους. Πρόκειται για την αρχή που συνδέει τη νομική έννοια της «προστασίας των προσωπικών δεδομένων» με τη φυσική τους προστασία με τεχνητά μέσα.^{88.}

Η τήρηση των αρχών επεξεργασίας αποτελεί υποχρέωση του υπεύθυνου επεξεργασίας. Προσωπικά δεδομένα που έχουν συλλεχθεί ή υφίστανται επεξεργασία κατά παράβαση των παραπάνω αρχών, καταστρέφονται με ευθύνη του υπεύθυνου επεξεργασίας. Η Αρχή

88. **Β. Σωτηρόπουλος**, *Η πρόσβαση στη δημόσια πληροφορία και η προστασία των προσωπικών δεδομένων*, Περιοδικό *Digesta* 2005, σελίδες 101-103.

Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων, εάν εξακριβώσει αυτεπαγγέλτως ή μετά από σχετική καταγγελία παράβαση των αρχών επεξεργασίας, επιβάλλει τη διακοπή της επεξεργασίας και την καταστροφή των προσωπικών δεδομένων που έχουν υποστεί επεξεργασία.

3.2. Προϋποθέσεις πρόσβασης στα διοικητικά έγγραφα με προσωπικά δεδομένα κατά τη σωρευτική εφαρμογή τους

Στην ελληνική έννομη τάξη εντοπίζεται η συνδυαστική εφαρμογή των βασικών επιλογών του άρθρου 5 ΚΔΔιαδ. αλλά και του ν. 2472/1997, με παράλληλη εφαρμογή μιας ρήτρας στάθμισης στην κάθε περίπτωση. Κατ' αυτόν τον τρόπο, πρώτον ικανοποιείται η βούληση του κοινού νομοθέτη και δεύτερον πληρούνται οι συνταγματικές επιταγές οι οποίες διέπουν την επίλυση της σύγκρουσης μεταξύ συνταγματικών διατάξεων.⁸⁹

Ο νομοθέτης λοιπόν, επιτρέπει βάσει του άρθρου 5 ΚΔΔιαδ την πρόσβαση στα διοικητικά έγγραφα, αλλά ταυτόχρονα παρέχει και τη δυνατότητα προστασίας προσωπικών δεδομένων (ν. 2472/1997). Με άλλα λόγια, θα λέγαμε ότι επιτρέπει στο διοικούμενο την πρόσβαση στα διοικητικά έγγραφα, αλλά υπό κάποιες προϋποθέσεις, που άλλοτε χαρακτηρίζονται ουσιαστικές και άλλοτε διαδικαστικές.

Συγκεκριμένα, επειδή ο κοινός νομοθέτης προσδίδει ιδιαίτερη

89. **Σπ. Βλαχόπουλος**, *Διαφάνεια της Κρατικής Δράσης και προστασία προσωπικών δεδομένων*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2007, σελ. 147.

σημασία στα ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα,⁹⁰ αλλά και στα δεδομένα που συνδέονται με την ιδιωτική και οικογενειακή ζωή και τα απόρρητα,⁹¹ για να γίνει σεβαστή η βούλησή του, δίνεται καταρχήν ένα προβάδισμα στα προσωπικά δεδομένα. Αυτό βέβαια, είναι κάτι που μπορεί ν' ανατραπεί εάν προκύψει ύστερα από μια στάθμιση συμφερόντων η ανάγκη πρόσβασης στα διοικητικά έγγραφα. Με άλλα λόγια, ο κοινός νομοθέτης εκκινεί απ' τον κανόνα προστασίας των προσωπικών δεδομένων και εξαιρεί εκείνες τις περιπτώσεις που το δικαίωμα του άρθρου 5 ΚΔΔιαδ υπερισχύει προδήλως απ' το δικαίωμα του ν. 2472/1997. Εύκολα λοιπόν μπορεί να διαπιστώσει κανείς, ότι η λύση του προβλήματος των αλληλοσυγκρουόμενων νομοθετημάτων εντοπίζεται στη χρήση κάποιων κριτηρίων στάθμισης συμφερόντων.⁹²

Όσον αφορά τώρα σε απλά δεδομένα τα οποία δεν σχετίζονται με την ιδιωτική και οικογενειακή ζωή και τα απόρρητα, θα λέγαμε ότι υπάρχουν δύο αντίθετες ρυθμίσεις. Το άρθρο μεν 5 §3 ΚΔΔιαδ εννοεί την απόλυτη υπεροχή του δικαιώματος πρόσβασης στα διοικητικά έγγραφα, το δε άρθρο 5 §2 του ν. 2472/1997 προβλέπει μια σχετική υπεροχή των

90. **Βλ. άρθρο 2 περ. β' και 7 του ν. 2472/1997.**

91. **Βλ. άρθρο 5 §3 ΚΔΔιαδ.**

92. **Λ. Μήτρου, Η Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων, 1999, σελ. 20, καθώς και Π. Αρμαμέντου – Β. Σωτηρόπουλου, Προσωπικά Δεδομένα, 2005, σελ. 227.**

προσωπικών δεδομένων και είναι σχετική, αφού η προστασία των προσωπικών δεδομένων μπορεί να υποχωρήσει, αν το αντίθετο έννομο αγαθό αποδειχθεί πως υπερέχει. Και σε αυτή την περίπτωση κρίνεται αναγκαία η εφαρμογή μιας ρήτρας στάθμισης, ώστε ν' αμβλύνονται το προβάδισμα του ενός ή του άλλου.

Εφαρμόζονται λοιπόν στις περιπτώσεις που αναφέρθηκαν ανωτέρω, μια ρήτρα στάθμισης των συμφερόντων για την επίλυση της σύγκρουσης των δύο νομοθετημάτων, διότι η συνύπαρξη κινδύνων αλλά και ωφελειών απ' την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων αντιστοιχεί σε μια σύγκρουση αγαθών και συμφερόντων που υφίσταται στην ελληνική έννομη τάξη. Πρόκειται για μια σύγκρουση μεταξύ αφενός της προστασίας της ιδιωτικής ζωής του ατόμου και αφετέρου της ελευθερίας της πληροφόρησης.^{93.}

Επειδή όμως η αντίθεση μεταξύ των δύο συγκρουόμενων νομοθετημάτων εντοπίζεται και σε διαδικαστικό επίπεδο, ενώ ο ΚΔΔιαδ προβλέπει την πρόσβαση στα διοικητικά έγγραφα υπό κάποιες ουσιαστικές προϋποθέσεις, ο ν. 2472/1997 θέτει δύο πολύ σημαντικές διαδικαστικές προϋποθέσεις.^{94.}

Συγκεκριμένα, σύμφωνα με το νόμο 2472/1997, σχετικά με τα

93. **Μιχ. Κ. Αυγουστιανάκης**, *Προστασία του ατόμου απ' την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων*, Περιοδικό ΔΤΑ Νο 11/2001, σελ. 679.

94. **Σπ. Βλαχόπουλος**, *ο.π.*, σελ. 150.

ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα, απαιτείται άδεια της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα (άρθρο 7 §2), αλλά και ενημέρωση του υποκειμένου πριν απ' την ανακοίνωση τους σε τρίτους (άρθρο 11 §3) και στη συνέχεια η γραπτή συγκατάθεσή του. Όσο δε για τα απλά, κοινά ή αλλιώς μη ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα απαιτείται μονάχα η ενημέρωση του υποκειμένου (άρθρο 11 §3) και η προφορική συγκατάθεσή του.

Όσον αφορά στην υποχρέωση ενημέρωσης του υποκειμένου, θα λέγαμε ότι πρόκειται για μια σημαντική διαδικαστική προϋπόθεση, αφού καθιστά το υποκείμενο γνώστη της επεξεργασίας των προσωπικών δεδομένων που το αφορούν, αποτρέποντας τον αιφνιδιασμό του. Επίσης, του παρέχει τη δυνατότητα να εκφραστεί πριν την πρόσβαση τρίτων στα προσωπικά του δεδομένα, καθώς και να ματαιώσει την παράνομη κοινοποίησή τους. συμπερασματικά, θα λέγαμε ότι πρόκειται για μια διαδικαστική προϋπόθεση, η οποία δεν δύναται ν' αποκλεισθεί η εφαρμογή της διότι συμβάλλει στην προστασία των προσωπικών δεδομένων, χωρίς να καθυστερεί όμως το δικαίωμα.⁹⁵

Αντιθέτως, η διαδικαστική προϋπόθεση της άδειας απ' την Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα για την πρόσβαση στα διοικητικά έγγραφα, που εμπεριέχουν ευαίσθητα δεδομένα τρίτων

95. **Βλ. σχετικά τις αποφάσεις 40/2005, 25/2006 και 36/2006** που περιλαμβάνονται στο παράρτημα με τα νομολογιακά παραδείγματα της παρούσας μελέτης.

προσώπων, η οποία προβλέπεται στο άρθρο 7 §2 του ν. 2472/1997, αντιμετωπίζεται με επιφυλακτικότητα και θεωρείται αντισυνταγματική. Αυτό συμβαίνει διότι ναι μεν η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα είναι, ως ανεξάρτητη αρχή, η πλέον κατάλληλη για την πραγματοποίηση των σταθμίσεων που αναφέρθηκαν ανωτέρω, αλλά συνάμα συνεπάγεται μεγάλη χρονική καθυστέρηση κατά την πρόσβαση στα διοικητικά έγγραφα που περιέχουν ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα.

Λόγω λοιπόν της καθυστέρησης γνώσης των διοικητικών εγγράφων, η διάταξη αυτή θεωρείται προβληματική, ενώ η αντισυνταγματικότητά της έγκειται στο ότι προσκρούει στο άρθρο 10 §3 Συντ., το οποίο θέτει ανώτατο χρονικό όριο 60 ημερών για την πρόσβαση στα διοικητικά έγγραφα.⁹⁶ Τέλος, αξίζει να επισημανθεί ότι και στο άρθρο 5 §3 ΚΔΔιαδ. προβλέπεται η πρόσβαση στα διοικητικά έγγραφα εντός 20 ημερών. Γι' αυτό το λόγο, ίσως η εν λόγω προϋπόθεση θα έπρεπε να αρθεί.

96. **Άρθρο 10 §3, Το Σύνταγμα της Ελλάδας (Επιμέλεια Γ. Παπαδημητρίου – Γ. Σωτηρέλης)**, Εκδόσεις Καστανιώτη, 4^η έκδοση, σελ. 25.

3.2.1. Η συγκατάθεση του υποκειμένου

Η συγκατάθεση του υποκειμένου αποτελεί βασικότατη προϋπόθεση της νομιμότητας της επεξεργασίας και εκδήλωση του δικαιώματος του πληροφοριακού αυτοκαθορισμού του ατόμου.

Παρ' ότι ο νόμος χρησιμοποιεί το γενικό όρο συγκατάθεση, που περιλαμβάνει τόσο τη συναίνεση (εκ των προτέρων συγκατάθεση) όσο και την έγκριση⁹⁷. (εκ των υστέρων συγκατάθεση), είναι φανερό ότι απαιτεί συναίνεση και δεν αρκείται⁹⁸. στην έγκριση. Τούτο προκύπτει από την ίδια τη διατύπωση του νόμου κατά τον ορισμό της συγκατάθεσης, ο οποίος ορίζει ότι με τη συγκατάθεση «το υποκείμενο των δεδομένων, αφού προηγουμένως ενημερωθεί, δέχεται να αποτελέσουν αντικείμενο επεξεργασίας τα προσωπικά δεδομένα που το αφορούν».⁹⁹.

Τα χαρακτηριστικά της συγκατάθεσης του υποκειμένου, ορίζονται απ' το νόμο και αποτελούν τις προϋποθέσεις εγκυρότητάς της. Σύμφωνα

97. **Καρύμπαλη-Τσίπτσιου, Γ.**, *Η έγκριση των δικαιοπραξιών, Συμβολή στην ερμηνεία των ΑΚ 236 και 238*, Εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσ/νίκη, 1990.

Για τη συγκατάθεση και στις δύο μορφές της βλ. ενδεικτικά

98. **Γεωργιάδη, Απ.**, *Γενικές Αρχές Αστικού Δικαίου*, 3^η έκδοση, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 2002, σελ. 267.

99. **Άρθρο 2 περ. ια', ν. 2472/1997.**

με τον νόμο λοιπόν, συγκατάθεση του υποκειμένου των δεδομένων αποτελεί κάθε ελεύθερη, ρητή και ειδική δήλωση βούλησεως, που εκφράζεται με τρόπο σαφή και με την οποία, το υποκείμενο των δεδομένων, αφού προηγουμένως ενημερωθεί, δέχεται να αποτελέσουν αντικείμενο επεξεργασίας τα προσωπικά δεδομένα που το αφορούν.

Ελεύθερη συγκατάθεση σημαίνει κατ' αρχήν συγκατάθεση η οποία δεν αποτελεί προϊόν ελαττωματικής βούλησης (πλάνης, απάτης ή απειλής), ούτε προϊόν ανάγκης ή σχέσης εξάρτησης του υποκειμένου απ' τον υπεύθυνο επεξεργασίας και γενικότερα συγκατάθεση που δεν έχει αποσπασθεί με τρόπο που αντίκειται στο νόμο και τα χρηστά ήθη.

Η συγκατάθεση είναι ρητή όταν εκδηλώνεται με τέτοια μέσα (π.χ. προφορικός λόγος, έγγραφο), ώστε να συνάγεται άμεσα η σχετική βούληση του υποκειμένου. Για να είναι ρητή η συγκατάθεση δεν απαιτείται να είναι ακουστικά αισθητή.

Ρητή είναι και η συγκατάθεση που παρέχεται αθόρυβα, φθάνει να συνάγεται σαφώς ότι άμεσος σκοπός είναι η εξωτερίκευση της βούλησης για συγκατάθεση.^{100.}

Επίσης, η συγκατάθεση δεν μπορεί να είναι γενική. Αντίθετα, πρέπει να είναι ειδική, να αφορά δηλ. τη συγκεκριμένη επεξεργασία, έτσι ώστε να

100. **Βλ. άρθρο 7 παρ. 2 περ. α' ν. 2472/1997**, καθώς και **Γεωργιάδης, Απ., ό.π., σελ. 372.**

μπορεί να λειτουργήσει ως παράγοντας της νομιμότητας της τελευταίας.

Όσον αφορά στον τύπο της συγκατάθεσης, απαιτείται να είναι έγγραφη όταν αφορά επεξεργασία ευαίσθητων δεδομένων, ενώ όταν αφορά απλά δεδομένα αρκεί να είναι προφορική, πάντως όμως ρητή. Από τη διαφοροποίηση ως προς τον τύπο της συγκατάθεσης που απαιτείται για τα απλά και για τα ευαίσθητα δεδομένα διαφαίνεται η αυξημένη προστασία που παρέχει ο νόμος στα ευαίσθητα δεδομένα.

Στο σημείο αυτό αξίζει να αναφερθεί ότι η ενημέρωση του υποκειμένου συνιστά απαραίτητη προϋπόθεση για τη συγκατάθεσή του. Η ενημέρωση αυτή περιλαμβάνει πληροφόρηση τουλάχιστον για το σκοπό της επεξεργασίας, τα δεδομένα ή τις κατηγορίες δεδομένων, τους αποδέκτες κ.τ.λ. Η συγκατάθεση αφορά μόνο την επεξεργασία για την οποία πραγματοποιήθηκε η συγκεκριμένη ενημέρωση.

Η συγκατάθεση μπορεί να ανακληθεί οποτεδήποτε, χωρίς όμως αναδρομικό αποτέλεσμα.

Εν κατακλείδι, θα λέγαμε ότι το δικαίωμα του πληροφοριακού αυτοκαθορισμού του ατόμου, έκφραση του οποίου αποτελεί ο κανόνας που απαιτεί τη συγκατάθεσή του για την επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων, δεν είναι απεριόριστο. Αντίθετα, οριοθετείται από κάποιες εξαιρέσεις.

Προβλέπεται δηλαδή τόσο η επεξεργασία απλών δεδομένων χωρίς συγκατάθεση, όσο και ευαίσθητων.

Οι περιπτώσεις στις οποίες επιτρέπεται η επεξεργασία απλών προσωπικών δεδομένων χωρίς συγκατάθεση αναφέρονται λεπτομερώς στο άρθρο 5 §2, ενώ οι περιπτώσεις στις οποίες επιτρέπεται η επεξεργασία των ευαίσθητων χωρίς συγκατάθεση στο άρθρο 7 §2.

Συγκεκριμένα, επιτρέπεται η επεξεργασία των απλών προσωπικών δεδομένων χωρίς τη συγκατάθεση του υποκειμένου στις ακόλουθες περιπτώσεις:

- α) Για την εκτέλεση σύμβασης, στην οποία συμβαλλόμενο μέρος είναι το υποκείμενο των υπό επεξεργασία δεδομένων ή για τη λήψη μέτρων κατόπιν αιτήσεως του υποκειμένου κατά το προσυμβατικό στάδιο.
- β) Για την εκπλήρωση υποχρέωσης του υπεύθυνου επεξεργασίας.
- γ) Για τη διαφύλαξη του ζωτικού συμφέροντος του υποκειμένου (π.χ. βρίσκεται σε κίνδυνο η ζωή ή η υγεία του), εάν αυτό τελεί σε φυσική αδυναμία (π.χ. απουσιάζει) ή νομική αδυναμία (π.χ. δικαιοπρακτική ανικανότητα).¹⁰¹.
- δ) Για την εκτέλεση έργου δημοσίου συμφέροντος ή έργου που εμπίπτει στην άσκηση δημόσιας εξουσίας και εκτελείται από δημόσια αρχή.

Για τις έννοιες «φυσική ή νομική αδυναμία» και «ζωτικό συμφέρον» βλ.

101. **Π. Αρμαμέντος – Β. Σωτηρόπουλος**, *Προσωπικά δεδομένα – Ερμηνεία του ν. 2472/1997*, Εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσ/νίκη, 2005, σελίδες 384-389.

Όσο δε για τις εξαιρετικές περιπτώσεις, στις οποίες επιτρέπεται η επεξεργασία ευαίσθητων δεδομένων χωρίς τη συγκατάθεση του υποκειμένου τους, θα λέγαμε ότι είναι οι ακόλουθες:

- α) Η επεξεργασία είναι αναγκαία για τη διαφύλαξη ζωτικού συμφέροντος του υποκειμένου ή προβλεπόμενου από το νόμο συμφέροντος τρίτου, εάν το υποκείμενο τελεί σε φυσική ή νομική αδυναμία να δώσει τη συγκατάθεσή του.
- β) Η επεξεργασία αφορά δεδομένα που δημοσιοποιεί το ίδιο το υποκείμενο ή είναι αναγκαία για την αναγνώριση, άσκηση ή υπεράσπιση δικαιώματος ενώπιον δικαστηρίου ή πειθαρχικού οργάνου.
- γ) Η επεξεργασία αφορά θέματα υγείας και εκτελείται από πρόσωπο που ασχολείται κατ' επάγγελμα με την παροχή υπηρεσιών υγείας και υπόκειται σε καθήκον εχεμύθειας ή σε συναφείς κώδικες δεοντολογίας, υπό τον όρο ότι η επεξεργασία είναι απαραίτητη για την ιατρική πρόληψη, διάγνωση, περίθαλψη ή τη διαχείριση υπηρεσιών υγείας.
- δ) Η επεξεργασία εκτελείται από Δημόσια Αρχή και είναι αναγκαία είτε αα) για λόγους εθνικής ασφάλειας είτε ββ) για την εξυπηρέτηση των αναγκών εγκληματολογικής ή σωφρονιστικής πολιτικής και αφορά τη διακρίβωση εγκλημάτων, ποινικές καταδίκες ή μέτρα ασφαλείας είτε γγ) για λόγους προστασίας της

δημόσιας υγείας είτε δδ) για την άσκηση δημόσιου φορολογικού ελέγχου ή δημόσιου ελέγχου κοινωνικών παροχών.

ε) Η επεξεργασία πραγματοποιείται για ερευνητικούς και επιστημονικούς σκοπούς και υπό τον όρο ότι τηρείται η ανωνυμία και λαμβάνονται όλα τα απαραίτητα μέτρα για την προστασία των δικαιωμάτων των προσώπων στα οποία αναφέρονται.

στ) Η επεξεργασία αφορά δεδομένα δημοσίων προσώπων, εφόσον αυτά συνδέονται με την άσκηση δημοσίου λειτουργήματος ή τη διαχείριση συμφερόντων τρίτων, και πραγματοποιείται αποκλειστικά για την άσκηση του δημοσιογραφικού επαγγέλματος. Η άδεια της αρχής χορηγείται μόνο εφόσον η επεξεργασία είναι απολύτως αναγκαία για την εξασφάλιση του δικαιώματος πληροφόρησης επί θεμάτων δημοσίου ενδιαφέροντος καθώς και στο πλαίσιο καλλιτεχνικής έκφρασης και εφόσον δεν παραβιάζεται καθ' οιονδήποτε τρόπο το δικαίωμα προστασίας της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής.

3.2.2. Γνωστοποίηση της επεξεργασίας απλών προσωπικών δεδομένων – Λήψη άδειας από την Αρχή

Με το ν. 2472/1997 καθιερώνεται σύστημα γνωστοποίησης κάθε επεξεργασίας ή αρχείου απλών δεδομένων και σύστημα παροχής άδειας για μια σειρά από επεξεργασίες ή αρχεία ευαίσθητων δεδομένων.

Γνωστοποίηση της επεξεργασίας στην Αρχή Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα συντελείται για τα απλά δεδομένα, ενώ για τα ευαίσθητα δεδομένα απαιτείται η άδεια της Αρχής.

Σχετικά με τη γνωστοποίηση στην αρχή ο υπεύθυνος επεξεργασίας υποχρεούται α γνωστοποιήσει εγγράφως στην Αρχή τη σύσταση και λειτουργία του αρχείου ή την έναρξη της επεξεργασίας.^{102.}

Με τη γνωστοποίηση της προηγούμενης παραγράφου ο υπεύθυνος επεξεργασίας πρέπει απαραίτητως να δηλώνει:^{103.}

- α) Το ονοματεπώνυμο ή την επωνυμία ή τον τίτλο του και τη διεύθυνσή του.
- β) Τη διεύθυνση όπου είναι εγκατεστημένο το αρχείο ή ο κύριος εξοπλισμός που υποστηρίζει την επεξεργασία.

102. **Άρθρο 6 §1, ν. 2472/1997.**

103. **Άρθρο 6 §2, ν. 2472/1997.**

- γ) Την περιγραφή του σκοπού της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που περιέχονται ή πρόκειται να περιληφθούν στο αρχείο.
- δ) Το είδος των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που υφίστανται ή πρόκειται να υποστούν ή περιέχονται ή πρόκειται να περιληφθούν στο αρχείο.
- ε) Το χρονικό διάστημα για το οποίο προτίθεται να εκτελεί την επεξεργασία ή να διατηρήσει το αρχείο.
- στ) Τους αποδέκτες ή τις κατηγορίες αποδεκτών στους οποίους ανακοινώνει ή ενδέχεται να ανακοινώσει τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα.
- ζ) Τις ενδεχόμενες διαβιβάσεις και το σκοπό της διαβίβασης δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα σε τρίτες χώρες.
- η) Τα βασικά χαρακτηριστικά του συστήματος και των μέτρων ασφαλείας του αρχείου ή της επεξεργασίας.

Όλα τα παραπάνω στοιχεία καταχωρίζονται στο Μητρώο Αρχείων και επεξεργασιών που τηρεί η Αρχή.¹⁰⁴ Στο σημείο αυτό πρέπει ν' αναφερθεί ότι η παράλειψη γνωστοποίησης στην αρχή της σύστασης και λειτουργίας αρχείου τιμωρείται με φυλάκιση έως τριών ετών και χρηματική ποινή από

104. **Άρθρο 6 §3, ν. 2472/1997.**

2.934,70 έως 14.673,51 ευρώ.

Στην περίπτωση επεξεργασίας ευαίσθητων δεδομένων, δεν αρκεί η απλή γνωστοποίηση στην Αρχή, αλλά απαιτείται να χορηγηθεί σχετική άδεια της Αρχής, ύστερα από αίτηση του υπεύθυνου επεξεργασίας. Η άδεια αυτή εκδίδεται για ορισμένο χρόνο ανάλογα με το σκοπό της επεξεργασίας.^{105.}

Επίσης η άδεια της αρχής για την επεξεργασία των ευαίσθητων δεδομένων πρέπει να περιέχει τα ακόλουθα:^{106.}

- α) Το ονοματεπώνυμο ή την επωνυμία ή τον τίτλο καθώς και τη διεύθυνση του υπεύθυνου επεξεργασίας και του τυχόν εκπροσώπου του.
- β) Τη διεύθυνση όπου είναι εγκατεστημένο το αρχείο.
- γ) Το είδος των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που επιτρέπεται να περιληφθούν στο αρχείο.
- δ) Το χρονικό διάστημα για το οποίο χορηγείται η άδεια.
- ε) Τους τυχόν όρους και προϋποθέσεις που έχει επιβάλει η Αρχή για την ίδρυση και λειτουργία του αρχείου.
- στ) Την υποχρέωση γνωστοποίησής του ή των αποδεκτών ευθύς ως εξατομικευτούν.

105. **Άρθρο 7 §4, ν. 2472/1997.**

106. **Άρθρο 7 §5, ν. 2472/1997.**

Αντίγραφο της άδειας καταχωρίζεται στο Μητρώο Αδειών που διατηρεί η Αρχή.¹⁰⁷ Κάθε μεταβολή των στοιχείων που δηλώθηκαν γνωστοποιείται εγγράφως και χωρίς καθυστέρηση από τον υπεύθυνο επεξεργασίας στην Αρχή.

Τέλος, η παράλειψη λήψης άδειας απ' την Αρχή τιμωρείται με φυλάκιση ενός έτους και με χρηματική ποινή από 2.934,70 έως και 14.673,51 ευρώ.

Ωστόσο ο υπεύθυνος επεξεργασίας μπορεί να απαλλαγεί απ' την υποχρέωση γνωστοποίησης στην Αρχή ή λήψης άδειας από αυτήν στις ακόλουθες περιπτώσεις:

- α) Όταν η επεξεργασία πραγματοποιείται για σκοπούς που συνδέονται άμεσα με σχέση εργασίας ή έργου ή με παροχή υπηρεσιών στο δημόσιο τομέα και είναι αναγκαία για εκπλήρωση υποχρέωσης που επιβάλλει ο νόμος.
- β) Όταν γίνεται από σωματεία, εταιρείες, ενώσεις προσώπων και πολιτικά κόμματα και αφορά δεδομένα μελών, εφόσον αυτοί έχουν δώσει τη συγκατάθεσή τους και τα δεδομένα δεν κοινοποιούνται σε τρίτους.
- γ) Όταν η επεξεργασία γίνεται από δικηγόρους, συμβολαιογράφους,

107. **Άρθρο 6, ν. 2472/1997.**

άμισθους υποθηκοφύλακες και αφορά στην παροχή νομικών υπηρεσιών προς τους πελάτες τους, εφόσον ο υπεύθυνος επεξεργασίας έχει υποχρέωση απορρήτως.

δ) Όταν η επεξεργασία αφορά δεδομένα υγείας και γίνεται από ιατρούς ή άλλα πρόσωπα που παρέχουν υπηρεσίες υγείας, εφόσον ο υπεύθυνος επεξεργασίας δεσμεύεται από ιατρικό απόρρητο ή άλλο απόρρητο που προβλέπει ο νόμος.

ε) Όταν η επεξεργασία γίνεται από δικαστικές αρχές ή υπηρεσίες στο πλαίσιο της απονομής δικαιοσύνης.^{108.}

Παρ' όλα όσα αναφέρθηκαν όμως, αξίζει να σημειωθεί ότι σε καμία περίπτωση δεν απαλλάσσεται απ' την υποχρέωση ενημέρωσης του υποκειμένου και από την επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων.

108. Βλ. Αρμαμέντο, Π. – Σωτηρόπουλο, Β., *ό.π.*, άρθρο 7^Α, αρ. 597.

3.3. Τα δικαιώματα του υποκειμένου των Προσωπικών Δεδομένων

Με το νόμο 2472/1997 περί προστασίας των προσωπικών δεδομένων δημιουργείται ευρύ πλέγμα έννομης προστασίας του υποκειμένου των δεδομένων. Συγκεκριμένα θεσμοθετούνται δικαιώματα και θεσπίζονται σημαντικές εγγυήσεις για την προάσπισή του. Για τούτο όχι μόνο προς το συμφέρον του θιγόμενου, αλλά και για να εξασφαλίζεται ο πληρέστερος έλεγχος, η διαφάνεια και το σύννομο της επεξεργασίας που πραγματοποιείται.

Τα δικαιώματα του υποκειμένου είναι τέσσερα, το δικαίωμα της ενημέρωσης, το δικαίωμα της πρόσβασης, το δικαίωμα της αντίρρησης που διακρίνεται σε απόλυτη αντίρρηση και σχετική και το δικαίωμα της προσωρινής δικαστικής προστασίας. Τα δικαιώματα αυτά βρίσκουν νομοθετικό έρεισμα στα άρθρα 11, 12, 13 και 14 του ν. 2472/1997 αντίστοιχα.

Όσον αφορά το δικαίωμα του υποκειμένου στην ενημέρωση αρκεί να πούμε ότι η σύννομη επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων προϋποθέτει ότι το υποκείμενο της επεξεργασίας είναι σε θέση να πληροφορείται την τέλεση της επεξεργασίας και να ενημερώνεται σχετικά με τις συνθήκες αλλαγής των δεδομένων. Η ενημέρωση του υποκειμένου είναι υποχρέωση του υπεύθυνου επεξεργασίας των προσωπικών

δεδομένων, αλλά ταυτόχρονα και δικαίωμα του υποκειμένου,^{109.} που συνιστά ειδικότερη έκφραση του ευρύτερου δικαιώματος για πληροφοριακό αυτοκαθορισμό.

Σύμφωνα με το εν λόγω δικαίωμα λοιπόν ο υπεύθυνος επεξεργασίας οφείλει να ενημερώνει το υποκείμενο, με τρόπο σαφή και πρόσφορο, για τα εξής τουλάχιστον στοιχεία:

- α) Την ταυτότητά του και την ταυτότητα του τυχόν εκπροσώπου του.
- β) Τον σκοπό της επεξεργασίας.
- γ) Τους αποδέκτες ή τις κατηγορίες αποδεκτών των δεδομένων.
- δ) Την ύπαρξη του δικαιώματος πρόσβασης.

Αξίζει στο σημείο αυτό να σημειωθεί ότι εάν για τη συλλογή των δεδομένων ζητεί τη συνδρομή του υποκειμένου, οφείλει επιπλέον να το ενημερώσει ειδικώς και εγγράφως για τα παραπάνω στοιχεία καθώς και για τα δικαιώματα ενημέρωσης και αντίρρησης. Επίσης, εάν τα δεδομένα ανακοινώνονται σε τρίτους, το υποκείμενο ενημερώνεται για την ανακοίνωση πριν από αυτούς. Όσον αφορά στο χρόνο ενημέρωσης του υποκειμένου, πρέπει να γίνει διάκριση ανάμεσα στην περίπτωση που η συλλογή γίνεται απευθείας απ' το υποκείμενο, όπου τότε η συλλογή και η

109. **Βλ. άρθρο 11 ν. 2472/1997** και **Τουντόπουλο, Β.**, *Το δικαίωμα ενημέρωσης του υποκειμένου των δεδομένων*, ΔΕΕ 5, 1999, 576 επ.

ενημέρωση γίνονται ταυτόχρονα, και στην περίπτωση που το υποκείμενο πρέπει να ενημερωθεί «αμελλητί» μετά τη συλλογή.

Όσον αφορά τώρα στο δικαίωμα της πρόσβασης αρκεί να αναφέρουμε ότι καθένας έχει το δικαίωμα να γνωρίζει αν τα προσωπικά του δεδομένα αποτελούν ή αποτέλεσαν αντικείμενο επεξεργασίας.

Με άλλα λόγια, σύμφωνα με το δικαίωμα αυτό, το υποκείμενο των δεδομένων έχει δικαίωμα να ζητεί και να λαμβάνει από τον υπεύθυνο επεξεργασίας, χωρίς καθυστέρηση και κατά τρόπο εύληπτο και σαφή τις ακόλουθες πληροφορίες:¹¹⁰.

- α) Όλα τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν, καθώς και την προέλευσή τους.
- β) Τους σκοπούς της επεξεργασίας, τους αποδέκτες ή τις κατηγορίες αποδεκτών.
- γ) Την εξέλιξη της επεξεργασίας για το χρονικό διάστημα από την προηγούμενη ενημέρωση ή πληροφόρησή του.
- δ) Τη λογική της αυτοματοποιημένης επεξεργασίας.
- ε) Κατά περίπτωση, τη διόρθωση, τη διαγραφή ή τη δέσμευση (κλειδωμα) των δεδομένων των οποίων η επεξεργασία δεν είναι σύμφωνη προς τις διατάξεις του παρόντος νόμου, ιδίως λόγω

110. Άρθρο 12 §2, ν. 2472/1997.

του ελλιπούς ή ανακριβούς χαρακτήρα των δεδομένων, και
στ) Την κοινοποίηση σε τρίτους, στους οποίους έχουν ανακοινωθεί
τα δεδομένα, κάθε διόρθωσης, διαγραφής ή δέσμευσης
(κλειδώματος) που διενεργείται σύμφωνα με την περίπτωση ε',
εφόσον τούτο δεν είναι αδύνατον ή δεν προϋποθέτει
δυσανάλογες προσπάθειες.

Ως προς τον τρόπο άσκησης του δικαιώματος πρέπει να πούμε ότι
ασκείται εγγράφως από το υποκείμενο των δεδομένων με συνδρομή
ειδικού, είτε με αυτοπρόσωπη παρουσία του ενδιαφερομένου ή του
νομίμου εκπροσώπου του είτε από απόσταση, π.χ. με απλό ή ηλεκτρονικό
ταχυδρομείο. Δεδομένα που αφορούν την υγεία γνωστοποιούνται στο
υποκείμενο μέσω ιατρού.^{111.}

Η υποβολή της σχετικής αίτησης στον υπεύθυνο επεξεργασίας
συνοδεύεται από την ταυτόχρονη καταβολή χρηματικού ποσού, το ύψος
του οποίου, ο τρόπος καταβολής του και κάθε άλλο συναφές ζήτημα
ρυθμίζονται με απόφαση της αρχής.

Εάν ο υπεύθυνος επεξεργασίας δεν απαντήσει εγγράφως εντός 15
ημερών ή εάν η απάντησή του δεν είναι ικανοποιητική, το υποκείμενο των
δεδομένων έχει δικαίωμα να προσφύγει στην Αρχή. Στην περίπτωση κατά

111. Άρθρο 12 §6, ν. 2472/1997.

την οποία ο υπεύθυνος επεξεργασίας αρνηθεί να ικανοποιήσει το αίτημα του ενδιαφερομένου, κοινοποιεί την απάντησή του στην Αρχή και ενημερώνει τον ενδιαφερόμενο ότι μπορεί να προσφύγει σε αυτήν.^{112.}

Ακολουθεί το δικαίωμα αντίρρησης^{113.} του υποκειμένου, δηλαδή το δικαίωμα να προβάλει οποτεδήποτε αντιρρήσεις για την επεξεργασία δεδομένων που το αφορούν. Στο σημείο αυτό αξίζει να επισημανθεί ότι το δικαίωμα αντίρρησης είναι «δυναμικό» δικαίωμα του υποκειμένου, με την έννοια ότι περιλαμβάνει την ενεργή αντίταξη – αντίδρασή του στην επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων του.

Το δικαίωμα αντίρρησης παρέχει, σύμφωνα με το νόμο, δυο δυνατότητες στο φορέα του. Σύμφωνα με την πρώτη, ο καθένας μπορεί, με έγγραφη δήλωσή του στην Αρχή, να αποκλείσει την επεξεργασία προσωπικών του δεδομένων από οποιονδήποτε για λόγους προώθησης πώλησης αγαθών ή παροχής υπηρεσιών εξ αποστάσεως. Σύμφωνα τώρα με τη δεύτερη δυνατότητα που το παραπάνω δικαίωμα παρέχει στο φορέα του, το υποκείμενο μπορεί να προβάλει σε συγκεκριμένο υπεύθυνο επεξεργασίας αντιρρήσεις για την επεξεργασία δεδομένων που το αφορούν.

112. **Άρθρο 12 §4, ν. 2472/1997.**

113. **Άρθρο 13 ν. 2472/1997** και **Τουντόπουλος Β.,** *Το δικαίωμα αντίρρησης του υποκειμένου των δεδομένων*, ΤοΣ 1/1999, σελ. 21.

Οι δυο πιο πάνω δυνατότητες, οι οποίες ρυθμίζονται στο ν. 2472/1997,¹¹⁴ συνιστούν το περιεχόμενο των δικαιωμάτων απόλυτης και σχετικής αντίρρησης, που αποτελούν ειδικότερες εκφάνσεις του δικαιώματος αντίρρησης.

Ο νόμος καθιερώνει αυτοτελές δικαίωμα προσωρινής δικαστικής προστασίας του υποκειμένου των δεδομένων, ενώπιον του αρμοδίου κάθε φορά δικαστηρίου σε περίπτωση που οι αποφάσεις διοικητικών αρχών, νομικών ή φυσικών προσώπων, οι οποίες το αφορούν, στηρίζονται σε αξιολόγηση πτυχών της προσωπικότητάς του και λαμβάνονται με αυτοματοποιημένη επεξεργασία.

Συγκεκριμένα, καθένας έχει δικαίωμα να ζητήσει από το αρμόδιο κάθε φορά δικαστήριο την άμεση αναστολή ή μη εφαρμογή πράξης ή απόφασης που τον θίγει, την οποία έχει λάβει διοικητική αρχή, νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου ή ιδιωτικού δικαίου ή ένωση προσώπων ή φυσικό πρόσωπο αποκλειστικά με αυτοματοποιημένη επεξεργασία στοιχείων, εφόσον η επεξεργασία αυτή αποβλέπει στην αξιολόγηση της προσωπικότητάς του και ιδίως της αποδοτικότητάς του στην εργασία, της οικονομικής φερεγγυότητάς του, της αξιοπιστίας του και της εν γένει συμπεριφοράς του.¹¹⁵

114. **Άρθρο 13 §§1, 2 ν. 2472/1997.**

115. **Άρθρο 14 §1, ν. 2472/1997.**

Σημειώνεται τέλος, ότι το δικαίωμα αυτό μπορεί να ικανοποιηθεί και όταν δεν συντρέχουν οι λοιπές ουσιαστικές προϋποθέσεις της προσωρινής δικαστικής προστασίας,¹¹⁶ για παράδειγμα έλλειψη κατεπείγοντος.

116. Άρθρο 14 §2, ν. 2472/1997.

3.4. Επιβολή κυρώσεων

Σε περίπτωση παράβασης της νομοθεσίας προσωπικών δεδομένων, προβλέπονται διοικητικές, ποινικές και αστικές κυρώσεις. Οι διοικητικές κυρώσεις επιβάλλονται από την Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων, ενώ οι ποινικές και αστικές κυρώσεις από τα αρμόδια δικαστήρια.

Όλες οι επιβαλλόμενες κυρώσεις πρέπει να είναι ανάλογες προς τη βαρύτητα της παράβασης που καταλογίζεται, να τηρείται δηλαδή κατά την επιβολή τους η αρχή της αναλογικότητας.^{117.}

Όσον αφορά στις διοικητικές και ποινικές κυρώσεις που προβλέπει ο εν λόγω νόμος, γίνεται αναφορά στα άρθρα 21 και 22 αντίστοιχα. Συγκεκριμένα, το άρθρο 21 εξειδικεύει την κυρωτική αρμοδιότητα της Αρχής, η οποία προβλέπεται στο άρθρο 19 §1 του νόμου. Η κυρωτική αρμοδιότητα της διοίκησης που αποσκοπεί στη διασφάλιση της λειτουργίας της διοίκησης και τη συμμόρφωση προς τις πράξεις της, εντάσσεται στα πλαίσια της γενικότερης έννοιας του διοικητικού καταναγκασμού.^{118.} Με το άρθρο 22 τώρα εισάγονται περιπτώσεις παραβάσεων των κεφαλαίων Β'

117. **Λ. Μήτρου**, *Η Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 1999, σελ. 44.

118. **Π. Δαγτόγλου**, *Γενικό Διοικητικό Δίκαιο*, Εκδ. δ' αναθεωρημένη, Αθήνα-Κομοτηνή, 1997, σελ. 421.

και Γ' του Νόμου τυποποιημένες ως ποινικά αδικήματα. Το άρθρο αυτό αποτελεί εναρμόνιση του ελληνικού ποινικού δικαίου προς το άρθρο 24 της Οδηγίας («κυρώσεις»), κατά την οποία τα κράτη-μέλη λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα για να εξασφαλίσουν την πλήρη εφαρμογή των διατάξεων της παρούσας οδηγίας και προβλέπουν ιδίως κυρώσεις για παράβαση των διατάξεων εφαρμογής της.

Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι ο Έλληνας νομοθέτης θέσπισε κυρώσεις τόσο διοικητικές, όσο και ποινικές, οι οποίες, κατά την Εισηγητική Έκθεση, προβλέπονται για δύο κατηγορίες αξιόποινων συμπεριφορών: εν πρώτοις, για πράξεις η παραλήψεις επί των οποίων η Αρχή δεν έχει ακόμη αποφανθεί και κατά δεύτερο λόγο, για μη συμμόρφωση σε αποφάσεις Αρχής.^{119.}

Λεπτομερέστερα θα λέγαμε ότι σε περίπτωση παραβίασης των νομικών κανόνων προστασίας των προσωπικών δεδομένων, η Αρχή έχει την εξουσία να επιβάλει στους υπεύθυνους επεξεργασίας τις ακόλουθες διοικητικές κυρώσεις: 1) προειδοποίηση με αποκλειστική προθεσμία για άρση παράβασης, 2) πρόστιμα, 3) ανάκληση της άδειας επεξεργασίας και 4) καταστροφή αρχείου ή διακοπή επεξεργασίας και καταστροφή, επιστροφή ή κλείδωμα (δέσμευση) των σχετικών δεδομένων.^{120.}

119. **Παν. Δ. Αρμαμέντος – Β. Α. Σωτηρόπουλος**, *Προσωπικά Δεδομένα (Ερμηνεία Ν. 2472/1997)*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσ/νίκη 2005, σελ. 526.

120. **Ε. Αλεξανδροπούλου-Αιγυπτιάδου**, *Προσωπικά Δεδομένα*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 2007, σελίδες 99-102.

Σε ότι αφορά τώρα τις ποινικές κυρώσεις οι οποίες, όπως προαναφέρθηκε, επιβάλλονται από τον υπεύθυνο επεξεργασίας και από τα ποινικά δικαστήρια, συνίστανται σε επιβολή ποινών φυλάκισης, που συνοδεύονται και από χρηματικές ποινές.^{121.}

Το πλέγμα των προβλεπόμενων κυρώσεων ολοκληρώνεται με τις αστικές κυρώσεις, οι οποίες επιβάλλονται από τα πολιτικά δικαστήρια. Έτσι, αν από την παράνομη επεξεργασία προσωπικών δεδομένων προκληθεί ζημιά στο υποκείμενο των δεδομένων ή σε τρίτο, γεννιέται δικαίωμα αποζημίωσης, κατά τις διατάξεις για αδικοπραξία.

Τέλος, πρέπει να σημειωθεί ότι ορισμένες μεταγενέστερες νομοθετικές διατάξεις επέφεραν αλλαγές στο ν. 2472/1997, χωρίς όμως οι αλλαγές αυτές να ενσωματωθούν στο κείμενό του (βλ. τις διατάξεις των άρθρων 2 §12 του π.δ. 61/1999 και 9 του ν. 2737/1999), ενώ για την προστασία των προσωπικών δεδομένων στον τηλεπικοινωνιακό τομέα υφίσταται ειδική νομοθεσία (ν. 3471/2006).^{122.}

121. **Γ. Νούσκαλη**, *Ποινική προστασία προσωπικών δεδομένων*, 2^η έκδ., Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσ/νίκη, 2007.

122. **Σπ. Β. Βλαχόπουλος**, *Διαφάνεια της κρατικής δράσης και προστασία προσωπικών δεδομένων*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2007, σελ. 70.

3.5. Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων

Στο πλαίσιο της μελέτης μας για την προστασία των Προσωπικών Δεδομένων¹²³, και της ανάλυσης του σχετικού νόμου 2472/1997, δεν θα μπορούσαμε να μην αναφερθούμε στην «Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων». Με άλλα λόγια, το όλο νομικό πλαίσιο προστασίας του ατόμου από την αθέμιτη επεξεργασία προσωπικών δεδομένων θα ήταν ανώφελο, αν δεν είχε προβλεφθεί ένα όργανο επιφορτισμένο, πλην άλλων αρμοδιοτήτων, με την εποπτεία της εφαρμογής της σχετικής νομοθεσίας. Το όργανο αυτό είναι μια ανεξάρτητη δημόσια Αρχή η οποία δεν υπόκειται σε κανέναν διοικητικό έλεγχο, υπάγεται στον Υπουργό Δικαιοσύνης και εδρεύει στην Αθήνα, δηλαδή η Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων.

Η ίδρυση λοιπόν της Αρχής προστασίας προσωπικών δεδομένων και η οργάνωση ανεξάρτητου, προληπτικού, κατασταλτικού θεσμικού ελέγχου αποτελεί το σημαντικότερο πυλώνα του συστήματος προστασίας προσωπικών δεδομένων. Η Αρχή είναι το θεμέλιο του ελληνικού συστήματος επί του οποίου δομείται το σύστημα ελέγχου και ο μηχανισμός της εφαρμογής της τηρήσεως και της εξελίξεως των νομικών

123. **Άρθρο 15 §§ 1, 2, ν. 2472/1997.**

ρυθμίσεων.^{124.}

Η Αρχή συντάσσει κάθε χρόνο έκθεση για την εκτέλεση της αποστολής της κατά το προηγούμενο ημερολογιακό έτος. Η Έκθεση υποβάλλεται, από τον Πρόεδρο της Αρχής, στον Πρόεδρο της Βουλής και τον Πρωθυπουργό και δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης με ευθύνη της Αρχής.

Σημειώνεται ότι σε κάθε χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπάρχει μια εθνική Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων. Οι εθνικές Αρχές προστασίας προσωπικών δεδομένων συνεργάζονται μεταξύ τους σε ζητήματα σχετικά με την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους.

Όσον αφορά στη σύνθεση της Αρχής πρέπει να πούμε ότι είναι επταμελής και η θητεία των μελών της είναι τετραετής και μπορεί να ανανεωθεί μια μόνο φορά. Συγκεκριμένα, συγκροτείται από ένα ανώτατο δικαστικό λειτουργό και από α) έναν καθηγητή ή αναπληρωτή καθηγητή ΑΕΙ σε γνωστικό αντικείμενο δικαίου, β) έναν καθηγητή ή αναπληρωτή καθηγητή ΑΕΙ σε γνωστικό αντικείμενο πληροφορικής, γ) έναν ακόμη καθηγητή ή αναπληρωτή καθηγητή και δ) τρία πρόσωπα κύρους και εμπειρίας στο τομέα της προστασίας των προσωπικών δεδομένων. Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι ο Πρόεδρος και τα μέλη της Αρχής διορίζονται με

124. **Α. Μαρκαντωνάτου-Σκαλτσά**, *Η προστασία του διοικουμένου – Βασική αρχή της διοικητικής δράσεως*, Εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 2000, σελ. 186.

ισάριθμους αναπληρωτές, οι οποίοι πρέπει να διαθέτουν τις ίδιες ιδιότητες και προσόντα.^{125.}

Η εμπλοκή του Κοινοβουλίου στη διαδικασία της επιλογής των μελών της Αρχής είναι για την ελληνική έννομη τάξη ένα νέο στοιχείο και αποσκοπεί στη διασφάλιση της διαφάνειας.

Τέλος, όσον αφορά στις αρμοδιότητες της Αρχής, τις οποίες καθορίζει ο νόμος, μπορούν να διακριθούν σε α) εποπτικές – ελεγκτικές, β) αποφασιστικές – κυρωτικές και γ) νομοθετικές – γνωμοδοτικές.

Συγκεκριμένα, οι εποπτικές – ελεγκτικές αρμοδιότητες που ασκεί είναι οι ακόλουθες:^{126.}

- 1) Επιβλέπει την ενιαία εφαρμογή των ρυθμίσεων που αφορούν την προστασία του ατόμου από την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων και εκδίδει σχετικές οδηγίες.
- 2) Ασκεί ανεξάρτητο έλεγχο στο εθνικό τμήμα του Συστήματος Πληροφοριών Σένγκεν.
- 3) Καλεί και επικουρεί τα επαγγελματικά σωματεία και τις λοιπές ενώσεις φυσικών ή νομικών προσώπων που διατηρούν αρχεία προσωπικών δεδομένων στην κατάρτιση κωδίκων δεοντολογίας.
- 4) Απευθύνει συστάσεις και υποδείξεις στους υπεύθυνους

125. **Άρθρο 16, ν. 2472/1997.**

126. Σύμφωνα με το άρθρο 114 §1, ν. 2514/1997.

επεξεργασίας ή τους τυχόν εκπροσώπους τους.

- 5) Ενεργεί αυτεπαγγέλτως ή κατόπιν καταγγελίας διοικητικούς ελέγχους στο πλαίσιο των οποίων ελέγχονται η τεχνολογική υποδομή κ.ά.

Όσον αφορά τώρα τις κυρωτικές – αποφασιστικές αρμοδιότητες της Αρχής, θα λέγαμε ότι είναι οι εξής:

- 1) Αποφασίζει για τη χορήγηση ή όχι αδειών επεξεργασίας που προβλέπονται από το νόμο.
- 2) Εκδίδει αποφάσεις μετά από καταγγελίες προσώπων για παράνομη επεξεργασία προσωπικών τους δεδομένων.
- 3) Επιβάλλει διοικητικές κυρώσεις.

Όσο για τις γνωμοδοτικές αρμοδιότητες που ασκεί είναι οι ακόλουθες:

- 1) Εκδίδει κανονιστικές πράξεις για τη ρύθμιση ειδικών, τεχνικών, λεπτομερειακών θεμάτων σχετικών με την προστασία των προσωπικών δεδομένων.
- 2) Γνωμοδοτεί για κάθε ρύθμιση που αφορά την επεξεργασία και προστασία των προσωπικών δεδομένων.
- 3) Εξετάζει αιτήσεις υπεύθυνων επεξεργασίας.^{127.}

127. **Άρθρο 19, ν. 2472/1997.**

4. Διαφάνεια της κρατικής δράσης και προστασία των προσωπικών δεδομένων. Σχέση πολεμική ή συμπληρωματική;

Στο σημείο αυτό, και έχοντας νωρίτερα ορίσει τις έννοιες της διαφάνειας και των προσωπικών δεδομένων, κρίνεται σκόπιμο να αναφερθούμε και να επιχειρήσουμε να προσδιορίσουμε τη μεταξύ τους σχέση. Πρόκειται για δύο έννομα αγαθά συμπληρωματικά ή μήπως αντίθετα μεταξύ τους;

Στην πραγματικότητα, η αρχή της διαφάνειας και το δικαίωμα πρόσβασης στα προσωπικά δεδομένα δεν είναι νέα αγαθά, αλλά νέες εκφάνσεις κλασικών δικαιωμάτων τα οποία θέτουν το παλαιότατο ζήτημα της οριοθέτησης μεταξύ του δημόσιου και ιδιωτικού χώρου.

Συγκεκριμένα, δεν είναι λίγες οι φορές που στην πράξη και τη θεωρία γίνεται λόγος για απόλυτο προβάδισμα της διαφάνειας ή της προστασίας των προσωπικών δεδομένων και τα δύο αυτά έννομα αγαθά παρουσιάζονται να βρίσκονται σε σχέση «πολεμική» όπου το ένα πρέπει να επικρατήσει εις βάρος του άλλου. Αυτό συμβαίνει διότι πολλές φορές γίνεται καταχρηστική επίκληση των προσωπικών δεδομένων ιδίως από τη διοίκηση, η οποία προκειμένου να διατηρήσει το απόρρητο της δράσης της που δεν μπορεί πλέον να υπερασπιστεί σε επίπεδο γενικής αρχής, προσπαθεί να βασισθεί σε ευρεία ερμηνεία των εξαιρέσεων από την

πρόσβαση στην πληροφόρηση που θεσπίζονται για την προστασία των προσωπικών δεδομένων.^{128.}

Επίσης, οι αρχές που διέπουν την προστασία των προσωπικών δεδομένων και την πρόσβαση στις δημόσιες πληροφορίες είναι συχνά αλληλοσυγκρουόμενες. Λόγου χάρη, ενώ ο λόγος πρόσβασης στις δημόσιες πληροφορίες δεν μας ενδιαφέρει, στην περίπτωση των προσωπικών δεδομένων ισχύει η αρχή του σκοπού, δηλαδή η πρόσβαση και η επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα θα πρέπει να εξυπηρετεί έναν συγκεκριμένο σκοπό. Αξίζει ακόμη ν' αναφερθεί μία ακόμα διαφορά: Ενώ τα προσωπικά δεδομένα διατηρούνται για ένα απολύτως αναγκαίο για την επεξεργασία τους χρονικό διάστημα, η πρόσβαση στις πληροφορίες των κρατικών αρχών επιτρέπεται για περισσότερο χρόνο για λόγους διαφάνειας και αποφυγής της διαφθοράς.^{129.}

Ωστόσο, παρά την αντίθεση που εντοπίζεται μεταξύ της αρχής της διαφάνειας και της προστασίας των προσωπικών δεδομένων, τα σημεία «σύγκλισης» αυτών των δύο έννομων αγαθών είναι περισσότερα απ' τα

128. **Σπ. Β. Βλαχόπουλος**, *Διαφάνεια της κρατικής δράσης και προστασία προσωπικών δεδομένων*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2007, σελ. 74.

129. **Γ. Λαζαράκου**, *Το δικαίωμα πρόσβασης στη δημόσια πληροφορία – Ανοιχτή διοίκηση και κοινωνία της πληροφορίας*, Αθήνα 2006, σελ. 128.

στοιχεία αντίθεσής τους. Επί τη βάση της παρατήρησης αυτής λοιπόν, η μεταξύ τους σχέση χαρακτηρίζεται ως «συμπληρωματική».

Συγκεκριμένα, αρκεί ν' αναφέρουμε ότι και τα δύο αγαθά συνδέονται με τη δημοκρατική αρχή (άρθρο 1 Συντ.) με την έννοια ότι ευνοούν τη συμμετοχή του πολίτη στα κοινά, ενώ ακόμη και τα δύο αποτελούν απαραίτητη προϋπόθεση για την αποτελεσματική άσκηση συνταγματικών δικαιωμάτων.

Επιπλέον, η μεταξύ τους σχέση μπορεί να χαρακτηριστεί συμπληρωματική, αφού η διαφάνεια αποτελεί μια απ' τις βασικότερες αρχές του δικαίου της προστασίας των προσωπικών δεδομένων,¹³⁰ ενώ η προστασία των προσωπικών δεδομένων, μέσω του δικαιώματος πρόσβασης του υποκειμένου στα δεδομένα, οδήγησε στη διαφάνεια σε κατεξοχήν απόρρητους τομείς της κρατικής δράσης.¹³¹ Αυτό συμβαίνει διότι ο κάθε διοικούμενος δεν θα υπέβαλε αίτηση για πρόσβαση σε διοικητικά έγγραφα αναφέροντας προσωπικά στοιχεία ως δικαιολογία για το εύλογο ενδιαφέρον του, εάν δε γνώριζε ότι η επεξεργασία των εν λόγω στοιχείων υπόκειται σε κάποιους κανόνες και πως απαγορεύεται η ανεξέλεγκτη χρήση αυτών απ' την κρατική εξουσία.

130. Βλ. άρθρα 4 §1, 6, 1, 12, 15, 19 νόμου 2472/1997.

131. Α. Γέροντα, *Τα δικαιώματα πρόσβασης στα διοικητικά έγγραφα*, Περιοδικό ΔΤΑ 7/2000, σελ. 567.

Συμπεραίνουμε από τα σημεία σύγκλησης αυτών των δύο έννομων αγαθών που αναλύσαμε ανωτέρω, αλλά και τις διαφορές τους, ότι η εξέταση της μεταξύ τους σχέσης και ο χαρακτηρισμός της ως «συμπληρωματικής» ή «πολεμικής» είναι ζήτημα οριοθέτησης των πεδίων εφαρμογής τους, ώστε να εξασφαλιστεί η μεγαλύτερη κανονιστική εμβέλεια και των δύο. Δεν τίθεται λοιπόν θέμα επιλογής του ενός αγαθού σε βάρος του άλλου.

Ωστόσο, δεν είναι λίγες οι φορές, όπως άλλωστε συμβαίνει με τα περισσότερα συνταγματικά έννομα αγαθά, που η αρχή της διαφάνειας συγκρούεται με την προστασία στα προσωπικά δεδομένα. Το ζήτημα αυτό θα μελετήσουμε διεξοδικότερα στο κεφάλαιο που ακολουθεί.

ΜΕΡΟΣ Γ' :

«Αρχή της διαφάνειας και προστασία
προσωπικών δεδομένων κατά την πρόσβαση
στα διοικητικά έγγραφα»

1. Ανεπιτυχείς προσπάθειες θεμελίωσης ενός εκ των δύο νομοθετημάτων

Στα προηγούμενα μέρη της εν λόγω μελέτης επιχειρήσαμε να ορίσουμε, ενώ παράλληλα αναφερθήκαμε και εξετάσαμε και το νομοθετικό πλαίσιο κατοχύρωσής τους, έννοιες όπως η διαφάνεια της κρατικής δράσης, το δικαίωμα γνώσης των διοικητικών εγγράφων και η προστασία των προσωπικών δεδομένων. Στο πρώτο μέρος του παρόντος κεφαλαίου και έχοντας κατανοήσει σε βάθος τις παραπάνω έννοιες, θα εξετάσουμε τη σχέση μεταξύ της διαφάνειας και της προστασίας των προσωπικών δεδομένων κατά την πρόσβαση στα έγγραφα της Διοίκησης. Με άλλα λόγια, θα μελετήσουμε τη σύγκρουση του άρθρου 5 ΚΔΔιαδ. και του νόμου 2472/1997, τις ανεπιτυχείς προσπάθειες επικράτησης ενός εκ των δύο νομοθετημάτων, τη συνταγματική αξιολόγηση των ρυθμίσεων επίλυσης της μεταξύ τους σύγκρουσης, αλλά και τους προτεινόμενους τρόπους επίλυσης της μεταξύ τους σύγκρουσης. Στη συνέχεια της εν λόγω παραγράφου, θα μελετήσουμε την επίλυση της σύγκρουσης των δύο νομοθετημάτων.

Όσον αφορά τη σχέση σύγκρουσης του άρθρου 5 ΚΔΔιαδ. και του ν. 2472/1997, το πρόβλημα εντοπίζεται στο δυαδισμό που χαρακτηρίζει την ελληνική έννομη τάξη σχετικά με την πρόσβαση των πολιτών στην

πληροφόρηση. Αυτό συμβαίνει διότι στην Ελλάδα δεν υπάρχει ενιαία νομοθεσία, αλλά δύο βασικά νομοθετήματα που ρυθμίζουν την πρόσβαση των πολιτών στα διοικητικά έγγραφα.

Ειδικότερα, το άρθρο 5 ΚΔΔιαδ. καθιερώνει την πρόσβαση σε διοικητικά έγγραφα υπό κάποιες ειδικές προϋποθέσεις, εξαιρώντας δηλαδή (παρ. 3 εδ. α') «*τις περιπτώσεις που το έγγραφο αφορά την ιδιωτική ή οικογενειακή ζωή τρίτου*» και τις περιπτώσεις όπου «*παραβλάπτεται το απόρρητο το οποίο προβλέπεται από ειδικές διατάξεις*».^{132.}

Αντιθέτως, ο νόμος 2472/1997 έχει ως αντικείμενο τις προϋποθέσεις επεξεργασίας των προσωπικών δεδομένων τα οποία διακρίνονται σε «*κοινά*» ή «*απλά*» και «*ευαίσθητα*». Τα τελευταία τυγχάνουν αυξημένης προστασίας και απαγορεύεται η επεξεργασία τους (άρθρο 7 §1). Η Αρχή Προστασίας των Προσωπικών Δεδομένων προβλέπει βέβαια δύο εξαιρέσεις στην κατηγορία αυτή: 1) πρώτον, την περίπτωση που το υποκείμενο δίνει τη συγκατάθεσή του για επεξεργασία, 2) δεύτερον, επιτρέπεται η επεξεργασία δεδομένων όταν είναι αναγκαία για την αναγνώριση ή άσκηση δικαιώματος ενώπιον δικαστηρίου ή πειθαρχικού οργάνου. Επίσης, χορηγείται από την Αρχή, υπό ορισμένες προϋποθέσεις βέβαια, η άδεια επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων δημοσίων προσώπων και στους

132. **Νικ. Κ. Παπαδόπουλος**, *Το δικαίωμα γνώσης των διοικητικών εγγράφων*, Περιοδικό Διοικητική Δίκη, τεύχος 6, σελίδες 1283-1388, καθώς και κεφάλαιο πρώτο, παράγραφος II, Β της παρούσας μελέτης.

δημοσιογράφους. Ως εκ τούτου, συμπεραίνουμε ότι σε όλες τις υπόλοιπες περιπτώσεις, πλην των τριών που αναφέρθηκαν ανωτέρω, απαγορεύεται η επεξεργασία προσωπικών δεδομένων και συνεπώς η πρόσβαση στα έγγραφα που τα περιέχουν.¹³³ Όσον αφορά τώρα στα «απλά» ή «κοινά» ή «μη ευαίσθητα» δεδομένα, επιτρέπεται η επεξεργασία τους, ύστερα από συγκατάθεση του υποκειμένου, αλλά και χωρίς αυτή, όταν η επεξεργασία είναι αναγκαία για την εκπλήρωση των υποχρεώσεων του υπεύθυνου επεξεργασίας ή την εκτέλεση δημόσιου έργου ή όταν επιβάλλεται απ' το νόμο (βλ. άρθρο 5 ν. 2472/1997).

Στο σημείο αυτό είναι εύκολο να διαγνώσει κανείς τη σχέση σύγκρουσης μεταξύ των δύο νομοθετημάτων και ανακύπτει ο προβληματισμός σχετικά με το σε ποιο νομοθέτημα θα πρέπει να στηριχθεί μια δημόσια αρχή, όταν ένας πολίτης ζητάει από αυτήν τη χορήγηση εγγράφου που περιέχει προσωπικά δεδομένα τρίτου προσώπου. Με άλλα λόγια, θα πρέπει να στηριχθεί στο άρθρο 5 ΚΔΔιαδ. και να αποφανθεί εάν τα προσωπικά δεδομένα αφορούν την ιδιωτική ή οικογενειακή ζωή ή συνδέονται με απόρρητο; Ή μήπως θα πρέπει να εφαρμόσει το ν. 2472/1997 και αφού διακρίνει τα δεδομένα σε «απλά» ή «ευαίσθητα» να

133. **Β. Σωτηρόπουλος**, *Η πρόσβαση στη δημόσια πληροφορία και η προστασία των προσωπικών δεδομένων*, Περιοδικό *Digesta* 2005, Αθήνα, σελ. 101-103, καθώς και **Μιχ. Κ. Αυγουστιανάκης**, *Προστασία του ατόμου από την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων*, Περιοδικό *ΔΤΑ* Νο 11/2001, σελίδες 695-700, όπως και κεφάλαιο δεύτερο, παράγραφος Ι, Γ της παρούσας μελέτης.

παραπέμπει το θέμα στην Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα; Προβληματισμός υπάρχει επίσης, σχετικά με τη στάση που θα κρατήσει ο δημόσιος υπάλληλος ως προς τη χορήγηση διοικητικών εγγράφων, διότι υπάρχει ποινική ευθύνη τόσο για τον δημόσιο υπάλληλο που χορηγεί παρανόμως διοικητικά έγγραφα,¹³⁴ όσο και γι' αυτόν που αρνείται παρανόμως τη χορήγηση τους.¹³⁵

Το ζήτημα της σχέσης μεταξύ των δύο νομοθετημάτων που περιγράψαμε ανωτέρω ως σχέση σύγκρουσης, δηλαδή το ζήτημα ποιο εκ των δύο πρέπει να εφαρμόζεται όταν ο διοικούμενος αιτείται τη χορήγηση διοικητικού εγγράφου, ελάχιστα έχει απασχολήσει τη θεωρία του δημοσίου δικαίου. Υπό το βάρος όμως των πιεστικών αναγκών της πράξης, έχει απασχολήσει το ΝΣΚ και την Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, που κλήθηκαν ν' αποφανθούν για την εφαρμογή ενός εκ των δύο.¹³⁶

Συγκεκριμένα, το ΝΣΚ¹³⁷ υποστήριξε αρχικώς την αποκλειστική θεμελίωση του άρθρου 5 ΚΔΔιαδ. διότι, σύμφωνα με το ρυθμιστικό του

134. **Βλ. σχετικά άρθρο 22 παρ. 8 και 9 του ν. 2472/1997.**

135. **Βλ. άρθρο 107 παρ. 1 περ. κβ' του νέου Υ.Κ. (ν. 3528/2007).**

136. **Σπ. Β. Βλαχόπουλος**, *Διαφάνεια της κρατικής δράσης και προστασία προσωπικών δεδομένων*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2007, σελ.

137. **Χρ. Δετσαριδής**, *Το δικαίωμα γνώσης των διοικητικών εγγράφων*, Εκδόσεις Σάκκουλας Α.Ε., 2006, σελ. 154.

αντικείμενο, δίνει το δικαίωμα σε κάθε τρίτο που έχει εύλογο ενδιαφέρον να λαμβάνει γνώση των διοικητικών εγγράφων με σκοπό την προάσπιση νόμιμων συμφερόντων, και όχι για τα προσωπικά δεδομένου που, τυχόν, μπορεί να υπάρχουν στα έγγραφα.¹³⁸ Απορρίπτει δηλαδή τις διατάξεις του ν. 2472/1997 οι οποίες αποβλέπουν απλώς στην προστασία του ατόμου απ' την επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων.

Με τη θέση αυτή του ΝΣΚ ωστόσο, διαφωνεί η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, κατά την οποία η άποψη του ΝΣΚ δεν ευσταθεί για δύο κυρίως λόγους. Πρώτον, η άποψη ότι ο αιτών δεν ενδιαφέρεται για τα προσωπικά δεδομένα, αλλά μόνο για το περιεχόμενο του εγγράφου δεν ευσταθεί διότι πολλές φορές ο αιτών προκειμένου να υπερασπισθεί τα νόμιμα συμφέροντά του, ενδέχεται να ενδιαφέρεται ειδικά για τα προσωπικά δεδομένα που εμπεριέχονται στα έγγραφα. Δεύτερον, η εφαρμογή ή μη του ν. 2472/1997 δεν εξαρτάται απ' την πρόθεση του αιτούντος να επεξεργαστεί τα προσωπικά δεδομένα που εμπεριέχονται στα διοικητικά έγγραφα, αλλά απ' το αντικειμενικό γεγονός εάν λαμβάνει χώρα ή όχι επεξεργασία αυτών.¹³⁹

138. **Χαρ. Αλεξ. Χάρακα**, *Η πρόσβαση στα διοικητικά έγγραφα σύμφωνα με τον ΚΔΔιαδ*, Τιμητικός Τόμος Σείμικτα Σπηλιωτόπουλος, 2000, σελ. 795.

139. **Β. Σωτηρόπουλος**, *Η συνταγματική προστασία των προσωπικών δεδομένων*, 2006, σελίδες 136-137, καθώς και **Παν. Αρμαμέντος – Β. Α. Σωτηρόπουλος**, *Προσωπικά δεδομένα*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσ/νίκη 2005, σελ. 342.

Στη συνέχεια και δεδομένου ότι τα ρυθμιστικά αντικείμενα των δύο νομοθετημάτων αλληλεπικαλύπτονται, τίθεται το ερώτημα μήπως η λύση στο πρόβλημα του δυαδισμού που εντοπίζεται στην ελληνική έννομη τάξη μπορεί ν' αναζητηθεί σε πάγιους ερμηνευτικούς κανόνες της νομικής επιστήμης, όπως η υπεροχή του μεταγενέστερου κανόνα έναντι του προγενέστερου και η υπεροχή του ειδικού κανόνα έναντι του γενικού. Η δεύτερη περίπτωση λαμβάνει χώρα όταν τα ρυθμιστικά αντικείμενα των δύο κανόνων αποτελούν ομόκεντρους κύκλους, με τον ειδικό κανόνα να ρυθμίζει ορισμένες μόνο περιπτώσεις από αυτές που περιλαμβάνονται στον γενικό κανόνα. πάντως, και οι δύο αυτοί ερμηνευτικοί κανόνες χρησιμοποιούνται συνήθως για την επίλυση περιπτώσεων κατά τις οποίες το ίδιο αντικείμενο ρυθμίζεται από διαφορετικές μεταξύ τους διατάξεις.

Ωστόσο, ο ερμηνευτικός κανόνας της υπεροχής του ειδικού κανόνα προς τον γενικό δεν υφίσταται στην περίπτωση των δύο νομοθετημάτων που μελετάμε, διότι οι δύο κανόνες δικαίου δεν μπορούν να παρασταθούν ως ομόκεντροι κύκλοι, αλλά ως αλληλοτεμνόμενοι. Αυτό συμβαίνει διότι ο καθένας από τους δύο ρυθμίζει και περιπτώσεις που δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άλλου. Συγκεκριμένα, το άρθρο 5 ρυθμίζει γενικά το δικαίωμα πρόσβασης σε όλα τα διοικητικά έγγραφα, δηλαδή όχι μόνο σε αυτά που περιέχουν προσωπικά δεδομένα. Κατ' ανάλογο τρόπο, ο ν. 2472/1997 εφαρμόζεται σε πληθώρα διατάξεων και όχι μόνο σε αυτές που

υπάγονται στο ρυθμιστικό πεδίο του άρθρου 5 ΚΔΔιαδ.¹⁴⁰.

Αλλά ούτε και η αρχή της υπεροχής του μεταγενέστερου έναντι του προγενέστερου κανόνα ισχύει. Συγκεκριμένα, μολονότι το άρθρο 5 ΚΔΔιαδ έπεται του ν. 2472/1997, η άσκηση του δικαιώματος πρόσβασης στα διοικητικά έγγραφα γίνεται με την επιφύλαξη της νομοθεσία περί προστασίας των προσωπικών δεδομένων.¹⁴¹ Δεν συνάγεται λοιπόν η πρόθεση του νομοθέτη να καταργήσει το ν. 2472/1997.

Όσον αφορά τώρα την Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, στην περίπτωση της πρόσβασης σε διοικητικά έγγραφα που εμπεριέχουν (απλά) προσωπικά δεδομένα τρίτων υποστηρίζει την αποκλειστική εφαρμογή του άρθρου 5 ΚΔΔιαδ υπό την προϋπόθεση βέβαια να μη θίγεται η ιδιωτική και οικογενειακή τους ζωή και να μη παραβιάζεται το απόρρητο.¹⁴² Όταν βέβαια τα προσωπικά δεδομένα που περιέχονται στα έγγραφα αφορούν τον αιτούντα, τότε εφαρμόζεται το άρθρο 12 του ν. 2472/1997. Η θέση αυτή όμως παρουσιάζει αδυναμία, καθώς για τα μη ευαίσθητα δεδομένα περιορίζει το πεδίο εφαρμογής του ν. 2472/1997 στον ιδιωτικό τομέα, αποκλείοντας το δημόσιο τομέα. Κάτι τέτοιο όμως δεν

140. **Σπ. Βλαχόπουλος**, 1996, σελίδες 136-137.

141. **Σπ. Σπηλιωτόπουλος**, *Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2005, σελ. 166.

142. **Π. Αρμαμέντου – Β. Σωτηρόπουλου**, *ο.π.*, σελίδες 348, 351, 352.

ήταν στις προθέσεις του νομοθέτη του ΚΔΔιαδ.

Βάσει λοιπόν όλων όσων προαναφέρθηκαν, διαπιστώνεται ότι δεν είναι δυνατή η εφαρμογή ενός εκ των δύο νομοθετημάτων. Η συνταγματική αξιολόγησή τους ίσως φωτίσει τον προβληματισμό της εφαρμογής τους στην ελληνική έννομη τάξη.

2. Η συνταγματική αξιολόγηση των ρυθμίσεων επίλυσης της σύγκρουσης

Στο πλαίσιο της παρούσας μελέτης η οποία αφορά στην αρχή της διαφάνειας και στο δικαίωμα γνώσης των διοικητικών εγγράφων, αφού έγινε αναφορά διεξοδικά στο περιεχόμενο των εν λόγω εννοιών και επιχειρήθηκε ο προσδιορισμός της μεταξύ τους σχέσης, εντοπίστηκε η συρροή και σύγκρουση του δικαιώματος του άρθρου 5 ΚΔΔιαδ με το δικαίωμα προστασίας των προσωπικών δεδομένων του ν. 2472/1997.

Σύγκρουση θεμελιωδών δικαιωμάτων υπάρχει όταν η άσκηση ενός θεμελιώδους δικαιώματος από έναν φορέα του, εμποδίζει έναν άλλο φορέα του ίδιου ή ενός άλλου δικαιώματος. Στις περισσότερες περιπτώσεις σύγκρουσης, διαπιστώνεται μια μερική επικάλυψη των συγκρουόμενων δικαιωμάτων και συνάμα αντίθεση μεταξύ των έννομων συνεπειών τους.^{143.}

Συρροή θεμελιωδών δικαιωμάτων συντρέχει όταν η συμπεριφορά ενός προσώπου καλύπτεται από το περιεχόμενο περισσότερων δικαιωμάτων, όταν δηλαδή η ίδια η ενέργεια του φορέα αυτών εμπίπτει στο πεδίο προστασίας περισσότερων θεμελιωδών δικαιωμάτων.

143. **Δ. Τσάτσος**, *Συνταγματικό Δίκαιο, θεμελιώδη δικαιώματα*, Τόμος Γ', Αθήνα-Κομοτηνή, 1988, σελίδες 291-294.

Η συρροή αυτή εμφανίζεται με δύο μορφές, πρώτον υπό τη μορφή μερικής κάλυψης της συμπεριφοράς του προσώπου από τα συρρέοντα θεμελιώδη δικαιώματα και δεύτερον, υπό τη μορφή πλήρους κάλυψης αυτής από τα συρρέοντα θεμελιώδη δικαιώματα.^{144.}

Αξίζει ν' αναφέρουμε χαρακτηριστικά για την κατανόηση της συρροής τα ακόλουθα παραδείγματα: Ένας ζωγράφος ζωγραφίζει πίνακες, που εκφράζουν τις πολιτικές πεποιθήσεις του, και ένας φοιτητής αποφασίζει να γίνει μέλος ενός φοιτητικού συλλόγου. Στο πρώτο παράδειγμα με το ζωγράφο, η ενέργεια του ζωγράφου καλύπτεται απ' την ελευθερία εκδήλωσης της γνώμης και την ελευθερία της τέχνης και πρόκειται για μερική επικάλυψη, ενώ στο δεύτερο παράδειγμα έχουμε πλήρη επικάλυψη, καθώς η ενέργεια του φοιτητή καλύπτεται από την ελευθερία ανάπτυξης της προσωπικότητας και την ελευθερία συνεταιρισμού.

Μερική επικάλυψη δικαιωμάτων εντοπίζεται και στην περίπτωση που ερευνάμε σχετικά με το δικαίωμα πρόσβασης στα διοικητά έγγραφα και το δικαίωμα προστασίας των προσωπικών δεδομένων, αφού πρόκειται για δύο νομοθετήματα με διαφορετικό ρυθμιστικό αντικείμενο, που αλληλοεπικαλύπτονται.

Διαπιστώνεται λοιπόν η συρροή και η σύγκρουση του άρθρου 5

144. **Αθ. Ράικος**, *Παραδόσεις Συνταγματικού Δικαίου, Τα θεμελιώδη Δικαιώματα*, Τόμος Β', Αθήνα-Κομοτηνή, 1984, σελίς 200.

ΚΔΔιαδ. και του ν. 2472/1997. Προκειμένου όμως να καταλήξουμε σε ένα ασφαλές συμπέρασμα σχετικά με αυτό το θέμα, πρέπει να εξετάσουμε αν οι προς έρευνα διατάξεις είναι συνταγματικές. Γι' αυτό το λόγο εκατέρωθεν θα προχωρήσουμε στη συνταγματική αξιολόγηση των δύο συγκρουόμενων νομοθετημάτων.^{145.}

Ξεκινώντας απ' το άρθρο 5 ΚΔΔιαδ αξίζει να υπενθυμιστεί το περιεχόμενο της §3, η οποία βασίζεται σε μια διάκριση. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τη διάταξη αυτή, δεν επιτρέπεται η πρόσβαση σε ένα διοικητικό έγγραφο που εμπεριέχει προσωπικά δεδομένα τα οποία αφορούν την ιδιωτική και οικογενειακή ζωή^{146.} ή εάν παραβιάζεται απόρρητο το οποίο προβλέπεται από ειδικές διατάξεις.^{147.} Με τη διάταξη αυτή, ο νομοθέτης δεν επιτρέπει υπό δύο μόνο προϋποθέσεις την πρόσβαση στα διοικητικά έγγραφα δίνοντας το απόλυτο προβάδισμα στα προσωπικά δεδομένα στο πεδίο της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής και των απορρήτων που προβλέπονται από ειδικές διατάξεις και, αντιστρόφως, την απόλυτη υπεροχή στο δικαίωμα πρόσβασης στα διοικητικά έγγραφα όταν δεν γίνεται αναφορά στους τομείς αυτούς.

145. **Ιδίου**, σελίδες 216-220.

146. **Βλ. Ν. Αλιβιζάτος**, *Ιδιωτικότητα και δημοσιοποίηση*, Περιοδικό ΔιΜΕΕ ι/2000, σελ. 14.

147. Το απόρρητο που προβλέπεται ρητώς απ' το Σύνταγμα στο άρθρο 19 είναι αυτό της επικοινωνίας. Υπάρχει επίσης φορολογικό, τραπεζικό, ιατρικό, δικηγορικό, εμπορικό, βιομηχανικό, ταχυδρομικό.

Ωστόσο, η «απονομή» από τον κοινό νομοθέτη προβαδίσματος πότε στο ένα νομοθέτημα και πότε στο άλλο, δεν συμφωνεί με το Σύνταγμα, το οποίο αναγνωρίζει ισοδύναμη ισχύ στις διατάξεις του.¹⁴⁸ Δεν επιτρέπεται λοιπόν, η προσβολή της ισοδυναμίας αυτής με τη νομοθετική θέσπιση του ενός συνταγματικού έννομου αγαθού σε βάρος του άλλου.

Άλλωστε, αξίζει να σημειωθεί ότι το προβάδισμα ενός εκ των δύο νομοθετημάτων θα προσέκρουε στην κατοχυρωμένη στο άρθρο 25 §1 εδ. δ' Συντ., αρχή της αναλογικότητας ή αλλιώς αρχή της ευλόγου αναλογίας, η οποία προϋποθέτει μια σωστή συγκεκριμενικοποίηση και διαβάθμιση των αγαθών και των συμφερόντων.¹⁴⁹ Εν προκειμένω βέβαια, η εν λόγω αρχή νοείται υπό την ειδικότερη έκφανση «κόστους-οφέλους». Αν δηλαδή τα οφέλη απ' την υπεροχή του ενός αγαθού είναι δυσανάλογα μικρά σε σχέση με το κόστος απ' τον περιορισμό του άλλου αγαθού, τότε η υπεροχή καθίσταται αντισυνταγματική.

Επίσης, η υπεροχή του ενός εκ των δύο νομοθετημάτων αντίκειται

148. **Βλ. ΣτΕ 1118/1993, ΝοΒ 1996**, σελίδες 887-991, καθώς και **Ολομ. ΣτΕ 292/1989, ΤοΣ 1985**, σελίδες 511-512 και **Ολομ. ΣτΕ 3670/2006 ΔιΜΕΕ 4/2006**, σελίδες 542-544.

149. **Ανδ. Γ. Μαρκαντωνάτου-Σκαλτσά**, *Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσ/νίκη, 2008, σελ. 185, καθώς και **Κ. Χρυσόγονος**, *Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα*, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2002, σελ. 92 και **Δωρής**, *Η σημασία της αρχής της αναλογικότητας κατά την ερμηνεία και εφαρμογή των κανόνων ιδιωτικού δικαίου από τα δικαστήρια*, Τιμητικός Τόμος ΣτΕ για 75 χρόνια, σελίδες 239-241.

στις αρχές της αρμονίας και της αξιολόγησης.¹⁵⁰ Απαγορεύεται λοιπόν ο περιορισμός ενός νομοθετήματος σε σχέση με κάποιο άλλο, διότι πρέπει να διατηρούν και τα δύο την κανονιστική τους εμβέλεια και να διατηρείται μια ισορροπία μεταξύ τους.

Διαπιστώνεται λοιπόν, ότι η ρύθμιση του άρθρου 5 §3 ΚΔΔιαδ. είναι συνταγματικά προβληματική για δύο λόγους. Πρώτον, διότι προβλέπεται η υπεροχή της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής αλλά και των απορρήτων, που όμως δικαιολογείται να παραβιαστεί παρά την αντίθεση του ΚΔΔιαδ για λόγους διαφάνειας. Με άλλα λόγια, η εμμονή στην υπεροχή της ιδιωτικής ζωής που προβλέπεται απ' το ΚΔΔιαδ θα προσέκρουε στις επιταγές της «πρακτικής αρμονίας» και της «εξισορρόπησης» των αντιτιθέμενων έννομων αγαθών. Δεύτερον, η ρύθμιση του άρθρου 5 ΚΔΔιαδ καθίσταται προβληματική και απ' την αντίστροφη άποψη της υπεροχής της δυνατότητας πρόσβασης στα διοικητικά έγγραφα. Αυτό δικαιολογείται, καθώς υπάρχουν και δεδομένα τα οποία αν και δεν αναφέρονται στην ιδιωτική ζωή, χρήζουν ιδιαίτερης προστασίας.¹⁵¹ Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η συμμετοχή ενός προσώπου σε συνδικαλιστική οργάνωση η οποία χαρακτηρίζεται απ' το ν. 2472/1997 ως «ευαίσθητο» δεδομένο.

150. **Κ. Χρυσόγονου**, *Ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα*, 3^η έκδ., Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2006, σελ. 104, καθώς και **Λ. Μήτρου**, *Η πρόσβαση στα αρχεία*, in: Ελληνική Αρχειακή Εταιρεία, 1998, σελίδες 23, 27.

151. **Κ. Μαυριά**, 1982, σελ. 100.

Οι προβληματισμοί ωστόσο σχετικά με το αν συμφωνούν με το Σύνταγμα ρυθμίσεις επίλυσης της σύγκρουσης των δύο νομοθετημάτων ισχύουν και στο πλαίσιο του ν. 2472/1997.

Στο νόμο αυτό, ο νομοθέτης διακρίνει τα απλά δεδομένα από τα ευαίσθητα. Η επεξεργασία των πρώτων επιτρέπεται όταν είναι αναγκαία για την ικανοποίηση έννομου συμφέροντος. Όσο για τα ευαίσθητα δεδομένα είναι επιτρεπτή μεν, αλλά μόνο μετά από άδεια της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα η επεξεργασία και μάλιστα υπό προϋποθέσεις: 1) όταν αυτή είναι απαραίτητη για την άσκηση δικαιώματος ενώπιον δικαστηρίου ή πειθαρχικού οργάνου (άρθρο 7 §2 περ. γ') και 2) όταν χρησιμοποιείται αποκλειστικά για την άσκηση του δημοσιογραφικού επαγγέλματος. Η βούληση του νομοθέτη για διαφορετική μεταχείριση των απλών από τα ευαίσθητα δεδομένα είναι σεβαστή.^{152.}

Με βάση τα ανωτέρω, η συνταγματική προβληματική τίθεται προεχόντως ενόψει των ρυθμίσεων του ν. 2472/1997 για τα ευαίσθητα δεδομένα, αφού σε σχέση με τα απλά δεδομένα ο νομοθέτης απέφυγε τη θέσπιση απόλυτων προβαδισμάτων και διάλεξε τη λύση της ρήτρας στάθμισης.

152. **Β. Σωτηρόπουλος**, *Η πρόσβαση στη Δημόσια Πληροφορία και η προστασία προσωπικών δεδομένων*, Περιοδικό *Digesta*, σελίδες 99, 101-103.

Η φύση των δεδομένων ως ευαίσθητων ή μη, επηρεάζει το βαθμό προσβολής του δικαιώματος προστασίας τους και είναι ένα σημαντικό κριτήριο για την επίλυση της σύγκρουσης των δύο νομοθετημάτων, αλλά όχι το μοναδικό. Σημαντικοί παράγοντες είναι επίσης η δημοσιοποίησή τους ή μη, η έκταση αυτής, ο σκοπός της και η συνάφειά της. Θα πρέπει επίσης για να μη παραβιάζονται η αρμονία και η ισορροπία να μη λαμβάνεται υπόψιν μόνο η βαρύτητα του δικαιώματος της προστασίας των προσωπικών δεδομένων, αλλά και η ένταση της προσβολής του αντιτιθέμενου δικαιώματος της πρόσβασης στα διοικητικά έγγραφα.

Διαπιστώνεται λοιπόν, πως δεν ευνοεί τις αρχές της «πρακτικής αρμονίας» και της «εύθετης εξισορρόπησης» ούτε η απόλυτη υπεροχή του δικαιώματος του ν. 2472/1997. Γι' αυτό υπάρχουν και περιπτώσεις στις οποίες επιβάλλεται η πρόσβαση σε διοικητικά έγγραφα τα οποία εμπεριέχουν ευαίσθητα δεδομένα τρίτων προσώπων. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η δυνατότητα βουλευτή να έχει πρόσβαση σε προσωπικά δεδομένα τρίτων, προκειμένου να γίνει κοινοβουλευτικός έλεγχος. Επίκληση της συνταγματικής κατοχύρωσης του κοινοβουλευτικού ελέγχου κάνει η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, παρά τη ρητή αντίθεση που προβλέπεται στο άρθρο 7 του ν. 2472/1997.¹⁵³ Με άλλα λόγια, το απόλυτο προβάδισμα των ευαίσθητων

153. Βλ. σχετικά Αρχ. Προστ. Δεδ. Προσ. Χαρ. 42/2002.

δεδομένων δεν συμφωνεί με το συνταγματικό δίκαιο, αφού η δυνατότητα πρόσβασης σε διοικητικά έγγραφα ακόμη και τότε, επειδή γίνεται στα πλαίσια της διαφάνειας, δεν συμβάλλει μόνο στην αποτελεσματική άσκηση ατομικών δικαιωμάτων, αλλά και στην πραγμάτωση της δημοκρατικής αρχής,¹⁵⁴ της αρχής του κράτους δικαίου,¹⁵⁵ καθώς και της αρχής της νομιμότητας.¹⁵⁶ Εν κατακλείδει, θα λέγαμε ότι τόσο η πρόσβαση στη δημόσια πληροφορία που είναι καταγεγραμμένη στα διοικητικά έγγραφα, όσο και η προστασία των προσωπικών δεδομένων που εμπεριέχονται σ' αυτά, είναι δικαιώματα αρχετυπικά «ανταγωνιστικά», διάσταση που υφίσταται λόγω της απουσίας ενιαίου νόμου και δεν μπορεί να επιλυθεί με την αποκλειστική εφαρμογή το ενός νομοθετήματος έναντι του άλλου βάσει των πάγιων ερμηνευτικών αρχών για την επίλυση αντινομιών στο πλαίσιο της έννομης τάξης.

154. **Κ. Χ. Χρυσόγονος**, *Συνταγματικό Δίκαιο*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσ/νίκη 2003, σελίδες 227-234.

155. **Ιδίου**, σελίδες 395-399 καθώς και **Ανδ. Γ. Μαρκαντωνάτου-Σκαλτσά**, *Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσ/νίκη 2008, σελ. 73.

156. **Ανδ. Γ. Μαρκαντωνάτου-Σκαλτσά**, *ο.π.*, σελ. 76.

3. Τρόποι αμοιβαίας υποχώρησης και ικανοποίησης των αντιτιθέμενων έννομων αγαθών

Βάσει της παραπάνω ανάλυσης σχετικά με τη σχέση μεταξύ της αρχής της διαφάνειας και της δυνατότητας προστασίας των προσωπικών δεδομένων, καταλήξαμε στο συμπέρασμα ότι η υπεροχή του ενός έννομου αγαθού έναντι του άλλου δεν συμφωνεί με την επιταγή του Συντάγματος. Η απαγόρευση λοιπόν της «θυσίας» του ενός έννομου αγαθού υπέρ του άλλου, οδηγεί στην αναγκαιότητα μια «κατά περίπτωση» στάθμισης μεταξύ των δύο συγκρουόμενων νομοθετημάτων (άρθρο 5 ΚΔΔιαδ και ν. 2472/1997). Πρόκειται για μια νομική μέθοδο που βασίζεται στη χρήση ορισμένων γενικά αποδεκτών κριτηρίων, τα οποία μπορεί να μην ανάγονται σε κάποιον κανόνα δικαίου, υπόκεινται όμως στον έλεγχο της Ηθικής και του Λόγου και ανταποκρίνονται στα αιτήματα του «εύλογου», του «μέτρου» και της «ισορροπίας».¹⁵⁷ Χωρίς τα κριτήρια αυτά η μέθοδος της «στάθμισης» θα οδηγούσε στην αυθαιρεσία.

Πριν αναφερθούμε όμως διεξοδικά στην εν λόγω μέθοδο και στα κριτήρια στα οποία στηρίζεται, θα έπρεπε ίσως να εξετάσουμε την

157. **Α. Μανιτάκη**, *Κράτος δικαίου και δικαστικός έλεγχος της συνταγματικότητας*, I, 1994, σελ. 152.

πιθανότητα αμοιβαίας ικανοποίησης και αμοιβαίας υποχώρησης της διαφάνειας της κρατικής δράσης και της προστασίας των προσωπικών δεδομένων, ώστε να ικανοποιούνται ταυτοχρόνως και τα δύο έννομα αγαθά χωρίς να υπάρχει προβάδισμα του ενός έναντι του άλλου. Προκειμένου να εξεταστεί όμως η παραπάνω πιθανότητα της αμοιβαίας ικανοποίησης μέσω της αμοιβαίας υποχώρησης των δύο αντιτιθέμενων έννομων αγαθών, πρέπει να εφαρμόζονται οι αρχές της αναλογικότητας και της πρακτικής εναρμόνισης, καθώς και να είναι τυπικά ισοδύναμες οι συνταγματικές διατάξεις στις οποίες κατοχυρώνονται τα δύο έννομα αγαθά.

Όσον αφορά στην αρχή της αναλογικότητας, θα λέγαμε ότι πρόκειται για αρχή συνταγματικής ισχύος, που κατοχυρώνεται στο άρθρο 25 Συντ. και διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στο δίκαιο των προσωπικών δεδομένων ενώ συνάμα συμβάλλει στην κάλυψη των κενών του νόμου.^{158.}

Στο σημείο αυτό, αξίζει να σημειωθεί ότι η αρχή της αναλογικότητας ή αλλιώς αρχή της ευλόγου αναλογίας, βρίσκει ρητά έρεισμα σε σωρεία διατάξεων του ν. 2472/1997 περί προσωπικών δεδομένων. Συγκεκριμένα, στο άρθρο 4 §1, όπου ορίζεται ότι θα πρέπει να υφίστανται θεμιτή και νόμιμη επεξεργασία, στο άρθρο 5 §2 περ. ε' όπου προβλέπεται ότι η

158. **Ανδ. Γ. Μαρκαντωνάτου-Σκαλτσά**, *Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2008, σελ. 185, καθώς και **Ε. Πρεβεδούρου**, *Η αρχή της αναλογικότητας στη νομολογία του ΔΕΚ*, Περιοδικό ΕΕ Ευρ. Δ, 1997, σελ. 1.

επεξεργασία των απλών δεδομένων χωρίς τη συγκατάθεση του υποκειμένου θα πρέπει να είναι απολύτως αναγκαία για την ικανοποίηση συμφερόντων τρίτων, αλλά και στο άρθρο 7 §2, όπου η επεξεργασία ευαίσθητων δεδομένων θα πρέπει να είναι αναγκαία για την εξασφάλιση του δικαιώματος πληροφόρησης.^{159.}

Τέλος, σχετικά με την αρχή της αναλογικότητας, αξίζει ν' αναφερθεί ότι υπάρχουν διάφοροι τρόποι συγκεκριμενοποίησής της, διάφοροι τρόποι δηλαδή προκειμένου να επιτευχθεί η αμοιβαία ικανοποίηση της διαφάνειας της κρατικής δράσης και της προστασίας των προσωπικών δεδομένων, ούτως ώστε να μη ακολουθηθεί η διαδικασία της στάθμισης για την υπερίσχυση ενός εκ των δύο αγαθών. Τέτοιες μέθοδοι συγκεκριμενοποίησης της αρχής της διαφάνειας είναι η «ανωνυμοποίηση», η δυνατότητα πρόσβασης μόνο σε ορισμένα έγγραφα που είναι απαραίτητα για τον έλεγχο της κρατικής δράσης, η αφαίρεση εδαφίων από τα διοικητικά έγγραφα τα οποία σχετίζονται με τον έλεγχο της κρατικής δράσης και η χορήγηση άδειας απ' την Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, για πρόσβαση ακόμη και σε ευαίσθητα δεδομένα προκειμένου να διεξαχθεί ο κοινοβουλευτικός έλεγχος.^{160.}

159. **Π. Αμαμέντου – Β. Σωτηρόπουλου**, *Προσωπικά Δεδομένα*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσ/νίκη 2005, σελ. 111.

160. **Β. Σωτηρόπουλου**, *Η συνταγματική προστασία των προσωπικών δεδομένων*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσ/νίκη 2006, σελ. 175, καθώς και **Λ. Μήτρου**, *Προστασία του περιβάλλοντος εναντίον της προστασίας πληροφοριών*, Νόμος και Φύση 1996, σελ. 9.

3.1. Ανωνυμοποίηση

Ο συνηθέστερος τρόπος αμοιβαίας ικανοποίησης των αντιτιθέμενων έννομων αγαθών είναι η ανωνυμοποίηση,^{161.} η οποία προσφέρει δραστική λύση στην περίπτωση της σύγκρουσης των έννομων αγαθών και συμβάλλει ταυτόχρονα στην επεξεργασία των στατιστικών δεδομένων και στη δημοσίευση δικαστικών αποφάσεων στο νομικό τύπο. Ωστόσο, η ανωνυμοποίηση δεν είναι πάντα πρόσφορη και ανεπίδεκτη προβλημάτων.^{162.}

Η «ανωνυμοποίηση» πραγματοποιείται είτε με την αφαίρεση του ονοματεπωνύμου από το χορηγούμενο έγγραφο, είτε με αναφορά μόνο των αρχικών γραμμάτων του ονοματεπωνύμου, είτε με τη χρήση ενός φανταστικού ονόματος, είτε με την ενημέρωση απ' τη διοίκηση μόνο για τα αιτούμενα δεδομένα χωρίς αναφορά σε ονόματα, (λ.χ. η συγκεντρωτική αναφορά των υπαλλήλων που έχουν αποδοχές πάνω από ένα όριο ή που λαμβάνουν επιδόματα).

Ωστόσο, μολονότι η σημασία της «ανωνυμοποίησης» είναι μεγάλη,

161. **Βλ. το άρθρο 7 §2 περ. στ'**, και για την υποχρέωση ανωνυμοποίησης στο πεδίο της στατιστικής βλ. **Κ. Μαυριάς**, *Προστασία στατιστικών δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα*, ΔΤΑ 6/2000, σελ. 277.

162. **Κ. Μαυριάς**, *Προστασία στατιστικών δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα*, ΔΤΑ 6/2000, σελ. 277.

αφού συμβάλλει στη διευθέτηση της σύγκρουσης μεταξύ της προστασίας των προσωπικών δεδομένων και της αρχής της διαφάνειας, (π.χ. αν ζητηθούν τα έγγραφα μιας πειθαρχικής διαδικασίας εις βάρος ενός δημοσίου υπαλλήλου απ' τον καταγγέλλοντα, τότε επιβάλλεται η ανωνυμοποίηση εδαφίων που αφορούν τρίτους), άλλες φορές δεν είναι πρόσφορη, καθώς η κρατική δράση απαιτεί «ονομαστική» και όχι «ανωνυμοποιημένη»¹⁶³ πρόσβαση στα δεδομένα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα της μη πρόσφορης ανωνυμοποίησης εντοπίζεται στην πληροφόρηση σχετικά με τις αποδοχές και τις αποζημιώσεις των δημοσίων υπαλλήλων, χωρίς όμως να γίνεται αναφορά συγκεκριμένων ονομάτων. (Αυτό ικανοποιεί μερικώς την ανάγκη για διαφάνεια της δράσης της διοίκησης). Επίσης, απρόσφορη θεωρείται η εν λόγω μέθοδος συγκεκριμενοποίησης, όταν το όνομα του υποκειμένου των δεδομένων είναι γνωστό εκ των προτέρων.

Ωστόσο, ανωτέρω αναφέρθηκαν και κάποιοι άλλοι τρόποι αμοιβαίας ικανοποίησης και υποχώρησης των προς έρευνα νομοθετημάτων, πέρα από τη μέθοδο της «ανωνυμοποίησης», οι οποίοι ενδεχομένως να είναι και πιο αποτελεσματικοί και τους οποίους θα εξετάσουμε στις παραγράφους που ακολουθούν.

163. **Βλ. σχετικά παραδείγματα προς κατανόηση της «ανωνυμοποίησης» βλ. Ν. Αλιβιζάτου, Δικαίωμα στην πληροφόρηση: νέα όρια και αντιφάσεις, Ελληνική Αρχειακή Εταιρεία, 2002, σελ. 29.**

3.2. Έλεγχος διοικητικών εγγράφων με μικρότερη δημοσιοποίηση προσωπικών δεδομένων

Διατρέχοντας τις αποφάσεις της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, διαπιστώνεται ότι ο πρώτος «εναλλακτικός» τρόπος αμοιβαίας ικανοποίησης των δύο αντιτιθέμενων έννομων αγαθών είναι η δυνατότητα πρόσβασης σε διοικητικά έγγραφα προκειμένου να γίνει ο «κοινοβουλευτικός έλεγχος», αλλά με τη μικρότερη δυνατή δημοσιοποίηση των προσωπικών δεδομένων.^{164.}

Η απόφαση της Αρχής 1/2004 είναι χαρακτηριστική: Η Αρχή κλήθηκε να κρίνει εάν είναι επιτρεπτή η κατάθεση στη Βουλή των ατομικών φακέλων αξιωματικών των Ενόπλων Δυνάμεων που αποστρατεύθηκαν ή προήχθησαν κατά τις κρίσεις των αξιωματικών στο πλαίσιο σχετικής ερώτησης βουλευτή. Αρχικά, προκειμένου να κατοχυρωθεί ο κοινοβουλευτικός έλεγχος, η Αρχή έδινε την άδεια πρόσβασης ακόμα και σε ευαίσθητα δεδομένα, ενώ η κατάθεση όλων των φακέλων όλων ανεξαιρέτως των αξιωματούχων στη Βουλή οδηγούσε σε δυσανάλογη δημοσιοποίηση των προσωπικών τους δεδομένων. Στη

164. **Β. Σωτηρόπουλος**, *Η συνταγματική προστασία των προσωπικών δεδομένων*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσ/νίκη 2006, σελ. 150.

συνέχεια όμως, προκειμένου να περιοριστεί η κοινοποίηση των δεδομένων αυτών η Αρχή κατέληξε στην απόφαση ο κάθε βουλευτής να λαμβάνει γνώση απ' το Υπουργείο Εθνικής Άμυνας και να μην κατατίθενται πλέον στη Βουλή.¹⁶⁵ Η Αρχή λοιπόν επέλεξε τον παραπάνω τρόπο ώστε να εξασφαλισθεί μεν ο κοινοβουλευτικός έλεγχος, χωρίς όμως την υπέρμετρη προσβολή των προσωπικών δεδομένων των υπουργών.

165. Βλ. **απόφαση 1/2004 στο παράρτημα της εν λόγω μελέτης.**

3.3. Διαχωρισμός Διοικητικών

Όσον αφορά στον τρίτο τρόπο αμοιβαίας ικανοποίησης και υποχώρησης των δύο αντιτιθέμενων έννομων αγαθών, θα λέγαμε ότι πρόκειται για μια μέθοδο ελέγχου της κρατικής δράσης μέσω του διαχωρισμού διοικητικών εγγράφων. Με άλλα λόγια, θα λέγαμε ότι διεξάγεται ο έλεγχος της κρατικής δράσης μέσω της παροχής πρόσβασης μόνο σε εκείνα τα διοικητικά έγγραφα τα οποία κρίνονται απολύτως απαραίτητα για τη διεξαγωγή του ελέγχου και ως εκ τούτου την εύρυθμη λειτουργία της κρατικής μηχανής.

Επίσης, θα μπορούσε ίσως στη μέθοδο του διαχωρισμού των διοικητικών εγγράφων να συμπεριληφθεί και η μέθοδος της αφαίρεσης από τα έγγραφα κάποιων εδαφίων που δεν έχουν σχέση με τον έλεγχο της κρατικής δράσης.¹⁶⁶

Εν κατακλείδει, διαπιστώνεται ότι οι εναλλακτικοί τρόποι αμοιβαίας ικανοποίησης των δύο νομοθετημάτων είναι προσφορότεροι απ' τη μέθοδο της ανωνυμοποίησης, αφού πολλές φορές η γνώση της ταυτότητας του υποκειμένου κρίνεται απαραίτητη για τη διαφάνεια της κρατικής δράσης, συνεπώς η απόκρυψη στοιχείων δυσχεραίνει τη διεξαγωγή του ελέγχου.

166. **Α. Γέροντα**, *Η δημοσιότητα των Πρακτικών του Υπουργικού Συμβουλίου*, Περιοδικό ΔΤΑ, Νο 21, 2004, σελ. 195.

4. Η “in concreto” στάθμιση συμφερόντων μεταξύ των δύο αντιτιθέμενων έννομων αγαθών

Σήμερα τα συνταγματικά δικαιώματα αποτελούν «δικαστικό δίκαιο» περισσότερο από ποτέ άλλοτε. Η περιοχή εφαρμογής τους έχει αυξηθεί σημαντικά και έχει προσλάβει ιδιαίτερη ένταση. Η διεύρυνση όμως του πεδίου εφαρμογής των συνταγματικών δικαιωμάτων με την επέκταση της εφαρμογής τους στις διαπροσωπικές σχέσεις,¹⁶⁷ αναδεικνύουν ακόμη περισσότερο τις ατέλειες και τις δυσκολίες της εφαρμογής τους και την ανάγκη ύπαρξης μιας αποτελεσματικής μεθόδου εφαρμογής τους τόσο στη γενική σχέση, όσο και στις διάφορες ειδικές σχέσεις δημοσίου και ιδιωτικού τομέα.

Μια τέτοια μέθοδος του δικαίου αλλά και της ηθικής είναι η στάθμιση των αγαθών. Είναι μια νομική μέθοδος, μέτρησης του νομικού βάρους των μερών συγκεκριμένης διαφοράς. Ετυμολογικά, προέρχεται απ’ το ρήμα «σταθμίζω» το οποίο σημαίνει «ζυγίζω», επομένως η λέξη «στάθμιση» σημαίνει «ζύγισμα», «μέτρηση του βάρους», ως διαδικασία και ως αποτέλεσμα. Όσον αφορά στο νομικό περιεχόμενο της λέξης, σημαίνει την τοποθέτηση δύο μεγεθών επί του ζυγού της δικαιοσύνης, προκειμένου να

167. Βλ. Άρθρο 25 παρ. 1 εδ. γ’ Συντάγματος.

διαπιστωθεί ποιο από τα δύο έχει μεγαλύτερο νομικό βάρος και να αποδοθεί με τον τρόπο αυτό η δικαιοσύνη. Αξίζει επίσης να σημειωθεί, ότι η νομική λειτουργία της στάθμισης είναι παραπλήσια της ομώνυμης φυσικής λειτουργίας.¹⁶⁸

Στις περιπτώσεις που δεν είναι δυνατή η αμοιβαία ικανοποίηση και υποχώρηση των αντιτιθέμενων έννομων αγαθών της διαφάνειας της κρατικής δράσης και του δικαιώματος της προστασίας των προσωπικών δεδομένων, ακολουθείται η νομική μέθοδος της «κατά περίπτωση» στάθμισης για την άρση της μεταξύ τους σύγκρουσης. Η μέθοδος αυτή χαρακτηρίζεται ως «κατά περίπτωση» ή αλλιώς «in concreto» στάθμιση, διότι ως μέθοδος άρσης των συγκρούσεων δεν διαμορφώνεται αφηρημένα και γενικά αλλά με αφετηρία τη συγκεκριμένη περίπτωση. Δεν πρόκειται δηλαδή για μια μέθοδο in abstracto.

Όσον αφορά τώρα τα κριτήρια της στάθμισης, δηλαδή τα «νομικά σταθμά», πρέπει ν' αναφερθεί ότι σχετικά μ' αυτά εμφανίζονται ακόμη περισσότερες δυσκολίες. Πρόκειται για τα κριτήρια με τα οποία σταθμίζεται κάθε περίπτωση. Αξίζει βέβαια να σημειωθεί στο σημείο αυτό, ότι η θεωρία της στάθμισης δεν προτείνει συγκεκριμένα κριτήρια μέσω των οποίων θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί η νομική αξιολόγηση, κριτήρια ασφαλώς

168. **Ανδ. Γ. Δημητρόπουλος**, *Προβλήματα της στάθμισης ως νομικής μεθόδου*, Περιοδικό Εφαρμογές Δημοσίου Δικαίου, Επετειακό Τεύχος 2007, σελίδες 2-3.

γενικά εφαρμοζόμενα σε κάθε περίπτωση, καθόσον τα μέτρα και τα σταθμά της δικαιοσύνης δεν μπορούν να αλλάζουν κατά περίπτωση, αλλά πρέπει να είναι ίδια για όλους. Γι' αυτό άλλωστε, η στάθμιση συμφερόντων αποτελεί αντικείμενο κριτικής.^{169.}

Στις περιπτώσεις λοιπόν που η *in concreto* στάθμιση καθίσταται αναπόφευκτη, τίθεται επιτακτικά το ζήτημα της εύρεσης κάποιων γενικά αποδεκτών κριτηρίων.^{170.} Χωρίς αυτά η στάθμιση είναι μη ελέγξιμη και οδηγείται σε αυθαιρεσία. Ως εκ τούτου, κρίνεται απαραίτητος και ο εντοπισμός των κριτηρίων βάσει των οποίων γίνεται η στάθμιση μεταξύ των συγκρουόμενων έννομων αγαθών της διαφάνειας της Διοίκησης και της προστασίας των προσωπικών δεδομένων.

Επιγραμματικά, τα κριτήρια της στάθμισης στην παραπάνω περίπτωση είναι τα ακόλουθα: 1) η διάκριση μεταξύ των προσώπων που συμμετέχουν στον πολιτειακό και πολιτικό βίο της χώρας και τρίτων προσώπων, 2) η συνάφεια των προσωπικών δεδομένων με την άσκηση των δημοσίων καθηκόντων, 3) η φύση των προσωπικών δεδομένων, 4) το κριτήριο του δημόσιου βίου, 5) η ένταση της προσβολής των προσωπικών δεδομένων, 6) η ταυτότητα του αιτούντος την πρόσβαση και οι λόγοι του

169. **Ιδίου**, σελ. 6.

170. **A. Μανιτάκη**, *Κράτος δικαίου και δικαστικός έλεγχος της συνταγματικότητας*, I, 1994, σελ. 192.

αιτήματός του, και 7) η συνεκτίμηση και άλλων έννομων αγαθών υπέρ της διαφάνειας ή υπέρ της προστασίας των προσωπικών δεδομένων.^{171.}

Ως πρώτο και βασικό λοιπόν κριτήριο, το οποίο χρησιμοποιείται κατά τη στάθμιση μεταξύ της προστασίας των προσωπικών δεδομένων και της διαφάνειας, νοείται η ιδιότητα ενός προσώπου ως συμμετέχοντος στον πολιτειακό και πολιτικό βίο της χώρας. Αυτό σημαίνει ότι τα προσωπικά δεδομένα δημοσίων προσώπων δεν υφίστανται τόσο στενούς περιορισμούς σε σχέση με τα δεδομένα των λοιπών προσώπων. Με άλλα λόγια, τα δημόσια πρόσωπα,^{172.} είτε πρόκειται για πρόσωπα που συμμετέχουν στο δημόσιο βίο της κοινωνίας, ναι μεν δεν χάνουν το δικαίωμα προστασίας του ιδιωτικού τους βίου, πλην όμως, τα δικαιώματά τους τυγχάνουν ευρύτερων περιορισμών. Η μειωμένη προστασία των προσωπικών δεδομένων των δημοσίων προσώπων είναι εύλογη από τη στιγμή που η δράση των προσώπων αυτών αφορά το κοινωνικό σύνολο και όχι αποκλειστικά τα ίδια. Ως εκ τούτου, η προστασία των προσωπικών δεδομένων δεν πρέπει να δημιουργεί «στεγανά» στον έλεγχο της

171. **Σπ. Β. Βλαχόπουλος**, *Διαφάνεια της κρατικής δράσης και προστασία προσωπικών δεδομένων*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2007, σελίδες 176-280.

172. Για την έννοια «δημόσια πρόσωπα» βλ. την **απόφαση ΕΔΔΑ της 24^{ης}-6^{ου}-2004, ΔιΜΕΕ 3/2005**, σελ. 438, καθώς και **Α. Φωτιάδου**, *Η προστασία της προσωπικότητας δημοσίου προσώπου κατά την ικανοποίηση του διαδικαστικού δικαιώματος επανόρθωσης απ' το ΕΣΡ*, ΤοΣ 1998, σελ. 91.

διαφάνειας της κρατικής δράσης.^{173.}

Στο σημείο αυτό αξίζει ν' αναφερθεί, ότι στην κατηγορία που αναφέραμε ανωτέρω, ανήκουν ο ΠΤΔ (άρθρο 30 επ. Συντ.), οι Βουλευτές (άρθρο 51 επ. Συντ.), τα αιρετά όργανα των ΟΤΑ (άρθρο 102 Συντ.), οι δημόσιοι λειτουργοί (άρθρο 16 παρ. 6 Συντ.), οι δικαστικοί και εισαγγελικοί λειτουργοί (άρθρο 88 Συντ.) και οι δημόσιοι υπάλληλοι (άρθρο 103 Συντ.). Επίσης, η σημασία της διαφάνειας επεκτείνεται και σε πρόσωπα που συνδέονται στενά με τους προαναφερθέντες, κυρίως δηλαδή συγγενικά τους πρόσωπα.^{174.} Η παρατήρηση αυτή αφορά κυρίως τα οικονομικά των συγγενικών προσώπων δημοσίων λειτουργών, γιατί μπορεί να γίνει προσπάθεια οι δημόσιοι λειτουργοί να συγκαλυφθούν μέσω των συγγενών τους. Γι' αυτό άλλωστε στις περιβόητες δηλώσεις «πόθεν έσχες» αναγράφονται και τα περιουσιακά στοιχεία των συγγενών τους (σύζυγοι και τέκνα).^{175.}

Τέλος, στα πλαίσια του πρώτου κριτηρίου, λαμβάνουν χώρα και κάποιες διακρίσεις. Αρκεί ν' αναφερθεί ότι η κάμψη της προστασίας των προσωπικών δεδομένων είναι εντονότερη στους εκλεγμένους δημόσιους

173. **Ι. Καρακώστα**, *Όροι και προϋποθέσεις δημοσίευσης προσωπικών δεδομένων που αφορούν πρόσωπο της επικαιρότητας*, ΔιΜΕΕ 1/2005, σελ. 24.

174. **Ιδίου**, σελίδες 24-28.

175. **Βλ. άρθρο 1 ν. 3213/2003.**

λειτουργούς απ' ότι στους μη εκλεγμένους¹⁷⁶. και πως όταν ο δημόσιος λειτουργός απολαμβάνει μεγαλύτερη ανεξαρτησία κατά την άσκηση των καθηκόντων και των αρμοδιοτήτων του, τότε επιβάλλεται μεγαλύτερη διαφάνεια, διότι ελλοχεύει ο κίνδυνος έκδοσης αποφάσεων με κίνητρο την εύνοια προς ένα συγκεκριμένο πρόσωπο.¹⁷⁷

Το ότι υφίστανται βέβαια ευρύτερους περιορισμούς τα προσωπικά δεδομένα των δημοσίων λειτουργών, δεν σημαίνει ότι επιτρέπεται να αποκαλύπτονται όλα τα προσωπικά δεδομένα των ως άνω προσώπων, ούτε αντιστρόφως, ότι απαγορεύεται η κοινοποίηση προσωπικών δεδομένων τρίτων προσώπων.

Στο σημείο αυτό λοιπόν, ως ένα δεύτερο κριτήριο στάθμισης των δύο αντιτιθέμενων έννομων αγαθών, παρουσιάζεται η συνάφεια των προσωπικών δεδομένων με την άσκηση των δημοσίων καθηκόντων. Αυτό σημαίνει ότι όσο πιο στενή είναι η μεταξύ τους συνάφεια, τόσο περισσότερο αυξάνει το βάρος της διαφάνειας στη διαδικασία της στάθμισης. Με άλλα λόγια, η στάθμιση τάσσεται υπέρ της προστασίας των προσωπικών δεδομένων, όσο η πληροφορία απομακρύνεται απ' την άσκηση των δημοσίων καθηκόντων. Βέβαια, αυτό δεν σημαίνει ότι τα ως

176. **Βλ. Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, 48/2001.**

177. **Λ. Ραϊκού, Η δημόσια διοίκηση απέναντι στις σύγχρονες προκλήσεις του οργανωμένου εγκλήματος και της διαφθοράς, ΔιΔικ 2005, σελίδες 1-22.**

άνω πρόσωπα με την είσοδό τους στο δημόσιο βίο χάνουν κάθε αξίωση για σεβασμό του σκληρού πυρήνα της ιδιωτικής τους ζωής (λ.χ. της ερωτικής).^{178.}

Ένα τρίτο κριτήριο στάθμισης είναι η φύση των προσωπικών δεδομένων. Η βασικότερη διάκριση μεταξύ των προσωπικών δεδομένων, την οποία υιοθετούν τόσο η Οδηγία 95/46/EK όσο και ο ν. 2472/1997, είναι αυτή μεταξύ των ευαίσθητων και μη ευαίσθητων (αλλιώς «απλών») δεδομένων: Η μεν Οδηγία επιτάσσει την αυξημένη προστασία των ευαίσθητων δεδομένων, οι δε διατάξεις του ν. 2472/1997 εξαρτούν την επεξεργασία των ευαίσθητων δεδομένων απ' την άδεια της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα και προβλέπουν την κάμψη της υπεροχής τους σε συγκεκριμένες περιπτώσεις.^{179.}

Βέβαια, αξίζει να σημειωθεί ότι η φύση των δεδομένων και ο χαρακτηρισμός τους ως «απλά» ή «ευαίσθητα», δεν προκαθορίζει απόλυτα και τη βαρύτητα των προσωπικών δεδομένων στην κάθε συγκεκριμένη περίπτωση. Αποτελεί κριτήριο στάθμισης, αλλά όχι το αποκλειστικό. Με άλλα λόγια, θα πρέπει να συνεκτιμηθεί μαζί με όλα τα υπόλοιπα κριτήρια που θα αναφέρουμε, για να εξευρεθεί ποιο έννομο αγαθό θα υπερισχύσει

178. **Κ. Μαυριά**, *Προστασία στατιστικών δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα*, ΔΤΑ 6/2000, σελ. 277.

179. **Βλ. άρθρο 8 Οδηγίας 95/46/EK και άρθρο 7 του ν. 2472/1997.**

στην κάθε περίπτωση.

Εκτός απ' την ιδιότητα του υποκειμένου των προσωπικών δεδομένων, τη φύση αυτών και την εγγύτητα της αιτούμενης πληροφορίας στην άσκηση των δημοσίων καθηκόντων, κεντρική σημασία στη διαδικασία της στάθμισης διαδραματίζει η έννοια του δημόσιου βίου, το οποίο έχει δύο εκφάνσεις.

Πρώτον, αίτημα δημοσιοποίησης προσωπικών δεδομένων υπάρχει όταν αυτά αφορούν ή σχετίζονται με ένα θέμα της επικαιρότητας το οποίο κεντρίζει το δημόσιο ενδιαφέρον. Αυτό είναι ένα γενικώς αποδεκτό κριτήριο, το οποίο αναπτύχθηκε κυρίως στο πλαίσιο της σύγκρουσης μεταξύ, αφενός της προστασίας του ιδιωτικού βίου και αφετέρου, της ελευθερίας της πληροφόρησης και του τύπου.¹⁸⁰ Πρέπει, ωστόσο, να σημειωθεί ότι το εν λόγω κριτήριο να χρησιμοποιείται με προσοχή και συνδυαστικά με τα υπόλοιπα κριτήρια, διαφορετικά ενδέχεται να οδηγήσει στην άνευ όρων δημοσιοποίηση προσωπικών δεδομένων.

Η δεύτερη, τώρα, έκφανση της έννοιας του δημόσιου βίου αφορά τα δημόσια πρόσωπα τα οποία οικειοθελώς δημοσιοποιούν τα προσωπικά τους

180. **Βλ. άρθρο 7 παρ. 2 περ. ζ' του ν. 2472/1997 περί του δημοσιογραφικού προνομίου**, καθώς και το **άρθρο 8 παρ. 1 του ν. 3080/2002**, σύμφωνα με το οποίο απαγορεύεται η τηλεοπτική ή ραδιοφωνική μετάδοση και η κινηματογραφική και μαγνητοσκοπήση δικών.

δεδομένα.¹⁸¹ Ωστόσο, το εν λόγω κριτήριο δεν φαίνεται να λαμβάνεται σοβαρά υπόψιν από την Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα.¹⁸²

Βάσει όσων αναφέρθηκαν ανωτέρω, διαπιστώνεται ότι η διάκριση των προσωπικών δεδομένων σε «ευαίσθητα» και «απλά» ή αλλιώς «μη ευαίσθητα», δεν είναι ο μοναδικός παράγοντας που προσδιορίζει την ένταση της προσβολής των προσωπικών δεδομένων που αποτελεί ένα απ' τα κριτήρια της στάθμισης μεταξύ προσωπικών δεδομένων και διαφάνειας.

Ένας άλλος παράγοντας που επηρεάζει την ένταση της προσβολής των προσωπικών δεδομένων είναι το μέσο ενσωμάτωσης των προσωπικών δεδομένων, τα οποία μπορεί να περιέχονται ή σε ένα διοικητικό έγγραφο, ή σε φωτογραφία ή κασέτα, ή ακόμη και σε μέσο το οποίο να συνδυάζει ήχο και εικόνα.¹⁸³ Η διάκριση αυτή είναι σημαντική, αφού όσο πιο σύνθετο είναι το μέσο, τόσο πιο έντονη είναι η προσβολή των προσωπικών δεδομένων.¹⁸⁴ Επίσης, άλλοι παράγοντες που καθορίζουν την ένταση της προσβολής τους είναι η ένταση της δημοσιοποίησής τους και ο σκοπός και

181. **Βλ. άρθρο 7 παρ. 2 περ. γ' του ν. 2472/1997.**

182. **Βλ. απόφαση 23/2005.**

183. Όλα τα ανωτέρω αποτελούν «έγγραφα» υπό την έννοια των άρθρων 5 του ΚΔΔιαδ και 16 του ν. 1599/1986.

184. **Βλ. απόφαση 23/2005 Αρχ. Προστ. Προσ. Δεδ. Και αποφάσεις 73 και 74/2009 του ΕΣΡ.**

ο τρόπος συλλογής τους. Αρκεί ν' αναφέρουμε ότι η ένταση της προσβολής των προσωπικών δεδομένων αυξάνεται όσο αυξάνεται η έκταση της δημοσιοποίησής τους και όσο περισσότερο ο σκοπός της συλλογής τους απέχει απ' το σκοπό της δημοσιοποίησής τους.^{185.}

Όσον αφορά τώρα την ταυτότητα του αιτούντος την πρόσβαση στα διοικητικά έγγραφα, πρέπει να βασιστούμε στο άρθρο 5 παρ. 1 ΚΔΔιαδ, το οποίο αναγνωρίζει το δικαίωμα πρόσβασης σε κάθε «ενδιαφερόμενο» και δεν περιορίζεται μόνο σ' αυτούς που έχουν «έννομο συμφέρον». Η ευρεία αυτή ερμηνεία του όρου «ενδιαφερόμενος» συμβάλλει στη διασφάλιση της διαφάνειας της κρατικής δράσης.^{186.}

Στη διαδικασία όμως της στάθμισης μεταξύ διαφάνειας και προστασίας προσωπικών δεδομένων, δεν απαντώνται μόνο τα δύο αντιτιθέμενα αγαθά, αλλά και κάποια άλλα τα οποία πρέπει να συνεκτιμηθούν, αφού μπορεί να «γείρουν την πλάστιγγα» υπέρ του ενός ή του άλλου έννομου αγαθού. Κάποια εξ αυτών τίθενται υπέρ της διαφάνειας της κρατικής δράσης, όπως τα έννομα αγαθά της ανθρώπινης υγείας (άρθρα 5 §2, 5 και 21 §3 Συντ.) και της προστασίας του περιβάλλοντος (άρθρο 24 Συντ.) και κάποια άλλα τίθενται υπέρ της

185. Βλ. άρθρο 4 παρ. 1 του ν. 2472/1997.

186. Α. Τάχου, *Ελληνικό διοικητικό δίκαιο*, 8^η έκδ., 2005, σελ. 710, καθώς και Α. Τάχου, *Ερμηνεία Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας*, 3^η έκδ., 2006, σελ. 216.

προστασίας των προσωπικών δεδομένων, όπως το εμπορικό, το βιομηχανικό αλλά και το επαγγελματικό απόρρητο.

Όλα τα παραπάνω κριτήρια είναι απαραίτητα για τη στάθμιση μεταξύ διαφάνειας και προσωπικών δεδομένων, διαφορετικά οδηγούμαστε στην ασάφεια και στην αοριστία. Διαπιστώνεται λοιπόν, ότι η «στάθμιση» ως νομική μέθοδος εφαρμόζεται όταν δεν είναι δυνατή η αμοιβαία εφαρμογή των αντιτιθέμενων αγαθών. Εντοπίζει τις αντιθέσεις μεταξύ των έννομων αγαθών, δεν στρέφεται προς τον εντοπισμό της ενότητάς τους αλλά προς την προτίμηση του ενός ή του άλλου μέρους της διαφοράς. Η υλοποίηση της «στάθμισης» σε μεγάλο αριθμό περιπτώσεων αποδεικνύει ότι η αιτιώδης συνάφεια μεταξύ των δύο δικαιωμάτων συνιστά μέθοδο άρσης των μεταξύ τους, κάθε μορφής, συγκρούσεων.

ΜΕΡΟΣ Δ' :

«Αρχή της διαφάνειας και προστασία των προσωπικών δεδομένων κατά την πρόσβαση στα έγγραφα της Διοίκησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση»

1. Η αρχή της διαφάνειας στο κοινοτικό δίκαιο

Η διαδρομή της διαφάνειας ξεκίνησε σε επίπεδο κοινοτικών κανόνων από τις οικονομικές σχέσεις μεταξύ των κρατών-μελών και των δημοσίων επιχειρήσεων. Σταδιακά επεκτάθηκε σε ένα ευρύ φάσμα διατάξεων με κοινό τόπο τη γνώση, την πρόσβαση στις πληροφορίες, το κατανοητό των κανόνων και την αναγνωσιμότητα των πηγών δικαίου πάσης φύσεως και την υποχρέωση ορατότητας των διαδικασιών και των κανόνων. Το επόμενο στάδιο επεκτείνεται πέρα απ' την κατάκτηση της γνώσης, στον έλεγχο της πληροφορίας και τη ρασιοναλιστική προσέγγιση του καταναγκασμού πάσης φύσεως. Από τη γνώση, η διαφάνεια πέρασε στην αιτιολόγηση και διεκδίκησε τον έλεγχο των κανόνων, ελέγχοντας την αιτιολογία τους.^{187.}

Πρόκειται λοιπόν για μια αρχή Σουηδικής καταγωγής η οποία εισήχθη στην Ευρωπαϊκή Ένωση όταν αυτή θέλησε να προσπεράσει τη μυστικότητα της κρατικής δράσης υπέρ της ευχέρειας πρόσβασης στα δημόσια έγγραφα και πληροφορίες. Εγκαθιδρύθηκε το 1764 στη Σουηδία δημιουργώντας μια τάση που επικράτησε αργότερα στην Ευρώπη κατά την

187. **Ελ. Τροβά**, *Διαφάνεια και γνώση. Από τον έλεγχο της συνταγματικότητας στον έλεγχο της αιτιολογίας των κανόνων*, Τιμητικός Τόμος για τα 75 χρόνια του ΣΤΕ, σελ. 98.

οποία η πληροφορία είναι προσβάσιμη σε όλους εκτός ολίγων εξαιρέσεων. Στον αντίποδα αυτής αναπτύχθηκε η λεγόμενη «ναπολεόντειος» τάση κατά την οποία όλα είναι μυστικά πλην αντιθέτων εξαιρέσεων.^{188.}

Η αρχή της διαφάνειας έχει αποκτήσει ιδιαίτερη επικαιρότητα στο ευρωπαϊκό κοινοτικό δίκαιο τα τελευταία έτη, ιδίως στο πλαίσιο της προσπάθειας άμβλυνσης των μορφών του ελλείμματος της δημοκρατικής νομιμοποίησης και της ύπαρξης «μυστικής» γραφειοκρατίας που προσάπτονται πολλές φορές στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Όσον αφορά τη λειτουργία των ίδιων των κοινοτικών οργάνων, η αρχή της διαφάνειας διακηρύσσεται στη δήλωση υπ' αρ. 17 στη Συνθήκη του Μάαστριχ^{189.} και στο άρθρο 1 παρ. 2 Συνθ.ΕΕ. Με το άρθρο 255 Συνθ.ΕΚ^{190.} ωστόσο, κατοχυρώθηκε η δυνατότητα κάθε πολίτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και κάθε φυσικού ή νομικού προσώπου με κατοικία ή έδρα σε κράτος-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης να έχει πρόσβαση στα έγγραφα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του Συμβουλίου και της Επιτροπής. Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι η εν λόγω διάταξη συγκεκριμενοποιήθηκε με τον Κανονισμό

188. **Ιδίας**, *ο.π.*, σελ. 94.

189. **Η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση**, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, 1994, σελ. 36.

190. **Βλ. και τα άρθρα 253 και 256 Συνθ.ΕΚ** τα οποία αναφέρονται στην αιτιολογία και τη δημοσίευση των Οδηγιών, των Κανονισμών και Αποφάσεων που αναφέρονται στα άρθρα αυτά.

1049/2001/ΕΚ.^{191.}

Η σημασία της Συνθήκης Μάαστριχ η οποία υπεγράφη το 1992 είναι μεγάλη, αφού η διαφάνεια θεωρείτο ο κανόνας στη δράση των κοινοτικών οργάνων, παρά την αμφισβήτηση που άσκησε στον κανόνα αυτόν το ΔΕΚ.

Στις 11 και 12 Δεκεμβρίου του 1992 η Διακυβερνητική Διάσκεψη ενέκρινε Δήλωση, η οποία επαναλαμβάνει τα σχετικά συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Εδιμβούργου και το ψήφισμα του Συμβουλίου της 8^{ης} Ιουνίου 1993 και υπογραμμίζει ότι είναι σημαντικό για τους Ευρωπαίους πολίτες να διαθέτουν κατανοητά νομοθετικά κείμενα.^{192.}

Ένα χρόνο μετά τη Συνθήκη της Νίκαιας, στις 15 Δεκεμβρίου 2001, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο που συνήλθε στο Λακέν ενέκρινε τη «Δήλωση για το μέλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης» ή αλλιώς «Δήλωση του Λακέν». Η δήλωση αυτή δεσμεύει την Ένωση ν' αποκτήσει περισσότερη δημοκρατία και μεγαλύτερη διαφάνεια και αποτελεσματικότητα.^{193.}

Στο σημείο αυτό πρέπει ν' αναφερθεί ότι στο κείμενο της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση περιλαμβάνεται μια διακήρυξη των θεσμικών οργάνων (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Συμβούλιο, Επιτροπή) για τη

191. **Σπ. Βλαχόπουλος**, *Διαφάνεια κρατικής δράσης και προστασία προσωπικών δεδομένων*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2007, σελίδες 50-51.

192. **Blanchet I.**, *Transparence et qualité de la legislation*, RTD eur., 33(4), Οκτώβριος-Δεκέμβριος 1997, σελ. 915.

193. **Διακυβερνητική Συνέλευση αρ. 18**, 10 Μαρτίου 1997, *La CIG et la Transparence*.

δημοκρατία, τη διαφάνεια και την επικουρικότητα, που σέβονται πλήρως στο πλαίσιο της νομοθετικής λειτουργίας. Στη διακήρυξη αυτή, και τα τρία θεσμικά όργανα υπενθυμίζουν τα μέτρα που έχουν ήδη λάβει με σκοπό η Κοινότητα ν' αποκτήσει μεγαλύτερη διαφάνεια.^{194.}

Συγκεκριμένα, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στις 15 Σεπτεμβρίου 1993 αναπροσάρμοσε τον εσωτερικό κανονισμό του επιβεβαιώνοντας το δημόσιο χαρακτήρα που έχουν οι συνεδριάσεις των επιτροπών του και οι σύνοδοι της ολομέλειάς του. Το Συμβούλιο απ' την άλλη, έλαβε μέτρα ώστε να μπορεί το κοινό να παρακολουθεί ορισμένες συζητήσεις, να δημοσιεύονται τα αποτελέσματα των διεξαγόμενων ψηφοφοριών, καθώς και οι κοινές θέσεις, να γίνεται καλύτερη ενημέρωση του τύπου και του κοινού όσον αφορά τις εργασίες, τις αποφάσεις και το ρόλο του, να υπάρχει πρόσβαση στα αρχεία του κ.α.

Η Επιτροπή έλαβε ορισμένα μέτρα, όπως λ.χ. να προβαίνει σε ευρύτερες διαβουλεύσεις πριν από μια πρόταση, οι εργασίες να δημοσιεύονται στο ΦΕΚ και να οριστικοποιούνται τον Οκτώβριο, να εκδίδεται κοινός κατάλογος οργάνων με λεπτομερή περιγραφή του οργανογράμματός του κ.π.ά.

Με την ευκαιρία των 10^{ων} «γενεθλίων» του Πρωτοδικείου στις 19/10/1999, ο Ευρωπαϊκός Διαμεσολαβητής Jacob Soderman υπέγραψε

194. **Η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση**, *ο.π.*, σελίδες 334-337.

τις θέσεις της Ένωσης για την έννοια της διαφάνειας στο πλαίσιο των τριών θεσμικών οργάνων που αναφέραμε ανωτέρω. Σύμφωνα με τον Ευρωπαϊό διαμεσολαβητή λοιπόν, στο άρθρο 1 της Συνθήκης του Άμστερνταμ, η διαφάνεια συνδέεται με την ιδιότητα του πολίτη, καθώς ρυθμίζει τις σχέσεις των Ευρωπαίων πολιτών με τους κανόνες δικαίου και τα όργανα, κατοχυρώνοντας το κράτος δικαίου και το δικαίωμα συμμετοχής τους στην Ένωση.

Μετά τη σχετική ρύθμιση της Συνθήκης του Άμστερνταμ ακολουθεί η ρύθμιση του Χαρτ. Θεμ. Δικ. ΕΕ στο άρθρο 42. Με άλλα λόγια, το εν λόγω άρθρο προβλέπει ένα ήδη καθιερωμένο και γνωστό από τη νομολογία του ΔΕΚ δικαίωμα των πολιτών και όλων των φυσικών ή νομικών προσώπων που έχουν την έδρα τους στην Ένωση,¹⁹⁵ να γνωρίζουν το περιεχόμενο των δημοσίων εγγράφων. Αξίζει ωστόσο να επισημανθεί ότι γενικές και ειδικότερες ρυθμίσεις για την αρχή της διαφάνειας περιλαμβάνει και το Σχέδιο του Ευρωπαϊκού Συντάγματος.¹⁹⁶

Διαπιστώνεται λοιπόν, βάσει όλων όσων αναφέρθηκαν ανωτέρω, ότι η εξέλιξη σχετικά με την εφαρμογή της διαφάνειας στις σχέσεις μεταξύ των κρατών-μελών και των δημοσίων υπηρεσιών υπήρξε ραγδαία.

195. **Στεφ. Μαθιιάς, Γ. Κτιστάκης, Λ. Σαυρίτη, Κ. Στεφανάκη**, *Η προστασία των δικαιωμάτων του Ανθρώπου στην Ευρώπη*, Έκδοση ΔΣΑ, Αθήνα 2006, σελ. 237.

196. **Βλ. ιδίων**, τα άρθρα I-50, II-102 και III-399 του Σχεδίου Ευρ. Συντ.

2. Ευρωπαϊός Διαμεσολαβητής

Στην παράγραφο αυτή θα έπρεπε ίσως να γίνει μια αναφορά εν συντομία στο θεσμό του Ευρωπαϊού Διαμεσολαβητή, ο οποίος διαδραματίζει στην Ευρωπαϊκή Ένωση σημαντικό ρόλο.

Ο Ευρωπαϊός Διαμεσολαβητής διερευνά καταγγελίες για κακοδιοίκηση στα θεσμικά όργανα και τους οργανισμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ). Τα όργανα περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Συμβούλιο της ΕΕ και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Επίσης, ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Φαρμάκων και το Ευρωπαϊκό Ίδρυμα για τη Βελτίωση των Συνθηκών Διαβίωσης και Εργασίας αποτελούν παραδείγματα οργανισμών της Ένωσης, τις δραστηριότητες των οποίων μπορεί να διερευνήσει ο Διαμεσολαβητής. Μόνο το Δικαστήριο, το Πρωτοδικείο και το Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, κατά την άσκηση της δικαιοδοτικής τους λειτουργίας, δεν εμπίπτουν στο πεδίο αρμοδιοτήτων του. Αξίζει επίσης να επισημανθεί ότι παρότι συνήθως διεξάγει έρευνες με βάση καταγγελίες που του υποβάλλονται, πολλές φορές προβαίνει και σε αυτεπάγγελτες έρευνες.

Εξετάζει υποθέσεις κακοδιοίκησης, όπου δηλαδή ένα θεσμικό όργανο παραλείπει να ενεργήσει βάσει νόμου, όπως: α) διοικητικές παρατυπίες, β) άδικη μεταχείριση, γ) αθέμιτες διακρίσεις, δ) παράλειψη οφειλόμενης

απάντησης, ε) άρνηση παροχής πληροφοριών, στ) αδικαιολόγητη καθυστέρηση.^{197.}

Ωστόσο, ο Διαμεσολαβητής δεν δύναται να εξετάσει καταγγελίες εναντίον επιχειρήσεων ή ιδιωτών, εναντίον των εθνικών, περιφερειακών ή τοπικών αρχών στα Κράτη-Μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και τις δραστηριότητες των εθνικών δικαστηρίων και διαμεσολαβητών. Τέλος, οποιοσδήποτε πολίτης Κράτους-Μέλους της Ένωσης, εταιρεία ή ένωση προσώπων ή άλλο νομικό πρόσωπο που έχει την καταστατική του έδρα στην Ευρωπαϊκή Ένωση, μπορεί να υποβάλλει καταγγελία μέσω απλού ή ηλεκτρονικού ταχυδρομείου ή φαξ στο Διαμεσολαβητή.

Το Κοινοβούλιο εξέλεξε τον πρώτο Ευρωπαϊό Διαμεσολαβητή το 1995 και είναι απολύτως ανεξάρτητος και αμερόληπτος. Ο σημερινός Διαμεσολαβητής είναι ο καθηγητής Νικηφόρος Διαμαντούρος,^{198.} ο οποίος ανέλαβε καθήκοντα την 1^η Απριλίου 2003.

Ο Νικηφόρος Διαμαντούρος γεννήθηκε στην Αθήνα στις 25 Ιουνίου 1942. Το βιογραφικό του είναι εξαιρετικά πλούσιο. Ενδεικτικά, θα αναφέρουμε ότι από το 1998 έως το 2003 ήταν ο πρώτος Συνήγορος του Πολίτη στην Ελλάδα, ενώ επίσης είναι και καθηγητής στο τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης του Πανεπιστημίου Αθηνών. Αξίζει

197. <http://ombudsman.europa.eu/atyourservice/ataglance>

198. <http://www.noesi.gr>

ακόμη να σημειωθεί ότι από το 1995 έως το 1998 διετέλεσε Διευθυντής και Πρόεδρος του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικών Ερευνών (ΕΚΚΕ).

Σπούδασε Πολιτική Επιστήμη στα Πανεπιστήμια Indiana, απ' όπου έλαβε το πτυχίο του (1963) και Columbia. Τέλος, το εκτενές συγγραφικό του έργο αφορά κυρίως στην πολιτική και την ιστορία της Ελλάδος, της Νότιας Ευρώπης, της Νοτιοανατολικής Ευρώπης και πιο συγκεκριμένα τον εκδημοκρατισμό.

3. Η προστασία των προσωπικών δεδομένων στο κοινοτικό δίκαιο

Έχοντας αναλύσει στα προηγούμενα κεφάλαια λεπτομερώς τη συνταγματική θεμελίωση και το νομοθετικό πλαίσιο της προστασίας των προσωπικών δεδομένων, δεν θα μπορούσαμε να μην αναφερθούμε στη ρύθμιση του προς έρευνα θέματος και σε επίπεδο κοινής νομοθεσίας. Άλλωστε, οι εθνικές διατάξεις (συνταγματικές και μη) πρέπει να εξεταστούν υπό το πρίσμα των Ευρωπαϊκών Συμβάσεων.^{199.}

Η προστασία των προσωπικών δεδομένων αποτελεί ένα από τα πεδία που έχουν επηρεασθεί περισσότερο από το ευρωπαϊκό κοινοτικό δίκαιο, αφού ο ν. 2472/1997 αποτελεί ενσωμάτωση της κοινοτικής οδηγίας 95/46/ΕΚ. Το ενδιαφέρον αυτό της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο πεδίο των προσωπικών δεδομένων μπορεί να ηχεί εκ πρώτης όψεως παράξενα, ωστόσο η εντύπωση αυτή απομακρύνεται αν ανατρέξει κανείς στο σκοπό θέσπισης της εν λόγω Οδηγίας που έγκειται στην προστασία των προσωπικών δεδομένων σε συνδυασμό με την ελεύθερη κυκλοφορία τους, δηλαδή στην επίτευξη ενός στόχου με οικονομικό ενδιαφέρον.^{200.}

199. **Δαμ. Μ. Κατραμάδος**, *Προστασία του ατόμου από την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων*, Περιοδικό ΔΤΑ Νο 3/1999, σελίδες 585-586.

200. **Σπ. Β. Βλαχόπουλος**, *Διαφάνεια της κρατικής δράσης και προστασία προσωπικών δεδομένων*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2007, σελίδες 70-71.

Στην Ευρώπη, ήδη από τα μέσα της δεκαετίας του 1960, γεννήθηκαν οι πρώτες ανησυχίες σχετικά με τα προβλήματα που θα μπορούσαν να προκύψουν από την τυχόν αθέμιτη επεξεργασία δεδομένων που σχετίζονταν με τις ατομικές ελευθερίες και το δικαίωμα του ιδιωτικού βίου, λόγω της τεχνολογικής προόδου και των πληροφοριακών εξελίξεων. Στις περισσότερες Ευρωπαϊκές χώρες οι ανησυχίες αυτές δημιούργησαν την «πρώτη γενιά» νομοθεσίας για την «προστασία δεδομένων».^{201.}

Πιο συγκεκριμένα, σε ευρωπαϊκό επίπεδο η τάση για τη θέσπιση ενός κατάλληλου και ορθολογιστικού δικαιοϊκού πλαισίου που θα απέβλεπε στην αποτελεσματική κατοχύρωση του δικαιώματος προστασίας των προσωπικών δεδομένων είχε αρχίσει να διαφαίνεται με τον πρωτοποριακό νόμο του Ομοσπονδιακού Κρατιδίου της Έσσης το 1970. Ακολούθησαν οι νομοθεσίες των Βορείων Χωρών, της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, της Αυστρίας και στη συνέχεια όλες οι ευρωπαϊκές χώρες.

Σε επίπεδο συνταγματικής ρύθμισης πρωτοπορεί σε σχέση με τα λοιπά ευρωπαϊκά συντάγματα, το Σουηδικό του 1975/1980, το οποίο περιλαμβάνει ειδικές διατάξεις για την προστασία των προσωπικών δεδομένων. Ακολούθησαν τα συνταγματικά κείμενα κι άλλων χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως της Αυστρίας, της Ολλανδίας, της Πορτογαλίας και της Ισπανίας.

201. **Γ. Ν. Γιαννόπουλος**, *Προστασία προσωπικών δεδομένων και διασυνοριακή ροή πληροφοριών*, Περιοδικό ΔΤΑ Νο 11/2001, σελίδες 735-736.

Σε διεθνές επίπεδο αξίζει ν' αναφερθεί ότι ήδη από το 1980 ο Οργανισμός για την Οικονομική Συνεργασία και Ανάπτυξη (Ο.Ο.Σ.Α.) υιοθέτησε ένα κείμενο με τίτλο: «*Αρχές διέπουσες την προστασία της προσωπικής σφαίρας του ανθρώπου από τις διασυνοριακές ροές προσωπικών στοιχείων*». Οι αρχές αυτές που αποτυπώθηκαν στις Κατευθυντήριες Γραμμές του Ο.Ο.Σ.Α. είναι γνωστές και ως «Οκτώ Αρχές».^{202.}

Οι βασικές αυτές αρχές της νομοθεσίας περί της προστασίας των προσωπικών δεδομένων αποκρυπτογραφήθηκαν στη Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης του 1981 «*για την προστασία των ατόμων από την αυτοματοποιημένη επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα*».^{203.} Η εν λόγω Σύμβαση ενστερνίζεται τις αρχές της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, η οποία έχει υπερνομοθετική ισχύ και προσπαθεί να εξασφαλίσει αφενός την προστασία του ιδιωτικού βίου (άρθρο 8 ΕΣΔΑ), και αφετέρου την ελεύθερη ροή των πληροφοριών στη διεθνή αγορά (άρθρο 10 ΕΣΔΑ).^{204.} Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειωθεί ότι παρ' όλο που η Σύμβαση του Συμβουλίου της

202. **Διον. Φιλίππου**, *Το δικαίωμα προστασίας των προσωπικών δεδομένων στην ελληνική έννομη τάξη*, Δικτυακός τόπος inflow.

203. **Council of Europe, Convention for the Protection of Individuals with Regard to Automatic Processing of Personal Data**, Στρασβούργο, 28 Ιανουαρίου 1981.

204. **Γ. Κτιστάκης**, *Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου*, Εκδόσεις Παπαζήσης, Αθήνα 2009, σελίδες 46-47.

Ευρώπης δεν ήταν άμεσης εφαρμογής, λόγω της τεχνολογικής εξέλιξης, οι περισσότερες Ευρωπαϊκές χώρες αποφάσισαν είτε να υιοθετήσουν νέα νομοθεσία είτε να τροποποιήσουν την υφιστάμενη με διατάξεις «δεύτερης γενιάς» ώστε να αντιμετωπίσουν τις νέες απαιτήσεις.

Αξίζει επιπλέον ν' αναφερθεί ότι το 1995 και μετά από μακροχρόνιες διαπραγματεύσεις, η Ευρωπαϊκή Ένωση υιοθετεί την Οδηγία 95/46 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για την «Προστασία των Δεδομένων». Είναι η οδηγία για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών. Η εν λόγω οδηγία εμπεριέχεται και στον ελληνικό νόμο 2472/1997, που αποτέλεσε το νομοθετικό πλαίσιο προσαρμογής της ως άνω Οδηγίας στα ελληνικά δεδομένα. Στο σημείο αυτό βέβαια, αξίζει ν' αναφερθεί ότι η προετοιμασία για την ψήφιση του νόμου αυτού είχε ξεκινήσει πριν από τη θέσπιση της εν λόγω Οδηγίας.^{205.}

Επίσης, όσον αφορά την προστασία των προσωπικών δεδομένων εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σχετική ρύθμιση περιέχεται στο άρθρο 286 Συνθ. ΕΚ, το οποίο εισήχθη με τη Συνθήκη του Άμστερνταμ το 1997 και συγκεκριμενοποιήθηκε με το Κανονισμό 45/2001 ΕΚ, που κινήθηκε στα πλαίσια των ρυθμίσεων της Οδηγίας 95/46 ΕΚ, και ο οποίος περιέχει όλες

205. **Γ. Γιαννόπουλος**, *Προστασία προσωπικών δεδομένων και διασυνοριακή ροή πληροφοριών*, Περιοδικό ΔΤΑ Νο 11/2001, σελίδες 736-737, καθώς και **Λ. Μήτρου**, in: *Ασφάλεια Πληροφοριακών Συστημάτων*, 2004, σελίδες 443-457.

τις βασικές αρχές της νόμιμης επεξεργασίας των προσωπικών δεδομένων και τα αντίστοιχα δικαιώματα του υποκειμένου των δεδομένων. Αξίζει να επισημανθεί ότι καινοτομία του εν λόγω κανονισμού είναι η πρόβλεψη του θεσμού του «υπεύθυνου προστασίας δεδομένων».

Στο σημείο αυτό δεν θα έπρεπε να παραλείψουμε ν' αναφέρουμε και τον κανονισμό 1049/2001 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, κατά τον οποίο τα θεσμικά όργανα αρνούνται την πρόσβαση σε ένα έγγραφο η γνωστοποίηση του οποίου θα έθιγε τόσο το συμφέρον όσο και την ιδιωτική ζωή, υπογραμμίζοντας και πάλι τη σχέση σύγκρουσης που υπάρχει μεταξύ του δικαιώματος πρόσβασης σε έγγραφα της διοίκησης και της προστασίας των προσωπικών δεδομένων.^{206.}

Άξια λόγου είναι και η Οδηγία 95/66 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 15^{ης} Δεκεμβρίου 2002, «περί επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και της προστασίας της ιδιωτικής ζωής στον τηλεπικοινωνιακό τομέα». Την Οδηγία αυτή αντικατέστησε η 58/2002^{207.}

Στο πλαίσιο όμως της μελέτης για την κατανόηση του δικαιώματος προστασίας των προσωπικών δεδομένων σε επίπεδο κοινοτικού δικαίου,

206. **Γ. Λουκέρη**, *Εναρμόνιση του δικαίου της προστασίας του ατόμου απ' την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα*, Νο Β 1997, σελ. 547.

207. **Β. Σωτηρόπουλος**, *Η πρόσβαση στη δημόσια πληροφορία και η προστασία προσωπικών δεδομένων*, Περιοδικό *Digesta*, Αθήνα 2005, σελίδες 114-117.

δεν θα μπορούσαμε να μην αναφερθούμε στην Συνθήκη της Λισσαβόνας²⁰⁸, η οποία αποτέλεσε μια σημαντική τομή στη διαμόρφωση της «πραγματικότητας» της Ευρωπαϊκής Ένωσης, επιφέροντας ενοποίηση των μέχρι τότε ισχυουσών διατάξεων (δηλ. της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Ένωσης), εισάγοντας αρκετούς νεωτερισμούς –κατώτερους ίσως των προσδοκιών του Ευρωπαϊκού Συντάγματος- που συνιστούν όμως πλέον το «τηλέφωνο» που αναζητούσε ο Κίσινγκερ στη γνωστή του ρήση. Πρόκειται λοιπόν για μια Μεταρρυθμιστική Συνθήκη η οποία συντάχθηκε από τη Διακυβερνητική διάσκεψη που δημιουργήθηκε τον Ιούνιο του 2007 μετά την απόφαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και άρχισε να ισχύει απ' την 1^η Ιανουαρίου του 2008.

Παράλληλα όμως με τις προηγούμενες Συνθήκες, της Λισσαβόνας προβλέπει την αναγνώριση απ' την Ένωση των δικαιωμάτων, των ελευθεριών και των αρχών που περιέχονται στο Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της 7^{ης} Δεκεμβρίου 2000, όπως προσαρτήθηκε στις 12 Δεκεμβρίου 2007 στο Στρασβούργο.

Όσον αφορά τώρα στα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, αξίζει ν' αναφερθεί ότι η Συνθήκη της Λισσαβόνας προβλέπει την προστασία τους

208. **Οι Συνθήκες της Ευρωπαϊκής Ένωσης μετά τη Συνθήκη της Λισσαβόνας (Επιμέλεια Παν. Ι. Κανελλόπουλος)**, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2008, σελίδες 7, 8, 77, 78.

στο άρθρο 16 (πρώην άρθρο 286 της ΣΕΚ), κατά την ενοποιημένη απόδοση της Συνθήκης για τη λειτουργία της ΕΕ.

Στην εν λόγω διάταξη της Συνθήκης προβλέπεται ότι *«κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα προστασίας των προσωπικών δεδομένων που το αφορούν»*. Η διατύπωση αυτή της §1 του άρθρου 16 της Συνθήκης της Λισσαβόνας υπογραμμίζει πως πρόκειται για ένα σημαντικότερο δικαίωμα το οποίο αφορά κάθε φυσικό πρόσωπο και που ο σεβασμός του πρέπει να γίνει συνείδηση σε κάθε Ευρωπαίο Πολίτη.

Στην επόμενη παράγραφο αναφέρεται πως το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο είναι τα αρμόδια όργανα για τη θέσπιση των κανόνων σχετικά με την προστασία των προσωπικών δεδομένων των φυσικών προσώπων, οι οποίοι κανόνες τηρούνται από τις ανεξάρτητες αρχές και δεν θίγουν τους ειδικούς κανόνες που προβλέπονται στο άρθρο 38 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Η ρύθμιση αυτή στο πλαίσιο της Συνθήκης της Λισσαβόνας συνιστά την πιο πρόσφατη πρόβλεψη σχετικά με το προς έρευνα θέμα.

4. Ευρωπαϊός Επόπτης Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα

Στην προηγούμενη παράγραφο, στο πλαίσιο της μελέτης μας για το νομοθετικό υπόβαθρο του δικαιώματος προστασίας των προσωπικών δεδομένων σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, αναφερθήκαμε μεταξύ άλλων και στο άρθρο 286 Συνθ. ΕΚ. Στη 2^η παράγραφο του εν λόγω άρθρου συνεστήθη μια ανεξάρτητη αρχή με την επωνυμία «Ευρωπαϊός Επόπτης Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων» ή αλλιώς «Ευρωπαϊός Επόπτης Προσωπικών Δεδομένων», ενώ προβλέπεται η ύπαρξη ιδιαίτερου υπεύθυνου προστασίας δεδομένων σε κάθε χώρα.²⁰⁹ Η θέση του Ευρωπαϊού Επόπτη Προστασίας Δεδομένων (ΕΕΠΔ) δημιουργήθηκε το 2001.

Συγκεκριμένα, όταν τα θεσμικά όργανα ή οι οργανισμοί της Ένωσης επεξεργάζονται δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα ατόμου του οποίου η ταυτότητα μπορεί να εξακριβωθεί, πρέπει να σέβονται το δικαίωμα της ιδιωτικής του ζωής. Σε αυτά συνίσταται η αποστολή του Ευρωπαϊού Επόπτη Προστασίας Δεδομένων. Με άλλα λόγια, έργο του είναι

209. Γ. Λουκέρη, *Εναρμόνιση του δικαιού της προστασίας του ατόμου απ' την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα*, Νο Β 1997, σελ. 547.

να εξασφαλίζει ότι τα όργανα και οι οργανισμοί της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα σέβονται το δικαίωμα της ιδιωτικής ζωής. Εξασφαλίζει λοιπόν ότι αυτός συμβαίνει και παρέχει τις συμβουλές του για όλα τα θέματα που αφορούν την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, η οποία περιλαμβάνει δραστηριότητες όπως: η συλλογή πληροφοριών, η καταγραφή και η αποθήκευσή τους, η ανάκτησή τους για ανάγνωση, η αποστολή ή διάθεσή τους, καθώς επίσης και η παρεμπόδιση της μετάδοσης, η διαγραφή ή η καταστροφή δεδομένων.

Όπως συμβαίνει και στην ελληνική έννομη τάξη, τις παραπάνω δραστηριότητες διέπουν κάποιοι αυστηροί κανόνες. Λόγου χάρη, οι οργανισμοί και τα θεσμικά όργανα της Ένωσης δεν επιτρέπεται να επεξεργάζονται ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα τα οποία αφορούν τη φυλετική ή εθνική καταγωγή, τα πολιτικά φρονήματα, τις θρησκευτικές ή πολιτικές πεποιθήσεις και τη συμμετοχή σε συνδικαλιστικές οργανώσεις. Επίσης, δεν επιτρέπεται να επεξεργάζονται δεδομένα όσον αφορά την υγεία ή τη σεξουαλική ζωή, εκτός αν δεδομένα αιτούνται για σκοπούς υγειονομικής περίθαλψης.

Επίσης, αξίζει να σημειωθεί ότι οποιοσδήποτε πολίτης της Ευρωπαϊκής Ένωσης θεωρεί ότι τα προσωπικά του δεδομένα παραβιάστηκαν από κάποιο όργανο ή οργανισμό της Ένωσης, μπορεί να υποβάλλει καταγγελία στον «Ευρωπαϊκό Επόπτη Προσωπικών Δεδομένων». Αυτός θα εξετάσει την καταγγελία και θα ενημερώσει τον πολίτη το

συντομότερο δυνατό για την έκβασή της. εάν εν συνεχεία διαφωνεί με την απόφαση μπορεί να προσφύγει στο δικαστήριο.

Πρέπει ακόμη να επισημανθεί ότι ο «Ευρωπαίος Επόπτης Προσωπικών Δεδομένων» συνεργάζεται με υπαλλήλους προστασίας δεδομένων σε κάθε όργανο ή οργανισμό της Ένωσης για να εξασφαλιστεί η εφαρμογή των κανόνων όσον αφορά την προστασία των προσωπικών δεδομένων.

Το 2009 ο κ. Peter Hustinx ανέλαβε και πάλι τα καθήκοντα του επόπτη, ενώ ο κ. Giovanni Buttarelli διορίστηκε βοηθός επόπτη. Η θητεία αμφοτέρων λήγει τον Ιανουάριο του 2014.²¹⁰

210. <http://ombudsman.europa.eu/atyourservice/ataglance.faces#U10>

Επίλογος

Διατρέχοντας την παρούσα μελέτη, η οποία αναφέρεται στην αρχή της διαφάνειας και στο δικαίωμα γνώσης των διοικητικών εγγράφων, καταλήγει κανείς σε κάποια συμπεράσματα.

Η αρχή της διαφάνειας νοείται ως μέσο καταπολέμησης της διαφθοράς και απαραίτητη προϋπόθεση για την εύρυθμη λειτουργία του κρατικού μηχανισμού και συνδέεται τόσο με το δικαίωμα γνώσης των διοικητικών εγγράφων, όσο και με το δικαίωμα προστασίας των προσωπικών δεδομένων.

Όσον αφορά στο δικαίωμα γνώσης των εγγράφων της Διοίκησης, αξίζει να σημειωθεί ότι βάσει της συνταγματικής εξουσιοδότησης και της εξέλιξης σ' ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο στις σχέσεις κράτους και πολίτη, ο κοινός νομοθέτης θέσπισε ρητώς το δικαίωμα γνώσης των διοικητικών εγγράφων με το άρθρο 16 του ν. 1599/1986. Στη συνέχεια το άρθρο 5 του ν. 2690/1999 του ΚΔΔιαδ επανέλαβε με ορισμένες διαφορές τη ρύθμιση του προηγούμενου άρθρου, αλλά περιέλαβε και κάποιες άλλες διατάξεις σχετικά με την πρόσβαση των πολιτών στα διοικητικά στοιχεία σε ειδικότερους τομείς, όπως την πρόσβαση στις περιβαλλοντικές πληροφορίες βάσει της κοινοτικής οδηγίας. Πρόκειται για ένα δικαίωμα το οποίο χρήζει ιδιαίτερου σεβασμού και προστασίας, καθώς συνιστά μοχλό διαφάνειας και δημοσιότητας της κρατικής δράσης.

Σε ότι αφορά τώρα στον προσδιορισμό της σχέσης μεταξύ της διαφάνειας και του δικαιώματος προστασίας των προσωπικών δεδομένων, ισχύει ότι τόσο η διαφάνεια, όσο και η προστασία των προσωπικών δεδομένων αποτελούν δύο έννομα αγαθά τα οποία βρίσκουν έρεισμα στο Σύνταγμα και τα οποία πολλές φορές βρίσκονται σε συμπληρωματική σχέση. Αυτό συμβαίνει διότι και η προστασία των προσωπικών δεδομένων οδήγησε ορισμένες φορές στην τήρηση της διαφάνειας σε σημαντικούς τομείς της κρατικής δράσης.

Ωστόσο, ο προβληματισμός της παρούσας μελέτης έγκειται στη φύση της σχέσης των δύο έννομων αγαθών, η οποία πολλές φορές εμφανίζεται ως σχέση σύγκρουσης ή «πολεμική» και όχι ως συμπληρωματική.

Τα στοιχεία αυτά καθίστανται πιο κατανοητά παρακολουθώντας την εφαρμογή των συγκεκριμένων δικαιωμάτων στην καθημερινότητα. Διαφωτιστική κρίνεται λοιπόν η μελέτη ενδεικτικά κάποιων αποφάσεων της Αρχής Προστασίας των Προσωπικών Δεδομένων που παρατίθενται στο σχετικό Παράρτημα που ακολουθεί.

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΚΟ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

1. ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΑΡΧΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ
ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ
ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ

Αθήνα, 6-4-2005
ΑΠ: 1184

Ταχ. Δ/ση: ΚΗΦΙΣΙΑΣ 1-3
115 23 ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ.: 210-6475601
FAX: 210-6475628

Α Π Ο Φ Α Σ Η ΑΡ. 23/2005

Η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, συνήλθε μετά από πρόσκληση του Προέδρου της σε τακτική συνεδρίαση την 24-3-2005 στο κατάστημά της αποτελούμενη από τον Χ. Παληοκώστα, Αναπληρωτή Πρόεδρο, και τους Α. Παπαχρίστου και Σ. Λύτρα, μέλη, και τα αναπληρωματικά μέλη Α. Παπανεοφύτου, Χ. Πολίτη, Α. Πράσσο και Γ. Πάντζιου σε αναπλήρωση των τακτικών μελών Ν. Παπαγεωργίου, Ν. Φραγκάκη, Σ. Σαρηβαλάση και Α. Πομπόρτση αντιστοίχως, οι οποίοι αν και είχαν προσκληθεί νομίμως δεν προσήλθαν λόγω κωλύματος, προκειμένου να εξετάσει την υπόθεση που αναφέρεται στο ιστορικό της παρούσας. Παρόντες χωρίς δικαίωμα ψήφου ήσαν η Α. Μπούρκα, υπάλληλος του

τμήματος Ελεγκτών, ως εισηγήτρια, και η Γ. Παλαιολόγου, υπάλληλος του τμήματος Διοικητικού-Οικονομικού, ως γραμματέας.

Η Αρχή έλαβε υπόψη τα παρακάτω:

Η ΣΕΑ Πρωτοβουλία Πολιτών (εφεξής καλούμενη ως ΣΕΑ) με το υπ. αρ. πρωτ. ... έγγραφό της ζητά την άδεια της Αρχής για την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων που προέρχονται από την βιντεοσκόπηση (με χρήση κάμερας και μαγνητοφώνου) ομιλιών πολιτικών προσώπων, στο βαθμό που αυτές σχετίζονται με την άσκηση δημόσιου λειτουργήματος και κατά τη διάρκεια δημόσιων συνεδριάσεων.

Ο σκοπός της επεξεργασίας είναι η επιτέλεση των σκοπών της ΣΕΑ, οι οποίοι, σύμφωνα με το καταστατικό της (που υποβλήθηκε στην Αρχή με το υπ. αρ. πρωτ. 3709/9-11-2004 έγγραφο της ΣΕΑ), περιλαμβάνουν "την προστασία των πολιτικών, κοινωνικών και ανθρωπίνων δικαιωμάτων, την κοινωνική ευαισθητοποίηση και αλληλεγγύη, την καλλιέργεια και ανάπτυξη ανθρωπιστικών αξιών, την ενημέρωση των πολιτών και την προτροπή για διεκδίκηση των δικαιωμάτων τους και άσκηση αντιλόγου και ελέγχου σε κάθε μορφής εξουσία". Σημειώνεται ότι η οργάνωση εκδίδει ειδικό ενημερωτικό έντυπο, το οποίο διανέμεται σε κάθε ενδιαφερόμενο δωρεάν.

Το Συμβούλιο της Αρχής, μετά από εξέταση των παραπάνω στοιχείων και κατόπιν διαλογικής συζήτησης

ΣΚΕΦΘΗΚΕ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΝΟΜΟ

Σύμφωνα με το αρ. 2 παρ. α του Ν. 2472/1997, τα δεδομένα εικόνας και ήχου, εφόσον αναφέρονται σε πρόσωπα, συνιστούν δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα. Επομένως, η αποθήκευση και διαβίβαση εικόνας ή ήχου προσώπου, η οποία συλλέγεται με χρήση κάμερας ή

μαγνητοφώνου σε κλειστό ή ανοικτό χώρο, όπως κατά τις ομιλίες πολιτικών προσώπων σε δημόσιες συνεδριάσεις στις οποίες αναφέρεται η ΣΕΑ, συνιστά επεξεργασία προσωπικών δεδομένων κατά την έννοια του αρ. 2 παρ. δ του Ν. 2472/1997.

Κάθε επεξεργασία προσωπικών δεδομένων πρέπει, σύμφωνα με το αρ. 4 παρ. β. του Ν. 2472/1997 να είναι πρόσφορη και να περιορίζεται στα απαραίτητα για τον συγκεκριμένο σκοπό δεδομένα. Στην προκειμένη περίπτωση, σκοπός της επεξεργασίας των εν λόγω δεδομένων είναι η υποστήριξη των σκοπών της ΣΕΑ, όπως αυτοί αναφέρονται στο ιστορικό της παρούσας. Ειδικότερα, η ΣΕΑ προτίθεται να χρησιμοποιήσει τα δεδομένα των βιντεοσκοπήσεων για την ενημέρωση των μελών της οργάνωσης σχετικά με δηλώσεις πολιτικών προσώπων, καθώς επίσης και για την ευρύτερη ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των πολιτών σχετικά με θέματα που τους αφορούν μέσω του ειδικού εντύπου που εκδίδει. Παρά το γεγονός ότι τα δεδομένα της βιντεοσκόπησης μπορούν να συμβάλλουν στην πραγματοποίηση του παραπάνω σκοπού, η ενημέρωση σχετικά με τις ομιλίες πολιτικών προσώπων σε δημόσιες συνεδριάσεις μπορεί να γίνει και χωρίς την λήψη και καταγραφή εικόνας και ήχου, το οποίο κρίνεται προσφορότερο στην συγκεκριμένη περίπτωση. Έτσι, τα προσωπικά δεδομένα που προκύπτουν από τις βιντεοσκοπήσεις των δημόσιων συνεδριάσεων θεωρούνται περισσότερα από όσα απαιτούνται για την πραγματοποίηση του σκοπού της επεξεργασίας.

Επιπλέον, καθώς τα δεδομένα που προκύπτουν από τις βιντεοσκοπήσεις ενδέχεται να περιλαμβάνουν και ευαίσθητα δεδομένα πολιτικών φρονημάτων ή/και θρησκευτικών-φιλοσοφικών πεποιθήσεων, η επεξεργασία τους επιτρέπεται μόνο μετά από άδεια της Αρχής και εφόσον συντρέχει μία ή περισσότερες από τις προϋποθέσεις του αρ. 7 του Ν. 2472/1997, κάτι το οποίο δεν ισχύει στην περίπτωση της ΣΕΑ (η προϋπόθεση του αρ. 7 παρ. ζ που επικαλείται η ΣΕΑ, ισχύει μόνο όταν η επεξεργασία πραγματοποιείται αποκλειστικά για την άσκηση του

δημοσιογραφικού επαγγέλματος, το οποίο δεν αποτελεί άμεσο αντικείμενο της ΣΕΑ).

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ

Η Αρχή απορρίπτει την αίτηση της ΣΕΑ σχετικά με την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων που προέρχονται από τη βιντεοσκόπηση ομιλιών πολιτικών προσώπων σε δημόσιες συνεδριάσεις, καθώς:

α) τα εν λόγω δεδομένα είναι περισσότερα από όσα απαιτούνται για την επιτέλεση του σκοπού της επεξεργασίας, ο οποίος μπορεί να πραγματοποιηθεί με άλλα προσφορότερα μέσα και

β) δεν συντρέχει καμία από τις προϋποθέσεις του αρ. 7 του Ν. 2472/1997 για τη χορήγηση στην ΣΕΑ από την Αρχή άδεια επεξεργασίας ευαίσθητων δεδομένων

Ο Αναπληρωτής Πρόεδρος

Η Γραμματέας

Χρήστος Παληοκώστας

Γεωργία Παλαιολόγου

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΑΡΧΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ
ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ
ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ**

Αθήνα, 06.02.2007

ΑΠ: 926

Ταχ. Δ/νση: ΚΗΦΙΣΙΑΣ 1-3
115 23 ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ.: 210-6475601
FAX: 210-6475628

ΑΠΟΦΑΣΗ ΑΡ. 9/2007

Η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, συνήλθε μετά από πρόσκληση του Προέδρου της σε τακτική συνεδρίαση την 23.11.2006 στο κατάστημά της αποτελούμενη από τον Δ. Γουργουράκη, Πρόεδρο, και τους Φ. Δωρή, Α. Παπανεοφύτου και Λ. Κοτσαλή, τακτικά μέλη, και τα αναπληρωματικά μέλη Α. Πράσσο, Χ. Πολίτη και Γ. Πάντζιου, σε αναπλήρωση των τακτικών μελών Σ. Σαρηβαλάση, Ν. Φραγκάκη και Α. Πομπόρτση, αντίστοιχα οι οποίοι, αν και είχαν προσκληθεί νομίμως, δεν προσήλθαν λόγω κωλύματος, προκειμένου να εξετάσει την υπόθεση που αναφέρεται στο ιστορικό της παρούσας. Παρόντες χωρίς δικαίωμα ψήφου ήταν ο Φ. Μίτλεπτον, υπάλληλος του Τμήματος Ελεγκτών της Αρχής, ως εισηγητής και η Γεωργία Παλαιολόγου, υπάλληλος του Διοικητικού – Οικονομικού Τμήματος της Αρχής ως γραμματέας.

Η Αρχή έλαβε υπόψη τα παρακάτω:

Ο Δ. Γ., υπέβαλε τη με αρ. πρωτ. προσφυγή κατά της Δημοτικής Επιχείρησης Ύδρευσης και Αποχέτευσης ... με την οποία (α) καταγγέλλει ότι η (επιχείρηση ύδρευσης) δεν ικανοποίησε το δικαίωμα πρόσβασης του στα προσωπικά του δεδομένα που τηρούνται από την επιχείρηση αυτή και (β) καταγγέλλει ότι ο Πρόεδρος της (επιχείρησης ύδρευσης) κατά τη διάρκεια συνεντεύξεων σε τοπικούς τηλεοπτικούς σταθμούς ανακοίνωσε δημοσίως προσωπικά δεδομένα του προσφεύγοντος.

Μετά από εξέταση όλων των παραπάνω στοιχείων και κατόπιν διαλογικής συζήτησης

ΣΚΕΦΤΗΚΕ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟΝ ΝΟΜΟ

1. Το άρθρο 3 παρ. 1 του Ν. 2472/97 ορίζει τα εξής:

"Οι διατάξεις του παρόντος νόμου εφαρμόζονται στην εν όλω ή εν μέρει αυτοματοποιημένη επεξεργασία καθώς και στη μη αυτοματοποιημένη επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, τα οποία περιλαμβάνονται ή πρόκειται να περιληφθούν σε αρχείο".

Το άρθρο 12 του Ν. 2472/97 ορίζει τα εξής:

"1. Καθένας έχει δικαίωμα να γνωρίζει εάν δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που τον αφορούν αποτελούν ή αποτέλεσαν αντικείμενο επεξεργασίας. Προς τούτο, ο υπεύθυνος επεξεργασίας, έχει υποχρέωση να του απαντήσει εγγράφως.

2. Το υποκείμενο των δεδομένων έχει δικαίωμα να ζητεί και να λαμβάνει από τον υπεύθυνο επεξεργασίας, χωρίς καθυστέρηση και κατά τρόπο εύληπτο και σαφή, τις ακόλουθες πληροφορίες:

α) Όλα τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν, καθώς και την προέλευσή τους.

β) Τους σκοπούς της επεξεργασίας, τους αποδέκτες ή τις κατηγορίες αποδεκτών.

γ) Την εξέλιξη της επεξεργασίας για το χρονικό διάστημα από την προηγούμενη ενημέρωση ή πληροφόρησή του.

δ) Τη λογική της αυτοματοποιημένης επεξεργασίας.

ε) Κατά περίπτωση, τη διόρθωση, τη διαγραφή ή τη δέσμευση (κλειδώμα) των δεδομένων των οποίων η επεξεργασία δεν είναι σύμφωνη προς τις διατάξεις του παρόντος νόμου, ιδίως λόγω του ελλιπούς ή ανακριβούς χαρακτήρα των δεδομένων, και

στ) Την κοινοποίηση σε τρίτους, στους οποίους έχουν ανακοινωθεί τα δεδομένα, κάθε διόρθωσης, διαγραφής ή δέσμευσης (κλειδώματος) που διενεργείται σύμφωνα με την περίπτωση εφόσον τούτο δεν είναι αδύνατον ή δεν προϋποθέτει δυσανάλογες προσπάθειες.

Το δικαίωμα πρόσβασης μπορεί να ασκείται από το υποκείμενο των δεδομένων και με τη συνδρομή ειδικού.

3. Το δικαίωμα της προηγούμενης παραγράφου και τα δικαιώματα του άρθρου 13 ασκούνται με την υποβολή της σχετικής αίτησης στον υπεύθυνο της επεξεργασίας και ταυτόχρονη καταβολή χρηματικού ποσού, το ύψος του οποίου, ο τρόπος καταβολής του και κάθε άλλο συναφές ζήτημα ρυθμίζονται με απόφαση της Αρχής. Το ποσό αυτό επιστρέφεται στον αιτούντα εάν το αίτημα διόρθωσης ή διαγραφής των δεδομένων κριθεί βάσιμο είτε από τον υπεύθυνο της επεξεργασίας είτε από την Αρχή, σε περίπτωση προσφυγής του σ' αυτήν. Ο υπεύθυνος έχει υποχρέωση στην περίπτωση αυτή να χορηγήσει στον αιτούντα, χωρίς καθυστέρηση δωρεάν και σε γλώσσα κατανοητή, αντίγραφο του διορθωμένου μέρους της επεξεργασίας που τον αφορά.

4. Εάν ο υπεύθυνος επεξεργασίας δεν απαντήσει εντός δεκαπέντε (15) ημερών ή εάν η απάντησή του δεν είναι ικανοποιητική, το υποκείμενο των δεδομένων έχει δικαίωμα να προσφύγει στην Αρχή. Στην περίπτωση κατά την οποία ο υπεύθυνος επεξεργασίας αρνηθεί να ικανοποιήσει το αίτημα του ενδιαφερόμενου, κοινοποιεί την απάντησή του στην Αρχή και ενημερώνει τον ενδιαφερόμενο ότι μπορεί να προσφύγει σε αυτήν".

2. Ο προσφεύγων είναι μέλος τοπικής επιτροπής πολιτών της (περιοχής). Την ... άσκησε εγγράφως το εκ του άρθρου 12 του Ν. 2472/97 δικαίωμα πρόσβασης προς την (επιχείρηση ύδρευσης) ζητώντας να ενημερωθεί ποια προσωπικά στοιχεία του τηρεί η επιχείρηση χωρίς να λάβει απάντηση.

Η Αρχή με το με αρ. πρωτ. έγγραφό της ζήτησε από τη (επιχείρηση ύδρευσης) να ικανοποιήσει το δικαίωμα πρόσβασης του προσφεύγοντος καθώς και τις απόψεις της επί της προσφυγής του. Η (επιχείρηση ύδρευσης) ουδέποτε απάντησε στην Αρχή ούτε ικανοποίησε το δικαίωμα πρόσβασης του προσφεύγοντος.

Ο προσφεύγων καταγγέλλει επίσης τον Πρόεδρο της (επιχείρησης ύδρευσης) ότι κατά τη διάρκεια συνεντεύξεων στους τοπικούς τηλεοπτικούς σταθμούς Χ, Ψ, Ζ και Ρ την ..., ..., ... και ..., αντίστοιχα., ανακοίνωσε δημοσίως προσωπικά δεδομένα του προσφεύγοντος. Συγκεκριμένα επειδή ο προσφεύγων είναι επικεφαλής επιτροπής πολιτών που αμφισβητεί την πολιτική της (επιχείρησης ύδρευσης) στο θέμα της αύξησης των τιμολογίων ύδρευσης, ο Πρόεδρός της σε τηλεοπτικά πάνελ στα οποία συμμετείχε και ο προσφεύγων, ανέφερε επανειλημμένως ότι ο προσφεύγων έχει οφειλές στην επιχείρηση και συγκεκριμένα ότι χρωστά οφειλές 48 μηνών.

Η Αρχή κάλεσε την (επιχείρηση ύδρευσης) στη συνεδρίαση να αναπτύξει τις απόψεις της επί των καταγγελλομένων και συγκεκριμένα για (α) παράνομη επεξεργασία που συνίσταται σε ανακοίνωση δεδομένων σε τρίτους και μάλιστα προς το κοινό στο πλαίσιο 3 τηλεοπτικών συνεντεύξεων, χωρίς τη συγκατάθεση του υποκειμένου (άρθρο 5 Ν. 2472/97) και (β) για μη ικανοποίηση του δικαιώματος πρόσβασης εντός 15 ημερών (άρθρο 12 Ν. 2472/97). Η (επιχείρηση ύδρευσης) δεν προσήλθε στη συνεδρίαση.

3. Όσον αφορά το σκέλος της καταγγελίας που αφορά την ανακοίνωση εκ μέρους του Προέδρου της (επιχείρησης ύδρευσης)

προσωπικών δεδομένων του προσφεύγοντος σε τρίτους στο πλαίσιο τηλεοπτικών συνεντεύξεων, η Αρχή δεν έχει αρμοδιότητα να εξετάσει την καταγγελία, γιατί, όπως προκύπτει από τα στοιχεία του φακέλου, τα στοιχεία ανακοινώθηκαν προφορικά στο πλαίσιο τηλεοπτικού διαλόγου χωρίς ο καταγγελλόμενος να προσκομίσει στοιχεία που τηρούντο ενδεχομένως στο αρχείο της επιχείρησης και να κάνει χρήση των στοιχείων αυτών στην τηλεοπτική εκπομπή. Δεν υπήρξε συνεπώς επεξεργασία προσωπικών δεδομένων που να εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του νόμου, όπως αυτό ορίζεται στο άρθρο 3 παρ. 1 αυτού.

4. Όσον αφορά το σκέλος της καταγγελίας που αφορά τη μη ικανοποίηση του δικαιώματος πρόσβασης του προσφεύγοντος, αυτή συνιστά παραβίαση του άρθρου 12 του νόμου που θεσπίζει απόλυτο δικαίωμα του υποκειμένου των δεδομένων και αντίστοιχη απόλυτη υποχρέωση του υπεύθυνου επεξεργασίας να απαντήσει εντός αποκλειστικής προθεσμίας 15 ημερών από την υποβολή της σχετικής αίτησης. Το δικαίωμα πρόσβασης αποτελεί έκφανση του συνταγματικά κατοχυρωμένου (άρθρο 9^Α Σ) δικαιώματος προστασίας των προσωπικών δεδομένων. Για τον λόγο αυτό η μη συμμόρφωση του υπεύθυνου επεξεργασίας προς την υποχρέωση αυτή συνιστά ιδιαίτερα βαρεία παραβίαση του νόμου και πρέπει να του επιβληθεί πρόστιμο αντίστοιχο με τη βαρύτητα της παραβίασης αυτής.

Για τους λόγους αυτούς

1. Δέχεται εν μέρει την προσφυγή του Δ. Γ..
2. Απορρίπτει λόγω αναρμοδιότητας την προσφυγή κατά το σκέλος που αφορά την ανακοίνωση προσωπικών δεδομένων του προσφεύγοντος σε τρίτους.

1. Επιβάλλει πρόστιμο 5.000 ευρώ στη Δημοτική Επιχείρηση Ύδρευσης.

Ο Πρόεδρος
Δημήτριος Γουργουράκης

Η Γραμματέας
Γεωργία Παλαιολόγου

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΑΡΧΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ
ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ
ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ

Αθήνα, 01.04.2008
 ΑΠ: Γ/ΕΞ/1672/01-04-2008

Ταχ. Δ/υση: ΚΗΦΙΣΙΑΣ 1-3
 115 23 ΑΘΗΝΑ
 ΤΗΛ.: 210-6475601
 FAX: 210-6475628

Α Π Ο Φ Α Σ Η ΑΡ. 24/2008

Η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα συνήλθε στις 18.10.2007 στο κατάστημά της αποτελούμενη από τον Δ. Γουργουράκη, Πρόεδρο, και τους Ν. Φραγκάκη, Φ. Δωρή και Λ. Κοτσαλή, τακτικά μέλη, και το αναπληρωματικό μέλος Α. Πράσσο σε αντικατάσταση του τακτικού μέλους Σ. Σαρηβαλάση, ο οποίος, αν και εκλήθη νομίμως-εγγράφως, δεν προσήλθε λόγω κωλύματος, προκειμένου να εξετάσει την υπόθεση που αναφέρεται στο ιστορικό της παρούσας. Τα τακτικά μέλη Α. Παπανεοφύτου και Α. Πομπόρτσης, καθώς και τα αναπληρωματικά τους Ι. Τζιώνας και Γ. Πάντζιου αντίστοιχα, δεν παρέστησαν λόγω κωλύματος, αν και εκλήθησαν νομίμως – εγγράφως. Παρούσα χωρίς δικαίωμα ψήφου ήταν η Φ. Καρβέλα, υπάλληλος του τμήματος Ελεγκτών, ως εισηγήτρια, και η Α. Κανακάκη, υπάλληλος του τμήματος Διοικητικού-Οικονομικού, ως γραμματέας.

Η Αρχή έλαβε υπόψη τα παρακάτω:

Στην Αρχή υποβλήθηκε το υπ' αριθμ πρωτ. 8103/27-11-2006 ερώτημα του ασφαλισμένου στο Ι.Κ.Α. Χ, σχετικά με τη νομιμότητα της κοινοποίησης από το Ι.Κ.Α. στην αρμόδια κοινοτική και αστυνομική αρχή της απόφασης συνταξιοδότησης αυτού, στην οποία αναφέρεται ότι αυτός ελάμβανε σύνταξη λόγω αναπηρίας ως παθών κατά τη στρατιωτική του θητεία, στοιχείο το οποίο συνιστά ευαίσθητο προσωπικό δεδομένο, υπό την έννοια του άρ. 2 περ. β' Ν. 2472/1997.

Ύστερα από αίτημα της Αρχής για παροχή διευκρινίσεων, το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ απέστειλε το υπ' αρ. πρωτ. Σ92/4/25-04-2007 έγγραφο, που καταχωρίστηκε στο πρωτόκολλο της Αρχής με αριθμό 3070/30-04-2007 και στο οποίο αναφέρεται ότι η ως άνω κοινοποίηση προβλέπεται από τη διάταξη του άρ. 6 νδ 127/1969. Σύμφωνα με τη διάταξη αυτή, σε περίπτωση μεταβολής οιασδήποτε από τα στοιχεία του δελτίου ταυτότητας, όπως πχ επί κτήσεως ή απώλειας δικαιώματος σύνταξης, αυτό καθίσταται άκυρο από την οριστικοποίηση της σχετικής πράξης και η αρχή που εξέδωσε την πράξη μεταβολής (εν προκειμένω το ΙΚΑ) υποχρεούται να στείλει αντίγραφο της πράξης αυτής στην αρμόδια αστυνομική αρχή και στην αρμόδια δημοτική αρχή προς ενέργεια της δέουσας μεταβολής.

Μετά από εξέταση όλων των παραπάνω στοιχείων και κατόπιν διεξοδικής συζήτησης

ΣΚΕΦΤΗΚΕ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟΝ ΝΟΜΟ

Τα δελτία ταυτότητας που φέρουν σήμερα οι Έλληνες πολίτες, εκδίδονται από τις οικείες αστυνομικές αρχές με βάση το ν.δ. 127/1969 "περί αποδεικτικής ισχύος των αστυνομικών ταυτοτήτων" και τη με αριθμό 3021/19/53 από 18.10.2005 (Β' 1440) απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Δημόσιας Τάξης, η οποία εκδίδεται δυνάμει εξουσιοδότησης παρεχόμενης από το άρ. 4 νδ 127/1969.

Ο Ν. 1599/1986 καθιέρωσε δελτία ταυτότητας νέου τύπου που θα εκδίδονται πλέον από τις οικείες νομαρχίες και θα περιλαμβάνουν τα στοιχεία που ορίζει το άρ. 3 αυτού, τα οποία διαφέρουν από αυτά που ορίζονται στο άρ. 2 νδ 127/1969. Εν συνεχεία, με το Ν. 1988/1991 αντικαταστάθηκαν ορισμένες διατάξεις του Ν. 1599/1986, μεταξύ δε αυτών και το άρ. 3 του νόμου αυτού, το οποίο καθόριζε τα στοιχεία που περιέχονται στο δελτίο ταυτότητας.

Ωστόσο, οι διατάξεις των Ν. 1599/1986 και 1988/1991 παρέμειναν έως σήμερα ανενεργές. Το άρ. 25 παρ. 4 Ν. 1599/1986 προβλέπει ότι οι αστυνομικές αρχές εξακολουθούν να εκδίδουν δελτία ταυτότητας σύμφωνα με τις διατάξεις του ν.δ. 127/1969, έως την 31.12.1987. Το τελευταίο εδάφιο της διάταξης παρέχει δε εξουσιοδότηση στον υπουργό Εσωτερικών να παρατείνει την προθεσμία αυτή. Έτσι, δυνάμει διαδοχικών παρατάσεων της προθεσμίας αυτής, τα δελτία ταυτότητας εξακολουθούν να εκδίδονται από την αστυνομία με βάση τις σχετικές διατάξεις του νδ 127/1969 και τις δυνάμει του άρ. 4 αυτού εκδιδόμενες κανονιστικές αποφάσεις του Υπουργού Δημόσιας Τάξης.

Το άρ. 2 νδ 127/1969 προβλέπει τα στοιχεία που υποχρεωτικά περιλαμβάνουν τα δελτία ταυτότητας, μεταξύ των οποίων είναι και "η ιδιότητα του κατόχου του δελτίου ως συνταξιούχου του Δημοσίου ή άλλου τινός Ταμείου ασφαλίσεως" (περ. 14). Εξάλλου, σύμφωνα με το άρ. 4 παρ. 1 περ γ' νδ 127/1969, "δι' αποφάσεως του Υπουργού Δημοσίας Τάξεως, καθορίζονται (...) ο τύπος των δελτίων ταυτότητας, καθώς και τα θέματα που αφορούν την αντικατάστασή τους". Με την εξουσιοδοτική αυτή διάταξη παρέχεται στον Υπουργό Δημοσίας Τάξεως η εξουσία να καθορίζει, μεταξύ άλλων, τον τύπο - υπόδειγμα του δελτίου ταυτότητας, δηλαδή το σχήμα, τις διαστάσεις και τις εν γένει ενδείξεις του δελτίου, στις οποίες περιλαμβάνονται και τα στοιχεία του άρ. 2 νδ 127/1969, υπό την αυτονόητη προϋπόθεση ότι η αναγραφή των στοιχείων αυτών δεν αντίκειται σε μεταγενέστερο νόμο ή στο Σύνταγμα. Στην περίπτωση αυτή

ο Υπουργός οφείλει να προβαίνει σε νέο νόμιμο καθορισμό των περιλαμβανομένων στο δελτίο ταυτότητας στοιχείων (βλ. ΟΛΣΤΕ 2281/2001).

Τα στοιχεία που, κατά το άρ. 2 νδ 127/1969, περιλαμβάνονται στα δελτία ταυτότητας, αποτελούν, σύμφωνα με το άρ. 2 περ α' Ν. 2472/1997, δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, οι δε εργασίες των αστυνομικών αρχών που αφορούν τα στοιχεία αυτά, δηλαδή η συλλογή και η καταχώρισή τους στα δελτία ταυτότητας συνιστούν επεξεργασία προσωπικών δεδομένων, η οποία εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του Ν. 2472/1997.

Ο Ν. 2472/1997 ως νεότερος και περιέχων διατάξεις οι οποίες εισάγουν στην ελληνική έννομη τάξη ρυθμίσεις κοινοτικού δικαίου υπερνομοθετικής ισχύος, επιβάλλει τη σύμφωνη προς αυτόν και τις αρχές που αυτός καθιερώνει ερμηνεία και εφαρμογή των παλαιότερων ρυθμίσεων για τα δελτία ταυτότητας. Συγκεκριμένα, καθ' ο μέτρο οι διατάξεις του νδ 127/1969 και του Ν. 1599/1986 προβλέπουν την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων, η εν λόγω επεξεργασία υπόκειται στους κανόνες και τις αρχές που καθιερώνει ο Ν. 2472/1997, τροποποιώντας κατά τούτο ως νεότερος και ειδικότερος, σε σχέση με τα προσωπικά δεδομένα, την προηγούμενη νομοθεσία. Εξάλλου, σε κάθε περίπτωση το κοινοτικό δίκαιο επιβάλλει τη συμμόρφωση προς την Οδηγία 95/46/EK και τη σύμφωνη με αυτήν ερμηνεία των διατάξεων του εθνικού δικαίου.

Ύστερα από την υπ' αρ. 510/17/15.05.2000 απόφαση της Αρχής και την υπ' αρ. 2281/2001 απόφαση της Ολομέλειας του ΣΤΕ, η οποία την επικύρωσε κατά το μεγαλύτερο μέρος της, στα δελτία ταυτότητας αναγράφονται, σύμφωνα με το άρ. 12 της υπ' αρ. 3021/19/53 από 18.10.2005 (Β' 1440) απόφασης των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Δημόσιας Τάξης, η οποία εκδίδεται δυνάμει εξουσιοδότησης παρεχόμενης από το άρ. 4 νδ 127/1969, η ελληνική

ιθαγένεια του κατόχου του δελτίου, το ονοματεπώνυμό του, το ονοματεπώνυμο του πατέρα και της μητέρας του, η ημερομηνία και ο τόπος γέννησής του, το ύψος αυτού καθώς και ο δήμος στον οποίο ανήκει.

Συνεπώς, προκύπτει ότι το άρ. 2 νδ 127/1969 έχει σιωπηρά καταργηθεί ως προς το δακτυλικό αποτύπωμα, το όνομα συζύγου, το σχήμα προσώπου, το χρώμα οφθαλμών, την ιδιότητα του κατόχου του δελτίου ταυτότητας ως συνταξιούχου, τον τόπο μόνιμης ή πρόσκαιρης κατοικίας, τη διεύθυνση κατοικίας, το επάγγελμα και το θρήσκευμα. Ως εκ τούτου, και η προβλεπόμενη από το άρ. 6 νδ 127/1969 υποχρέωση της διοικητικής αρχής που καταρτίζει την πράξη συνταξιοδότησης, να αποστέλλει αντίγραφο αυτής στην αστυνομική αρχή του τόπου κατοικίας του κατόχου του δελτίου ταυτότητας, προκειμένου αυτή να προβεί στην ανάλογη μεταβολή του δελτίου ταυτότητας, έχει επίσης καταργηθεί σιωπηρώς. Το ίδιο ισχύει και ως προς την επίσης προβλεπόμενη από το άρ. 6 νδ 127/1969 υποχρέωση της διοικητικής αρχής που καταρτίζει την πράξη συνταξιοδότησης, να αποστέλλει αντίγραφο αυτής στη δημοτική αρχή, στα δημοτολόγια της οποίας φέρεται εγγεγραμμένος ο κάτοχος του δελτίου ταυτότητας "προς ενέργειαν της δεούσης μεταβολής", καθόσον στα δημοτολόγια κάθε Δήμου δεν αναφέρεται η ιδιότητα του εγγεγραμμένου ως συνταξιούχου (άρ. 18 Ν. 3463/2006 περί κύρωσης του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων).

Για τους λόγους αυτούς

Αποφαίνεται ότι η διαβίβαση από το ΙΚΑ της από 31.10.2006 απόφασης συνταξιοδότησης του Χ στην αρμόδια αστυνομική και δημοτική αρχή αντίκειται στις διατάξεις του ν. 2472/1997.

Ο Πρόεδρος

Η Γραμματέας

Δημήτριος Γουργουράκης

Αγγελική Κανακάκη

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΑΡΧΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ
ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ
ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ**

**Αθήνα, 10-11-2008
ΑΠ: Γ/ΕΞ/6071/10-11-2008**

**Ταχ. Δ/υση: ΚΗΦΙΣΙΑΣ 1-3
115 23 ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ.: 210-6475601
FAX: 210-6475628**

Α Π Ο Φ Α Σ Η ΑΡ. 60/2008

Η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, συνήλθε μετά από πρόσκληση του Προέδρου της σε τακτική συνεδρίαση την 17.7.2008 στο κατάστημά της αποτελούμενη από τον Χ. Γεραρή, Πρόεδρο, και τους Λ. Κοτσαλή, Α. Παπανεοφύτου, Α. Πράσσο, Ι. Μεταξά, Α. Ρουπακιώτη, τακτικά μέλη και το αναπληρωματικό μέλος Γ. Πάντζιου σε αντικατάσταση του τακτικού μέλους Α. Πομπόρτση, ο οποίος αν και κλήθηκε νομίμως, δεν παρέστη λόγω κωλύματος, προκειμένου να εξετάσει την υπόθεση που αναφέρεται στο ιστορικό της παρούσας. Παρούσες, χωρίς δικαίωμα ψήφου, ήταν η Κ. Καρβέλη, ελέγκτρια, ως εισηγήτρια και η Α. Χρυσοβελίδη, Προϊσταμένη του Διοικητικού-Οικονομικού τμήματος της Αρχής, ως γραμματέας.

Η Αρχή έλαβε υπόψη τα παρακάτω:

Ο προσφεύγων Α, μαθηματικός, καθηγητής Λυκείου στο Λύκειο ... με τις υπ' αριθμ. πρωτ. .../...2005 και .../...2005 αναφορές του προς την Αρχή καταγγέλλει ότι η Δ/ντρια του Λυκείου ... Β και ο διεξάγων σε βάρος του ΕΔΕ Γ προέβησαν σε παράνομη επεξεργασία προσωπικών του δεδομένων χωρίς την προηγούμενη ενημέρωση και συγκατάθεση του.

Ειδικότερα, καταγγέλλει ότι η Δ/τρια του Λυκείου ... τοποθέτησε αρχικά σε ιδιωτικό της αρχείο και αργότερα στο βοηθητικό προσωπικό μητρώο του προσφεύγοντος που τηρείται στο σχολείο, κατά παράβαση του Π/Δτος 178/2004 και των διατάξεων του ν. 2472/1997, χωρίς προηγουμένως να τον ενημερώσει, έγγραφα που περιείχαν προσωπικά δεδομένα του και τα οποία της έδωσε ο προσφεύγων προκειμένου εκείνη να διαβιβάσει ως ιεραρχικώς αρμόδια στην Δ/νση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης ... και ειδικότερα στον διενεργούντα ΕΔΕ σε βάρος του ανακριτή Γ.

Τα έγγραφα αυτά ήταν τα εξής:

1. η απόφαση .../..../2006/Δ.Δ.Ε. Αθήνας η οποία απαλλάσσει τον προσφεύγοντα από την κατηγορία τέλεσης μίας σειράς πειθαρχικών παραπτωμάτων

2. η από ../..../2004 αίτηση του προσφεύγοντος προς την Εισαγγελία Πρωτοδικών Αθηνών

3. η από ../..2004 εισαγγελική εντολή της Εισαγγελίας πρωτοδικών Αθηνών, η οποία εκδόθηκε βάση της ανωτέρω αιτήσεώς του προς την Εισαγγελία Πρωτοδικών Αθηνών και

4. η από ../..2006 μέσω του Λυκείου ... αναφορά κατά της Δ/ντριας του Λυκείου προς τη ΔΔΕ Αθήνας.

Προκειμένου να ελέγξει τι ακριβώς είχε συμβεί, ο προσφεύγων ζήτησε το 2005 με την υπ' αριθμ. .../.../2005 αίτησή του προς τη γραμματεία του Λυκείου ... αντίγραφο της υπ' αριθμ. ../..../2006 απόφασης της Δ.Δ.Ε. Αθήνας και έλαβε την απάντηση ότι δεν έχει εισέλθει στο σχολείο έγγραφο της ΔΔΕ Αθήνας και ως εκ τούτου, δεν βρίσκεται στον

ατομικό του φάκελο γι' αυτό και αδυνατούν να του χορηγήσουν αντίγραφο του. Το 2006 ζήτησε να έχει πρόσβαση στον ατομικό του φάκελο και διαπίστωσε για πρώτη φορά ότι σε αυτόν περιλαμβάνονταν τόσο η .././2006 απόφαση της Δ.Δ.Ε. Αθήνας, όσο και η από .././2004 αίτηση του προσφεύγοντος προς την Εισαγγελία Πρωτοδικών Αθηνών, η από .././2004 εισαγγελική εντολή της Εισαγγελίας Πρωτοδικών Αθηνών, καθώς και η από .././2006 μέσω του Λυκείου ... αναφορά κατά της Δ/ντριας του Λυκείου προς τη ΔΔΕ Αθήνας. Με αίτησή του ζήτησε αντίγραφα από τα ανωτέρω έγγραφα και η Δ/ντρια του χορήγησε αντίγραφα με την ένδειξη «ακριβή αντίγραφα», και όχι με την ένδειξη αντίγραφα του ατομικού φακέλου.

Κατόπιν αυτών, ο προσφεύγων υπέβαλε στις .././2006 δύο αιτήσεις στην ΔΔΕ Αθήνας με τις οποίες ζητούσε να ενημερωθεί εάν έχουν αποστείλει αντίγραφο της υπ' αριθμ. .././2006 απόφασης στην Δ/ντρια του Λυκείου ... και εάν η απόφαση αυτή υπάρχει ακόμη στο προσωπικό μητρώο του που τηρεί η Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Με την από .././2006 και με αριθμ. Πρωτ. ... απάντησή της η Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης του απαντά ότι δεν έχει χορηγήσει φωτοαντίγραφο της απόφασης στην Β και ότι δεν υπάρχει αντίγραφο της απόφασης στο προσωπικό του μητρώο γιατί μετά την περάτωση της έρευνας, τα έγγραφα του πειθαρχικού μητρώου τέθηκαν στο αρχείο της υπηρεσίας, καθότι δεν επέσυραν πειθαρχική ποινή.

Επίσης ο προσφεύγων καταγγέλλει ότι εκτός των ανωτέρω εγγράφων τα οποία περιέχουν προσωπικά του δεδομένα, η Β έδωσε στον διενεργούντα ΕΔΕ σε βάρος του Γ και, εκείνος έλαβε και συμπεριέλαβε στον φάκελο της ΕΔΕ, χωρίς προηγουμένως να τον ενημερώσει, χωρίς να τηρηθεί η προβλεπόμενη διαδικασία της υπηρεσιακής διακίνησης εγγράφων και αλληλογραφίας και χωρίς να υπάρχει καμία συνάφεια αυτών των στοιχείων με το αντικείμενο της ΕΔΕ και τα εξής έγγραφα:

2. την από .././2002 επιστολή προς τη Δ/ντρια του Λυκείου ... των μαθητών του τμήματος Χ
3. την από 1.././2002 με αριθμ. πρωτ. 8 επιστολή του Συλλόγου Γονέων και Κηδεμόνων μαθητών της Σχολής ...
4. την υπ' αριθμ. Πρωτ. .../...2002 επιστολή της Δ/ντριας προς τον προσφεύγοντα
5. την υπ' αριθμ. Πρωτ. .../...2002 επιστολή του προσφεύγοντος προς τη Δ/ντρια του Λυκείου και
6. το υπ' αριθμ. .../...2004 έγγραφο του Λυκείου ... το οποίο αφορούσε επιστολή του προσφεύγοντος προς την ΔΔΕ Αθήνας σχετικά με την άρνηση της διοίκησης να του χορηγήσει έγγραφα για τα οποία είχε έννομο συμφέρον.

Κατόπιν αυτών η Αρχή στα πλαίσια διερεύνησης ζήτησε με τις από .././2006 και με αριθμ. πρωτ. ... και ... αιτήσεις της αντίστοιχα από την Δ/ντρια του Λυκείου ... Β και από τον Προϊστάμενο της Δ/νσης Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Αθηνών Γ τις απόψεις τους επί των συγκεκριμένων καταγγελιών. Επίσης με την από .././2007 και με αριθμ. πρωτ. ... η Αρχή ζήτησε διευκρινίσεις και από την Δ/νση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Αθήνας.

Η Δ/ντρια του Λυκείου στην από .././2006 και με αριθμ. πρωτ. ... επιστολή της αναφέρει ότι στις .././2004 διαβίβασε από το σχολείο μία αίτηση του προσφεύγοντος προς την ΔΔΕ Αθήνας (σημείωμα της Εισαγγελίας Πρωτοδικών Αθηνών συνοδευόμενη και από φωτοτυπία της απόφασης .../...2003 της ΔΔΕ Αθήνας). Έτσι είδε για πρώτη φορά τη συγκεκριμένη απόφαση και επειδή στο σχολείο έχουν την πρακτική να κρατούν φωτοτυπίες των εγγράφων που αποστέλλουν στην ΔΔΕ για κατοχύρωση τους, φωτοτύπησε τα αποσταλέντα και τα έβαλε στον ατομικό φάκελο (βοηθητικό προσωπικό μητρώο) του Α. Όταν την κάλεσε ο διενεργών την ανάκριση στα πλαίσια της ΕΔΕ Γ να καταθέσει ως μάρτυρας

αναφέρθηκε στην συμπεριφορά του προσφεύγοντος και στην προηγούμενη ΕΔΕ. Όταν επέστρεψε στο σχολείο, έστειλε στον ανακριτή αντίγραφο της απόφασης της ΔΔΕ Αθήνας από τον φάκελο του προσφεύγοντος. Σχετικά με την απάντηση στην αίτηση του προσφεύγοντος για χορήγηση αντιγράφου της απόφασης ότι δεν έχει εισέλθει στο σχολείο έγγραφο της ΔΔΕ Αθήνας ανέφερε ότι έδωσε την απάντηση αυτή, γιατί δεν είχε λάβει υπηρεσιακά από την Διεύθυνση το έγγραφο-απόφαση, αλλά από τον ίδιο τον Α.

Ο διενεργών την ΕΔΕ Γ στην από ../../2006 απάντησή του αναφέρει ότι όλα τα προαναφερόμενα έγγραφα περιήλθαν στην ανάκριση από τη Διευθύντρια του σχολείου, η οποία κατέθεσε ενόρκως ως μάρτυρας, κατά τη διενέργεια της ΕΔΕ ότι αφορούν την υπηρεσιακή συμπεριφορά του προσφεύγοντος, προέρχονται από την υπηρεσία και αναφέρονται στην υπηρεσία η οποία έδωσε την εντολή για ΕΔΕ και δεν αποτελούν προσωπικά δεδομένα. Επίσης αναφέρει ότι χρησιμοποιήθηκαν αποκλειστικά και μόνον για την ανάκριση και στα πλαίσια που καθορίζει ο νόμος.

Τέλος η ΔΔΕ Αθήνας αναφέρει στην από ../../2007 απάντησή της ότι πλέον κανένα από τα ανωτέρω αναφερόμενα έγγραφα δεν τηρείται στο προσωπικό μητρώο του προσφεύγοντος, εφόσον αποτελούσαν έγγραφα του πειθαρχικού μητρώου και τέθηκαν στο αρχείο της υπηρεσίας, καθότι δεν συνεπάγονταν ποινή.

Η Αρχή μετά από εξέταση της παραπάνω αίτησης και των λοιπών στοιχείων του φακέλου και κατόπιν διεξοδικής συζήτησης

ΣΚΕΦΤΗΚΕ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΝΟΜΟ

1. Επειδή, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 2 εδ. δ του ν. 2472/1997, *«επεξεργασία αποτελεί μεταξύ άλλων και η καταχώριση, διαβίβαση, διάδοση ή κάθε άλλης μορφής διάθεση των προσωπικών*

δεδομένων». Επίσης σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 4 παρ. 1 εδ. α και β του ίδιου νόμου τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, *πρέπει να συλλέγονται κατά τρόπο θεμιτό και νόμιμο για καθορισμένους, σαφείς και νόμιμους σκοπούς και να υφίστανται θεμιτή και νόμιμη επεξεργασία ενόψει των σκοπών αυτών. Επίσης θα πρέπει να είναι συναφή, πρόσφορα και όχι περισσότερα από όσα κάθε φορά απαιτείται ενόψει των σκοπών της επεξεργασίας.* Περαιτέρω, κατά τις διατάξεις του άρθρου 5 παρ. 2 εδ. δ του ν. 2472/1997 *«κατ' εξαίρεση επιτρέπεται η επεξεργασία και χωρίς τη συγκατάθεση του υποκειμένου όταν η επεξεργασία είναι αναγκαία για την εκτέλεση δημόσιου συμφέροντος ή έργου που εμπίπτει στην άσκηση δημόσιας εξουσίας και εκτελείται από δημόσια αρχή»*. Το άρθρο 11 παρ. 3 του ίδιου νόμου προβλέπει ότι εάν τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα ανακοινώνονται σε τρίτους το υποκείμενο θα πρέπει να ενημερώνεται για την ανακοίνωση πριν από αυτούς.

2. Επειδή, εξάλλου, ο τρόπος τήρησης και ενημέρωσης του προσωπικού μητρώου των δημοσίων υπαλλήλων και των υπαλλήλων Ν.Π.Δ.Δ. ρυθμίζεται με τις διατάξεις του π.δ/τος 178/2004 (Α' 154). Το άρθρο 1 του διατάγματος ορίζει τα στοιχεία της ατομικής, οικογενειακής, περιουσιακής και υπηρεσιακής κατάστασης που περιλαμβάνει το προσωπικό μητρώο του υπαλλήλου και ειδικότερα στην παράγραφο 4 προβλέπεται ότι *«κάθε στοιχείο που αφορά την υπηρεσιακή κατάσταση και δραστηριότητα του υπαλλήλου κοινοποιείται υποχρεωτικά στην αρμόδια για την τήρηση του προσωπικού μητρώου υπηρεσία προκειμένου να τεθεί στο προσωπικό του μητρώο καθώς και στον ενδιαφερόμενο υπάλληλο»*.

Περαιτέρω, το άρθρο 4 του ίδιου διατάγματος προβλέπει ότι *«ο προϊστάμενος της οικείας υπηρεσίας προσωπικού είναι υπεύθυνος για την τήρηση, ασφαλή φύλαξη και ενημέρωση όλων των στοιχείων που συγκροτούν το προσωπικό μητρώο, όπως επίσης και για τη διαβίβαση των στοιχείων αυτών, όταν αυτό επιβάλλεται από ειδικές διατάξεις νόμων, αφού προηγουμένως ενημερώσει σχετικά τον υπάλληλο, λαμβάνοντας όλα*

τα απαραίτητα μέτρα για τη διασφάλιση του απορρήτου του περιεχομένου αυτού...(παρ. 2). Η τήρηση και επεξεργασία των στοιχείων του προσωπικού μητρώου του υπαλλήλου, καθώς και οι υποχρεώσεις των υπευθύνων για την τήρηση του αρχείου αυτού, διέπονται συμπληρωματικά από τις εκάστοτε ισχύουσες διατάξεις για την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα (παρ. 6)». Τέλος το άρθρο 3 του ίδιου διατάγματος προβλέπει τη σύσταση βοηθητικού προσωπικού μητρώου το οποίο συγκροτείται σε περίπτωση μετάθεσης του υπαλλήλου και τον συνοδεύει στην υπηρεσία που μετατίθεται, τηρείται από τον προϊστάμενο της υπηρεσίας προσωπικού όπου μετατίθεται ο υπάλληλος και περιλαμβάνει αντίγραφα των απαραίτητων στοιχείων του προσωπικού μητρώου, ...(διορισμός, προαγωγή, μετάθεση κ.λ.π.).

3. Επειδή από τις προμνημονευόμενες διατάξεις προκύπτει ότι το προσωπικό μητρώο των δημοσίων υπαλλήλων τηρείται με την ευθύνη του προϊσταμένου της οικείας υπηρεσίας προσωπικού, ο οποίος έχει την ιδιότητα του υπευθύνου επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων, κατά την έννοια του άρθρου 2 του ν. 2472/97, διότι το προσωπικό μητρώο συνιστά αρχείο. Ο υπεύθυνος επεξεργασίας οφείλει να ενημερώνει τον ενδιαφερόμενο για κάθε στοιχείο που τίθεται στο προσωπικό του μητρώο και η ίδια υποχρέωση υφίσταται σε περίπτωση διαβίβασης στοιχείων του προσωπικού μητρώου σε άλλη υπηρεσία ή τρίτο. Όταν ο υπάλληλος μετατίθεται, συγκροτείται βοηθητικό προσωπικό μητρώο που τον συνοδεύει σε κάθε μεταγενέστερη μετάθεση και περιλαμβάνει αντίγραφα των κρίσιμων στοιχείων του προσωπικού μητρώου διαβιβαζόμενα με έγγραφο του υπευθύνου επεξεργασίας.

4. Επειδή, στην προκειμένη περίπτωση, από τα στοιχεία του φακέλου και τη σχετική αλληλογραφία, προκύπτει ότι το προσωπικό μητρώο του προσφεύγοντος τηρούσε κατά τον κρίσιμο χρόνο η Διεύθυνση

της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Αθήνας και το βοηθητικό προσωπικό μητρώο η Διευθύντρια του Λυκείου

Τα ακόλουθα έγγραφα α) η απόφαση .../...2006/Δ.Δ.Ε Αθήνας η οποία απαλλάσσει τον προσφεύγοντα από την κατηγορία τέλεσης μίας σειράς πειθαρχικών παραπτώματων, β) η από ../../2004 αίτηση του προσφεύγοντος προς την Εισαγγελία Πρωτοδικών Αθηνών, γ) η από ../../2004 εισαγγελική εντολή της Εισαγγελίας πρωτοδικών Αθηνών, η οποία εκδόθηκε με βάση την ανωτέρω αίτησή του προς την Εισαγγελία Πρωτοδικών Αθηνών και δ) η από ../../2006 μέσω του Λυκείου ... αναφορά κατά της Δ/ντριας του Λυκείου προς τη ΔΔΕ Αθήνας, τέθηκαν στο βοηθητικό προσωπικό μητρώο με πρωτοβουλία της Διευθύντριας του Λυκείου...B, χωρίς προηγουμένως να έχουν καταχωρισθεί στο τηρούμενο στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση Αθήνας προσωπικό μητρώο, να έχουν διαβιβασθεί από τον υπεύθυνο επεξεργασίας στο Λύκειο ... και να έχει ενημερωθεί ο ενδιαφερόμενος. Συνεπώς η τοποθέτηση των στοιχείων αυτών στο βοηθητικό προσωπικό μητρώο έγινε κατά παράβαση των παραπάνω διατάξεων του ν. 2472/1997 και του π.δ/τος 178/2004.

5. Επειδή, καθόσον αφορά τη δεύτερη κατηγορία στοιχείων, δηλ. α) την από ../../2002 επιστολή προς τη Δ/ντρια του Λυκείου ... των μαθητών του τμήματος Χ, β) την από ../../2002 με αριθμ. πρωτ. 8 επιστολή του Συλλόγου Γονέων και Κηδεμόνων μαθητών της Σχολής ..., γ) την υπ' αριθμ. πρωτ. .../....2002 επιστολή της Δ/ντριας προς τον προσφεύγοντα, δ) την υπ' αριθμ. πρωτ. .../...2002 επιστολή του προσφεύγοντος προς τη Δ/ντρια του Λυκείου και ε) το υπ' αριθμ. .../...2004 έγγραφο του Λυκείου ... το οποίο αφορούσε επιστολή του προσφεύγοντος προς την ΔΔΕ Αθήνας σχετικά με την άρνηση της διοίκησης να του χορηγήσει έγγραφο για τα οποία είχε έννομο συμφέρον, η συλλογή αυτών έγινε νομίμως σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 5

παρ. 2 εδ. δ του ν. 2472/1997, διότι ήσαν απαραίτητα για τη διενέργεια ΕΔΕ από δημόσια αρχή. Περαιτέρω όμως διαβιβάσθηκαν παρανόμως από την Δ/ντρια του Λυκείου ... Β στον διενεργούντα την ΕΔΕ σε βάρος του προσφεύγοντος κ. Γ, γιατί δεν ενημερώθηκε προηγουμένως το υποκείμενο για την διαβίβαση αυτή, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 11 παρ. 3 του ν. 2472/1997.

Η Αρχή εκτιμά το γεγονός ότι κανένα από τα παραπάνω έγγραφα δεν τηρείται πλέον στο προσωπικό μητρώο του προσφεύγοντος, κατά τη διαβεβαίωση της Διοικήσεως.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ

ΑΠΕΥΘΥΝΕΙ προειδοποίηση για την εφεξής νόμιμη τήρηση του προσωπικού και του βοηθητικού μητρώου του προσφεύγοντος και εάν τυχόν υπάρχουν ακόμα τα αναφερόμενα στο σκεπτικό της απόφασης στοιχεία στο βοηθητικό προσωπικό μητρώο, που τηρείται στο Λύκειο ..., να αφαιρεθούν.

Ο Πρόεδρος

Η Γραμματέας

Χρίστος Γεραρής

Α. Χρυσοβελίδη

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΑΡΧΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ
ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ
ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ

Αθήνα, 10-11-2009

ΑΠ: Γ/ΕΞ/6711/10-11-2009

Α Π Ο Φ Α Σ Η ΑΡ. 75/2009

Η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, συνήλθε μετά από πρόσκληση του Προέδρου της σε τακτική συνεδρίαση την 21.09.2009 στο κατάστημά της αποτελούμενη από τον Χ. Γεραρή, Πρόεδρο, και τους Λ. Κοτσαλή, Α. Παπανεοφύτου, Α. Πράσσο, Α. Ρουπακιώτη, τακτικά μέλη και το αναπληρωματικό μέλος της Αρχής Γ. Πάντζιου σε αντικατάσταση του τακτικού μέλους Α. Πομπόρτση ο οποίος, αν και είχε προσκληθεί νομίμως, δεν προσήλθε λόγω κωλύματος και τον Γ. Λαζαράκο, αναπληρωματικό μέλος ως εισηγητή, προκειμένου να εξετάσει την υπόθεση που αναφέρεται στο ιστορικό της παρούσας. Το τακτικό μέλος Α. Ι. Μεταξάς, αν και προσκλήθηκε νομίμως, δεν προσήλθε λόγω κωλύματος. Παρούσες, χωρίς δικαίωμα ψήφου, ήταν η Ε. Μαραγκού, ελέγκτρια, ως βοηθός εισηγήτρια και η Γ. Παλαιολόγου, υπάλληλος του Διοικητικού-Οικονομικού τμήματος της Αρχής, ως γραμματέας.

Η Αρχή έλαβε υπόψη τα παρακάτω:

Η Ανώνυμη Εταιρεία, με την επωνυμία "ΘΡΙ ΝΤΑΜΠΙ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗΣ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ" και διακριτικό τίτλο "3DUBEE Α.Ε.", η οποία αποτελεί φορέα παροχής υπηρεσιών επεξεργασίας δεδομένων και πληροφοριών, υπέβαλε στην Αρχή την αίτηση με αριθμ. πρωτ. Γ/ΕΙΣ/3163/30-06-2008 για γνωμοδότηση σχετικά με την νομιμότητα συγκεκριμένης επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Ειδικότερα, η εταιρεία προτίθεται να θέσει σε λειτουργία μια ιστοσελίδα, στην οποία θα αναρτηθούν πληροφορίες εντοπισμού και επικοινωνίας με ιατρούς της Αθήνας και της περιφέρειας Αττικής, όπου διατηρούν ιατρεία. Για τον σκοπό αυτό, και με νομιμοποιητική βάση της εν λόγω επεξεργασίας τον Ν. 3448/2006 "για την περαιτέρω χρήση πληροφοριών του δημοσίου τομέα και τη ρύθμιση θεμάτων του Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης" (ΦΕΚ Α 57/15-3-2006), ζήτησε από τον Ιατρικό Σύλλογο Αθηνών (εφεξής "Ι.Σ.Α.") να της χορηγήσει αντίγραφο του μητρώου των μελών του. Επιπλέον, με την προαναφερθείσα αίτησή της στην Αρχή, υπέβαλε αίτημα να χορηγηθεί από την Αρχή άδεια για ενημέρωση των υποκειμένων των δεδομένων δια του τύπου. Επισημαίνεται ότι η εταιρεία 3DUBEE έχει ήδη υποβάλει γνωστοποίηση τήρησης αρχείου επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων και λειτουργίας αρχείου, με αριθμ. πρωτ. ΓΝ/ΕΙΣ/575/11-07-2008

Επίσης και ο Ιατρικός Σύλλογος Αθηνών με το με αριθμ. πρωτ. Γ/ΕΙΣ/3624/23-07-2008 έγγραφό του, υπέβαλε αίτημα στην Αρχή για γνωμοδότηση σχετικά με τη δυνατότητα χορήγησης των αιτηθέντων από την εταιρεία 3DUBEE στοιχείων.

Η Αρχή προκειμένου να κρίνει τις ανωτέρω δυο συναφείς αιτήσεις, συνήλθε στις προηγούμενες συνεδριάσεις της 13.11.2008, 24.11.2008 και 8.01.2009. Ειδικότερα, κατά την ακροαματική διαδικασία της 13^{ης} Νοεμβρίου 2008, κλήθηκαν και παρέστησαν για λογαριασμό του Ι.Σ.Α. η Ε. Παπαευαγγέλου, πληρεξούσιος δικηγόρος του Ι.Σ.Α. και για λογαριασμό

της εταιρείας 3DUBEE, ο πληρεξούσιος δικηγόρος Β. Σωτηρόπουλος και οι Α, πρόεδρος της εταιρείας 3DUBEE και Β, αντιπρόεδρος της εταιρείας 3DUBEE. Στην συνεδρίαση αυτή, η εταιρεία 3DUBEE κατέθεσε στην Αρχή δια του πληρεξούσιου δικηγόρου της, συμπληρωματική-τροποποιητική της αρχικής, αίτηση με αριθμ. πρωτ. Γ/ΕΙΣ/6224/13-11-2008, με την οποία δήλωσε πως επιθυμεί να προβεί σε συλλογή και επεξεργασία των στοιχείων των ιατρών από δημόσια προσβάσιμη πηγή και συγκεκριμένα αξιοποιώντας τη μηχανή αναζήτησης που είναι ήδη εγκατεστημένη και λειτουργεί (αναρτημένη) στην ιστοσελίδα του Ι.Σ.Α. Ανέφερε ακόμη ότι ο κατάλογος των μελών του Ιατρικού Συλλόγου Αθηνών, που περιλαμβάνεται στην ιστοσελίδα του Ι.Σ.Α., απευθύνεται στο ευρύ κοινό με σκοπό να παράσχει ενημέρωση σχετικά με τα μέλη του γενικώς και πιο συγκεκριμένα με τις ειδικότητες των ιατρών σε συνάρτηση με την περιοχή που αυτοί διατηρούν το ιδιωτικό τους ιατρείο. Προς τούτο, παρέχονται οι απαραίτητες προσωπικές πληροφορίες για κάθε ιατρό (ονοματεπώνυμο, διεύθυνση ιατρείου, τίτλοι, ειδικότητα, τηλέφωνο).

Σύμφωνα με το τροποποιητικό της αίτημα, η εταιρεία 3DUBEE προτίθεται να προβεί σε συλλογή και επεξεργασία από την ιστοσελίδα του Ι.Σ.Α. των ακόλουθων στοιχείων: ονοματεπώνυμο, διεύθυνση ιατρείου, ειδικότητα, τηλέφωνο και τυχόν σύμβαση με ασφαλιστικό φορέα (δηλαδή, τους ασφαλιστικούς φορείς, με τους οποίους τυχόν συμβάλλεται ο κάθε ιατρός). Ως προς το τελευταίο στοιχείο, η εταιρεία σε μεταγενέστερο στάδιο, προτίθεται να επικοινωνήσει ατομικά με τους ιατρούς έτσι ώστε με την συγκατάθεσή τους, να συμπεριλάβει στο διαδικτυακό της τόπο τόσο αυτό το στοιχείο όσο και πιθανόν και άλλα στοιχεία τους (ώρες λειτουργίας των ιατρείων τους κλπ).

Η Αρχή, αφού έλαβε υπόψη τις διατάξεις του Ν. 2472/1997 και ειδικότερα τα άρθρα 2, 4, 5, 6, 11 παρ. 1, 19 παρ. 1 στοιχ. ιγ', 24 παρ. 3, των κανονιστικών αποφάσεων της Αρχής 1/1999, 408/1998 και 26/2004 των νόμων 3448/2006, 3471/2006 και 3418/2005, την γνωμοδότηση

7/2003 της Ομάδας Εργασίας του άρθρου 29 της Οδηγίας 95/46/ΕΚ, μετά από εξέταση όλων των στοιχείων του φακέλου και των πρακτικών συνεδριάσεων της 13.11.2008, 24.11.2008 και 8.01.2009 και αφού άκουσε τον εισηγητή και τη βοηθό εισηγήτρια

ΣΚΕΦΤΗΚΕ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΝΟΜΟ

1. Επειδή, μετά την τροποποίηση του αιτήματος της εταιρείας 3DUBEE, δεν ζητείται πλέον από τον Ι.Σ.Α. διαβίβαση των στοιχείων των μελών του και, ως εκ τούτου, δεν πρόκειται ο Ι.Σ.Α. να προβεί σε οποιαδήποτε ενέργεια που συνιστά επεξεργασία προσωπικών δεδομένων των μελών του. Συνεπώς το αίτημα του Ι.Σ.Α. με την ιδιότητα του υπευθύνου επεξεργασίας, να γνωμοδοτήσει η Αρχή για τη νομιμότητα της επεξεργασίας (διαβίβασης στοιχείων), δεν έχει πλέον αντικείμενο και δεν εξετάζεται.

2. Επειδή, για την υπαγωγή ενός καταλόγου με ονόματα και άλλα τυχόν προσωπικά στοιχεία στην έννοια της δημόσια προσβάσιμης πηγής δεν αρκεί, απλώς η ανάρτηση του καταλόγου σε μια ιστοσελίδα στο Διαδίκτυο. Απαιτείται να συντρέχουν επιπρόσθετες προϋποθέσεις, όπως α) η συλλογή και καταχώριση του συνόλου των ονομάτων που συγκροτεί τον κατάλογο αυτό, να αποσκοπεί στην ενημέρωση ενός «ατομικώς μη προσδιορισίμου κύκλου προσώπων». Με άλλα λόγια, ο κατάλογος των ονομάτων πρέπει να έχει συνταχθεί και δημοσιοποιηθεί με σκοπό να αποτελέσει πηγή άντλησης πληροφοριών από τον καθένα και όχι μόνον από συγκεκριμένη κατηγορία προσώπων, β) τα φυσικά πρόσωπα, των οποίων τα ονόματα περιέχονται στον κατάλογο, να έχουν ενημερωθεί σχετικώς και δώσει την συγκατάθεση τους ή να είναι προφανές ότι το σύνολο των δημοσιοποιημένων προσωπικών δεδομένων αποτελεί δημόσια προσβάσιμη πηγή, γ) η καταχώριση σε (δημόσια προσιτό) κατάλογο να γίνεται, μετά την ενημέρωση του υποκειμένου και εφόσον τούτο δεν

εκφράζει αντίρρηση, και δ) τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, που έχουν συμπεριληφθεί στον κατάλογο, να περιορίζονται στα απαραίτητα για την αναγνώριση της ταυτότητας συγκεκριμένου προσώπου (βλ. Απόφαση 19/2002 της Αρχής).

Στην προκειμένη περίπτωση, η ανάρτηση καταλόγου των ιατρών – μελών του Ι.Σ.Α. στην ιστοσελίδα του, συνιστά δημόσια προσβάσιμη πηγή εφόσον πράγματι ο κατάλογος αυτός με τα δημοσιοποιημένα στοιχεία των ιατρών αποβλέπει στην ενημέρωση του κοινού και περιέχει τα απολύτως απαραίτητα στοιχεία για τον σκοπό της ενημέρωσης. Παραλλήλως διαπιστώνεται ότι τα υποκείμενα των δεδομένων, οι ιατροί - μέλη του Ι.Σ.Α. κατά τη συμπλήρωση του ειδικού εντύπου της ετήσιας συνδρομής, ενημερώνονται για τη διάθεση των προσωπικών δεδομένων, που τηρούνται στον Ι.Σ.Α. για επιστημονικούς, ενημερωτικούς ή (αορίστως) άλλους σκοπούς, καθώς και για την έκδοση επετηρίδας των μελών και την ανάρτηση των στοιχείων τους στην ιστοσελίδα του, συγχρόνως δε παρέχεται στα μέλη η δυνατότητα να δηλώσουν, σε ειδικό πλαίσιο, την άρνησή τους σχετικά με τη διάθεση των παραπάνω προσωπικών τους δεδομένων. Αντιθέτως, οι ιατροί δεν ενημερώνονται για τη δυνατότητα χρήσης των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που τους αφορούν και περιέχονται στον εν λόγω κατάλογο για συγκεκριμένο άλλο σκοπό απ' αυτόν για τον οποίο είχαν αρχικώς συλλεγεί.

3. Επειδή ο Ν. 3448/2006 για την περαιτέρω χρήση πληροφοριών του δημοσίου τομέα ενσωμάτωσε στην ελληνική έννομη τάξη την Οδηγία 2003/98/EK της 17^{ης} Νοεμβρίου 2003 για την περαιτέρω χρήση πληροφοριών του δημοσίου τομέα (Επίσημη Εφημερίδα L 345/31-12-2003). Η Οδηγία αποσκοπεί στη δημιουργία ενός γενικού ρυθμιστικού πλαισίου ως προς την περαιτέρω χρήση των πληροφοριών του δημόσιου τομέα και ιδίως ως προς την εξασφάλιση δίκαιων, αναλογικών και ισότιμων όρων περαιτέρω χρήσης των πληροφοριών αυτών (αιτιολογική σκέψη 8). Όπως, άλλωστε, αναφέρεται στην αιτιολογική σκέψη 6 της Οδηγίας και

όπως επισημαίνεται και στην Γνωμοδότηση 7/2003 της 12.12.2003 της Ομάδας Εργασίας του άρθρου 29, «Η οδηγία για την περαιτέρω χρήση αποβλέπει στην επίτευξη ελάχιστης εναρμόνισης των κανόνων που διέπουν την «περαιτέρω χρήση» των πληροφοριών του δημόσιου τομέα στην Ευρωπαϊκή Ένωση με σκοπό τη διασφάλιση ίσων όρων παιχνιδιού» (βλ. σελ. 2 της Γνωμοδότησης 7/2003). Το άρθρο 1 της Οδηγίας οριοθετεί το αντικείμενο και το πεδίο εφαρμογής της και στην παράγραφο 4 ορίζει ότι *«η παρούσα οδηγία αφήνει ανέπαφο και ουδόλως θίγει το επίπεδο προστασίας των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων βάσει των διατάξεων του κοινοτικού και του εθνικού δικαίου και ιδίως δεν μεταβάλλει τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματα που καθορίζονται στην οδηγία 95/46/ΕΚ»* Ειδικότερα, ο Ν. 3448/2006 προβλέπει ότι *«οι φορείς του δημοσίου τομέα μεριμνούν ώστε τα έγγραφα, τα οποία βρίσκονται στη κατοχή τους, να μπορούν να χρησιμοποιηθούν για εμπορικούς ή μη σκοπούς, σύμφωνα με τους όρους αυτού του νόμου. Όπου αυτό είναι δυνατόν, τα έγγραφα διατίθενται και με ηλεκτρονικά μέσα.»* (άρθρο 2). Ως «φορείς του δημοσίου τομέα» νοούνται, *«οι κρατικές αρχές, κεντρικές και περιφερειακές, οι Ο.Τ.Α. πρώτου και δευτέρου βαθμού, τα λοιπά ν.π.δ.δ., οι κατά την παράγραφο 2 αυτού του άρθρου οργανισμοί δημοσίου δικαίου και οι ενώσεις που σχηματίζονται από μία ή περισσότερες από τις αρχές αυτές ή από έναν ή περισσότερους από τους οργανισμούς δημοσίου δικαίου»* (άρθρο 4 παρ. 1). Ως «περαιτέρω χρήση» νοείται *«η χρήση (...) εγγράφων που βρίσκονται στην κατοχή φορέων του δημοσίου τομέα, για εμπορικούς ή μη σκοπούς, πέραν του αρχικού σκοπού της εκπλήρωσης δημόσιας αποστολής, για τον οποίο εκδόθηκαν τα έγγραφα αυτά»* (άρθρο 4 παρ. 4). Ως «έγγραφο προς περαιτέρω χρήση» νοείται, εξάλλου *«κάθε έγγραφο, το οποίο εκδίδεται ή κατέχεται από φορείς του δημόσιου τομέα (...) ανεξάρτητα από το μέσο αποτύπωσης που χρησιμοποιείται (αποτύπωση σε χαρτί, αποθήκευση σε ηλεκτρονική μορφή ή ηχητική, οπτική, οπτικοακουστική εγγραφή), καθώς*

και τμήμα τέτοιου εγγράφου...» (άρθρο 4 παρ. 3). Τέλος, στο άρθρο 3 παρ. 2, προβλέπεται ότι, *«η περαιτέρω χρήση εγγράφων γίνεται πάντοτε με την επιφύλαξη τήρησης των διατάξεων για την προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, (Ν. 2472/1997, ΦΕΚ 50 Α΄) όπως κάθε φορά ισχύουν, και σε κάθε περίπτωση, ύστερα από ειδική επεξεργασία, προκειμένου να απαλειφθούν τα παραπάνω στοιχεία»*.

4. Επειδή οι διατάξεις του νόμου 3448/2006 εφαρμόζονται και κατά την περαιτέρω χρήση πληροφοριών που αντλούνται από δημόσια προσβάσιμη πηγή, διότι και στην περίπτωση αυτή οι αντλούμενες πληροφορίες δεν παύουν να «βρίσκονται στην κατοχή» του υπεύθυνου επεξεργασίας. Η ερμηνεία αυτή είναι σύμφωνη με το σκοπό της κοινοτικής οδηγίας 2003/98/ΕΚ, η οποία αποβλέπει στην εξασφάλιση ομοιόμορφων κανόνων κατά την περαιτέρω χρήση πληροφοριών από το δημόσιο τομέα.

5. Επειδή, κατά ρητή επιταγή του κοινοτικού και εθνικού νομοθέτη, η διαβίβαση των εγγράφων γίνεται με την επιφύλαξη της τήρησης των διατάξεων για την προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα (Ν. 2472/1997). Η υποχρέωση όμως απάλειψης των προσωπικών δεδομένων, που προβλέπεται από το άρθρο 3 παρ. 2 του Ν. 3448/2006, δεν καταλαμβάνει και την περίπτωση χορήγησης εγγράφων, τα οποία περιέχουν μόνον προσωπικά δεδομένα, προκειμένου να καταρτισθεί νέο αρχείο με τα δεδομένα αυτά. Η αδόκιμη γραμματική διατύπωση του νόμου (*...και σε κάθε περίπτωση...*), που δεν ανταποκρίνεται σε αντίστοιχη διάταξη της μεταφερόμενης κοινοτικής οδηγίας, δεν δικαιολογεί αντίθετη ερμηνεία, η οποία θα οδηγούσε στο άτοπο της αδυναμίας περαιτέρω χρήσης καταλόγων με ονοματεπώνυμα και άλλα προσωπικά στοιχεία. Στην περίπτωση αυτή η προστασία των φυσικών προσώπων που περιλαμβάνονται στον κατάλογο επιτυγχάνεται με την εφαρμογή των διατάξεων του Ν. 2472/1997 και των λοιπών συναφών διατάξεων.

6. Επειδή, όπως προκύπτει από την προμνησθείσα διάταξη του άρθρου 4 παρ. 4 του Ν. 3448/2006, η περαιτέρω χρήση εγγράφων του δημόσιου τομέα για σκοπούς εμπορικής εκμετάλλευσης είναι καταρχήν επιτρεπτή και δεν θεωρείται ασυμβίβαστη με τον πρωτογενή σκοπό της σύνταξης του δημοσίου εγγράφου. Περαιτέρω, όμως, πρέπει να εξασφαλίζονται επαρκώς τα έννομα συμφέροντα των υποκειμένων, τα οποία έχουν κοινοποιήσει τα προσωπικά τους δεδομένα για ένα συγκεκριμένο σκοπό και δεν αναμένουν να χρησιμοποιηθούν αυτά για ένα περαιτέρω σκοπό που δεν σχετίζεται άμεσα με τον αρχικό σκοπό, όπως είναι η περίπτωση του δευτερογενούς σκοπού της εμπορικής εκμετάλλευσης. Στην προκειμένη περίπτωση το αίτημα της εταιρείας 3DUBEE αφορά την άντληση προσωπικών δεδομένων των ιατρών – μελών του Ι.Σ.Α., από την ιστοσελίδα του συλλόγου που είναι νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου (Β.Δ. 11.10/7.11/1957), προκειμένου να δημιουργηθεί μια νέα διαδικτυακή πληροφοριακή πύλη για την ευχερέστερη αναζήτηση από τους ιδιώτες των ιατρών κατά ειδικότητα και εδαφικά διαμερίσματα, καθώς και με άλλες πρόσθετες πληροφορίες (π.χ. συμβεβλημένοι με ασφαλιστικά ταμεία). Ο δευτερογενής σκοπός επεξεργασίας είναι διαφορετικός από τον αρχικό (επετηρίδα ιατρών, ενημέρωση του κοινού, επιστημονική συνεργασία) αλλά όχι και ασυμβίβαστος, εφόσον η δημιουργία και λειτουργία της νέας εμπλουτισμένης βάσης δεδομένων αφορά ομοίως την ενημέρωση του κοινού.

7. Επειδή, λαμβάνοντας υπόψη ότι τα προσωπικά δεδομένα των ιατρών – μελών του Ι.Σ.Α. αντλούνται από δημόσια προσβάσιμη πηγή και πρόκειται να χρησιμοποιηθούν για σκοπό συμβατό προς τον αρχικό, η Αρχή κρίνει, κατά πλειοψηφία, ότι δεν απαιτείται, σύμφωνα με το άρθρο 5 παρ. 2 στοιχ. ε' του Ν. 2472/1997, νέα συγκατάθεση των υποκειμένων των δεδομένων, αλλά αρκεί η προηγούμενη ενημέρωση αυτών και η χορήγηση δικαιώματος αντίταξης. Προς τούτο η Αρχή συνεκτιμά το γεγονός ότι το επαγγελματικό συμφέρον των υποκειμένων ιατρών για την

ευχερέστερη αναζήτηση των στοιχείων τους από το κοινό συμβαδίζει καταρχήν προς το οικονομικό συμφέρον της αιτούσης για τη δημιουργία της διαδικτυακής πύλης. Εξάλλου, η λύση αυτή (ενημέρωση και δικαίωμα αντίταξης) είναι αντίστοιχη προς τα οριζόμενα στην ανάλογη περίπτωση του άρθρου 10 παρ. 4 του Ν. 3471/2006, η οποία προβλέπει, για τα περιλαμβανόμενα σε δημόσιο κατάλογο προσωπικά δεδομένα στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών, ότι ο συνδρομητής ενημερώνεται πριν από τη διαβίβαση σε τρίτους και ότι έχει τη δυνατότητα να αντιταχθεί στη διαβίβαση. Στην προκειμένη περίπτωση, η ενημέρωση πρέπει να γίνει ατομικώς με συστημένη επιστολή προς κάθε ιατρό - μέλος του Ι.Σ.Α. Η ενημέρωση, πέραν των στοιχείων που προβλέπει το άρθρο 11 παρ. 1 του Ν. 2472/1997, πρέπει να διαλαμβάνει την αυτοδέσμευση του υπεύθυνου επεξεργασίας ότι τα ονοματεπώνυμα των ιατρών θα αναφέρονται κατά αλφαβητική σειρά χωρίς διαφημιστική διαφοροποίηση και ότι οι ιατροί δεν υπέχουν οποιαδήποτε οικονομική επιβάρυνση. Παραλλήλως πρέπει με την ενημέρωση να παρέχεται η ευχέρεια στα υποκείμενα των δεδομένων να αντιταχθούν, μέσα σε εύλογο χρόνο (όχι κατώτερο του εξηκονθημέρου) από την περιέλευση της συστημένης επιστολής, στην ανάρτηση των προσωπικών τους δεδομένων στην νέα ιστοσελίδα και να καθίσταται σαφές ότι η παράλειψη άσκησης δικαιώματος αντίρρησης μέσα στην προθεσμία έχει την έννοια της συναίνεσης. Εξυπακούεται ότι, καθ' όσον αφορά πρόσθετες πληροφορίες που δεν εμφανίζονται στην ιστοσελίδα του Ι.Σ.Α. (π.χ. ώρες λειτουργίας ιατρείων, συμβάσεις με ασφαλιστικά ταμεία), απαιτείται η συνδρομή και ρητή συγκατάθεση των υποκειμένων για τη συλλογή και την επεξεργασία τους.

8. Επειδή το άρθρο 24 παρ. 3 του Ν. 2472/1997 προβλέπει ότι η ενημέρωση, εφόσον αφορά μεγάλο αριθμό υποκειμένων, μπορεί να γίνει και δια του τύπου με τις λεπτομέρειες που καθορίζει η Αρχή. Συναφώς το άρθρο 3 παρ. 3 της Κανονιστικής Πράξης 1/1999 της Αρχής ορίζει ότι *«κατ' εξαίρεση και ύστερα από άδεια της Αρχής, η οποία παρέχεται είτε*

για επιμέρους κλάδους ή τομείς δραστηριότητας ύστερα από αίτηση των ενδιαφερομένων, είτε για συγκεκριμένο κάθε φορά αρχείο ύστερα από αίτηση του υπευθύνου επεξεργασίας, όταν η ενημέρωση αφορά μεγάλο αριθμό υποκειμένων, επιτρέπεται η ενημέρωσή τους δια του τύπου είτε με οποιοδήποτε άλλο τρόπο πρόσφορο και σαφή τρόπο». Περαιτέρω, με την Κανονιστική Απόφαση 408/1998 της Αρχής, ο αριθμός των υποκειμένων επεξεργασίας προσδιορίσθηκε σε 1000 τουλάχιστον άτομα. Από το συνδυασμό των παραπάνω διατάξεων προκύπτει ότι η ενημέρωση των υποκειμένων δια του τύπου είναι εξαιρετικό μέτρο που επιτρέπεται ύστερα από άδεια της Αρχής, η οποία συνεκτιμά την αδυναμία ενημέρωσης με άλλο πρόσφορο τρόπο, τον μεγάλο αριθμό των υποκειμένων, το σκοπό της επεξεργασίας και τις ειδικές συνθήκες συλλογής των δεδομένων για τη δημιουργία του αρχείου. Στην υπό κρίση περίπτωση υπερβαίνει μεν ο αριθμός των μελών του Ι.Σ.Α. τα χίλια άτομα, αλλά είναι γνωστά τα ονοματεπώνυμα και οι διευθύνσεις των υποκειμένων, τα οποία μπορούν να ενημερωθούν ατομικώς. Έτσι, η Αρχή, συνεκτιμώντας και το σκοπό επεξεργασίας που είναι η εμπορική εκμετάλλευση της παροχής υπηρεσιών υγείας, κρίνει ότι ενημέρωση των υποκειμένων με συστημένη επιστολή είναι ο προσφορότερος και ασφαλέστερος τρόπος προκειμένου να παρασχεθεί σε όλους τους ενδιαφερόμενους ιατρούς η δυνατότητα άσκησης του δικαιώματος αντίρρησης. Συνεπώς, πρέπει να απορριφθεί το αίτημα της εταιρείας 3DUBEE για τη χορήγηση άδειας ενημέρωσης δια του τύπου.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ

Η Αρχή,

7. Αποφαίνεται ότι είναι νόμιμη η δημιουργία και λειτουργία από την εταιρεία 3DUBEE, on-line βάσης δεδομένων αναζήτησης ιατρών – μελών του Ι.Σ.Α. από χρήστες διαδικτύου, όπως αυτή έχει γνωστοποιηθεί στην Αρχή, υπό τον όρο της προηγούμενης

ενημέρωσης των υποκειμένων των δεδομένων και της τήρησης του δικαιώματος αντίταξης στην επεξεργασία των δεδομένων που τα αφορούν, κατά τα ειδικότερα αναφερόμενα στο σκεπτικό.

8. Απορρίπτει το αίτημα της ενημέρωσης δια του τύπου και κρίνει ότι η εταιρεία 3DUBEE υποχρεούται να ενημερώσει ατομικώς με συστημένη επιστολή τα υποκείμενα των δεδομένων για την σκοπούμενη επεξεργασία.
9. Επιβάλλει την υποχρέωση ενημέρωσης των υποκειμένων, η οποία, πέραν των στοιχείων που αναφέρονται στο άρθρο 11 παρ. 1 του Ν. 2472/1997, θα περιλαμβάνει την αυτοδέσμευση της εταιρείας ότι δεν θα επιβαρύνει οικονομικά τα υποκείμενα για την σκοπούμενη επεξεργασία και θα παρουσιάζει τα ονόματα των ιατρών στην ιστοσελίδα κατά αλφαβητική σειρά χωρίς διαφημιστική διαφοροποίηση.
10. Αποφαινεται ότι η εταιρεία οφείλει να τάξει στα υποκείμενα των δεδομένων εύλογη προθεσμία που δεν πρέπει να είναι κατώτερη των εξήντα (60) ημερών για την άσκηση του δικαιώματος αντίρρησης, κατά τα ειδικότερα αναφερόμενα στο σκεπτικό.

Ο Πρόεδρος

Η Γραμματέας

Χρίστος Γεραρής

Γωγώ Παλαιολόγου

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΑΡΧΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ
ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ
ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ

Αθήνα, 28-12-2009

ΑΠ: Γ/ΕΞ/7807/28-12-2009

Ταχ. Δ/νση: ΚΗΦΙΣΙΑΣ 1-3
115 23 ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ.: 210-6475601
FAX: 210-6475628

Α Π Ο Φ Α Σ Η ΑΡ. 90/2009

Η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, συνήλθε μετά από πρόσκληση του Προέδρου της σε τακτική συνεδρίαση την 11.06.2009 στο κατάστημά της αποτελούμενη από τον Χ. Γεραρή, Πρόεδρο, και τους Α. Παπανεοφύτου, Α. Πράσσο, Α.Ι. Μεταξά, Α. Ρουπακιώτη, τακτικά μέλη, και το αναπληρωματικό μέλος της Αρχής Δ. Λιάπη σε αντικατάσταση του τακτικού μέλους Λ. Κοτσαλή ο οποίος αν και είχε προσκληθεί νομίμως, δεν προσήλθε λόγω κωλύματος, προκειμένου να εξετάσει την υπόθεση που αναφέρεται στο ιστορικό της παρούσας. Δεν προσήλθαν λόγω κωλύματος αν και προσκλήθηκαν νομίμως, το τακτικό μέλος Α. Πομπόρτσας και το αναπληρωματικό μέλος Γ. Πάντζιου. Παρούσες, χωρίς δικαίωμα ψήφου, ήταν η Ε. Μαραγκού, νομική

ελέγκτρια, ως εισηγήτρια και η Γ. Παλαιολόγου, υπάλληλος της Αρχής, ως γραμματέας.

Η Αρχή αφού έλαβε υπόψη:

α) τις διατάξεις του Ν. 2472/1997, και ιδίως των άρθρ. 2 στοιχ. α', ζ', θ', 4, και 10, καθώς και τις διατάξεις του Ν. 3463/2006 «Κύρωση του Κώδικα Νόμων και Κοινοτήτων»,

β) ερώτημα του Δήμου Σκοπέλου (αρ. πρωτ. Αρχής Γ/ΕΙΣ/3670/28.07.2008) σχετικά με το εάν συνάδει με τον Ν. 2472/1997 η χορήγηση σε δημοτικό σύμβουλο στοιχείων, που περιέχονται στο αρχείο οφειλετών του Δήμου και που περιλαμβάνουν δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα (επώνυμο, όνομα, πατρώνυμο, ΑΔΤ, ΑΦΜ, διεύθυνση κατοικίας ή έδρας, ποσό οφειλής, αιτία οφειλής), καθώς και το γεγονός ότι απευθύνονται προς την Αρχή επανειλημμένα ερωτήματα δήμων σχετικά με το εάν είναι νόμιμη η διαβίβαση σε δημοτικούς συμβούλους στοιχείων δημοτών, τα οποία τηρούνται από τους δήμους και περιλαμβάνουν απλά ή/και ευαίσθητα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα.

Αφού άκουσε την εισηγήτρια της υπόθεσης, μετά από διεξοδική συζήτηση,

ΣΚΕΦΤΗΚΕ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΝΟΜΟ

1. Ο Δήμος είναι οργανισμός τοπικής αυτοδιοίκησης με τη μορφή νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου, το οποίο, σύμφωνα με την οργανική θεωρία που φέρεται να αποδέχεται και ο Αστικός Κώδικας (άρθρα 68, 70 και 71 ΑΚ), έχει αυτοτελή βούληση που εκφράζεται από τα όργανά διοίκησης αυτού. Οι πράξεις των οργάνων του, εφόσον επιχειρούνται υπό την ιδιότητα αυτή στο πλαίσιο της καταστατικής εξουσίας τους, θεωρούνται πράξεις του ίδιου του νομικού προσώπου (βλ. Απ. Γεωργιάδη, Γενικές Αρχές Αστικού Δικαίου, 2002, §13 αρ. 8 επ.). Τα μέλη της

διοίκησης του νομικού προσώπου δεν θεωρούνται νόμιμοι αντιπρόσωποι, αλλά είναι καταστατικά όργανα του νομικού προσώπου και ενσαρκώνουν την βούληση αυτού δια των λαμβανόμενων αποφάσεων (βλ. Κρητικό σε Γεωργιάδη – Σταθόπουλου, Α.Κ. 65 αρ. 2).

2. Κατά το άρθρο 19 του Ν. 3463/2006 (Κύρωση του Κώδικα Νόμων και Κοινοτήτων), οι Δήμοι διοικούνται από το δημοτικό συμβούλιο, τη δημορχιακή επιτροπή και τον Δήμαρχο. Οι αρμοδιότητες των δημοτικών και κοινοτικών αρχών ορίζονται στα άρθρα 75 έως και 85 του Ν. 3463/2006 και οι αρμοδιότητες των δημοτικών οργάνων στα άρθρα 85 έως 105 αυτού. Ειδικότερα το άρθρο 93 προβλέπει ότι το δημοτικό συμβούλιο καθορίζει τους φόρους, τα τέλη, τα δικαιώματα και τις εισφορές και ότι αποφασίζει για όλα τα θέματα που αφορούν τον δήμο, εκτός από εκείνα που ανήκουν στην αρμοδιότητα του δημάρχου ή της δημορχιακής επιτροπής. Περαιτέρω το άρθρο 100 προβλέπει ότι το δημοτικό συμβούλιο και οι εκπρόσωποι των δημοτικών παρατάξεων μπορούν να ζητούν από τον δήμαρχο και τη δημορχιακή επιτροπή πληροφορίες και συγκεκριμένα στοιχεία, που είναι χρήσιμα για την άσκηση των καθηκόντων τους. Ο δήμαρχος οφείλει να παρέχει τις πληροφορίες εντός μηνός.

Εξάλλου, καθόσον αφορά τη νομική θέση των αιρετών οργάνων της πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης, το άρθρο 135 του Ν. 3463/2006 προβλέπει ότι έχουν απεριόριστο το δικαίωμα της κατά συνείδησης γνώμης και ψήφου, ότι έχουν το δικαίωμα και την υποχρέωση να εκτελούν τα της αποστολής τους, έχοντας στη διάθεση τους τον ανάλογο χρόνο, τις υπηρεσίες και τα μέσα υποστήριξης και ότι μεριμνούν για την τήρηση των αρχών της νομιμότητας, της διαφάνειας, της αποδοτικότητας και της χρηστής διοίκησης στους οργανισμούς στους οποίους υπηρετούν. Απαραίτητη προϋπόθεση για την τήρηση της τελευταίας διάταξης είναι η απρόσκοπτη και ελεύθερη πρόσβαση των δημοτικών συμβούλων στα στοιχεία που τηρεί ο δήμος.

Από τις παραπάνω διατάξεις προκύπτει ότι το δημοτικό συμβούλιο έχει το τεκμήριο της αρμοδιότητας για όλα τα θέματα που αφορούν τον δήμο και ότι κάθε δημοτικός σύμβουλος, προκειμένου να ασκήσει αποτελεσματικά και με επιμέλεια τα εκ του νόμου καθήκοντά του, πρέπει να έχει πρόσβαση σε όλες τις πληροφορίες και τα στοιχεία που είναι απαραίτητα και που βρίσκονται στη διάθεση του δήμου.

3. Ενόψει των αναφερομένων στις προηγούμενες σκέψεις, πρέπει να γίνει δεκτό, κατά αναθεώρηση των κριθέντων με την αριθμ. 13/2008 απόφαση της Αρχής, ότι οι δημοτικοί σύμβουλοι, ως μέλη της διοίκησης και εκφραστές της βούλησης του νομικού προσώπου του πρωτοβάθμιου οργανισμού τοπικής αυτοδιοίκησης, επέχουν θέση υπεύθυνου επεξεργασίας κατά το άρθρο 2 στοιχ. ζ' του Ν. 2472/1997 και όχι τρίτου (στοιχ. θ' του ίδιου άρθρου). Κρίσιμο είναι προς τούτο το λειτουργικό κριτήριο που αναφέρεται στις αρμοδιότητες και τα καθήκοντα που απορρέουν από την υπηρεσιακή / λειτουργική ιδιότητα που κατέχει ένα πρόσωπο ή όργανο.

Έτσι η ύπαρξη άμεσης συνάφειας μεταξύ της σκοπούμενης επεξεργασίας των δεδομένων και της εκπλήρωσης των κατά νόμο καθηκόντων των προσώπων - μελών των οργάνων που προβαίνουν σε αυτή είναι η απαραίτητη προϋπόθεση για την αναγωγή αυτών σε υπεύθυνους επεξεργασίας. Αντίθετα, στην περίπτωση που δεν υπάρχει άμεση σχέση με την υπηρεσιακή θέση και τις αρμοδιότητες του μέλους του συλλογικού οργάνου, τότε αυτός έχει τη θέση του τρίτου.

Με βάση τα προαναφερθέντα, η χορήγηση στοιχείων σε δημοτικούς συμβούλους δεν αποτελεί διαβίβαση σε τρίτους, κατά την έννοια του άρθρου 2 στοιχ. θ' Ν. 2472/1997, αλλά χρήση των προσωπικών δεδομένων από τον ίδιο τον υπεύθυνο επεξεργασίας, δηλαδή τον δήμο, υπό την απαραίτητη όμως προϋπόθεση ότι οι δημοτικοί σύμβουλοι ενεργούν στο πλαίσιο των καθηκόντων τους και όχι για ιδιωτικό σκοπό ή/και χρήση. Συνεπώς, απαραίτητος όρος για τη χορήγηση στοιχείων σε

δημοτικούς συμβούλους είναι η χρήση των στοιχείων αυτών να γίνεται αποκλειστικά για την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους και για την εκτέλεση των καθηκόντων τους, όπως αυτά προκύπτουν από τη θεσμική τους ιδιότητα, ως μελών του συλλογικού οργάνου του δημοτικού συμβουλίου.

4. Τέλος επισημαίνεται ότι ο υπεύθυνος επεξεργασίας οφείλει πάντα να τηρεί τις γενικές αρχές του άρθρου 4 του Ν. 2472/1997 για τη νόμιμη επεξεργασία και τις διατάξεις του άρθρου 10 αυτού για το απόρρητο και την ασφάλεια της επεξεργασίας που εκτελεί. Επίσης, παρατηρείται ότι, στο μέτρο που ο δημοτικός σύμβουλος ενεργεί στο πλαίσιο των καθηκόντων του και άρα δεν είναι τρίτος, όπως προαναφέρθηκε, αλλά ο ίδιος ο υπεύθυνος επεξεργασίας, δεν απαιτείται προηγούμενη ενημέρωση των υποκειμένων των δεδομένων.

ΓΙΑ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ

Η Αρχή αποφαινεται ότι συνάδει με τις διατάξεις του Ν. 2472/1997 η χορήγηση σε δημοτικό σύμβουλο στοιχείων, όπως ονομαστικές καταστάσεις των οφειλετών του δήμου, εφόσον τούτο είναι απαραίτητο για την άσκηση των καθηκόντων του στα οποία συγκαταλέγεται ο έλεγχος της τηρήσεως των αρχών της νομιμότητας, της διαφάνειας και της χρηστής διοίκησης.

Ο Πρόεδρος

Η Γραμματέας

Χρίστος Γεραρής

Γωγώ Παλαιολόγου

2. ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΕΥΡΩΠΑΙΟΥ ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΤΗ

1. Παράλειψη παροχής πρόσβασης σε έγγραφα σχετικά με την έρευνα της OLAF

Περίληψη της απόφασης επί των συνεξεταζόμενων καταγγελιών 723/2005/OV και 790/2005/OV (εμπιστευτικές) κατά της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Καταπολέμησης της Απάτης.

Το 2002, δύο βελγικές εταιρείες, μία εταιρεία εισαγωγής φρούτων, κυρίως μπανανών και μία εταιρεία εκτελωνισμού, θεωρήθηκαν υπεύθυνες από τις βελγικές τελωνειακές αρχές για τη χρήση πλαστών ισπανικών πιστοποιητικών (τα ονομαζόμενα «πιστοποιητικά AGRIM») για την εισαγωγή μπανανών από ορισμένες χώρες της Λατινικής Αμερικής σε προνομιακή τιμή. Στις σχετικές εκθέσεις συνάγεται το συμπέρασμα ότι οι δύο αυτές εταιρείες, καθώς και ορισμένες άλλες απαλλάχθηκαν από την καταβολή εισαγωγικών δασμών συνολικού ύψους άνω των 8 εκατομμυρίων ευρώ. Η έρευνα που διενήργησαν οι βελγικές τελωνειακές αρχές στην εν λόγω υπόθεση βασίστηκε στο αίτημα της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Καταπολέμησης της Απάτης (OLAF). Για την προετοιμασία της προσφυγής, οι δύο εταιρείες υπέβαλαν αίτηση στην Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Καταπολέμησης της Απάτης (OLAF) για την πρόσβαση σε έναν εκτενή κατάλογο εγγράφων σχετικά με τη συγκεκριμένη έρευνα της Υπηρεσίας, σύμφωνα με τον κανονισμό 1049/2001/EK για την πρόσβαση του κοινού στα έγγραφα. Η OLAF δημοσιοποίησε ορισμένα από τα έγγραφα, αλλά αρνήθηκε την πρόσβαση στα περισσότερα από αυτά, κυρίως με το επιχείρημα ότι η γνωστοποίηση των σχετικών εγγράφων θα έθιγε την προστασία των ερευνών της OLAF και των δικαστικών διαδικασιών σε διάφορα κράτη-μέλη.

Οι εταιρείες υπέβαλαν πανομοιότυπη καταγγελία στον Διαμεσολαβητή, ισχυριζόμενες ότι η OLAF παρέβη τον κανονισμό

1049/2001, διότι: (i) παρέλειψε να αιτιολογήσει τις αποφάσεις της, (ii) αρνήθηκε τη μερική πρόσβαση σε ορισμένα έγγραφα, (iii) αμφισβήτησε την ύπαρξη ορισμένων εγγράφων ή το γεγονός ότι τα έγγραφα ήταν στην κατοχή της, και (iv) έκρινε ότι ορισμένες αιτήσεις εμπίπτουν στην αρμοδιότητα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Στη γνωμοδότησή της, η OLAF ενέμεινε στην προηγούμενη θέση της.

Μετά την εξέταση του φακέλου της OLAF, ο Διαμεσολαβητής κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η OLAF κακώς αρνήθηκε την πλήρη πρόσβαση στη σειρά εγγράφων. Συνεπώς, ο Διαμεσολαβητής πρότεινε τον φιλικό διακανονισμό της υπόθεσης, ζητώντας από την OLAF να επανεξετάσει τη θέση της.

Η OLAF αποδέχτηκε την πρόταση φιλικού διακανονισμού. Μετά από διαβούλευση με τις αρμόδιες δικαστικές αρχές των οικείων κρατών-μελών, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η κοινοποίηση των σχετικών εγγράφων δεν θα έθιγε την προστασία της έρευνάς της ή των δικαστικών διαδικασιών στα κράτη μέλη. Ως εκ τούτου, η OLAF γνωστοποίησε στους καταγγέλλοντες 168 συνολικά σελίδες σχετικών εγγράφων. Οι καταγγέλλοντες επιβεβαίωσαν ότι ο φιλικός διακανονισμός της υπόθεσης ήταν δυνατός και ευχαρίστησαν τον Διαμεσολαβητή για την επίτευξη αυτού του αποτελέσματος. Ως εκ τούτου, ο Διαμεσολαβητής περάτωσε την υπόθεση.

2. Άρνηση πρόσβασης του κοινού σε έγγραφα που αναφέρονται σε απόφαση σχετικά με το δίκαιο ανταγωνισμού της ΕΕ

Περίληψη της απόφασης επί της αναφοράς 3699/2006/ELB (εμπιστευτική) κατά της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Η αναφορά αφορά την άρνηση της Επιτροπής να κάνει δεκτό ένα αίτημα πρόσβασης του κοινού σε έγγραφα, δυνάμει του κανονισμού αριθ. 1049/2001 για την πρόσβαση του κοινού στα έγγραφα. Τα εν λόγω έγγραφα αναφέρονταν σε απόφαση της ΕΕ σχετικά με το δίκαιο ανταγωνισμού. Οι ενδιαφερόμενοι επιθυμούσαν να χρησιμοποιήσουν τα έγγραφα στο πλαίσιο αγωγής αποζημίωσης ενώπιον εθνικού δικαστηρίου κατά της εταιρείας, η οποία, όπως διαπίστωσε η Επιτροπή, παραβίαζε το δίκαιο ανταγωνισμού της ΕΕ. Οι λόγοι που προέβαλε η Επιτροπή για την άρνησή της να χορηγήσει πρόσβαση ήταν, κατ' αρχάς, η προστασία του σκοπού της έρευνας και, κατά δεύτερον, η προστασία των εμπορικών συμφερόντων.

Αφού εξέτασε τα έγγραφα, ο Διαμεσολαβητής κατέληξε στο συμπέρασμα ότι περιείχαν ευαίσθητες εμπορικές πληροφορίες. Ωστόσο, σημείωσε ότι, σύμφωνα με τους κανόνες για την πρόσβαση του κοινού στα έγγραφα, το δικαίωμα πρόσβασης του κοινού μπορεί να χορηγείται και για απόρρητα έγγραφα εάν για τη γνωστοποίηση των εγγράφων υπάρχει υπερισχύον δημόσιο συμφέρον. Έτσι, ο Διαμεσολαβητής, στο πλαίσιο της πρότασής του για φιλικό διακανονισμό και του σχεδίου σύστασης που διατύπωσε, ζήτησε από την Επιτροπή να σταθμίσει το δημόσιο συμφέρον που δικαιολογεί τη γνωστοποίηση έναντι της προστασίας του σκοπού της έρευνας και της προστασίας των εμπορικών συμφερόντων. Στο πλαίσιο αυτό, ο Διαμεσολαβητής κάλεσε την Επιτροπή να εξετάσει κατά πόσο η

γνωστοποίηση των εγγράφων θα εξυπηρετούσε το δημόσιο συμφέρον εάν αυτό είχε ως συνέπεια την ενίσχυση του αποτρεπτικού αποτελέσματος του δικαίου ανταγωνισμού της ΕΕ, καθιστώντας πιο εύκολη των κατάθεση αγωγών αποζημίωσης ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων.

Η Επιτροπή διαφώνησε, ως προς το ότι η γνωστοποίηση των εγγράφων στην παρούσα περίπτωση εξυπηρετούσε το δημόσιο συμφέρον. Ωστόσο, προέβη στη στάθμιση των συμφερόντων που ζήτησε ο Διαμεσολαβητής. Ως εκ τούτου, ο Διαμεσολαβητής κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η Επιτροπή έκανε δεκτό το σχέδιο σύστασής του και περάτωσε την υπόθεση.

Διατύπωσε συμπληρωματική παρατήρηση, όπου υπογραμμίζει ότι η Επιτροπή, στις απαντήσεις της στα αιτήματα πρόσβασης σε έγγραφα που περιέχονται σε φακέλους της για τον ανταγωνισμό, θα μπορούσε να προάγει το δημόσιο συμφέρον σε προσφυγές από ιδιώτες αναφέροντας (i) ότι τα εθνικά δικαστήρια είναι εξουσιοδοτημένα να ζητούν έγγραφα από την Επιτροπή (δυνάμει του κανονισμού αριθ. 1/2003 για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού), και (ii) κατά πόσο τα εν λόγω έγγραφα μπορεί να παρουσιάζουν ενδιαφέρον στο πλαίσιο αγωγών αποζημίωσης ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων.

3. Ισχυρισμός περί άρνησης παροχής πρόσβασης σε έγγραφο σχετικό με την τρομοκρατία

Περίληψη απόφασης επί της αναφοράς 944/2008/OV κατά του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Ο ενδιαφερόμενος αιτήθηκε πρόσβαση, βάσει του κανονισμού 1049/2001/EK, στο έγγραφο COREU CFP/SEC/1126/06, το οποίο είχε διαβαθμιστεί ως "RESTREINT EU". Το έγγραφο αυτό περιείχε μια έκθεση της συνάντησης της τριόικας της ΕΕ με αρχές των ΗΠΑ που πραγματοποιήθηκε στις 3 Μαρτίου 2006, σχετικά με την καταπολέμηση της τρομοκρατίας. Το Συμβούλιο αρνήθηκε την παροχή πρόσβασης στο έγγραφο με την αιτιολογία της ισχύος δύο προβλεπόμενων από τον Κανονισμό εξαιρέσεων: άρθρο 4 παράγραφος 1 στοιχείο α) τρίτη περίπτωση, προστασία του δημοσίου συμφέροντος όσον αφορά τις διεθνείς σχέσεις και άρθρο 4 παράγραφος 3, προστασία της διαδικασίας λήψης αποφάσεων του θεσμικού οργάνου. Ο ενδιαφερόμενος υπέβαλε επιβεβαιωτική αίτηση. Το Συμβούλιο ενέμεινε στην άρνησή του να παράσχει πρόσβαση στο έγγραφο, ενώ αυτή τη φορά αναφέρθηκε μόνο στην εξαίρεση του άρθρου 4 παράγραφος 1 στοιχείο α) τρίτη περίπτωση. Το Συμβούλιο αναφέρθηκε στο ευαίσθητο περιεχόμενο του εγγράφου, το οποίο περιείχε λεπτομερή έκθεση των θέσεων των ΗΠΑ και της ΕΕ. Υποστήριξε ότι η δημοσιοποίησή του θα ήταν επιζήμια για την καλή λειτουργία των σχέσεων μεταξύ των ΗΠΑ και της ΕΕ, και ότι θα παρεμπόδιζε τις διπλωματικές προσπάθειες για την εξεύρεση εποικοδομητικών λύσεων σε τομείς ύψιστης πολιτικής σπουδαιότητας. Το Συμβούλιο αρνήθηκε επίσης τη μερική πρόσβαση, δηλώνοντας ότι οι περιεχόμενες στο έγγραφο πληροφορίες αποτελούσαν ένα αδιαίρετο σύνολο.

Στην αναφορά του προς τον Ευρωπαϊό Διαμεσολαβητή, ο ενδιαφερόμενος ισχυρίστηκε ότι το Συμβούλιο έπρεπε να παράσχει πλήρη, ή πιθανώς μερική, πρόσβαση στο έγγραφο. Το Συμβούλιο ενέμεινε στην άποψή του. Παρέπεμψε σε νομολογία που έκρινε ότι οι εξαιρέσεις του άρθρου 4 παράγραφος 1 στοιχείο α) του κανονισμού είναι υποχρεωτικές. Το Συμβούλιο θεώρησε, επομένως, ότι δεν υπήρχε ανάγκη στάθμισης των προστατευόμενων συμφερόντων ως προς άλλα συμφέροντα.

Οι υπηρεσίες του Διαμεσολαβητή επιθεώρησαν το σχετικό έγγραφο. Ο Διαμεσολαβητής κατέληξε στο συμπέρασμα ότι το Συμβούλιο δικαιολογημένα εφάρμοσε την εξαίρεση με γνώμονα την προστασία του δημοσίου συμφέροντος όσον αφορά τις διεθνείς σχέσεις, εφόσον η δημοσιοποίηση του εγγράφου θα ήταν αναμφίβολα επιζήμια για τις σχέσεις ΗΠΑ-ΕΕ. Σε ό,τι αφορά τη μερική πρόσβαση, η επιθεώρηση του Διαμεσολαβητή επιβεβαίωσε ότι το έγγραφο κατέγραφε τις απόψεις της ΕΕ και των ΗΠΑ με τέτοιον τρόπο, ώστε να καθίσταται αδύνατη η δημοσιοποίηση μερών του εγγράφου χωρίς παραβίαση της προστασίας του καλυπτόμενου συμφέροντος δυνάμει του άρθρου 4 παράγραφος 1 στοιχείο α) τρίτη περίπτωση του κανονισμού. Ο Διαμεσολαβητής, επομένως, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι το Συμβούλιο είχε εύλογους λόγους να αρνηθεί τη δημοσιοποίηση. Ο Διαμεσολαβητής, επομένως, δεν διαπίστωσε κακοδιοίκηση εκ μέρους του Συμβουλίου, και περάτωσε την εξέταση της υπόθεσης.

4. Ισχυρισμός περί άρνησης πρόσβασης σε έγγραφα σχετικά με τις διαπραγματεύσεις εμπορικής συμφωνίας

Περίληψη της απόφασης επί της αναφοράς 90/2009/(JD)/OV κατά του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Ενεργώντας βάσει του κανονισμού 1049/2001/ΕΚ, ο ενδιαφερόμενος, ένα ολλανδικό ίδρυμα για την προάσπιση της διαφάνειας, υπέβαλε αίτημα στο Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης ζητώντας πρόσβαση σε διάφορα έγγραφα σχετικά με διαπραγματεύσεις μεταξύ της ΕΕ, των Ηνωμένων Πολιτειών και της Ιαπωνίας για τη νέα εμπορική συμφωνία καταπολέμησης της παραποίησης / απομίμησης (ACTA). Στόχος της ACTA είναι να θεσπιστούν διεθνή πρότυπα για την εφαρμογή των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Το Συμβούλιο επέτρεψε μερική πρόσβαση σε ορισμένα έγγραφα αλλά την αρνήθηκε στην περίπτωση έξι άλλων εγγράφων. Ανέφερε ότι τρία από αυτά ήταν έγγραφα εργασίας που είχαν συνταχθεί από τις υπηρεσίες της Επιτροπής σχετικά με την ACTA. Δύο ακόμα έγγραφα ήταν υπομνήματα που απηύθυνε η Προεδρεία σε αντιπροσωπείες σχετικές με την ACTA. Ένα έκτο έγγραφο, με διαβάθμιση «ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΕΝΗΣ ΧΡΗΣΗΣ ΕΕ» (“RESTREINT UE/EU Restricted”) περιείχε πληροφορίες σχετικά με την έκβαση της διαβούλευσης των συμβούλων για θέματα δικαιοσύνης και εσωτερικών υποθέσεων της 26^{ης} Σεπτεμβρίου 2008 κατά την τρίτη διαπραγματευτική περίοδο για την ACTA. Το Συμβούλιο ισχυρίστηκε ότι η κοινοποίηση όλων αυτών των εγγράφων θα αποδυνάμωνε την διαπραγματευτική θέση της ΕΕ ενώ θα μπορούσε να επηρεάσει και τις σχέσεις με ενδιαφερόμενα τρίτα μέρη. Ως εκ τούτου, αρνήθηκε την πρόσβαση στα εν λόγω έγγραφα βάσει του άρθρου 4 παράγραφος 1 στοιχείο α) τρίτη περίπτωση του κανονισμού σχετικά με την προστασία του δημοσίου συμφέροντος σε ό,τι αφορά τις διεθνείς σχέσεις.

Όσον αφορά τη μερική πρόσβαση, το Συμβούλιο ισχυρίστηκε ότι, εφόσον η εξαίρεση ίσχυε για ολόκληρα τα έγγραφα, δεν θα μπορούσε να παραχωρήσει μερική πρόσβαση. Ο ενδιαφερόμενος υπέβαλε επιβεβαιωτική αίτηση. Το Συμβούλιο επέμεινε στην άρνησή του.

Στην αναφορά του προς τον Διαμεσολαβητή, ο ενδιαφερόμενος ισχυρίστηκε ότι το Συμβούλιο θα έπρεπε να επιτρέψει την πρόσβαση στα έξι αυτά έγγραφα. Το Συμβούλιο εξέδωσε γνώμη στην οποία παρέμεινε αμετακίνητο από τις θέσεις του, απορρίπτοντας το επιχείρημα του ενδιαφερόμενου ότι τα έγγραφα ισοδυναμούσαν με υπό κατάρτιση νομοθεσία.

Οι υπηρεσίες του Διαμεσολαβητή μελέτησαν τα σχετικά έγγραφα. Ο Διαμεσολαβητής κατέληξε στο συμπέρασμα ότι το Συμβούλιο ορθά εφάρμοσε την εξαίρεση με βάση την προστασία του δημόσιου συμφέροντος σε ό,τι αφορά τις διεθνείς σχέσεις. Έκρινε ότι η κοινολόγηση των εγγράφων θα είχε αρνητικές επιπτώσεις στο κλίμα εμπιστοσύνης που επικρατεί στις εν εξελίξει διαπραγματεύσεις με τις ΗΠΑ και την Ιαπωνία και ότι θα παρεμποδίζονταν ενδεχομένως η μεταξύ τους ανοιχτή και εποικοδομητική συνεργασία. Συμπέρανε επίσης, εξαιρουμένης μιας μόνο περίπτωσης, ότι οι πληροφορίες που περιέχονται στα έξι αυτά έγγραφα αφορούν προτάσεις και παρατηρήσεις επί των θέσεων της ΕΕ, των ΗΠΑ και της Ιαπωνίας, και ότι δεν θα ήταν εφικτό να κοινοποιηθούν αποσπάσματα των εγγράφων χωρίς να υπονομευθεί η προστασία του συμφέροντος που καλύπτεται από το άρθρο 4 παράγραφος 1 στοιχείο α) τρίτη περίπτωση του κανονισμού. Η μοναδική εξαίρεση αφορούσε διάφορες παραγράφους σχετικές με διαδικαστικά θέματα σε έγγραφο με θέμα τις διαπραγματεύσεις από τη σκοπιά της ΕΕ. Ο ενδιαφερόμενος διευκρίνισε ότι δεν ενδιαφερόταν για πληροφορίες καθαρά διαδικαστικού χαρακτήρα. Ο Διαμεσολαβητής έκρινε επομένως ότι το ζήτημα της μερικής πρόσβασης δεν έχρηζε περαιτέρω εξέτασης. Ως εκ τούτου, δεν διαπίστωσε κακοδιοίκηση εκ μέρους του Συμβουλίου και περάτωσε την υπόθεση.

Νομοθεσία

Σύνταγμα

Ν. 1599/1986

Ν. 2690/1999 (Κώδικας Διοικητικής Διαδικασίας)

Ν. 2472/1999

Ν. 3448/2006

Ν. 3861/2010

Ν. 3528/2007

Ν. 3090/2002

Ν. 2737/1999

ΦΕΚ 112/Α' /13-7-1999

ΦΕΚ Α' 45/93.1999

ΣΤΕ 3242/2004

ΣΤΕ 1118/1993

ΟΛ. ΣΤΕ 292/1984

ΟΛ. ΣΤΕ 3670/2006

Π.δ. 61/1999

Οδηγία 95/46 ΕΚ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βιβλία

1. **Αλεξανδροπούλου-Αιγυπτιάδου, Ε.**, *Προσωπικά Δεδομένα*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2007.
2. **Αρμαμέντου, Π. / Σωτηροπούλου, Β.**, *Προσωπικά Δεδομένα*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2005.
3. **Blacnet, I.**, *Transparence et qualité de la legislation*, R. T. Deur, Οκτώβριος-Δεκέμβριος 1997.
4. **Βλαχόπουλος, Β. Σπ.**, *Διαφάνεια της κρατικής δράσης και προστασία προσωπικών δεδομένων*, Εκδόσεις Α.Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 2007.
5. **Bredin V.D.**, *Secret et transparence dans une société démocratique, actes d' un colloque de l' association Droit et Démocratié*, Paris la Documentation Francaise.
6. **Γεραπετρίτη, Γ.**, *Η αιτιολογία των διοικητικών πράξεων θεσμική και δικαιοπολιτική αντιμετώπιση στην Ελλάδα*, Αντ. Ν. Σάκκουλας, 1998.
7. **Γέροντας, Απ.**, *Η προστασία του πολίτη απ' την ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων*, Εκδόσεις Π. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή 2002.

8. **Γώγου, Κ.,** *Κανόνες δεοντολογίας της δημόσιας διοίκησης,* Εκδόσεις Σάκκουλας, 2000.
9. **Δαγτόγλου, Π.,** *Ατομικά δικαιώματα,* Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2005.
10. **Διοικητική Δικονομία και Κώδικας Διοικητικής Διαδικασίας,** Εκδόσεις Δίκαιο και Οικονομία, Π.Ν. Σάκκουλας.
11. **Κανελλόπουλος, Π., (επιμέλεια),** *Οι Συνθήκες της Ευρωπαϊκής Ένωσης μετά τη Συνθήκη της Λισσαβώνας,* Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2008.
12. **Καρύμπαλη-Τσιότσιου, Γ.,** *Η έγκριση των δικαιοπραξιών, Συμβολή στην ερμηνεία των ΑΚ 236 και 238,* Εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσ/νίκη, 1990.
13. **Κτιστάκης, Γ.,** *Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση των δικαιωμάτων του ανθρώπου,* Εκδόσεις Παπαζήσης, Αθήνα 2009.
14. **Δετσαρίδης, Χ.,** *Το δικαίωμα γνώσης των διοικητικών εγγράφων,* Εκδόσεις Σάκκουλας, Α.Ε., 2006.
15. **Μάνεσης, Α.,** *Συνταγματικό Δίκαιο, Τόμος Ι,* Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλας, Θεσ/νίκη 1980.
16. **Μανιτάκη, Α.,** *Κράτος Δικαίου και Δικαστικός Έλεγχος της Συνταγματικότητας, Ι,* 1994.

17. **Μαρκαντωνάτου-Σκαλτσά, Γ. Ανδ.,** *Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσ/νίκη, 2008.
18. **Μαρκαντωνάτου-Σκαλτσά, Γ. Ανδ.,** *Η Προστασία του Διοικούμενου: Βασική Αρχή της διοικητικής δράσης*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 2000.
19. **Μαθθιάς, Σ. – Κτιστάκης, Γ., Σταυρίτη, Λ., Στεφανάκη, Κ.,** *Η προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου στην Ευρώπη*, Έκδοση ΔΣΑ, Αθήνα 2006.
20. **Μαυριάς, Κ.,** *Το συνταγματικό δικαίωμα του ιδιωτικού βίου*, Εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα 1982.
21. **Μήτρου, Λ.,** *Η Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1999.
22. **Μπαμπινιώτης, Γ.,** *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας, Β' Έκδοση*, Κέντρο Λεξικολογίας ΕΠΕ, Αθήνα 2002.
23. **Παπαδημητρίου, Γ. – Σωτηρέλης, Γ., (επιμέλεια),** *Σύνταγμα της Ελλάδας*, Εκδόσεις Καστανιώτη, 4^η έκδοση.
24. **Νούσκαλη, Γ.,** *Ποινική προστασία προσωπικών δεδομένων*, 2^η έκδ., Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσ/νίκη, 2007.
25. **Ράικος Αθ.,** *Συνταγματικό Δίκαιο*, 1984, 3^η Έκδοση, Τόμος Β', Τεύχος Α'.

26. **Ράικος Αθ.**, *Παραδόσεις Συνταγματικού Δικαίου, Τα θεμελιώδη δικαιώματα*, Τόμος Β' , Αθήνα-Κομοτηνή, 1984, σελίδες 216-220.
27. **Σπηλιωτόπουλος, Ε.**, *Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2005.
28. **Συνθήκη για την Ε.Ε.**, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, 1994.
29. **Τάχος, Τ. Α.**, *Ερμηνεία Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2003, β' έκδοση.
30. **Τάχου, Α.**, *Ελληνικό Διοικητικό Δίκαιο*, 8^η έκδοση, 2005.
31. **Τάχου, Α.**, *Ερμηνεία Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας*, 3^η έκδοση, 2006.
32. **Τσάτσος, Θ. Δ.**, *Συνταγματικό Δίκαιο-Θεμελιώδη Δικαιώματα*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, τόμος γ' , Αθήνα-Κομοτηνή 1988.
33. **Χρυσόγονος, Κ.**, *Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα*, Εκδόσεις Σάκκουλα, β' έκδοση, Αθήνα-Θεσ/νίκη 2002.
34. **Χρυσόγονος, Κ., Χ.**, *Συνταγματικό Δίκαιο*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσ/νίκη 2003

Περιοδικά

1. **Αλιβιζάτος, Ν.**, *Δικαίωμα στην πληροφόρηση: νέα όρια και αντιφάσεις*. Ελληνική Αρχειακή Εταιρεία, 2002.

2. **Αλιβιζάτος, Ν.,** *Ιδιωτικότητα και δημοσιοποίηση.* Περιοδικό ΔΙΜΕΕ, 1/2000.
3. **Ανθόπουλος, Χαρ.,** *Προστασία Δεδομένων και Ελευθερία Πληροφόρησης.* Περιοδικό ΔΤΑ, τόμος VI, Νο 21/2004.
4. **Αντωνόπουλου, Γ., Μ.,** *Το δικαίωμα πρόσβασης στα διοικητικά έγγραφα.* Επιθεώρηση Διοικητικού Δικαίου, 1997.
5. **Αυγουστιανάκης, Κ., Μιχ.,** *Προστασία του ατόμου από την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων.* Περιοδικό ΔΤΑ Νο 11/2001.
6. **Βενιζέλος, Ε.,** *Το Αναθεωρητικό Κεκτημένο, το συνταγματικό φαινόμενο στον 21^ο αιώνα και η εισφορά της αναθεώρησης του 2001,* Αθήνα-Θεσ/νίκη 2002.
7. **Βενιζέλου, Ε.,** *Η αφομοίωση της αναθεώρησης του Συντάγματος απ' τη νομολογία του ΣΤΕ.* Τιμητικός Τόμος του ΣΤΕ για 75 χρόνια.
8. **Γέροντα, Α.,** *Η δημοσιότητα των πρακτικών του Υπουργικού Συμβουλίου.* Περιοδικό ΔΤΑ, Νο 21, 2004.
9. **Γέροντας, Απ.,** *Τα δικαιώματα πρόσβασης στα διοικητικά έγγραφα,* ΔΤΑ Νο 7/2000.
10. **Γιαννόπουλος, Ν., Γ.,** *Προστασία προσωπικών δεδομένων και διασυννοριακή ροή πληροφοριών.* Περιοδικό ΔΤΑ Νο 11/2001.

11. **Δημητρόπουλος, Α.**, *Προβλήματα της στάθμισης ως νομικής μεθόδου*. Περιοδικό Εφαρμογές Δημοσίου Δικαίου, Επετειακό Τεύχος 2007.
12. **Δρόσου, Γ.**, *Δοκίμιο Ελληνικής Συνταγματικής Θεωρίας*.
13. **Καρακώστα, Ι.**, *Όροι και προϋποθέσεις δημοσίευσης προσωπικών δεδομένων που αφορούν πρόσωπα της επικαιρότητας*, ΔΙΜΕΕ, 1/2005.
14. **Καραμιχαλέλης, Α.**, *Συστάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης σχετικές με το Διοικητικό Δίκαιο και τη Διοικητική Δικονομία*. Δι.Δικ. 1996.
15. **Κατραμάδος, Μ., Δ.**, *Προστασία του ατόμου από την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων (Ν. 2472/1997)*. Περιοδικό ΔΤΑ Νο 3/1999.
16. **Λαζαράκου, Γ.**, *Το δικαίωμα πρόσβασης στη δημόσια πληροφορία – Ανοιχτή Διοίκηση και κοινωνία της πληροφορίας*, 2006.
17. **Λαζαράτος Π.**, *Το δικαίωμα πρόσβασης στα διοικητικά στοιχεία*. Περιοδικό Δίκη, 1994.
18. **Λουκέρη, Γ.**, *Εναρμόνιση του δικαίου της προστασίας του ατόμου απ' την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στην Ένωση*, ΝοΒ 1997.
19. **Μαυριά, Κ.**, *Προστασία στατιστικών δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα*. Περιοδικό ΔΤΑ 6/2000.

20. **Μήτρου, Λ.**, *Η πρόσβαση στα αρχεία*, in: *Ελληνική Αρχειακή Εταιρεία*, 1998.
21. **Μήτρου, Λ.**, *Η προστασία του περιβάλλοντος εναντίον της προστασίας πληροφοριών*. Νόμος και Φύση, 1996.
22. **Μήτρου, Λ.**, *Η προστασία των προσωπικών δεδομένων και η νομολογία του ΣΤΕ*. Τόμος του ΣΤΕ για 75 χρόνια.
23. **Παπαδόπουλος, Κ., Ν.**, *Το δικαίωμα γνώσης των διοικητικών εγγράφων*. Περιοδικό Διοικητική Δίκη, Τεύχος 6, 1996.
24. **Παραρά, Π.**, *Η συμμετοχική δημοκρατία*. Περιοδικό ΔΤΑ 21/2004.
25. **Ράικου, Λ.**, *Η δημόσια διοίκηση απέναντι στις σύγχρονες προκλήσεις του οργανωμένου εγκλήματος και της διαφθοράς*. Δι.Δικ. 2005.
26. **Σκουρή, Π.**, *Το δικαίωμα πρόσβασης στα έγγραφα*. Περιοδικό Νομικό Βήμα, Τόμος 54, 2006.
27. **Σωτηρόπουλος, Β.**, *Η πρόσβαση στη δημόσια πληροφορία και η προστασία προσωπικών δεδομένων*. Περιοδικό Digesta, 2005.
28. **Τουντόπουλος, Β.**, *Το δικαίωμα αντίρρησης του υποκειμένου των δεδομένων*, ΤοΣ 1/1999.
29. **Τουντόπουλος, Β.**, *Το δικαίωμα ενημέρωσης του υποκειμένου των δεδομένων*, ΔΕΕ 1999.

30. **Τρόβα, Ελ.,** *Διαφάνεια και Γνώση. Από τον έλεγχο της Συνταγματικότητας στον έλεγχο της αιτιολογίας των κανόνων.* Τιμητικός Τόμος του ΣΤΕ για τα 75 χρόνια.
31. **Φιλίππου, Δ.,** *Το δικαίωμα προστασίας των προσωπικών δεδομένων.* Δικτυακός τόπος inflow.
32. **Χάρακας, Χ.,** *Η πρόσβαση στα διοικητικά έγγραφα σύμφωνα με τον Κ. Δ. Διαδ.* Τιμητικός Τόμος Σείμικτα Σπηλιωτόπουλος, 2000.

Ηλεκτρονική Βιβλιογραφία

www.euro-ombudsman.eu.int/speeches/en/cfI10.htm.

<http://et.diavgeia.gor.gr>